

Doktori (PhD) értekezés

Hajdúnánás határneveinek névrendszertani vizsgálata

Pásztor Éva

Debreceni Egyetem

BTK

2013

HAJDÚNÁNÁS HATÁRNEVEINEK NÉVRENDSZERTANI VIZSGÁLATA

Értekezés a doktori (PhD) fokozat megszerzése érdekében
a Nyelvtudományok tudományágban

Írta: Pásztor Éva okleveles néprajz szakos bölcsész, magyar nyelv és irodalom szakos böl-
csész és tanár

Készült a Debreceni Egyetem Nyelvtudományok Doktori Iskolája
(Modern nyelvészeti programja) keretében

Témavezető:

.....
(Dr. Tóth Valéria)

A doktori szigorlati bizottság:

elnök: Dr.

tagok: Dr.

Dr.

A doktori szigorlat időpontja: 20.....

Az értekezés bírálói:

Dr.

Dr.

Dr.

A bírálóbizottság:

elnök: Dr.

tagok: Dr.

Dr.

Dr.

Dr.

A nyilvános vita időpontja: 20.....

Én, Pásztor Éva teljes felelősségem tudatában kijelentem, hogy a benyújtott értekezés a szerzői jog nemzetközi normáinak tiszteletben tartásával készült. Jelen értekezést korábban más intézményben nem nyújtottam be és azt nem utasították el.

Debrecen, 2013. május 21.

.....
(Pásztor Éva)

Tartalom

Bevezetés	5
I. A határnevek elméleti kérdései	8
1. A határnév fogalma	8
2. A határnevek kutatásának története az elmúlt évtizedben.....	13
2.1. Helynévgyűjtés (2002–2012)	14
2.2. Új utak a helynevek közzétételében	15
2.3. A helynevek feldolgozása (2002–2012).....	19
2.4. Új irányok a helynevek elemzésében	22
II. A határneveket tartalmazó források névhasználata és névtudományi forrásértéke	24
1. A feldolgozott forrásanyag	24
2. A történeti források értékelése a helynévvizsgálatokban	29
2.1. Térképi források	29
2.2. A határjárasi levél mint forrás	38
3. Az élőnyelvi gyűjtések módszertani problémái	41
4. Összegzés	49
III. A névbokrosodás	50
1. A névbokrosodás fogalma	50
2. Határrésszé vált települések nevei mint névalkotó lexémák	52
3. A névbokrok név- és településtörténeti felhasználhatósága (Fogódzók elpusztult települések lokalizációjához).....	66
4. Összegzés	76
IV. Két helynévfajta mikrovizsgálata.....	79
1. Vizek, vízparti helyek neveinek változása	79
2. A halmok neveinek szerkezeti felépítése és változási hajlandósága.....	86
V. Hajdúnánás határneveinek névtára	95
1. Tájékoztató a névtár használatához	95
2. Névtár	99
Áttekintés.....	261
Irodalom	262
Források.....	278
Az értekezés magyar nyelvű összefoglalója.....	295
Summary.....	297
Az értekezés tárgyából megjelent publikációk.....	299

Bevezetés

1. A magyar névtudományban egy-egy szűkebb földrajzi egység (település, járás stb.) helynévkincsének a feltérképezése minden időszakban egyike volt a legkedveltebb kutatási céloknak. Egyes munkák csupán maguknak a helyneveknek az összegyűjtésére törekedtek forrásanyagot szolgáltatva ezáltal az elméleti kutatásoknak, míg mások a módszeres elemzések révén általánosabb elméleti megállapításokhoz is eljutottak. A magyar helynévkutatásban lényegében minden korban ez a két irányvonal volt a meghatározó, persze váltakozó intenzitással, azaz hol az egyik, hol pedig a másik vizsgálati cél került előtérbe. Noha az e tárgykörben megjelent munkák jelentős része vagy anyaggyűjtési és -közreadási céllal készült, más részük viszont az elméleti feldolgozásra törekedett, sokkal jellemzőbb azonban, hogy a két szál a kutatási programokban mégis többnyire összefonódva, egymást szervesen kiegészítve jelentkezett: konzekvenciáknak s magának a módszeres helynévgyűjtés elméleti problémáinak a megfogalmazásával és megoldásával párosult. Ennek hátterében az a felfogás áll, hogy egy jól körülhatárolható földrajzi egységre vonatkozó és lehetőség szerint az időbeliségét tekintve is komplex névkorpusz vizsgálata olyan típusú következtetésekhez vezetheti el a kutatókat, amelyek nemcsak az adott térségre és nem csupán egy bizonyos korra nézve lehetnek érvényesek, hanem lehetőséget biztosítanak általánosabb, elméleti tanulságok levonására is.

2. Doktori értekezésem elkészítésekor e gondolathoz igazodva kettős cél vezérelt: egyfelől arra törekedtem, hogy egy konkrét település, Hajdúnánás határnévanyagát a korai időktől kezdődően egészen napjainkig, azaz a maga teljes történeti mélységében egybeállítsam. A közel 200 történeti (levéltári) forrásból és az általam elvégzett élőnyelvi gyűjtésből összeállított helynévtárat a disszertáció elméleti fejezeteit követően, az V. egységben adom közre.

Hajdúnánás határneveinek adattára az ott bemutatott névmagyarázatokkal, a nevekre és a helyekre vonatkozó információkkal a munkám analitikus részét alkotja. Ez szolgált alapul azoknak az elméleti kérdéseknek a tisztázásához, amelyek — szintézis formájában — az első fejezetekben előkerülnek. E kérdések részben a helynévi korpusz egybeállítása során felvetődő és megoldandó problémákat helyezik a középpontba, részben pedig olyan témaköröket érintenek, amelyekre a helynévkutatás kisebb figyelmet fordított. Az első problémakör kapcsán térek ki arra, milyen történeti források, írásos, térképes dokumentumok jöhetnek számításba a Hajdúnánáshoz hasonló, korai nyelvi emlékeket nélkülöző alföldi települések helynévkincsének feldolgozásakor, s hogy ezekre — mint a névtani kutatások alapjául szolgáló forrásokra — milyen típusú névhasználat a jellemző, hogyan ítélnéjük meg a névtudományi forrásértéküket, és milyen módon használhatók fel a helynévrendszer(ek) vizsgálatában. A másik fő problémakör középpontjában a névbokrosodás jelensége áll. Részletesebben ennek

egy speciális típusával, a határresszé vált települések neveivel mint névalkotó lexémákkal foglalkozom, és egy konkrét példa segítségével a névbokrosodásnak a helynév- és településtörténeti kutatásokban való sokirányú felhasználhatóságát is megkísérlem igazolni. Végezetül két helynévfajta, a víznevek és a halomnevek egyedi mikrovizsgálata révén azok szerkezeti jellemzőiről és változási hajlandóságáról szólok. Az egyes jelenségek leírasi keretét legfőképpen a HOFFMANN ISTVÁN által kidolgozott helynévtipológia biztosította (1993), amelyhez azonban a helynév-szociológia egyes aspektusait is figyelembe vettem. A névelméleti és módszertani témakörök kifejtése előtt fontosnak tartottam kitérni egyes terminológiai és tudománytörténeti kérdésekre is, hiszen az előzményirodalom állásfoglalásaival a vizsgálati eredményeimet mindvégig igyekeztem a munkában szembesíteni.

3. Egy-egy település teljes helynévállományának a felkutatásához s a nyelvi elemzésekhez nélkülözhetetlen az az ismeretanyag, amely az adott település nyelven kívüli (főként településtörténeti és gazdasági) tényezőit tartalmazza. A korábbi időben Hajdúnánásról két településmonográfia (BARCSA 1900, RÁCZ I. szerk. 1973), illetve újabban számos kitűnő tanulmány (például MÓDY 1982, 1998, 1999 stb.) is napvilágot látott, ami nagyobbrészt annak köszönhető, hogy a történészek érdeklődése a hajdúvárosok, a hajdú kiváltságok stb. felé fordult.¹ Minthogy pedig ezek a település történetét, gazdasági, társadalmi stb. viszonyait részletesen bemutatták, ennek összefoglalásától itt eltekinthetek. A nyelvészeti–névtani szempontból releváns információkra viszont értekezésem megfelelő fejezeteiben természetesen minden esetben kitérek, rájuk mint a nyelvi változásokat okozó tényezőkre utalok.

Hajdúnánás a korai időktől kezdődően Szabolcs vármegyéhez tartozott, 1605-től a Hajdúkerülethez, majd 1877-ben az egy évvel korábban létrehozott Hajdú vármegyéhez csatolták, 1950-től pedig Hajdú-Bihar megye megalakulását követően ahhoz tartozik (GAZDAG–KOVACSICS–ÖLVETI–RADICS 1997: 53). Területe 2012-ben 25 962 hektár (www.ksh.hu), s e nagy külterület bizonyíthatóan négy középkori település határából (*Nánás, Tedej, Varjas* és *Vid* határának egy részéből) tevődött össze. Területi szempontból a 20. század második felében az egyik legfontosabb változás az volt, hogy a *Vid* nevű külterületi lakott hely területrésze Hajdúvid megalakulásakor (1952) a szomszédos településhez került, illetve Görbeházához kapcsolták a *Magitelek* nevű külterületi lakott hely egy részét (1965) (GAZDAG–KOVACSICS–ÖLVETI–RADICS 1997: 53, 56).

Hajdúnánás egykori és mai határában összesen 2406 olyan objektumot tudtam felderíteni, amelynek tulajdonnévi megnevezése van vagy volt, s ezeknek 5475 névváltozatát (köztük történeti és jelenkori adatokat) ismerem. E névkorpuszt digitálisan a Magyar Digitális Hely-

¹ Az 1970-es évektől településmonográfiák sora született meg, ekkor jelent meg például a szomszédos Hajdúdorog (KOMORÓCZY szerk. 1971) vagy Hajdúböszörmény (SZENDREY szerk. 1973) történetét bemutató munka is.

névtár honlapján (<http://mdh.unideb.hu/>) ugyancsak közzétettem, amely így online formában bárki számára elérhető.²

² Az ilyen módon kétszeres visszakereshetőség miatt dolgozatomban a név adatok forrását többnyire elhagyom. Azokban az esetekben azonban, amikor ennek a vizsgált kérdés szempontjából kifejezetten jelentősége volt, szükségesnek láttam a helynévi adat mögött az adatolás évét és a forrásjelzetét is megadni.

I. A határnevek elméleti kérdései

1. A határnév fogalma

1. Önálló tudományszakká válása óta a magyar névkutatók újra és újra előkerülő kérdésként foglalkoznak a névtan tárgyának és terminológiájának a meghatározásával (erről bővebben lásd HOFFMANN 2003: 11). Szűkebben most csupán a helynévtan ügyét tekintve tudomásom szerint elsőként az 1970-es évek végén merült fel az igény a névkutatás terminusainak egységesítésére és kodifikációjára, amit az is jelez, hogy ezzel kapcsolatosan a „Névtani Értesítő” hasábjain heves vita bontakozott ki (BACHÁT 1979, HAJDÚ 1979, SZABÓ T. 1979, MÉSZÁROSNÉ 1980). Mindez persze nem azt jelenti, hogy a tudomány művelői ne kísérelték volna meg már a korábbiakban is meghatározni és körüljárni kutatásuk tárgyát, de ekkortájt hangsúlyozottan és konkrét célként kijelölve is megjelent a névkutatásra jellemző terminológiai kuszaság megszüntetésének az igénye. Ezzel összefüggésben pedig nem csupán maguknak a terminusoknak a használati kérdései merültek fel, hanem ezzel együtt azok tartalmát illetően is élénk eszmecsere folyt.

Kutatási tárgyának megnevezésére története során a magyar helynévtan a *dűllőnév*, *helynév*, *földrajzi név*, *határnév*, *külterületi név* és a *mikrotoponima* (valójában nem „egyenrangú” és nem is szinonim) fogalmakat használta.³ E használat mögött azonban igen gyakran nem tudatos terminushasználat állt, vagyis az egyes szerzők nem törekedtek a terminusok definiálására, más fogalmaktól való elhatárolására vagy éppen egy tágabb fogalmi keretben való elhelyezésére, pusztán az adott terminus használatával jelezték (nem kifejtett, sőt sokszor csak ösztönös) állásfoglalásukat. Nem ritkán azt is tapasztalhatjuk, hogy egy-egy szerző bizonyos terminusok szinonimaként való alkalmazását minden nehézség nélkül elfogadhatónak tartja, míg mások kifejezetten ellenzik ezt, és az sem szokatlan, hogy egy-egy terminus az idők során újra és újra megjelenik a használatban, ám a korábbiaktól eltérő tartalom társul hozzá ismét csak nem kevés félreértést okozva.

A közelmúltban többen is gondot fordítottak arra, hogy a magyar névkutatás fogalomhasználatának változását bemutassák (VÖRÖS 1999: 22–25, HOFFMANN 2003: 53–55), így ennek hosszas kifejtése helyett a továbbiakban inkább azt igyekszem ennek kapcsán felvázolni, amivel e munkák kevésbé foglalkoztak, hogy tudniillik milyen mozgatórugói lehetnek az egyes terminusok használatának, s ezek mögött milyen szemlélet húzódik meg. A szakirodalmi áttekintés során az értekezésem tárgyával összhangban a települések határában fekvő objektumok

³ E felsorolás nagyjából a fogalomhasználat időbeli egymásutánját is tükrözi. A dolgozatom címében ezek bármelyikét használhattam volna, a döntésem indoklására később kitérek.

megnevezésének áttekintésére fókuszálok elsősorban. Mindezek apropóján aztán a kérdésben elfoglalt álláspontomat is bemutatom, kitérve az általam használt fogalmi keret meghatározására is.

1.1. A *dűlőnév* fogalmát alapjában véve a 20. század első felétől kezdődően használták a kutatók (WEIDLEIN 1935, 1936 stb.), s még jóval később, az 1960-as években az országos helynévgyűjtések idején is általános érvénnyel, széles körben alkalmazták. WEIDLEIN a települések neveinek kivételével minden egyes hely nevét idetartozónak tartja, 1935-ben megjelent munkájában így fogalmaz: „dűlőneveken értjük itt az összes helyneveket, kivéve a települések neveit, tehát a helységneveket” (1935: 666). Később, az 1950-es évek végétől kezdve viszont a dűlőnéven egy-egy földterület megnevezését értik, s a földrajzi neveken belül a helyek egy típusának tartják (BÁRCZI 1958, KÁLMÁN 1973 stb.). E kérdésben megítélésem szerint a szakirodalomban némi ellentmondást fedezhetünk fel. BÁRCZI GÉZA „A magyar szókincs eredete” című munkájában így határozza meg ugyanis a földrajzi név fogalmát: „Földrajzi neveknek nevezzük a földfelszín egyes pontjának vagy kisebb-nagyobb lakott vagy lakatlan területének, hegy- és vízrajzi alakulatainak elnevezéseit, tehát *dűlők*, erdő, mezők, hegységek, hegyek, völgyek, határrészek, egyes épületek, tanyák, utak, utcák, faluk, városok folyók, tavak, mocsarak, vidékek, közigazgatási egységek (pl. megyék), tartományok, gyarmatok, országok, világrészek stb., stb. tulajdonneveit.” (1958: 145, én ritkítottam: P. É.). Ebben a meghatározásban (ahogy azt korábban kiemeltem) a *dűlő*-höz ’megművelt földterület’ jelentés társítható, amely az erdők, mezők stb. helyfajtaiktól eltérő (a helyek hierarchiájában velük azonos szinten lévő) kategóriát képvisel. Ennek ellenére BÁRCZI a terminus körüljárását követően rögtön a dűlőnevekhez tartozónak mondja az erdők, a hegyek, határrészek stb. neveit is, azaz a hierarchia más, magasabb szintjére helyezi át a *dűlőnév* fogalmát. Ugyanígy vélekedik tudománynépszerűsítő kiadványában KÁLMÁN BÉLA (1973: 113 és 172–174), illetve ezt a megoldást láthatjuk például a Zala megye földrajzi neveit tartalmazó kötetben is (ZMFN. 11).

HAJDÚ MIHÁLY szerint a *dűlőnév* terminussal az a probléma, hogy a különféle tájegységek kapcsán a *dűlő* lexémának eltérő jelentése van: a Dunántúlon ’földterület’, az Alföld nagy részén pedig ’dűlőút’ értelemben használatos (1979: 21), s ez okozza a zavart. Helynévtipológiájában HOFFMANN ISTVÁN pedig úgy véli, hogy ez a terminus „inkább a szántóföldek egy névcsoportjának megjelölésére alkalmas” (1993: 39). Az 1980-as években Hajdúnánás határában gyűjtést végző DRAVICZKY IMRE e kérdés kapcsán (nem nyelvészként is megérezve a kettősséget) az alábbi tapasztalta: „Az országban sok helyen tisztázatlan az, hogy mit neveznek dűlőnek. Van, ahol csak egy földsvot. Van, ahol csak az utat. Van, ahol mind a kettőt. Hasonló a helyzet Nánáson is. Nálunk is van, amikor csak terület a nevezett rész (Nyó-

más-dűlő az Újosztásban). Adódik, hogy csak az út neve (Választó-dűlő a Vidiföldön és az Egyházzréten). A leggyakoribb mégis az, amikor a kettő együtt van (Kis-Rezesi-dűlő a Pusztán, Csuka-dűlő a Réten).” (1990: 27). DRAVICZKYhoz hasonlóan az élőnyelvi helynévgyűjtés alkalmával magam is azzal szembesültem, hogy a *dűlő* a településen ’földterület’ és ’út’ jelentésben egyaránt előfordul, a névhasználók ilyesfajta jelentésselkülönítése azonban a kontextusban (helyraggal állva) rögtön világossá válik: ha *Zsuzsika-dűlőben* formát használnak, akkor földterületről beszélnek, ha *Zsuzsika-dűlőn* alakot, akkor pedig út neveként értelmezik. Jómagam a *dűlőnév* fogalmát munkámban — a terminusnak e poliszém jelentése miatt — nem használom.

1.2. A helynévkutatás terminológiai kérdéseinek messze legtöbbet vitatott területe a *helynév* és a *földrajzi név* terminusoknak az ügye. Közismert, hogy a *helynév* fogalmát — a 19. századbeli előzményekhez kapcsolódva — az erdélyi iskola legjelentősebb alakja, SZABÓ T. ATTILA használta lényegében az első munkáitól kezdődően és a lehető legtágabban értelmezve azt: „minden települési egység és így saját falunk, vagy városunk belső területén és külső határán nagyon sok olyan név van, amely valamilyen területnek, helynek, vagy építménynek *külön neve*. A falu-, vagy városrészek, utcák, terek, közök, szegek, hidak, pallók, bürük, külön építmények, emlékek, erek, patakok, folyók, tavak, források, kutak, hegyek, völgyek, árkok, csatornák, szakadékok, barlangok, szorosok, hágók, szántók, kaszálók, legelők és nagyon sok másféle helyeket jelölő név mind a *h e l y n é v* eléggé tág fogalomkörébe tartozik.” (1938: 5, én ritkítottam: P. É.). Az 1940-es évek második felétől ugyanakkor az elméleti munkákban és a helynévgyűjteményekben is többnyire a *földrajzi név* fogalma jelenik meg (lásd például BENKŐ 1947, KÁZMÉR 1957, LŐRINCZE 1967, ZMFN., SMFN., FNESz., TMFN. stb.), amely szintén összefoglaló terminusként a településneveket, a települések belsősegeinek neveit és a települések határában lévő helyek neveit egyaránt felöleli.

A *földrajzi név* terminus többek véleménye szerint LŐRINCZE LAJOS nyomán terjedt el a korábban használt *helynév* terminus helyett a névtani szakirodalomban (GYÖRFFY 1970: 196–197, 1998: 127, MEZŐ 1981: 86). BENKŐ LORÁND szerint ezzel szemben a földrajzi név meghonosodása nem konkrétan LŐRINCZE nevéhez fűződik, hanem a Pais-tanszék és a Magyar-ságtudományi Intézet fiatal kutatóinak köréhez (1998b: 254). A fogalom használatának LŐRINCZÉHEZ kapcsolt „elsősége” leginkább persze úgy értelmezhető, hogy ő a *földrajzi nevet* mint terminust javasolta, s használatát (főként jelentésbeli) érvekkel is megtámogatta: „A *földrajzi név* terminust a továbbiakban a helységek, dűlők, hegyek, vizek stb. összefoglaló nevéül használom s használatra ajánlom. Ilyen értelemben már eddig is többen használták kutatóink közül. Megfelelőbbnek tartom a közkeletűbb *helynév* terminusnál, részben azért, mert a *helynév* jelentéstartalmánál fogva is kevésbé alkalmas a földfelszín különböző formái,

alakulatai összefoglaló jelölésére: egy magában álló kő, fa, vagy különösen egy folyó alig fogható fel »hely«-nek, pedig ezek nevei is lényeges részét képezik kutatásunknak; másrészt a *helynév* terminust sem a múltban, sem ma nem használták kutatóink egységes értelemben: hol *helység*-, hol *dűlőnevet*, hol pedig mind a kettőt jelentett.” (1967: 25, 1. jegyzet). LŐRINCZE indoklásában GYÖRFFY GYÖRGY elsősorban azt kifogásolta, hogy a kő, fa, folyó is felfogható helynek, mivel „végső fokon h e l y e t foglalnak el a térben” (1970: 197), BENKŐ LORÁND viszont úgy látja, hogy a vizek értelmezhetőek nagy nehézségekkel helyként (1998b: 254). Mindazonáltal GYÖRFFY is, s az utóbbi időkben BENKŐ is a *helynév* terminus használata mellett tették le a voksukat. GYÖRFFY például ezt a fogalmat kellően tág körűnek tartja, amibe a helységnevek és a dűlőnevek is beletartoznak, a *földrajzi név* terminussal kapcsolatban viszont az is problémát okoz, hogy abban egy tudományág neve (a földrajz) kapcsolódik a „név”-hez, s azt a benyomást kelti, mintha annak a kifejezéseiről lenne szó, nem pedig a névtanéről (GYÖRFFY 1970: 197, 1998: 127, vö. még SZABÓ T. 1979: 34).

A névtani kutatásokat ugyan közelebbről nem érinti, ám a kutatók rendre a tanulmányok, kötetek szóhasználatának variabilitása vagy éppenséggel a helyesírás (származékszók egybe- és különírása) szempontjából is „praktikusabbnak” tartják és előnyben részesítik a *helynév* használatát a *földrajzi név*-vel szemben, esetleg a közöttük lévő szinonimitást is megengedhetőnek tartva (SZABÓ T. 1979: 34, MEZŐ 1981: 87, HOFFMANN 1993: 35). De e tekintetben is találkozunk ellentétes állásfoglalással: BACHÁT LÁSZLÓ például éppen a *földrajzi név* használatát preferálja, a *helynév* fogalmat „tükörszó volta miatt” (német *Ortsnamen*) kevésbé tartja szerencsésnek (1979: 31). A közelmúltban megrendezett „Névtan és terminológia” című konferencián (Bp., 2012. május 16.) e kérdésről ugyancsak szó esett, és a korábban tapasztalt kettős viszonyulás itt is megfigyelhető volt.⁴ Az előadók egy része megengedően viszonyult a *helynév-földrajzi név* szinonimákként való használatához mondván, hogy az efféle szinonimitás nem zavaró (HOFFMANN 2012: 130), míg mások inkább állást foglaltak egyik vagy másik mellett (FARKAS 2012: 140).

1.3. A magyar helynévkutatás *mikrotoponima* terminusa az orosz nyelvű szakirodalom hatására jelentkezett a hazai szakmunkákban (HOFFMANN 1993: 41). A terminus használatát a névadás és a névhasználat mikroszintjére szűkítik le a kutatók, azaz *mikrotoponimán* viszonylag szűk használati körű, egy-egy kisebb nyelvközösség (leggyakrabban valamely település lakói) által használt megnevezést értenek (INCZEFI 1971: 157, VÖRÖS 1999: 23, 25). VÖRÖS OTTÓ azonban továbbmegy ennél, s a *mikrotoponima* fogalmat a *helynév* „stilisztikai értékű” szinonimájaként alkalmazza. Azt is megjegyzi ugyanakkor, hogy az ő felfogásában is a név-

⁴ A tanácskozás anyagát a „Névtani Értesítő” 34. számában adták közre (2012: 125–178).

használók körének nagysága határozza meg azt, hogy mely névformák tartoznak a makrotoponimák (azaz nagyobb névhasználói közösség által használt megnevezések) vagy éppenséggel a mikrotoponimák körébe (1999: 24). Megítélése szerint a *földrajzi név* és *helynév* közötti szinonimitást meg kell szüntetni, s az előbbiekhöz „a föld felszínén kialakult földrajzi tárgyaknak az emberi civilizáció által kialakított tagolási szemlélet segítségével alkotott nevei” tartozhatnának (1999: 25). Azt már az e szemléletet bírálók is megfogalmazták, hogy a *helynév* és a *földrajzi név* efféle elhatárolása egymástól szükségtelen, de hibás a *helynév*-nek a *mikrotoponimá*-val való azonosítása is (NEMES 2001: 238 és VÖRÖS 1999: 55, lábjegyzet). VÖRÖS OTTÓ *helynév* és *földrajzi név* fogalmának a szétválasztására tett kísérletét én magam sem tartom ilyen formában indokoltnak, legfőképpen azért nem, mert eltérő nézőpontból definiálta azokat: az előbbi a névhasználó közösség felől, az utóbbit viszont magukból az elnevezett objektumokból kiindulva határozta meg. A *helynév* és a *mikrotoponima* terminusok azonosítása sem helyénvaló VÖRÖS szemléletében, hiszen közöttük alapvetően névszociológiai természetű különbségek vannak: a mikrotoponimákat mikroközösségek használják, a helynév ennél tágabb használati körű.

1.4. A névtani szakirodalomban igen gyakran előkerül az a *határnév* terminus is, amit dolgozatom címében magam is használok. SZABÓ T. ATTILA a *helynév* és a *határnév* közötti különbséget úgy látja megragadhatónak, hogy az előbbi tágabb értelműnek tekintti, amely a település külső és belső egységeire egyaránt vonatkozik, a határnév viszont csak a határ részeit, mégpedig a „gazdálkodási területet” foglalja magában (1934: 161, 1938: 23, 2. végjegyzet). Néhány évvel később BENKŐ a *határnév* fogalmát így határozza meg: „Határneveknek nevezem mindazokat a földrajzineveket, melyek a település- és víznevek kivétele után a földrajzinév-kincsben megmaradnak. E nevek tehát a falun kívül eső területekre vonatkoznak.” (1947: 20). A kritikus pont ebben a definícióban megítélésem szerint a víznevek kérdése, hiszen a „falun kívül eső területek”-be beletartoznak a vizek nevei is. BENKŐ minden bizonnyal arra utal, hogy a vízneveket (nyilvánvalóan a nagyobb vizek neveit) csakúgy, mint a településneveket nagyobb névközösség ismeri, az egy település határában lévő kisebb helyek neveit viszont csak a helyi névhasználat tartja fenn. Ebben BENKŐ LORÁNDnak — a nagyobb vizek vonatkozásában — kétségkívül igazat kell adnunk, ám azzal a megszorítással, hogy a kisebb, egy-egy falu határát érintő vizekre ez az állítás nem érvényes: azok éppen olyan névszociológiai–névhasználati értékkel bírnak, mint az egy-egy falu határában ismert erdők, rétek stb. nevei. Ezt látva érdemes utalnunk arra a különbségtételre, amit legutóbb a vizek neveit rendszerezve GYÖRFFY ERZSÉBET fogalmazott meg. Ő ugyanis a vizeket egyrészt — a természetföldrajz osztályozásának megfelelően — földrajzi jellegük szerint tipizálta, megkülönböztetve az állandó és az időszakos folyóvizeket, másrészt pedig — szocioonomaszikai aspektus-

ból — a nagyvizek, a középvizek, a kisvizek és a mikrovizek csoportjait különítette el attól függően, hogy a vizek megnevezéseit milyen tág névközösség ismeri (GYÓRFFY 2011: 40–41).⁵ Ilyen módon pedig az egy-egy település határában folyó vizek neveit minden gond nélkül tarthatjuk a határnevek körébe tartozó helynévfajtának, hiszen névhasználati (ha úgy tetszik: szociolingvisztikai) értéke azokéval teljesen azonos.

1.5. Munkámban — az értekezés címében és alcímében is jelzett — *határnév* és *helynév* terminusokat használom. A *helynév* terminust — a szűkebb szakmai környezetem terminushasználatához is igazodva — összefoglaló fogalomnak tekintem, amelybe minden helyfajta megnevezése beletartozik. A munkám alcímében ezt úgy szűkítettem le a vizsgált névanyagra vonatkoztatva, hogy Hajdúnánás *határának helynevei*-ről beszélek. A *határnév* fogalmát a *helynév*-énél szűkebb jelentésben használom: valamely település határában, azaz a belterületen kívül eső részein, a külterületén található denotátumok megnevezéseit értve alatta. A határneveket tartalmazó névtárba — a névszociológiai nézőpontot is érvényesítve — minden olyan adatot felvettem, amelyet a helyi beszélők az objektumok neve(i)ként említettek.⁶ Olykor — a terminushasználat variabilitására is törekedve egyúttal — a *határnév*-vel szinonim értékű kifejezésként a *mikrotoponima* terminust is alkalmazom. Noha a korábbi szakirodalomban a *mikrotoponima* és a *helynév* fogalmak közötti szinonimitást éppen névszociológiai természetű különbségekre hivatkozva többen kifogásolták (lásd erről az 1.3. pontban írottakat), jómagam ezt a *mikrotoponima* és (a *helynév*-nél alacsonyabb hierarchikus szinten lévő) *határnév* esetében megengedhetőnek tartom. Különösen azért, mert lényegében egy-egy település lakói sem okvetlenül feleltethetők meg egyetlen névhasználói mikroközösségnek (lásd erről a II.4. Összegzésben írottakat).

2. A határnevek kutatásának története az elmúlt évtizedben

A közelmúltban a magyar helynévkutatás történetét HOFFMANN ISTVÁN részletesen összefoglalta monográfiájában (2003). A kötet 1958-tól 2002-ig nagy alaposággal, értékelő szemlélettel járja körül a magyar helynévkutatás egyes részterületein az adott félszáz évben (illetve részben azt megelőzően is) elért tudományos eredményeket. Az itt következő fejezetben ezért elsősorban a 2002 utáni időszak kutatástörténetére koncentrálni, azt vázolni fel, hogy az utóbbi egy évtizedben milyen eredmények láttak napvilágot részben a helynevek gyűjtését

⁵ A *névközösség* fogalmát a II. A határneveket tartalmazó források névhasználati és névtudományi forrásértéke című fejezet összegzésében fogalom össze.

⁶ Ez az álláspont a helynévgyűjtői tapasztalatokkal is rendelkező KOVÁTS DÁNIEL írásában is felbukkan (1981, 2008). A Sátoraljaújhely helyneveit tartalmazó kötetében például a „névszerűnek” tekinthető összes adatot és lokális megnevezést is szerepeltette (2008: 23).

tekintve, részben pedig a helynevek elméleti feldolgozása terén, azaz mi is adja dolgozatom tágabb tudományos kontextusát. E két kérdéskör kapcsán egyrészt a helynévkutatás eredményeiről szólok, de utalok másrészt a további lehetőségekre és a vizsgálatok kapcsán esetlegesen felmerülő problémákra is.

2.1. Helynévgyűjtés (2002–2012)

A magyar helynévkutatásban a helynevek gyűjtésének ügye elsősorban azért számít fontos kutatási iránynak, mert ez szolgáltat forrásanyagot a további elméleti kutatások számára.⁷ A 2002 óta eltelt időszakban két fontos vonulat látszik e tekintetben kirajzolódni: a gyűjtések földrajzi vetületét tekintve egyrészt azt tapasztaljuk, hogy a határon túli térségek névanyagának egybeállítása és kiadása a korábbinál jóval nagyobb lendületet vett. A másik szembevetendő változás pedig az, hogy a helynevek közlésének legfőbb fórumaiként nem monografikus kiadványok, hanem főként a nyelvészeti orgánumok szolgálnak.⁸ A „Magyar Nyelvjárások”, a „Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények”, a „Magyar Névtani Dolgozatok” és a „Névtani Értesítő” 2002 után folyamatosan közöl kárpátaljai⁹ és romániai magyarlakta¹⁰ területekről élőnyelvi gyűjtéseket. Bár történeti, s nem élőnyelvi anyagot tartalmaz, mégis feltétlenül említést kell tennünk arról, hogy SZABÓ T. ATTILA erdélyi történeti helynévgyűjtésének kiadása 2002-től is folytatódott, s a sorozat utolsó, 11. köteteként Erdély peremvidékének névanyaga jelent meg (HAJDÚ–BUBOLY–BÁRTH 2010).¹¹ Könyvnyi terjedelmű helynévgyűjtést a magyar nyelvterület északi részéről TÖRÖK TAMÁS publikált (2011). A szerző távolabbi céljai közé tartozik a teljes Ipoly mente névanyagának feltérképezése. Ennek első szeletét adta közre e kötetben, amely az Alsó-Ipoly mente 13 településének történeti és élőnyelvi helyneveit öleli fel. Jelentősége a helynévkutatás számára azért is különösen nagy, mert a szlovákiai magyarlakta területek — elsősorban politikai okok miatt — a helynévgyűjtés szempontjából sokáig mostohán kezelt térségnek számítottak.

⁷ A gyűjtések módszereiről, az egyes földrajzi egységekből kiadott megyei, járási kötetekről s az egyéni gyűjtőmunkák eredményeiről 2002-ig bővebben lásd HOFFMANN 2003: 57–90.

⁸ Az áttekintés során csupán azokra a gyűjtésekre vagyok tekintettel, amelyek külterületi helyneveket (is) közölnek, a csak belterületi elnevezéseknek (utcaneveknek, közterek stb. neveinek) a gyűjteményei az itt következő szemléből kimaradtak.

⁹ SEBESTYÉN 2003 (első része még 2002-ben jelent meg: SEBESTYÉN 2002), KOCÁN 2004, 2005, KOVÁCS A. 2006, BARTA 2009.

¹⁰ JANITSEK–FERENCZI 2003, JANITSEK–SZŐCS 2003, BURA 2003, 2004, 2008, JANITSEK 2004, 2008, SZOPOS 2004, BUBOLY 2004, HINTS 2004, CSOMORTÁNI 2004 (rövidebb közlésben: CSOMORTÁNI 1997), 2005a, 2005b, 2006, 2007, 2008, BÖLCSKEI–HAVAS–SLÍZ 2008, FARKAS–ZÁNTÓ 2008.

¹¹ 2002-től az alábbi megyei kötetek láttak e gyűjteményből napvilágot: 3. Szilágy megye (HAJDÚ–SEBESTYÉN 2002), 4. Kisküküllő és Nagyküküllő megye (HAJDÚ–SEBESTYÉN 2003), 5. Torda-Aranyos megye (HAJDÚ–BUBOLY–SEBESTYÉN 2004), 6. Udvarhelyszék (HAJDÚ–BÁRTH 2005), 7. Maros-Torda megye (HAJDÚ–SÓFALVI 2005, két kötetben), 8. Csík-, Gyergyó- és Kászonszék (HAJDÚ–MAKAY–SLÍZ 2006), 9. Szolnok-Doboka megye (HAJDÚ–MAKAY 2007, két kötetben), 10. Kolozs megye (HAJDÚ–BÁRTH–N. FODOR 2009, három kötetben).

Amíg a határontúli területekről bőségesen adtak ki gyűjteményeket a névkutatók, anyaországi névgyűjtések az utóbbi időszakban csak igen szórványosan jelentek meg. N. FODOR JÁNOS a Szabolcs–Szatmár–Bereg megyei Tiszamogyorós helyneveit jelentette meg (2003); két további munka pedig mára történeti, ám a gyűjtés idején (az 1960-as években) élőnyelvi helyneveket tartalmazott: EÖRY VILMA a Győr–Moson–Sopron megyei Kisbabostról közöl helyneveket (2004),¹² és az önálló kiadványok sorába illeszkedik FEKETE PÉTERnek a szülőfaluja, Tizzaszőlős helyneveit bemutató munkája (2010). Külön ki kell emelnünk KOVÁTS DÁNIEL kötetét (2008), amely Sátoraljaújhely és a hozzá csatolt három község (Károlyfalva, Rudabányácska és Széphalom) helynévkincsét tárja a nagyközönség elé. A mintegy 5600 szócikket felölelő kötet egy sorozat újabb darabjaként született meg.¹³

2.2. Új utak a helynevek közzétételében

A tapasztalatokat összegezve azt mondhatjuk, hogy a névgyűjtés a korábbi évtizedekhez képest már az 1990-es évekre jelentős visszaesést, lényegében elakadást mutat. HOFFMANN ISTVÁN ennek egyik okaként a feldolgozás technikai körülményeit jelölte meg (2003: 88). Napjainkban azonban a technika gyors fejlődésének, különösképpen az internetnek köszönhetően ezen a téren elhárultak az akadályok, és a digitális kultúra fejlődésének köszönhetően immáron nagy mennyiségű helynévállomány tehető bárki számára hozzáférhetővé. A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke 2010 júliusától a TÁMOP által finanszírozott kutatóegyetemi pályázat keretében indította el azt a nagyszabású vállalkozást, amelynek alapvető célkitűzése a magyar nyelvterület, a Kárpát-medence történeti és élőnyelvi helynévadatainak minél teljesebb körű egybegyűjtése, adatbázisban való rögzítése, térképi megjelenítése s közzététele online, mindenki számára nyilvános formában.¹⁴ A program kiindulásának alapját az jelentette, hogy a Dél-Dunántúl területéről Somogy, Tolna és Baranya megye helynévgyűjteményeinek teljes digitális helynévanyaga a tanszék rendelkezésre állt (BMFN.,

¹² EÖRY munkája azonban nem fogható fel „tiszán” helynévgyűjtésnek, hiszen a közzététel mellett néhány etimológiailag elhomályosult nevet is igyekszik megfejteni, azaz a népi eredetmagyarázatokat próbálja meg szembesíteni a lehetséges etimológiákkal.

¹³ A Borsod–Abaúj–Zemplén megyei gyűjtés eredményeként elsőként NAGY GÉZÁNAK „A magyarországi Bodroghöz földrajzi nevei” című munkáját vehettük a kezünkbe (1994), majd néhány év után a „Sárospatak határának helynevei” (BALASSA-KOVÁTS 1997) és „Az abaúji Hegyköz helynevei” (KOVÁTS 2000) című névtárakat. Ez utóbbi két kötet alapvető célja, hogy Sárospatak és Sátoraljaújhely történeti és modern kori, élő névállományát azonos módszerrel és azonos elrendezésben fogja össze. Ezek ugyanakkor bizonyos vonatkozásban el is térnek egymástól: Sárospatak kapcsán a szerzők a külterületi neveket veszik sorba (a belterület neveit BALASSA IVÁN külön munkában adta közre: BALASSA 1994), a Hegyköz településeit bemutató könyv a bel- és külterület neveit egyaránt magában foglalja (KOVÁTS 2000). A fent említett kötet ez utóbbiakkal áll szoros kapcsolatban, ám ez a bel- és külterület helynevei mellett történeti topográfia is egyben (részletesebb ismertetését lásd PÁSZTOR 2009a).

¹⁴ A Magyar Digitális Helynévtár előzményeiről, társadalmi és tudományos jelentőségéről, kialakításáról, működéséről és jelenlegi helyzetéről legutóbb TÓTH VALÉRIA számolt be részletesen két tanulmányában is (2011, 2012).

SMFN., TMFN.).¹⁵ Így egyik oldalról ezek Excel adatbázisban való rögzítése kezdődött el, majd a helynevek georeferált térképeken való elhelyezése, s ezek a 4D adatbázis-kezelő révén az MDH honlapjára folyamatosan kerülnek fel. Innen az adatbank elemei, a helynevek a Google Föld segítségével jeleníthetők meg. Más oldalról az egyetem tágabb környezetében lévő térség, Hajdú–Bihar megye névanyagának egybeállítása kezdődött meg, hiszen e területen szervezett gyűjtés ez idáig csak töredékesen folyt. Az tehát, hogy ezt a térséget választotta a kutatócsoport, valójában több szempontból is önként adódott, hiszen valamelyest a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének az adóssága is e terület fehér foltként való szereplése a helynévgyűjtés térképén. S bár szervezett helynévgyűjtés valóban nem folyt a megyében, a tanszék kéziratárában mégis jó néhány olyan kézirat (hallgatói gyűjtés, szemnáriumi dolgozat, szakdolgozat) található, amelyek a környező települések helyneveit tartalmazzák.

A Magyar Digitális Helynévtár hajdú–bihari programjának keretein belül a megye helynevei településenként lettek szétválogatva. Az előmunkálatok során két alapvető kérdés merült föl: 1. a területiség kérdése, azaz a megye mely területe legyen elsőként feldolgozva; illetve 2. a forrásminimum kiválogatása, a források körének megállapítása.

A területiség kapcsán — a településenkénti feldolgozást továbbra is megtartva — a megye egy-egy nagyobb egysége önálló kötetben jelenik majd meg, s a kiválasztott, első térség a megye északi, északkeleti területe, nevezetesen a Hajdúhát. Ehhez az alábbi települések tartoznak: Hajdúböszörmény, Hajdúnánás, Hajdúdorog, Hajdúhadház, Téglás és Bocskaikert. A kiválasztást az befolyásolta, hogy egyrészt (a bihari térséghez képest) e terület eltérő történeti háttérrel rendelkezik, kiváltságolt jogállású volt, egykor Szabolcs vármegyéhez tartozott; s a bihari aprófalvas településszerkezettel szemben itt főként nagy határú városok találhatók. Jómagam a Magyar Digitális Helynévtár hajdú–bihari vállalásaihoz is szervesen kapcsolódva Hajdúnánásnak a történeti és élőnyelvi (bel- és külterületi) helynévkincsét (6191 névadatot) gyűjtöttem össze és tettem közzé a helynévtárban.

A feldolgozandó források körének megállapítása egészen más jellegű eljárást követelt meg, mint a Dél-Dunántúlon, hiszen ott az 1960-as évektől kezdve rendelkezésre állnak kiadott megyei, járási helynévkötetek, tehát az online adatbankba nagy mennyiségű és alapos gyűjtések anyagai kerülhettek be viszonylag rövid idő alatt. Hajdú–Bihar megye kapcsán viszont — ahogyan arra utaltam is — efféle módszeres és kiterjedt gyűjtésről nem beszélhetünk. Mind-

¹⁵ Természetesen a Dél-Dunántúl helynévgyűjtései a 20. század második harmadából való adatokat tartalmaznak, amelyek joggal tarthatók mára történeti korpusznak, azonban a kötetek alapossága és gyűjtési módszere alapján anyaguk alapvető jelentőséggel bír a névtani kutatások számára, illetve kitűnő alapjául szolgálhatnak a jövőbeli gyűjtéseknek is. Újabban (a tanszék és más intézmények együttműködése révén) más földrajzi területek helynévanyaga is bekerült (és kerül be folyamatosan) az online adatbázisba (lásd erről bővebben a Helynévtár honlapját: <http://mdh.unideb.hu/>).

össze a megye egy járásának, a Polgári járásnak a névanyagát adták ki önálló kötetben (TÓTH K. 1970), a Hajdúhát települései közül pedig Böszörmény, Nánás és Hadház határnévanyagát jelentette meg egy-egy szerző 1959 és 1970 között (H. FEKETE 1959a, É. KISS 1968, 1970). Ezeken túl településmonográfiák és kisebb közlemények tartalmazznak a területre vonatkozó helynévanyagot.¹⁶

A térség középkori településneveit két, egymástól eltérő jellegű munka tartalmazza: RÁCZ ANITA a régi Bihar vármegye efféle neveit nyelvtörténeti célú helynévtár formájában adta közre (2007), míg NÉMETH PÉTER történeti földrajzában Szabolcs vármegye településneveit (1997) jelentette meg. Ez utóbbi a 15. század elejéig tartalmazza az egykor Szabolcs vármegyéhez tartozó, ma Hajdú–Bihar megye északi részén lévő Hajdúhát településeinek történeti adatait. A korai ómagyar kor bihari határneveit a „Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból” című kiadvány első kötete foglalja magában (HA. 1: 75–84). PESTY FRIGYES 1864-es (történeti, ám a maga korában) élőnyelvi gyűjtése Biharra vonatkozóan teljes egészében megjelent, ahogyan Szabolcs megye teljes kötete is, azonban a hajdúvárosok anyaga ebből hiányzik (e települések ebben az időben jogilag a vármegyétől elkülönülő Hajdúkerületbe tömörültek), s azt az eredeti dokumentum sem tartalmazza; a Hajdúhát települései közül csupán Téglás határnévanyaga áll a kutatók rendelkezésére (HOFFMANN–KIS 1996–1998, MIZSER 2000). RÉVÉSZ IMRE 1853. évi (szintén élőnyelvi) helynévgyűjtése pedig Böszörményre, Nánásra, Hadházra és Téglásra vonatkozóan tartalmaz neveket (É. KISS 1981).

Amint arra fentebb már utaltam, a technikai fejlődés révén magának a helynévgyűjtésnek a munkafolyamata és a közzététele is meggyorsítható lett. A térinformatikai programok s újabb geoinformatikai módszerek nagyban elősegítették és megkönnyítették például a helynevek térképen való ábrázolását. E programokról, használatukról az MDH-projektben térinformatikus szakemberként közreműködő ZICHAR MARIANNA írásaiban részletesen is beszámolt (2011a, 2011b), e programoknak a nyelvészeti kutatásokban való további felhasználási lehetőségeit elméleti és gyakorlati oldalról pedig a TÓTH VALÉRIÁVAL közösen publikált tanulmányukban vázolták fel (TÓTH V.–ZICHAR 2011).

A Magyar Digitális Helynévtár — amely moduláris rendszerben működve két fő modulból áll: az újkori helynévtár és a korai helynévtár modulokból — elsődleges célja a helynevek összegyűjtése és közreadása digitális platformon. A program általános felhasználói felületén egy-egy konkrét helynévre vagy helynévrészletre kereshetünk rá, illetve kiválaszthatjuk egy-egy település teljes helynévállományát is, s ezek egészét vagy bármely elemét is megjelenít-

¹⁶ A Hajdúnánásra vonatkozó forrásokról a II.1. A feldolgozott forrásanyag című fejezetben szölok.

hetjük a Google Földön.¹⁷ Bármely névadat kapcsán bőséges információt találunk a felületen megjelenő helynévi adatlapon: közte a helynév különféle forrásokban előforduló betűhív formái, a hely fajtája, toldalékos alakjai, a szinonim névformák, az adott helyre vonatkozó adat(ok) szerepelnek. A földgömb ikonra kattintva a hely a Google Föld úrfelvételein is megjeleníthető.¹⁸ A Helynévtár nagy előnye ily módon az, hogy egy adott helynévre történő kereséskor annak szűkebb névkörnyezetét is láthatjuk a térképen. Mindezek mellett az adatbázis a tudományos kutatás igényeit is igyekszik kielégíteni azzal, hogy névtipológiai elemzések alapját képezi, s ennek révén az egy földrajzi területre jellemző, a helynevekben megjelenő szemantikai tartalmakat és a névformák nyelvi felépítését tárhatjuk fel. (A bonyolultabb kereséseket, lekérdezéseket lehetővé tevő kutatói verzió kidolgozása folyamatosan zajlik.) A Helynévtár lehetővé teszi azt is, hogy ne csupán helynévre, hanem annak valamely részletére, például lexémájára is rákereshessünk (például a *lapos*, *ér* stb. szavakra). Így a nyelvterület minden részéről (ahonnan adatok vannak feltöltve) listázhatók az effajta lexémát tartalmazó nevek, amelyek ilyen módon egyúttal annak elterjedtségét is megmutatják, illetve etimológiai–szótörténeti elemzésekhez is fogódzókat nyújthatnak.

A Helynévtár adatbankja változásvizsgálatok alapjául is szolgálhat. Az egyes kronológiai rétegek összevetése alapján például a kétrészes helynevek lexikális struktúráiban lehet változékonyságot vagy éppenséggel állandóságot kimutatni, tovább árnyalva a korábbi kutatások eredményeit is. Egy-egy terület tüzetesebb ismerete kapcsán felderíthető, hogy a különféle földrajzi, birtokjogi, közigazgatási változások (azaz bizonyos nyelven kívüli tényezők) milyen hatást gyakoroltak magára a névrendszerre. A több száz évet átfogó névtár lehetőséget biztosít különféle névtípusok változásának vizsgálatára is, amely részben a névtípusok terén történő elmozdulásokra lehet tekintettel (azaz tipológiai természetű), másrészt az egyes határnevek módosulásait is leírhatja. S minthogy a névtárban az egyes helynevek valamennyi történeti és élőnyelvi adatát együtt láthatjuk, a névszociológia és a forráskritika együttes bevonásával a névhasználatra vonatkozó általános, elméleti megállapítások levonására is lehetőségünk nyílik. Feltárhatjuk például a régi és az újabb korok tényleges, valós névhasználatát éppúgy, mint a népi és a hivatalos névhasználat viszonyát, de információkat szerezhetünk az alkalmi névhasználat természetére vonatkozóan is. Mindezen lehetőségekre a dolgozatom további fejezeteiben bőven mutatok példákat is.

¹⁷ A „Keresés” és „Kiválasztás” funkciókról bővebben lásd TÓTH V. 2012: 23–24.

¹⁸ A korai helynévtár moduljában annyi eltéréssel működnek mindezek a funkciók, hogy ott nem egy-egy település, hanem egy-egy Árpád-kori vármegye teljes helynévanyaga jeleníthető meg a „Kiválasztás” funkció alkalmazásával, illetőleg a névadatok térképes ábrázolása rekonstruált középkori térképeken történik.

2.3. A helynevek feldolgozása (2002–2012)

2002-től a helynévgyűjtések a 20. század közepéhez viszonyítva némi visszaesést mutatnak ugyan, az elemző-feldolgozó munkák felszaporodása viszont éppen ellentétes tendenciát jelez. Az egy-egy település vagy térség helyneveivel foglalkozó kutatások eredményei tanulmányokban vagy akár önálló kötetekben nagy számban láttak ebben az időszakban napvilágot. Különbözőségüket (és egyúttal egyik fő erényüket) éppen abban ragadhatjuk meg, hogy más-más földrajzi területre vonatkozóan és eltérő korokból származó névadatokon alapuló vizsgálatokat tartalmaznak, s ehhez jobbra konkrét leírási keretet alkalmaznak. A továbbiakban az egy-egy településre vagy szűkebb tájegységre vonatkozó helynévfeldolgozásokat tekintem át igen röviden.

SEBESTYÉN ZSOLT Hetyen földrajzi neveit LŐRINCZE LAJOS nyomán, azaz a természeti, a műveltségi és az eseménynevek csoportja szerint kategorizálta, és a saját maga által végzett élőnyelvi gyűjtés helynévanyagának lexikális jellemzőit is bemutatta (2002). A Tiszamogyorós külterületi helyneveit feldolgozó N. FODOR JÁNOS LŐRINCZE névtipológiája mellett BENKŐ LORÁND és KÁZMÉR MIKLÓS csoportosítását is — némileg ugyan módosítva — alkalmazta, s a helynevek szemantikai osztályozását egy másik aspektussal, a hivatalos és a népi elnevezések elkülönítésével bővítette ki (2003). Ehhez a modern névanyag mellett történeti adatokat (elsősorban kataszteri térképek névgyűjtéseit) is bevonta elemzésébe.

A helynevek feldolgozására leggyakrabban a HOFFMANN ISTVÁN által kidolgozott helynév-vizsgálati modellt (1993) használták fel a névkutatók, akár élőnyelvi, akár történeti nevek álltak is a helynévkutatás középpontjában. Ez a leírási keret a neveknek a legkülönbözőbb szempontú tanulmányozását tette lehetővé. Modern kori névanyag felhasználásával CS. NAGY LAJOS Tordatúr morfematikai szerkesztésű helyneveit a névanyagban föllelhető formánsok alapján csoportosította (2003). BÍRÓ FERENC több vonatkozásban is hasznosította a HOFFMANN-féle tipológiát: funkcionális-szemantikai megközelítés jellemzi a „Családnevek Köröstarcsa helyneveiben” című tanulmányát, amelyben a helyneveket a bennük megjelenő funkció szerint tipizálta, feltérképezve azt is, hogy azok mely helyfajta elemeit jellemzik leginkább (2003a). Ugyanebben az évben megjelenő másik munkájában a 19. századi köröstarcsai helyneveket a helyfajta kategóriáinak megfelelően jellemezte (2003b). A KALCSÓ GYULÁVAL közösen publikált „Köröstarcsa helyneveinek tára és rendszere” című könyve (2004) a korábbi, Körösladány élő és történeti helyneveinek gyűjteményét (BÍRÓ 1999) és nyelvi elemzését (BÍRÓ 2002) tartalmazó kötetekből egybeálló sorozat következő darabja. A munkák egyes fejezeteinek elméleti alapvetése megegyezik: a HOFFMANN-modell helyfajta szerinti, és névrendszertani elemzését foglalja magában. A sorozat egyes darabjai ugyanancsak egyneműek a vizsgálat alapjául szolgáló források tekintetében is: elkészítésükhöz

bőséges mennyiségű történeti és 20. századi dokumentumot (térképeket, kéziratokat) használtak fel, valamint élőnyelvi gyűjtést is végeztek, s a két település helynévanyagát szótárszerűen adták közre. Eltérések csupán a szócikkek felépítésében mutatkoznak meg (BÍRÓ–KALCSÓ 2004: 7).

A funkcionális-szemantikai elemzés kategóriáinak nyomán dolgozta fel KIRÁLY LAJOS Porogszentkirály modern kori helynévanyagát (2003). PÁL HELÉN ugyancsak a helynevekben kifejeződő szemantikai tartalom szerint csoportosította a bukovinai Istensegíts település helyneveit. Munkájához forrásként kevésbé szokványos forrásanyagot: az önéletírást és a bukovinai székely népmeséket választotta (2005). Élőnyelvi gyűjtés szolgált viszont kiindulópontul a Csernakeresztúr, Sándoregyháza és Székelykeve helyneveit összefogó tanulmányának, amelyben az objektumok fajtája szerint (legelő, szántföld stb.) kategorizálta a neveket (2008). TÖRÖK TAMÁS egy tájegységnek, a Zoboraljának a helyneveit három aspektusból dolgozta fel: a 19–20. századi kataszteri térképek, telek- és birtokkönyvek alapján egybeállított történeti névanyag helyesírási sajátosságait, a szlovák névváltozatokat és végül a névadás motivációját tekintette át (2002). Az Alsó-Ipoly mente helynévi adattárának közzététele (2011) mellett a térség helyneveit tipológiai természetű vizsgálatoknak is alávetette (2005).

Az eddigiektől eltérő megközelítést alkalmaz SZABÓ JÓZSEF rendszerező szándékkal készült „A török hódoltság néprajzi és nyelvi maradványai földrajzi neveinkben” című kötete (2008).¹⁹ Noha SZABÓ JÓZSEF nem egy konkrét település vagy térség helyneveit dolgozza fel — mint a fentebb bemutatott írások szerzői —, munkájának szerepeltetését azonban mindenképp indokoltnak tartottam, hiszen gazdag forrásanyagát a modern kori névanyagot tartalmazó (s amúgy településenkénti rendben felépülő) megyei, járási stb. gyűjtemények szolgáltatták. (Ezek közül kettő közzétételében maga SZABÓ JÓZSEF is közreműködött: SMFN., TMFN.) A közlésmód alapjául (kisebb módosításokkal) a néprajztudományban kialakított mondatípusok (kincsmondák, harangmondák stb.) szolgáltak. A nyelvészeti szempontú elemzést a kötet „A török hódoltság nyelvi nyomai a földrajzi neveinkben” című fejezete (79–167) tartalmazza. SZABÓ JÓZSEF a helyneveket itt két fő csoportra bontva tárgyalja: egyrészt az oszmán-törökből közvetlenül vagy közvetve (szerb-horvát közvetítéssel) átvett helyneveket mutatja be, illetőleg azokat, amelyek napjainkban is ismert oszmán-török eredetű köznevekre vezethetők vissza. BASKI IMRE írása is az oszmán-török helynevek közvetlen vagy közvetett átvételei (*Tabán*, *Szubasa halma* stb.) és az oszmán-török eredetű magyar köznevekből kelet-

¹⁹ Ismertetését lásd PÁSZTOR 2009b. E kötet előmunkálatainak is felfogható a szerzőnek a „Hagyományörzés Veszprém földrajzi neveiben” című tanulmánya (2003), amely Veszprém néhány bel-, és külterületi helynévének és a hozzájuk fűződő mondának, történeti hagyománynak a tárháza. E dolgozatban a szerző ugyancsak a helynevek tematikus rendezési elv szerinti csoportosítását végzi el, azaz arra van figyelemmel, hogy milyen mondára, hagyományra, egyháztörténeti szerepre stb. utaló funkciók rögződtek a helynevekben. Másik írásában Törökkoppány azon helyneveit veszi számba, amelyeknek struktúrájában oszmán-török eredetű közszavakat (*bég*, *csausz*, *csezme* stb.) fedezhetünk fel (2007).

kezett helynevek (*Basa-halom, Török-hegy* stb.) csoportjaival ismertet meg (2006). A tanulmány címe, az „Oszmán-török szavak helyneveinkben” azonban félrevezető lehet, hiszen legföljebb a helyneveket felépítő oszmán-török *eredetű* szavakról beszélhetünk.

SZABÓ JÓZSEF és BASKI IMRE munkája, illetve a helynévgyűjtések között említett Kisbatorról közzétett dolgozat (EÖRY 2004) az élönyelvi helynevek elemzésének több olyan nehézségét, problémáját villantja fel, amelyre érdemes bővebben is kitérnünk. Fontos megjegyeznünk egyrészt azt, hogy a ma használatos névformák magyarázatában nem mindig könnyű a szemantikailag már nem áttetsző helynevek mögötti motivációs tartalmat felfejteni. Majd minden névfeldolgozás, amely a mai helynevek tipizálására tesz kísérletet, számol a többféle-képpen értelmezhető vagy kategorizálhatatlan helynevek csoportjaival. Annak ellenére, hogy az efféle névegyedek száma elenyésző a többi, egyértelműen értelmezhető, szemantikailag transzparens helynevek arányához képest, általuk mégis világosan megmutatkozik az, hogy milyen nehézségek elé állítja a kutatót, ha etimológiailag elhomályosult nevet igyekszik megfejteni, s a — nemegyszer tévutakra vezető — népi eredetmagyarázatokat próbálja meg felhasználni a valós motivációs háttér kiderítéséhez.

Óvatosságra intenek másfelől a helynevek és az azokat felépítő közzavak eredetének a kérdései is. A szokatlan közzói lexémát tartalmazó helynevek etimológiai kérdéseivel többek között KISS LAJOS foglalkozott (1982b). A *Bakbűz, Betekints-völgy, Ördög lakodalma*-típusú nevek megfejtéséhez különféle forrásokat s köztük a néphagyományban közzájon forgó történeteket használt fel. Azt, hogy a mai névformák ismeretében mennyire nem egyszerű a nevek — olykor évszázadokra visszamenő — etimológiai kérdéseit felgöngyölíteni, sőt még csak a bennük lévő lexémákat is azonosítani, szemléletesen mutatja a fentebb idézett SZABÓ JÓZSEF-munka néhány részlete. Az oszmán-törökből közvetlenül vagy közvetve átvett helynevek kérdésében (SZABÓ J. 2008: 96–147) például a *Kara-homok* helynév esete jól példázza (2008: 112), hogy mennyire zavaros vizekre tévedhet az etimológia terén a kutató. Nehezen érthető, hogy ezt az elnevezést miért sorolja SZABÓ JÓZSEF az oszmán-török eredetű helynevek közé, hiszen ő maga is jelzi, hogy azt a *Kara* családnév és a *homok* 'a határ homokos területe' összetételének tekinthetjük. A helynév hódoltság kori keletkezését mindössze azzal magyarázza, hogy „már 1719-től vannak rá írásos följegyzések”. Úgy vélem, ez a körülmény önmagában még nem igazolja a névnek a török hódoltság nyelvi nyomaként való szerepeltetését. Igaz ugyan, hogy SZABÓ JÓZSEF a *Kara* előtaggal összefüggésben utal KISS LAJOS vélekedésére, miszerint a *Kara* személynév előzménye az ugyancsak személynévi használatú török *qara* 'fekete' szó lehetett (FNESz. *Kára, Kara-homok*), az azonban, hogy a helynév alapjául szolgáló személynév közzói előzménye török eredetű, a helynév szempontjából teljességgel irreleváns.

Az efféle nevek magyarázatok tehát nagy körültekintéssel kell eljárunk, hiszen a névformák elsődleges motivációja még akkor is nehezen adható meg a nagy időbeli távolság miatt, ha azok áttetsző szerkezetűek. Ilyen esetekben is igen gyakran csupán arra vonatkozóan lehetnek biztosak az információink, hogy mit tart a nevek keletkezési hátteréről a helyi névhasználat. Azt azonban, hogy e magyarázatok mögött mennyi a tényleges valóság tartalom, nem könnyű megítélni.

2.4. Új irányok a helynevek elemzésében

Az előző fejezetben felvetett problémák ellenére úgy gondolom, hogy a névhasználók közléseire alapozott nyelvészeti–névtani kutatások tovább gondolhatók. A különféle helyekhez fűződő történetek ugyanis például kitűnő alapanyagot biztosíthatnak az olyasfajta történettudományi-antropológiai elemzésekhez, amelyek a történetmondás, az emlékezés, az egyéni és kollektív emlékezet mechanizmusaival, az emlékezet és a hagyomány mibenlétével foglalkoznak, s azzal, ahogyan az adatközlők interpretálják az áthagyományozott történeteket (e kérdéskör elméleti alapjaihoz lásd ASSMANN 1999: 15–86). A népi eredetmagyarázatok közvetlenül a helynévtan számára pedig olyan vizsgálati terepet jelenthetnek, amelyek a névhasználóknak a helynevekhez fűzött történeteiben mintákat keres. SZABÓ JÓZSEF fent említett kötetének (2008) anyaga, valamint saját helynévgyűjtésem közlései is azt mutatták meg például, hogy az adatközlők a számukra nem vagy kevésbé transzparens helynevek lexémáiban gyakran személyneveket vélnek felfedezni (minthogy az ilyen nyelvi elemek a helynevekben igen gyakoriak, tehát a névhasználók fejében ott van ez a névmodell).

Újabban a magyar helynévkutatásban két olyan irányzat is előtérbe került, amelyek középpontjában — igaz, némileg más szempontból — az adatközlők névhasználata áll. Noha a kognitív megközelítés és a helynév-szociológia kapcsán egységes kutatási irányvonatról nem beszélhetünk, és e területek egyelőre kidolgozott módszertannal sem rendelkeznek (bár erre mutató munkálatok kétségkívül folynak), azt láthatjuk, hogy szemléletük előzményei, valamint témaköreik már fellelhetők a korábbi névtani szakmunkákban is (vö. HOFFMANN 2003: 211, ÖRDÖG 2005, TOLCSVAI 2008, RESZEGI 2009a, 2009b, 2012, 2013).

A kognitív szempontú elemzés a névhasználatot az ember mentális tevékenységének részeként vizsgálja, azaz felfogásában a helynév használata az emberi elme egyik produktumaként fogható fel, s a megismerés más tényezőivel fonódik össze. E szemlélet prototípuselmélete révén képes a névtan korábbi strukturalista felfogását főként azáltal megújítani, hogy a helynévi elemzések kategóriarendszereit nem mereven, egymástól elszigetelt egységekként kezeli (vö. RESZEGI 2009a: 22–23).

A másik irányzat, a helynév-szociológia vagy szocioonomasztika művelői szerint a helynév szociálisan meghatározott nyelvi jel, s vizsgálata társadalmi beágyazottságának figyelembevételével történhet (vö. TOLCSVAI 1996: 322, GYÖRFFY 2012: 53).²⁰ E nézőpontot jóval korábban, félszáz évvel ezelőtt ZSOLNAI JÓZSEF sikerrel alkalmazta „A lakosság földrajzinév-ismeretének vizsgálata” című munkájában (1967: 191–198). Egy konkrét település, Ásotthalom élő helyneveinek vizsgálata kapcsán kitért a névhasználók névismeretének összefüggéseire, s ebből kiindulva számba vette a helynevek állandósága, változékonysága és pusztulása mögött meghúzódó lehetséges okokat. A névszociológiai aspektus a nagy megyei élőnyelvi helynévgyűjtések megindulásával párhuzamosan került aztán ismét a kutatások homlokterébe. A gyűjtések során főként olyan névelméleti kérdések vetődtek fel, amelyek a névhasználat szempontjából a népi és hivatalos elnevezések, a névkeletkezés terén pedig a természetes és mesterséges nevek kategóriáit, fogalmait és jellegzetes jegyeiket járták körül (lásd ehhez például KIRÁLY 1970, MEZŐ 1982, REUTER 1983 stb., a fogalmak tudománytörténetben való megjelenésének bemutatását pedig lásd GYÖRFFY 2012: 55–56). Újabb e terminusokat GYÖRFFY ERZSÉBET a névszociológiai aspektus elméleti szemszögéből gondolta újra (2012: 56–59, 2013). A következő fejezetben részben ehhez az irányhoz is kapcsolódva a történeti források névhasználatának névszociológiai kérdéseit és az élőnyelvi gyűjtések módszertani problémáit járom körül.

²⁰ A szocioonomasztikai irányzat hazai előzményeit és eredményeit nemrégiben HOFFMANN ISTVÁN (2003: 211–216), a külföldi szakirodalmat pedig GYÖRFFY ERZSÉBET tekintette át (2012: 53).

II. A határneveket tartalmazó források névhasználata és névtudományi forrásértéke

1. A feldolgozott forrásanyag

Egy-egy szűkebb földrajzi egység, település helynevei behatóbban csak a területük részletes dokumentálása óta, azaz a történeti források felszaporodásától, többnyire a 17–18. századtól kutathatók.²¹ Kivételes esetben akadnak olyan települések is, amelyekről a különféle birtoklástörténeti folyamatok (például a földrendezés, a tagosítás) megindulásával párhuzamosan zajló térképezés és földmérés előtti időkből is igen bőséges adatolással rendelkezünk, amennyiben onnan rendszeres birtok- és népesség-összeírások, határjárások maradtak fenn. Összességében mégis azzal kell számolnunk, hogy a névadatok dokumentáltsága igen esetleges, nagyfokú egyenetlenséget mutat, s ráadásul egy-egy település határneveinek a különféle korokból összegyűjtött állománya igencsak heterogén természetű. A névállomány heterogenitása elsősorban abból fakad, hogy maguknak a forrásoknak a jellege, típusa tér el egymástól: míg ugyanis a történeti névanyag alapjául a különféle, főként 18–19. századi térképek, telekkönyvek, tagosítási iratok, jegyzőkönyvek stb. szolgálnak, addig a modern kori névkorpusz az adatközlőktől származó névadatok alapján állhat egybe. Az pedig, hogy az adott forrás mely korban, milyen céllal született meg, helyi vagy országos hivatalos szerv készítette, magából a forrásból származó helynevek névhasználati értékét alapjaiban határozza meg. Ahhoz tehát, hogy egy vizsgált terület határnévanyagát a tényleges, valós névhasználat felől bemutassuk, s ennek alapján általánosabb, elméleti tanulságokat fogalmazhassunk meg, fontos differenciáltan kezelnünk a különféle forrástípusok névanyagát is. Számolva azzal, hogy az egyes helyek a történeti forrásokban név szerint említődnek-e vagy sem, az alföldi korai forrásszegény települések többségéhez hasonlóan Hajdúnánás kapcsán azt mondhatjuk, hogy határáról középkori határjárás nem áll rendelkezésre, a 15–16. századi források is csupán a település (illetve az azóta a határhoz csatolt, elpusztult települések) nevét őrizték meg (lásd például a török defterek összeírásait: VELICS–KAMMERER 1886–1890; a boszorkányperek anyagait: KOMÁROMY 1910; a Kamara összeírásait: UC. stb.), így a 18–19. század előtről csupán elszórtan akadhatunk a területre vonatkozó helynevek nyomára.

1. Hajdúnánás névanyagának rendszerezett, egységes alapelv szerinti összegyűjtését egyéni munka formájában magam végeztem el. A névkorpusz egybeállítását levéltári kutatómunká-

²¹ A 17–19. századi levéltári források némely darabjának helynév-magyarázatokban való jelentőségét SZITA LÁSZLÓ villantja fel rövid írásában (1981).

val, azaz a történeti névanyag feltérképezésével kezdtem:²² a kéziratos források közül a helyneveket a Hajdú–Bihar Megyei Levéltár Hajdúböszörményi Fióklevéltárában fellelhető kiadatlan kéziratos és kataszteri térképekről, illetve közgyűlési jegyzőkönyvekből, telekkönyvekből, a település pusztáinak irataiból gyűjtöttem össze. Ezek mellett újabb, kiadott forrásokat is feldolgoztam az adatgyűjtés során: áttekintettem az Országos Széchényi Könyvtár kéziratos térképeit, a Magyar Országos Levéltár kamarai és helytartótanácsi térképeinek gyűjteményét, LIPSZKY JÁNOS és GÖRÖG DEMETER térképeit, oklevél- és okmánytárakat, bozsorkánypercek anyagait, urbáriumokat, összeírásokat, helységnévtárakat. A levéltári adatokat RÉVÉSZ IMRE 1853. évi helynévgyűjteményének a nánási határra vonatkozó helyneveivel is kiegészítettem. A névanyag gerincét az e forrásokból származó adatok alkotják: maga a történeti adatállomány közel 200 forrás révén állt egybe.

Hajdúnánásról a 19. században még nem rendelkezünk tervszerűen végzett gyűjtés keretében egybeállított élőnyelvi helynévanyaggal.²³ RÉVÉSZ IMRE 1853-ban készült országos, több vármegyére kiterjedő gyűjtése (É. KISS 1981) jellegénél fogva egy-egy szűkebb területre nézve kevésbé részletező, s mindössze hat nánási helynevet tartalmaz. PESTY FRIGYES 1864-es monumentális helynévgyűjtése — ahogy arra a fentiekben már utaltam — a hajdúvárosok, s így az itt vizsgált település névanyagát sem tartalmazza.

A 20. században a település helyneveiről négy élőnyelvi gyűjtés is készült. KISS ESZTER „Hajdunánási tájszó és szöveggyűjtés” című kéziratos munkája a 20. század első feléből való, a határnevek mellett ragadványneveket, városrészneveket, köszönéseket, áldásokat, babonákat, mondákat, siratókat stb. is magában foglal, mindezt a szerző a térség főbb nyelvjárási sajátosságait (diftongusok, *i*-zés) figyelembe véve jegyezte le. Magáról a gyűjtés körülményeiről igen keveset tudunk, a dolgozat bevezetőjéből mindössze annyi derül ki, hogy KISS ESZTER helybeli, s bár munkájához az adatokat egy év alatt gyűjtötte össze, azt nem ítéli teljesnek (KISS E. 20. század első fele: 3). A gyűjtés 52, névfajták szerint csoportosított helynevet tartalmaz, a helyek lokalizációja és az adatközlő(k) feltüntetése nélkül. Ezt a módszertani hiányosságot azonban ellensúlyozza az, hogy településtörténeti adatokat is felsorakoztat, amelyek akár egy-egy név eredetére vonatkozóan is hasznosnak bizonyulnak. A nagyrészt református lakosságú település határában például a 20. század második felétől van adatunk egy

²² TÖRÖK TAMÁS Alsó-Ipoly mente helynévanyagának összeállításakor (2011) hozzám hasonlóan ugyancsak azt az utat választotta, hogy elsőként a történeti, majd a mai névkorpuszt gyűjtötte össze. Megítélésem szerint a helynévgyűjtés efféle irányának kétségtelenül megvan az az előnye, hogy a kutató olyan gyakorlatra tesz szert a névanyag egészének kezelésében, amelyet aztán az élőnyelvi gyűjtés során is eredményesen hasznosíthat.

²³ Bizonyos szempontból a korábbi, történeti források egy része (például a határjárás levelek) nagy megszorításokkal ugyan, de élőnyelvi „gyűjtéseknek” tekinthetők, mivel azok egybeállításakor valós névhasználatot mutató helyneveket használtak fel (lásd erről a II.1. A történeti források értékelése a helynévvizsgálatokban című fejezet 2.2 A határjárás levél mint forrás egységében írottakat). E dokumentumok célja azonban nem a helynevek összegyűjtése volt, hanem egyfajta jogbiztosító funkció betöltése, amelynek csupán eszközeként szerepeltették az élőnyelvi helyneveket.

Szentimre nevű helyről, amelyet az általam megkérdezett adatközlők katolikus lakosságú „faluként” emlegettek. KISS ESZTER század eleji gyűjtésében ezt olvashatjuk: „Észak nyugati határában, a Rét nevű nagy határrészen, amelyet régebben a Tisza vize öntött el tavasszal s igazán csak rét volt, ujabban jelentékeny számu palóc lakosság a «ríti matyók» telepedett meg.” (20. század első fele: 3). E településtörténeti adalék révén tehát a hely lakóinak származására deríthetünk fényt. A gyűjtés szótár formában, felsorolásszerűen veszi sorra az egyes helyek (szőlőskertek, határrészek, dűlők, vizek, kiemelkedések) neveit. A fent említett hiányosságok mellett a helyekre vonatkozó információk is szinte teljesen kimaradtak a gyűjtésből, azokkal csupán egy-egy esetben (s főként a belterületi nevek kapcsán) találkozhatunk, például *Dökhordó köz*: a halottakat viszik arra (20. század első fele: 63). A vizekkel kapcsolatban nem derül ki, hogy milyen típusú (állóvízről, folyóvízről, állandó vagy időszakos vízállásról stb.) vízről van szó, és például azt sem tisztázza, hogy a „dűlők” csoportba tartozó helyek utak, földterület vagy esetlegesen mindkettő elnevezései-e. A későbbi élőnyelvi gyűjtések révén, illetve az általam végzett gyűjtéssel ezek a pontatlanságok azonban jórészt kiküszöbölhetőek voltak.

Közismert, hogy a falvakban, kisebb városokban a helynévgyűjtéseket sokáig helyi értelmiségiek (tanítók, papok) végezték. A település határneveiről 1938-ban közreadott „Hajdúnánási határnevek és azok hagyományai” című munka is egy helyi értelmiségi, a gimnázium egykori tanárának, MOLNÁR JÓZSEFnek a tollából született meg (1938). A gyűjtés szócikk formában 158 határnevet tartalmaz. A közlés értékét főként abban láthatjuk meg, hogy az egyes helynevek mellett népi eredetmagyarázatok és a néphagyománynak az egyes helyekhez fűződő történetei is szép számmal szerepelnek. A határnevek tipizálásának is ez képezi az alapját: a szerző az első csoportba azokat a neveket sorolja, amelyekben a hozzájuk fűződő mondának valamilyen történeti alapja van, a második csoport a babonás történetekre utaló helyneveket tartalmazza, míg a harmadik azokat öleli fel, amelyek a megnevezett hely jellegére egyértelműen utalnak.

Az időrendben harmadik gyűjtés a helynevek számát illetően a korábbiakat jóval meghaladja, közel 300 külterületi helynevet tartalmaz (KÖRÖSI 1972). E munka közzététele során a szerző a korabeli országos helynévgyűjtés alapelveit követte, azaz az egyes szócikkek elkülönítése nem nyelvi alapon, hanem az egyes denotátumok szerint történt; a helynevek elnagyolt fonetikus lejegyzésben s helyragos formájukkal állnak, valamint az egyes helyeket KÖRÖSI SÁNDOR lokalizálja is a munkához csatolt térképeken. A gyűjtésben az egyes helyekre és helynevekre vonatkozóan viszonylag kevés információ szerepel, ami vélhetően az adatközlők kis számának köszönhető; mindössze öt névhasználó megkérdezéséből állt össze a szótár.

Az időben a mához legközelebb álló munkát a szintén helybeli DRAVICZKY IMRE tanító készítette el, amelyet könyv formában is közreadott (1990). A kötet a 630 helynevet szócikkes formában és helyfajták szerint csoportosítva tartalmazza, az egyes nevekhez tartozó népi eredetmagyarázatok bőséges közlésével, amelyet névmutató és térkép is követ. A térképre azonban (minden bizonnyal a gyűjtött helynévmennyiség nagy számából és a nem megfelelő méretarányú térkép megválasztásából adódóan) nem minden hely neve került fel, illetve magának a kötetnek és a térképmellékletnek a névanyaga sem minden esetben fedi egymást (bizonyos nevek vagy csak a térképen, vagy csak a szócikkekben szerepelnek). A gyűjtés adatközlőiről semmilyen közelebbi információt nem tudunk meg, csupán annyit, hogy a szerző „emberek százait” kérdezte meg (DRAVICZKY 1990: 245). Az ily módon összeállított névanyag szolgált alapul az általam lefolytatott élőnyelvi gyűjtéshez is, amely (a település határának kiterjedését figyelembe véve) 40 adatközlővel készített interjú formájában valósult meg.²⁴

2. A történeti névadatokat a gyűjtőmunka kezdeteitől lehetőség szerint pontos lokalizációval ellátva cédulákra vittem, amelyeken feltüntettem az adatok keltét (azaz a felhasznált források keletkezésének időpontját), a helynevek betűhív alakját, a helynév által jelölt objektum fajtáját, művelési jellegét és egyéb (magára az objektumra vagy esetlegesen magára a forrásra) vonatkozó információkat. A cédulák anyagát utóbb adatbázisban rögzítettem. Ezt az adatbázist bővítettem aztán az élőnyelvi gyűjtés során az egyes helyekre vonatkozó adatokkal.

A névkorpusz 2406 objektum²⁵ 5475 névváltozatát foglalja magában (ennek közel felét, több mint 2800 névváltozatot az élőnyelvi anyag teszi ki). Az adatbázis végleges (a Magyar Digitális Helynévtár alapelveihez és munkafolyamataihoz illeszkedő) formájának elkészítéséhez az első lépés az volt, hogy a névadatokat azonosítóval láttam el, ez biztosította ugyanis a későbbiek során egyfelől az azonos helyre vonatkozó egyes névváltozatok összekapcsolhatóságát, másfelől az objektumoknak a Google Föld térképlapján való elhelyezését is. Ezt követően az ún. standardizálást végeztem el (azaz lényegében a helynevek köznyelvi formáját adtam meg), s végül az egyazon helyhez tartozó névváltozatok között kijelöltem a táblanevet, vagyis azt a főváltozatot, amit mintegy a többi fölé rendelve, lényegében a szócikkek címszavaként határoztam meg. A szócikkeket tartalmazó névtárat az értekezés utolsó egységeként közlöm, s ennek bevezetéseként a szócikkek kialakításának alapelveiről is szólok.

3. A település helynév-állományának az egybegyűjtése során több olyan nehézség is felmerült, amely az objektumok és neveik összefüggéseivel, valamint szorosabban magának a név-

²⁴ A helynévgyűjtés elméleti és gyakorlati oldaláról bővebben a II.3. Az élőnyelvi gyűjtések módszertani problémái című fejezetben szólok.

²⁵ Ez a névmennyiség csupán a külterületen (vagy az egykor a külterületen) fekvő objektumok neveit öleli fel (minthogy doktori értekezésemben ezek vizsgálatával foglalkozom), a belterületi helyneveket a Magyar Digitális Helynévtár honlapján tettem közzé, így ott a település teljes névállománya elérhető.

korpusznak a közzétételével voltak kapcsolatban. Ezek a nehézségek leginkább két kérdéskört érintettek: egyrészt a lokalizációt, másrészt pedig (elsősorban bizonyos történeti forrásokban) a névtest határainak, a névterjedelemnek a kijelölését.

Az objektumok helyhez kötése kapcsán sokszor nem volt egyszerű meghatározni, hogy egy-egy hely az egymással szomszédos települések melyikéhez is tartozik, minthogy a történeti térképeken többnyire nincs jelölve a települések közötti közigazgatási határ. Ennek eldöntésében más típusú források, a szomszédos települések névanyagának ismerete, illetve legfőképpen az élőnyelvi gyűjtés nyújthatott segítséget. Az objektumok azonosítása kapcsán a helységnévtárak mint források is okozhatnak problémát, hiszen például a külterületi lakott helyként használt *Réti tanyák*-típusú összefoglaló megnevezések és azoknak a térképen egy pontként való elhelyezése nem könnyen kivitelezhető, mivel a fenti megnevezés alatt valójában több száz tanya értendő. Helyjelölés tekintetében probléma adódhat a többnyire egyszeri előfordulású, valamely történeti forrásban felbukkanó névadatokkal, amelyek szöveggörnyezete közelebbi helyhez kötést nem ad meg: például a boszorkányperek anyagában előforduló *Bukró szénégető hegye* adat a szöveggörnyezet alapján nem lokalizálható, s az a mai, élő névanyagban sem szerepel. A térképek kapcsán ez a helyzet az ugyancsak egyszeri előfordulású és csak történeti adattal rendelkező helynevekkel, ám ebben az esetben általában a mai térképen való lokalizálásuk viszonyítási pontok segítségével elvégezhető, hiszen például a térkép többi, ám későbből is adatolható helye viszonyításul szolgálhat.

A névterjedelmet, a helynevek testének szövegbeli vagy beszédhelyzetben előforduló elhatárolását (a történeti források és az élőnyelvi gyűjtések kapcsán is) olykor nehéz pontosan megállapítani.²⁶ Egy 1846–1847-ben keletkezett jegyzőkönyv felsorolásában például ez áll: „*nagy itató gulya ménes és ökör csorda itató kútak*” (HBML V.A. 304/a. 5. köt.). A forrás részlete jól szemlélteti, hogy a szöveggörnyezetből nem határozható meg egyértelműen a benne szereplő helynevek szerkezeti felépítése (sőt végeredményben a száma sem), ilyen módon a körülhatárolásukat lehetetlen elvégezni, s ezért az ilyen alakulatok további vizsgálatok alapjául nem is igen szolgálhatnak. Gyakran az sem dönthető el egyértelműen, hogy az adott nyelvi elem tulajdonnévi vagy közsói státuszban szerepel-e a forrásban (vö. MEZŐ 1982: 35–36). A névtár egybeállításakor a kétes ügyek eldöntésében egyfelől az élő névanyagra, a névhasználók ismeretanyagára támaszkodtam, másfelől a bizonytalan státuszú elemek szerepeltetésének kérdésében egyenkénti mérlegelést követően döntöttem.

²⁶ A középkori oklevelek helynévi említéseinek névterjedelmi kérdéseivel újabban RESZEGI KATALIN foglalkozott (2008: 135–144, 2011: 44–52), s lehetséges fogódzóként több szempontot is bemutatott.

2. A történeti források értékelése a helynévizsgálatokban

Ebben a fejezetben a névhasználatra vonatkozó előzményirodalomhoz is részben kapcsolódva két történeti forrástípus, a térképek és a határjárási levelek névhasználati eltéréseire (és esetenként azonosságaira) koncentrálok, s konkrét példák segítségével azt igyekszem föltárni, hogy a névstruktúrákban melyek lehetnek azok a tipikus esetek, amelyek nem valós névhasználatot rögzítenek, hanem sokkal inkább a forrás — mint hivatalos, többnyire jogi aktust rögzítő dokumentum — készítőjének a számlájára írhatók. Ezzel összefüggésben olyan fogódzókra is megpróbálok továbbá rámutatni, amelyek a különféle névhasználati szintek szétválasztásában a segítségünkre lehetnek. Ilyen megközelítésben pedig végül azt is megkísérelhetjük eldönteni, hogy az elemzett forrástípusok névadatai mennyiben tekinthetők konstruált, a hivatali ténykedés során keletkező (sokszor egyszeri) elnevezéseknek, vagy mennyiben tükrözik a helybeliek tényleges névhasználatát. Az e kérdésekre adott válaszok ugyanis alapvetően meghatározzák a történeti források szocioonomasztikai értékét is.

2.1. Térképi források

A történeti források közül a valamely szűkebb földrajzi terület helyneveit kutató szakember számára a t é r k é p e k jelentik az egyik legjobban hasznosítható forrásanyagot. A Kárpát-medencére vonatkozó térképezés történetét ez idáig többen bemutatták már (STEGENA 1981, 1998, FODOR 1952–1954 stb., nyelvészek közül a kérdés vázlatos összefoglalását lásd KISS L. 1982a: 478–479).

2.1.1. A térképezés kezdeti időszakában (a 16. századtól kezdve) többnyire kevésbé részletes, az egész Magyarországot ábrázoló térképek születtek, amelyek a nagyobb folyókat és a településeket jelenítették meg csupán (lásd ehhez például az „Atlas Hungaricus” című kiadványt: SZÁNTAI 1996). Évszázadokon át jórészt főképpen ilyen típusú, ún. o r s z á g t é r k é p e k készültek.

Egy-egy település határnévanyagának vizsgálatában az o r s z á g o s k a t o n a i f e l m é r é s e k t é r k é p l a p j a i már sokkal inkább hasznosíthatók (EKFT., MKFT., HKFT.). Mivel ezeket speciális, kifejezetten katonai cél érdekében hozták létre, így az ebből a szempontból elsődlegesnek számító tereptárgyakat (kiemelkedéseket, mocsarakat, folyóvizet, ereket, utakat stb.), ezek állapotát s a denotátumok pontos helyét rögzítették, gyakran a hely nevének feljegyzése nélkül. A korábbi helynévkutatók e térképlapok névanyagtartalmának nagyfokú egyenetlenségét, a területek közötti névmennyiség és -sűrűség eltérését hangsúlyozták (KISS L. 1982a: 480, REUTER 1983: 9). Jelentőségük a névkutatás

számára egy-egy település határnévanyaga kapcsán azonban mégis igen nagy, hiszen a helyi jelentőségű objektumok első feltérképezése gyakran mégiscsak ennek a nagyszabású vállalkozásnak a révén valósult meg, és ráadásul a térképlapok a folyószabályozások előtti állapotokat és az egykori településszerkezetet rögzítik.

2.1.2. Az országos felmérések mellett már a 18–19. században megjelennek a kisebb földrajzi térségekről készített nagy méretarányú térképek, az ún. *t e m a t i k u s t é r k é p e k*. Keletkezésüket a háborúk során elpusztult területek felmérésének szükségszerűsége, a nagy folyószabályozások és olyan gazdasági folyamatok, mint az úrbérrendezés, erdőgazdálkodás stb. határozták meg (BAK 2009: 70–72, WINKLER 1992a: 131 és 1992b: 158).²⁷ Ennek megfelelően a levéltárak e dokumentumtípus legkülönbélebb csoportjait őrzik: fellelhetők közöttük mezőgazdasági (úrbéri, tagosítási, kataszteri, birtokmegosztási, művelési ágak megoszlását mutató, egyes művelési ágakra fókuszáló) térképek éppúgy, mint felmérési, vízrajzi, áttekintő, közigazgatási, egyházi stb. térképek (RÉFI OSZKÓ 1993: 63). Ezek a gyakran nagyszámú névanyagot tartalmazó források jórészt a helyszínen, tényleges felmérés során készültek (WINKLER 1992b: 159). Az, hogy e történeti dokumentumokat igen korán felfedezte magának a helynévkutatás, s hogy ezeket elméleti–forráskritikai nézőpontból is alaposabban mérlegre tették (lásd például KIRÁLY 1970, NYIRKOS 1970, TÍMÁR 1981, KISS L. 1982a, REUTER 1983, SEBESTYÉN 1984–1985 stb.) több tényezővel magyarázható. E forrásoknak a fentiekben már említett jellegzetessége, az tudniillik, hogy a sokszor tekintélyes mennyiségű névadat mellett képi ábrázolások is egyben, igen lényeges előnyt nyújt számunkra, hiszen rajtuk a nevet viselő objektumok jól azonosítható földrajzi helyhez rendelődnek, így általuk az egyes helyek pontosan lokalizálhatók. A helynévkutatás számára ez pedig az egyik legalapvetőbb követelmény, hiszen a nyelvi rekonstrukció, sőt tágabban mindennemű nyelvi vizsgálat alappilléreét jelenti (HOFFMANN 2008: 12). Nem csoda tehát, hogy e dokumentumok névtudományi forrásértékét részben éppen ebben látták a kutatók (lásd például NYIRKOS 1970: 92, KISS L. 1982a: 481, SEBESTYÉN 1984–1985: 94). Az adott térkép forrásértékét ugyanakkor nem csupán a lokalizálhatóság határozza meg, hanem a helynév magyarázata, megfejtése szempontjából olyan lényeges információk felbukkanása is, mint a névadás földrajzi, gazdálkodási háttere, a névkörnyezet (KISS L. 1982a: 479, 481–483); sőt az egy földrajzi térséget ábrázoló, különböző időkben készült térképek egymásra vetítése nyomán maguknak a helyneveknek a változása is nyomon követhetővé válik (TÍMÁR 1981: 165).

2.1.3. Amint arra a korábbiakban már utaltam, Hajdúnánás határának helyneveit a maguk történeti mélységében jórészt a 18–19. századtól tanulmányozhatjuk, s a helynevek többségé-

²⁷ A 18. századi úrbérrendezés már önmagában rendkívül nagy hatást gyakorolt a helyi térképezésre, hiszen a folyamat során minden egyes településről legalább egy térképet kellett készíteni (vö. PLICHÁL 1992: 164).

nek első előfordulása térképekről származik. A terület térképes felmérésére az úrbérendezésnek nem volt közvetlen hatása (a hajdúvárosokban kiváltságolt területek lévén nem volt földesúri birtok, s a települések lakói nem jobbágyok voltak, vö. OROSZ 1973: 143). Az 1779 és 1784 között zajlott földrendezés (OROSZ 1973: 95), illetve az azóta Nánás határát gyarapító Tedej birtok és a szomszédos települések határainak kijelölése, Vid birtok felosztása stb. viszont mind hozzájárultak a térség térképi ábrázolásához. Ennek következtében pedig a 18. század második felétől folyamatosan rendelkezésre állnak a területre vonatkozó térképes források. A város határát ábrázoló legkorábbi térkép 1783-ban készült (HBML HvT. 5/b, másolata: HBML HvT. 2/a, 1867), amely a határt még a bérelt puszták nélkül mutatta. A még ugyancsak a 18. század második felében keletkezett térképek KNEIDINGER ANDRÁS tervező nevéhez köthetők, aki a tokaji kamarai uradalomról, s az ehhez tartozó birtokokról több térképet is készített.²⁸ Ezek egy része a Magyar Országos Levéltár gyűjteményében (lásd például a MOL S11 No532; MOL S11 No830: 1, 14, 16, 22, 23 stb. jelzetű térképeket), másik része pedig a Hajdú–Bihar Megyei Levéltár Hajdúböszörményi Fióklevéltárában található meg (HBML HvT. 5/a).

A térképezés elterjedésével egy időben, a 19. századtól kezdve Hajdúnánás határáról is nagyobb tömegben jelentek meg a különféle céllal készített térképek, amelyek az alábbi csoportokba sorolhatók: 1. az országos kataszteri felmérések másolatai (HBML HvK. 1/1–7, 1869), 2. a földtagosítás során keletkezett, egy-egy nagyobb határrészt részleteiben ábrázoló térképek (HBML HmK. 10, 11, 12), 3. a kataszteri térképekkel teljesen megegyező térképkivonatok, amelyek egy kisebb terület részletes, helyfajta szerint osztályozott földjeit mutatja be (így például a *Nyicki-rét*-ről 1893-ban készült HBML HmT. 18 jelzetű térkép), 4. (ideiglenes) földfelosztások révén keletkezett térképek (HBML HvT. 49, 1856; HBML Ny. 34, 1858; HBML HvT. 56, 1858), 5. növényzeti és vízrajzi térképek (HBML HvT. 51, 1857; HBML HvT. 53, 1857), 6. a Tisza árterének a határban való kiterjedését ábrázoló térkép (HBML HvT. 39, 1854) és 7. a település egész határát ábrázoló, és csupán a nagyobb határrészek elhelyezkedését bemutató térkép (1920, HBML Ny. 117).

E térképi források a névtudományi felhasználhatóságuk szempontjából is lényeges különbségeket mutatnak: a 19. század végétől keletkező tagosítási térképeken például csupán a földek tulajdonosainak nevei szerepelnek; a gazdasági térképek némely darabja pedig a denotátumok korabeli (így például a Tisza szabályozása előtti) jellegét ugyan hitelesen ábrázolja, ám helyneveket nem tartalmaz, ennél fogva jelentősége a névtani kutatások szempontjából elenyésző.

²⁸ Ilyen birtok volt az azóta Nánás határát részben gyarapító Vid, az egészében odacsatolt Tedej vagy például Búd (a későbbi Tiszavasvári része) is stb.

A fentiekkel összhangban vizsgálódásaink körébe olyan 18. századi korai térképeket vonhatunk be leginkább, amelyek nagy méretarányban mutatják az egyes határrészeket, azaz kelően részletesek. A határjárások, illetve ezzel együtt a birtokmegosztások kapcsán készült térképlapok egyik sajátos jellemzője az, hogy egy jól definiálható, az egyes birtokok határaitnak rögzítésére irányuló jogi aktus révén születtek meg. A vizsgált területre vonatkozóan négy ilyen térképpel rendelkezünk, amelyek közül egy Tedej birtok, három pedig Vid határait mutatja be nagyjából ugyanabból az időből (Tedej: 1767–1779, MOL S11 No830: 23; Vid: 1767–1779, MOL S11 No830: 22; 1776, OSZK TK 136; 1808 körül, MOL S11 No1500). A forrásoknak ebbe a körébe ugyancsak jól illeszkedik a Hajdú–Bihar Megyei Levéltár állományában lévő, 1780 körül készült HBML HvT. 5/a jelzetű térkép, amely a Tedejről fent említett térkép kivonata, a birtoknak csak a felét, az akkor még nem Nánás határához tartozó Belső-Tedej birtokot ábrázolja részletesen.

2.1.4. A kutatókat a térképekkel kapcsolatban leggyakrabban a *n y e l v i h i t e l e s s é g* kérdése foglalkoztatta. A probléma MOLNÁR JÓZSEFnek az első magyar térképről írott munkájában is felmerül (1978), aki szerint a térkép betűhív formáinak archaikussága felveti annak a lehetőségét, hogy Lázár deák a kancellárián esetleg régi térképekhez juthatott hozzá, amelyeket lemásolt, összeszerkesztett, átvéve az archaikus írásmódú helyneveket is (1978: 177). MOLNÁR megkísérli különválasztani az íráshibákat a térképész saját nyelvjárásához tartozó elemektől, illetve az esetlegesen átvett, megőrzött régi formájú nevektől. A nyelvi hitelesség ügye ebből a szempontból azt a kérdést veti tehát föl, hogy a térképek mint források mennyiben tükrözik a helybeliek névhasználatát, és melyek azok az adatok, amelyek nem tőlük származnak, hanem sokkal inkább a földmérő mérnök révén kerültek a forrásokba. Ez a probléma készíthette korábban a kutatókat arra, hogy az ezekben a dokumentumokban szereplő névadatokat csupán nagyobb óvatossággal használják fel névelemzéseikben következtetések alapjaként.

A kéziratos térképeken gyakori az olyan „eltorzult” írásmódú helynév (TÍMÁR 1981: 167), amelyből a név eredetét közvetlenül nem is tudjuk levezetni. Máskor viszont éppen az eredet, a névadás háttere válik földeríthetővé e források segítségével (KISS L. 1982a: 481). A *Zagolya* helynév etimológiájának a felfejtéséhez például a második katonai felmérés (MKFT.) térképlapja nyújtott adalékot: eszerint ugyanis a Szőke-ér és a Süldős-ér által határolt földterületet nevezik így; s e szerint a helynév etimonja minden bizonnyal a *zugoly* ’a folyó kanyarulatában levő, illetve a folyóelágazások közötti száraz terület’ jelentésű főnév (vö. ÚMTsz. *zugoly*; alapszava a *zug* ~ *szug*, TESz. *zug*, vö. KÁLNÁSI 1996: 84), amely azonban a néveredetet már világosan nem mutató, azaz nem transzparens változatokban jelenik meg (1783, HBML HvT.

5/b; 1783/867, HBML HvT. 2/a; 1855, HBML HvT. 48/2; 1990, Draviczky 16: *Zagolya*, 1782–1785, EKFT.: *Zágója*, 1854, HBML HvT. 39: *Zágolya*, 1972, Kőrösi 54: *Zagoja*).

Egy-egy térképen a szokatlan lexikális szerkezetű névadatok felbukkanásakor is fölmerülhet a helynevek kutatójában a gyanú, hogy az ilyen névadatok vélhetően nem a valós névhasználatot mutatják. Előfordulhat ugyanis, hogy a térképen nem is magának a denotátumnak a neve, hanem valamiféle helymegjelölése olvasható, például *w:h: zu Dorog* (*w:h: 'Wirtshaus'*, tkp. 'csárda Dorog felé [Dorog felé vezető út mellett]', 1782–1784, MOL S12 Div11 No2). SEBESTYÉN ÁRPÁD szerint az effajta, a térképezés körében gyakran előforduló elemek az ún. körülírással helymeghatározások (további példák tőle: *Kert után való földek*, *telekhelyek*, *urasági földek*, *úrbéri táblák* stb., SEBESTYÉN 1984–1985: 89), amelyek közvetlenül a helybeli lakosságtól származnak ugyan, ám nem tulajdonnévként, hanem „közszói objektum-megjelölések”-ként kell értékelnünk őket. REUTER ellenben az ezekhez igen hasonló *Igali határ melletti* és *Szóllókra közép*-féle alakulatokat mesterséges, a mérnök névhasználatát tükröző adatoknak tartja (1983: 15). A legutóbbi időkben BÁRTH JÁNOS kutatásai azt mutatják, hogy a székelyföldi történeti forrásokban gyakran szerepelnek határozós szerkezetű, „valamire/valahová menő” típusú, lexikális struktúrájában határozóragos köznévként (vagy helynévként) + folyamatos melléknévi igenév (*menő*, *jövő*, *kelő*, *járó* stb.) szerkezetű alakok: például *Rétremenő*, *Vízremenő*, *Felhágó* stb. (2010: 214, 220). Ezeket a történetiségben néhány településen ráadásul különösen gyakran használhatták, még ha használatuk a jelenkorra jelentősen vissza is szorult (BÁRTH 2010: 219). Mindezeket látva BÁRTH JÁNOS felveti annak a lehetőségét, hogy esetleg néhány névlejegyző írásbeli névhasználatára lehetett jellemző e forma (2010: 215). Annyi mindenesetre bizonyos, hogy a névanyagomban több olyan, térképről való példa is található (*Evangélikus-református-egyházi-föld*, 1886, HBML HmT. 13; *Kocsmához tartozó-kaszáló*, 1855, HBML HvT. 48/1 stb.), amelyet bonyolult és „névszerűtlen” szerkezeti felépítés jellemez, s a többszörös bővítményi előtaggal álló formák tulajdonnévi státusa is igen nehezen ítélni lehet: ezek sokkal inkább körülírásoknak tarthatók. Ha azonban a fenti adatokra vonatkozó helyről a későbbiekben (vagy esetleg korábbi időkben) is rendelkezünk adatokkal, akkor nagyobb valószínűséggel dönthetjük el egy-egy forma névhasználati értékét is. A fenti helyeket például a névrendszerbe sokkal inkább besimuló *Egyház földje* (1990, Draviczky, térképmelléklet) és *Korcsma-kaszáló* (é.n. HBML HvT. 1) neveken is említik más dokumentumok.

A térképezés körében adódnak olyan esetek is, amikor az egyes objektumok nevei különféle névszerkezeti változatokban bukkannak föl különböző térképeken, például *Nagy-Horgoló-nyomás* (é.n., HBML HvT. 2; 1855, HBML HvT. 48/3), *Horgoló-nagy-nyomás* (1886, HBML HmT. 13) és *Horgoló-nagy-telek* (é.n., HBML HvT. 2; 1855, HBML HvT. 48/3), *Nagy-telek-*

Horgoló (1886, HBML HmT. 13), amelyeknek bővítményi névrészei, jelzőik variálódása is minden bizonnyal a hivatalos névforma „keresését” tükrözi, hiszen ilyesfajta struktúrabeli cserélődés a természetes névhasználatban talán kevésbé lehet jellemző. A fenti formák ráadásul más forrásokban *Horgoló* (1800, HBML HvT. 40; 1886, HBML HmT. 10; 1938, Molnár 7; 20. század első fele, Kiss E. 63; 1990, Draviczyk 20: *Horgoló*) és *Horgoló-nyomás* (1855, HBML HvT. 48/3: *Horgoló nyomás*) formában bukkannak fel.

A hivatalos használatot az olyan névformák struktúrája is jelzi, amelyek magyarázó közszavakkal (például *város*) vagy a helynév előtagjában lévő településnévnek a teljes formájával fordulnak elő: *Hajdu Dorogh Város határa* (1838, HBML HvT. 9/b), 1885: *H. Böszörményi határ* (1885, HBML HmT. 12; 1886, HBML HmT. 11), *H. Dorogi határ*, *H. Hadházi határ* (1886, HBML HmT. 11) stb.

Ez utóbbi példák más — ugyan nem nyelvi természetű, ám a forrás jellege szempontjából nem elhanyagolható — sajátosságot is mutatnak. Azt tudniillik, hogy a térképek nagy számban tartalmazhatnak rövidítéseket, s ezek különféle funkcióban jelennek meg. Előfordul például, hogy a térképkészítők a helynevek valamely névrészét (leggyakrabban a differenciáló előtagot) rövidítik, például *K. [~ Kis] Májvás* (1780, HBML HvT. 5/a), *Kis F. [~ Fekete] halom* (1783, HBML HvT. 5/b) stb., de az ugyanezekben a térképeken szereplő, ellentétes értelmű, korrelatív helynévpárjukat rövidítés nélkül, teljes formájukban szerepeltetik: *Nagy Májvás* (1780, HBML HvT. 5/a), *Nagy Fekete halom* (1783, HBML HvT. 5/b). E lejegyzési mód magyarázata az lehet, hogy a teljes alakban szereplő helynév — éppen a két névforma összetartozása miatt — világosan jelzi, hogy mi lehet a vele ellentétes értelmű helynév rövidített formájának a feloldása.

A rövidítések másik típusa az, amikor a térkép készítője a helyfajtajának latin vagy német megjelölését rövidíti: az ilyen rövidítés első pillantásra pusztán a forrás jellegéből adódó, írásképpel összefüggő kérdésnek tekinthető: *Tedej w:h*: [= *Wirtshaus* 'csárda, kocsmá'] (1782–1785, EKFT.), *Fördös mor*: [= *Morast* 'mocsár'] (1782–1785, EKFT.), *Pr. Vid* [= *praedium* 'birtok'] (1850, HBML HvT. 45) stb. E jelölési mód kapcsán azonban újabb nyelvi természetű kételyek is felmerülhetnek, hiszen az ilyen formák helynévként való megítélése korántsem egyértelmű: vajon a német/latin fajtajelölő közsói használat mögött sejthetünk-e olyan magyar fajtajelölő földrajzi közsót, amely a helynévnek is szerves része, alaptagja. A névhasználatot figyelembe véve az ilyen módon lejegyzett adatok mögött akár több lehetséges, egymással egyenértékű névformát is feltételezhetünk: az előbbi példánál maradva a *Tedej w:h*: adat mögött így leginkább *Tedej csárda* vagy *Tedeji csárda* névalak is rejtőzhet, ahogyan ezt más források mutatják (1855, HBML HvT. 48/1: *Tedej Csárda*; 1858, MOL S12 Div10 No69: 1, 69: 2: *Thédej, w.h.*; 1880 körül, OSZK TK 1899: *Tedej csarda*; 1819–1869,

MKFT.: *Tedelyi csárda*; 1848 körül, OSZK TK 1854: *Tedei csárda*; 1869–1887, HKFT.: *Tedeji cs. [csárda]*; 1972, Körösi 51, 1990, Draviczky 93: *Tedeji csárda*). Az sem kizárt, hogy Tedej lakói pusztán a *Csárda* formát is használhatták, minthogy a közelben több csárda nem volt.

A fajtajelölő közszó meghatározása és névhez tartozásának kérdése olyankor is nehézséget jelenthet, amikor a mérnök a denotátumok fajtáját piktogramokkal ábrázolja. Ezek többnyire általános, könnyen értelmezhető jelek, vagy pedig az adott térképhez csatolt jelkulcs segíti az értelmezésüket. Az effajta piktogramokkal történő illusztráció a denotátumok egy jól körülhatárolható körét: a csárdákat, a tanyákat, a külterületen fekvő egyéb épületeket és a romokat érinti, ahogyan azt például a *Verebszar* (1799–1801 között, OSZK TK 430) és a *Dorog* (1799–1803 között, OSZK TK 3018) csárdák térképi illusztrációin és névleírási gyakorlatán láthatjuk is; vagy a tanyanevek esetében, ahol pusztán a birtokló személy neve van feltüntetve (*Csuka Sándor*, *Kovács István* 1819–1869, MKFT.; *Móricz Pál*, *Gál István* 1869–1887, HKFT.) a *tanya* földrajzi köznévi kitétele nélkül.

A fajtajelölő földrajzi köznévi utótagokkal kapcsolatban a fentiekkel ellentétes jelenség is megfigyelhető: a gazdasági térképek egy részénél ugyanis a helynevek mögött közvetlenül a denotátum jellegére, fajtájára vonatkozó elemet is szerepeltetik a mérnökök: *Görög Szállás ére Kasszálló* (1855, HBML HvT. 48/3), ahol a *Görög-szállás ére* helynév birtokos személyjeles *ér* utótagja után a hely akkori jellegére vonatkozó fajtajelölő szót (*kaszálló*) is feltüntetik. Máskor meg azt találjuk, hogy a helynév magyar földrajzi köznévi utótagja után ugyanabban a jelentésben németül is ott áll a fajtajelölő elem: *Csöszarko Kanal* (*Kanal* 'csatorna'), *Cseharka Graben* (*Graben* 'árok') (1782–1785, EKFT.). Ezekben az esetekben a helyek további adataira hagyatkozva azt mondhatjuk, hogy a helyfajta jelölő elem nem tekinthető a név részének: a fenti *Görög Szállás ére Kasszálló* például utóbb *Görög-szállás-ér* és *Görög-ér* (1819–1869, MKFT.: *Görög szállás ér*; 1990, Draviczky 78: *Görög-ér*) formában adatolható.

Az eddigiekben olyan jelenségeket láthattunk, amelyek látszólag csupán a térképi források jellegzetes jelölési rendszerét és megírását érintik, valójában azonban a névtani kutatások számára is nehézséget jelentenek, főként azért, mert a korabeli névszerkezetet és a tényleges névhasználatot nem állapíthatjuk meg belőlük egyértelműen. Erre pusztán azokban az esetekben van lehetőségünk, ha az adott helyre vonatkozóan további adatokkal is rendelkezünk. A fent hozott *Csuka Sándor* (1819–1869, MKFT.) adat például akár *Csuka-tanya*, *Csuka Sándor-tanya*, *Csuka Sándor tanyája* vagy *Csuka tanyája*-féle valós névalakot egyaránt megenged. Az sem elképzelhetetlen ráadásul, hogy ezek közül több változat is élhetett egyidejűleg a névhasználatban, hiszen a helynévi szinonimitás — különösen a mikrotoponimák körében — természetes jelenség.

A névhasználatra irányuló vizsgálatnak a helynevek térképekre kerülésének formai sajátoságaival párhuzamosan tekintettel kell lennie a térképek és az ezeket készítő mérnökök idegennyelvűségére, valamint a helynévlejegyzési gyakorlatukra. A térképszerkesztést és a terepfelvételeket a kezdeti időkben idegen ajkú (főként német, osztrák, cseh, francia) mérnökök készítették (KISS L. 1982a: 479, REUTER 1983: 9, SEBESTYÉN 1984–1985: 87), s ez a tény a források nyelvtörténeti-névtani forrásértékét, felhasználhatóságát szintén csökkentheti, hiszen a magyar helynevek vélhetően többnyire nem lehettek transzparenszek számukra.

A Hajdúnánás területére vonatkozó korai, az 1700-as évek második felétől készült térképek a magyar mellett latin vagy német nyelvűek. A meghatározott birtokok körül fekvő települések, területeik vagy éppenséggel maguknak a birtokoknak a nagyobb határrészei, útjai, s a nyomások megjelölései — valamiféle hivatalos formaként — leggyakrabban latinizáló alakban vagy latinra, németre fordítva szerepelnek: *territorium Nanasiense, pars Bőszőrményiensis; via ex Nanas ad Ujvaros* (1767–1779, MOL S11 No830: 22), *Pars Nánásiensis praedii Dedej* (1780, HBML HvT. 5/a), *Nánáser Theil* (Teil 'rész'), *Graenzen von Nánás* (Grenze 'határ' 1808 körül MOL S11 No1500), *Calcatúra prima, Calcatúra secunda* (1783, HBML HvT. 2/a; 1783/867, HBML HvT. 5/b) stb., vagy csupán egyik névrészükben vannak latinra fordítva: *Első Calcatúra, Masodik Calcatúra, Harmadik Calcatúra* (1776, OSZK TK 136). A nagyobb határrészeket, utakat nem számítva azonban a helynevek (így például a halmok, vizek) kizárólag magyar lexémákkal szerepelnek, vagy olykor legfeljebb — nyilván a német ajkú mérnökök nyelvi jegyeit magukon viselve — németes ejtésű, de a magyar lexikális szerkezettel megegyező formában állnak: *Fácsán kert, Wiszes Er, Wilagos Ret* (1776, OSZK TK 136) stb.

A 18. század második felében jelennek meg a német ajkú mérnökök révén az olyan térképek is, amelyeken — tulajdonképpen a latin névmegírás gyakorlatát utánozva — a helyneveket vagy egészében német nyelven szerepeltetik: *Bienen garten* (tkp. 'Méhes-kert', 1782–1785, EKFT.), vagy csupán egyik névrészükben németül: *Lapos Hügel* ('Lapos-halom', 1782–1785, EKFT.). Az ilyen névformák kapcsán valós névhasználatra úgy tudunk következtetni, ha az adott forrás többi e névfajtába tartozó, ám magyarul álló helynevének szerkezetét tanulmányozzuk. A *Lapos Hügel* kapcsán például segítségünkre vannak a térképen szereplő *Fekete Halom, Kiraly Halom, Szanto Halom* (1782–1785, EKFT.) stb. kiemelkedések nevei, melyek alapján az itt idézett adat mögött is nagyobb eséllyel tehetünk fel kétrészes *Lapos-halom* névformát. Az is igen gyakori, hogy a magyar előtagon (a személy- és a helyneveken használt) német végződéssel találkozhatunk: *Verebsarer Wh* ('Verébsári csárda' 1782–1785, EKFT.). E gyakorlat a latin nyelvű határjárási levelek latinizáló helynévi formáival állítható párhuzamba.

A térképek névhasználati szintjei valójában egyfajta rendszerszerűséget mutatnak, s kétségünk sem lehet afelől, hogy magát a térképkészítési folyamatot többféle névhasználat együttes hatása befolyásolta. A névhasználati szintek egyidejű jelenléte olykor egészen nyilvánvalóan megmutatkozik, ezt részint a korábbi példák kapcsán láthattuk is már: az eljáró mérnök nyelve különféle módon alakíthatta a térképre kerülő helynevek struktúráját és nyelviségét. Részint pedig az egy-egy denotátum jelölésére használt szinonim névformák mindegyikének rögzítése (például *Tövishes hát alja avagy: Veresnád farka*, 1854, HBML HvT. 39; *Penzes halom vagy Lyukas halom*, 1855, HBML HvT. 48/1 stb.) megítélésem szerint mind arra utalnak, hogy a helybeliek névhasználatára is rákerülhetett a térképre. Ezt támogatják a helyi nyelvjárási ejtést tükröző lejegyzések: *Ződ Halom Lapossa* (1767–1779, MOL S11 No830: 23), *János kutya* (1776, OSZK TK 136) stb. De ezt illusztrálhatja a *Nem-halom* megjelölés is (1776, OSZK TK 136), amely vélhetően az adott beszédhelyzetben nem a terület tulajdonnévére, hanem sokkal inkább fajtájára, jellegére vonatkozóan adott információt, illetve a *Négy águ kútnál-féle* (1819–1869, MKFT) alak, amely a határ bejárása során a beszédhelyzetből ragos formájában kiragadott morfológiai szerkezet lehet.

A térképek mint források számos olyan kérdést vetnek tehát fel, amelyek tisztázása nélkül az adatokat aligha értékelhetjük reálisan: a névszerkezet azonosításának gondjai, ezzel összefüggésben a név–nem név problematikája, az idegen ajkú lejegyzők nyelvi beavatkozása egyaránt alapjaiban határozza meg egy-egy forrás névhasználati értékét és a névtani elemzésekben való felhasználhatóságát. E nehézségek olykor persze megnyugtatóan megoldhatók, például azáltal, hogy a kérdéses névformát (vagy a kutatói intuíció alapján névnek tartott formát) az adott forrás többi névadatával összevetjük, vagy más esetekben a vizsgált korban keletkezett, más típusú forrásokban kutatjuk fel a további előfordulásait (vö. például NYIRKOS 1970: 92, REUTER 1983: 14).

A térképek névhasználati szintjeinek szétválasztásakor számolnunk kell ráadásul a térképezés sok évszázados hagyományaival is: a latin vagy latinizáló formák szerepeltetése ennek a hagyománynak a továbbvitelét, szokását testesítheti meg, míg a német vagy részben német helynevek pedig a térképkészítő mérnökök névhasználatát jelzik. A latin és a német elemek mellett a térképeken gyakran ott talált nyelvjárási ejtés szerint lejegyzett helynevek viszont bizonyosan a helybeli lakosság névhasználatát tükrözik.

E forrástípus gyakran maguknak a határjáró dokumentumoknak az egymáshoz való viszonyához is adalékokat nyújthat. A Tedej birtok határjárásáról készült térkép (1767–1779, MOL S11 No830: 23) például a határjárás rövid latin nyelvű szövegét is közli, amely kifejezetten a középkori oklevélszövegekre emlékeztető formát mutat: a szövegben latin megnevezőszós szerkezetekkel állnak a magyar helynevek. Így tulajdonképpen ugyanarról a jogi eljárásról (a

birtokok határainak rögzítéséről) többfajta, egy időben keletkezett forrástípussal is rendelkezünk.

2.2. A határjárás levél mint forrás

A határjárás levél (*litterae reambulatoriae*) mint oklevél, jogbiztosító szereppel bír, jogi jelentőségű tényről állították ki (RÉFI OSZKÓ 1993: 55). Ennek — mint a névkutatás másik fontos forrásának — a térképekkel való összevetése elsőre talán reménytelennek tűnhet, hiszen a két forrástípus már pusztán formájában (és részben funkciójában) is alapvetően eltér egymástól: a térképek képi ábrázolások, amelyek által — ahogy a fentiekben erre már utaltam is — első pillantásra több, az adott objektumra vonatkozó ismerethez juthat hozzá a kutató, hiszen azokról a helynevek mellett az egyes denotátumok jellege, kiterjedése stb. is leolvasható. A határjárás levelekben viszont a helynevek szövegbe ágyazottan szerepelnek, s ennek révén inkább magára a névhasználatra vonatkozóan nyújthatnak többletinformációkat.

A két forráscsoport összehasonlíthatóságát ugyanakkor több tényező is megalapozhatja: egyrészt az, hogy mindkét típusú dokumentum lényegében ugyanazt a (birtok)jogi műveletet rögzíti: a határ megjárását, a határpontokat vagy éppenséggel a határ megújítását. Másrészt a térképek és a határjárás levelek lejegyzői is igen erősen ragaszkodtak a dokumentumkészítés évszázados hagyományaihoz. A határjárás levelek esetében például olyannyira, hogy még a 18. századi okiratok is formájukat, nyelvi fordulataikat, struktúrájukat és formai jegyeiket tekintve egyaránt a korai, 12–13. századi határjáró oklevelekkel mutatnak nagyfokú hasonlóságot. Minthogy ezek még ez idő tájt is jórészt latin nyelvűek, és bennük magyar nyelven állnak a helynevek, szórványemlékeknek tarthatjuk őket.

2.2.1. Hajdúnánás területére vonatkozóan három, a térképekkel egykorú, 18. századi határjárás levéllel rendelkezünk (Tedej: 1770, SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 2., Tedej és Vid határjárásai 1776-ból: SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. [fogalmazvány] és SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. [tisztázat]). E dokumentumoknak a középkori határjáró oklevelekkel való hasonlósága leginkább a szövegezési és beillesztési eljárások terén ragadható meg. A 18. századi határjárás levelek helynevei is a *dico* 'mond, nevez valakit valaminek' (megfelelő számban, esetben álló) szerkezettel vannak beillesztve, de előfordul az *appello* 'nevez valaminek' és a *nuncupo* 'megnevez' igealak is a helynevek közvetlen szöveggörnyezetében: *ad plagam Thedei Lapos dictam; ad Insulam denuo Sziget nuncupatam; per Venam Csikos ér apellatam* (1776, SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3.) stb. Az effajta eljárás a 19. században már magyar nyelven vezetett határjárás levelekben is felbukkan, például: *Az Első Határ Melly a Böszörményi-Nánási és a Polgári Szegelet Határnál esik és Hármas Határnak neveztetik* (1811, HBML Jkv.), *azon ponthoz hol a polgári thedeji és a Nánási thedeji puszták egy-*

be ütköznek, és a mely hármás határ domb az úgy **nevezett** kis mályvás szigeten vagyon (1853, HBML Jkv.) stb. A határjárási levelek egyik névhasználati szintjét tehát — csakúgy mint a térképek esetében — alapvetően a dokumentumok formuláinak évszázados változatlansága határozta meg, amely mintegy „előírta”, szabályozta a helynevek rögzítésének kontextusát. Ez a hivatalos névhasználatot magában foglaló keret, amelynek az alapjait legfőképpen az idegen ajkúság teremti meg, részben a térképek kapcsán már bemutatott jellegzetességekkel bír. Ilyen specialitásként foghatók fel például azok a szövegrészletek is, amelyekben a magyar helynevek előtt latin fajtajelölő elemek állnak, s ezek tulajdonképpen a magyar helynév fajtajelölő utótagjának latin megfelelői: *Collem Utas Halom dictam* (1770, SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 2.), *Viam Horgolo Uttya dictum; Colliculi Lyukas halom dicti* (1776, SZSZBML IV.A. 9. 1. fasc.1. No. 3), *In eadem Linea Venam Vidiere dictam* (1776, SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4.) stb. E formulák a térképek *Cseharka Graben*-féle (1782–1785, EKFT.) alakjaira emlékeztetnek, ahol a helynév magyar földrajzi köznévi utótagja után vele azonos jelentésben németül is szerepel a fajtajelölő lexéma.

A térképek névhasználati szintjeinek vizsgálatakor mint szembeötlő jegyet említettük meg azt, hogy a körbehatárolt birtok nagyobb egységei, határrészei, a környező települések és utak rendre latinra fordított alakban fordulnak elő bennük. Nincs ez másképp a határjárási levelek szövegeiben sem, ahol ugyanezek az objektumtípusok állnak jellegzetesen latinra fordítva: *nempe inter Territorium Tedejiénsé & Szent Mihalyiénsé incipiendo* (1770, SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 2.), *Cumulum penes publicam Viam Debretzinensem prostantem* (1776, SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3.) stb.; olykor specifikusan a magyar helynévi szerkezetnek megfelelően: az *ad preattactam Eszláriensem viam* (1776, SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3.) megjelölés a valós névhasználatban minden bizonnyal *Eszlári út* lehetett.

2.2.2. A térképi források kapcsán láthattunk példát arra is, hogy korrelatív viszonyban álló nevek egyikében az előtag rövidített formában szerepel, s a rövidítést a másik (teljesen kiírt) névalak alapján oldhatjuk fel. A korrelációban álló helynevek határjárási levelekben olykor szintén rövidítve, de más megoldással jelentkeznek: nem a differenciáló névrész, hanem — az összetételeket általánosan érintő szabályos törlési szabály értelmében — az utótag marad el a szövegben: *ad locum mályvás hat dictum ubi etiam inter Nagy et Kis malyvas repertum antiquum Cumulum; antiqum iterum inter duos cumulos Nagy & Kis vidi halom dictos* (1776, SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4.) stb.

Ami a névhasználati szintek elkülöníthetőségének kérdését illeti, az adatközlők névhasználatára véleményem szerint e forrástípus esetében is egyrészt a szövegekben szereplő szinonim értékű, vagylagos formában álló helynevek utalhatnak a leghatározottabban: *paludem transcendendo ad Insulam Elő Hát alias Méhes Sziget etiam dictam* (1776, SZSZBML IV.A.

9/1. fasc.1. No. 3.), *per Venam Csikos ér apellatam ad alteram Insulam Madarasz Sziget alias Barom állás nuncupatam* (1776, SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3.) stb. Maguknak a helyneveknek a lejegyzési formája is arra enged következtetni, hogy a helybeliektől hallott név-alakokat kiejtés szerint vetették papírra: *Ad Locum Cse Halma alatt lévő Lapos dictum* (1776, SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3.), *etiam observato Colliculum Cse Halma ascendentes* (1776, SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3.), *Viam Nyárjas ut transeuntes* (1776, SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3.). A *Cseh halma alatt lévő lapos* forma közszoói helymegjelölésnek látszik (lásd erről a térképeknél írottakat), ami arra utalhat, hogy az adatközlő a hely nevét nem ismerte.²⁹ A hely egykorú térképeken nem említődik, a mai adatközlők a *Cseh-halom* mellett egyrészt az *Uzonyi-lapos* (1990, Draviczky 61), illetve a *Zsombékos-lapos* (1990, Draviczky 80) nevű helyeket tudják azonosítani, amelyek közül az egyik — a *lapos* utótagja alapján — esetleg megegyezhet a határjárási levél szövegében említett hellyel.

2.2.3. A konkrét névhasználatra irányuló elemzés során kitüntetett figyelemben kell résztenünk azokat a dokumentumokat (itt a Hajdúnánás területére vonatkozó határleveleket), amelyek összefüggenek egymással: Tedej és Vid birtokok 1776-ban keltezett határjárásai közül az egyik fogalmazvány (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4.), a másik pedig tisztázat (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3.). A két dokumentum legtöbb egysége szövegszerűen megegyezik, ám például a fogalmazvány egyes elemei utólag lettek beszúrva a sor fölé (ezeket félkövérrel jelzem): *Venam Csikos ér dictam ad alteram Insulam Madarasz Sziget **alias Barom állás nuncupatam*** (1776, SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4.), s ugyanez a tisztázatban betoldás nélkül, már végleges formájában szerepel. E lejegyzési mód arra enged következtetni, hogy a határjárások szövegét a határ megjárását követően is alakíthatták még, ilyen utólagos (s olykor más kézírással megörökített) beszúrások, javítások olvashatók a szövegben. Az előbbire (a beszúrássra) láthatunk példát ebben a szövegrészben: *in extremitate Insule Vég vár dicta **inter virgultum Rakottyás bokor*** (1770, SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 2.), a javításra, kiigazításra pedig az *in plaga kasziba szek seu in fine occidentali Insula Hosszú Sziget dicta penes antiquam Viam Malyvas Út ~~prep*** venam Kasziba~~ situatam* szövegrészlet szolgálhat illusztrációként (1776, SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4.).

3. A fentiekben bemutatott két forrástípus névhasználatára néhány tekintetben egyezéseket mutat, amelyek elsősorban abból fakadhatnak, hogy egyidejűleg több névhasználati szint is hatással lehetett a keletkezésükre. Mind a térképek, mind a levelek határjárásait tanúk részvételével készítették el a hivatali személyek (TAKÁCS L. 1987: 163), így a helynevek többsége

²⁹ Ez egyáltalán nem meglepő, hiszen saját gyűjtési tapasztalataim is azt mutatják, hogy az adatközlők Hajdúnánás kiterjedt határának csak egy bizonyos részét ismerik. Ebben az esetben viszont inkább arról lehet szó, hogy csupán annak az adott területnek a nevét nem tudja az adatközlő, míg a többiét (például a viszonyításhoz is felhasznált *Cseh-halom*-ét) igen.

feltehetően valóban tényleges használatának megfelelően került be a dokumentumokba. E tényleges, a közösség által (is) használt helynevekről viszonylag könnyen megállapítható használati körük s értékük, az ettől eltérő alakulatokról azonban sok esetben nehezen dönthető el, hogy azok a mérnök, a megszövegező sajátos névhasználatára (nem ritkán idegenajkúságára) vagy pedig a forrás szöveghagyományozódására vezethetők-e vissza.

Az előzőekben több ízben is utaltam arra, hogy a forrástípusok vélhetően szoros kapcsolatban állhattak egymással, s gyakori lehetett a korábbi határjárásokra való támaszkodás (vö. TAKÁCS L. 1987: 165), sőt akár azok szövegszerű (vagy egyes szövegegységekre kiterjedő) átvétele is. Egy korábbi határjárást tartalmazó dokumentum ugyanis esetlegesen viszonyítási pontként szolgálhatott a települések közötti határok felülvizsgálatához vagy az új határok, határpontok megállapításához is. Tedej birtok 1579-es első ránk maradt határjárásában például (amely a földesurak birtokában álló Tedej és a szomszédos, az egri káptalan birtokában lévő Polgár közötti határpert rögzíti), az egri káptalan „nagy bizonyító értékű határjáró oklevelekkel” érvel igaza mellett (SUGÁR 1974: 451), de például a HUDATSIK PÁL hajdúkerületi mérnök által 1854-ben készült térképen (HBML HvT. 39) is megjegyzi szerzője, hogy az egy hiteles térképekről összeszerkesztett térkép.

3. Az élőnyelvi gyűjtések módszertani problémái

A modern kori, 20–21. században adatolt helynevek legnagyobb részét az élőnyelvi helynévgyűjtések állománya alkotja. A névhasználatra vonatkozó következtetések levonását illetően a mai korból származó helynevek gyűjteményének kétségtelenül megvan az az előnye a történeti forrásokéval szemben, hogy a kutató a névhasználók közléseire közvetlenül támaszkodhat, s olyan többletinformációkat nyerhet belőlük, amelyekre a korábbi korok névhasználatára vonatkozóan csupán hipotézisek megfogalmazásával nyílhat esélye.

1. Az élőnyelvi gyűjtések megindulásával párhuzamosan — nyilvánvalóan a közvetlen tapasztalatoktól vezérelve — a kezdetektől fogva egy sor elméleti–módszertani kérdés vetődött fel. E kérdések három fő témakör köré csoportosíthatók: a gyűjtés tárgyának, módszerének és földrajzi keretének a meghatározása köré. (A továbbiakban — a névtani kutatások sokszínűségéből adódóan — e kérdések kapcsán csupán a fő problémákra szorítokozom.)

A kutatók a g y ű j t é s t á r g y á n a k körülhatárolásával lényegében egy alapvető névelméleti problémát, a *helynév* fogalmának és tartalmának a meghatározását érintették. Ez egyúttal olyan kérdéseket is felvetett, mint például a helynévnek a köznévtől és más tulajdonnévfajtaktól való elkülönítése, a névterjedelem meghatározása, a szövegkörnyezetből és a beszédhelyzetből való kiemelése, lejegyzése stb. (vö. HOFFMANN 2003: 62–69). Az élőnyel-

vi gyűjtések kapcsán merült fel a denotátumokról egybegyűjtött információk szelektálásának az ügye is. E kérdés azért igényel alapos megfontolást, mivel ezek az információk egyfelől az összeállított névkorpuszok későbbi névtani–nyelvészeti hasznosíthatóságát befolyásolják, másfelől — szélesebb perspektívában szemlélve — pedig a névtudomány interdiszciplináris jellegét is nagymértékben erősítik azáltal, hogy egy-egy hely(név)re vonatkozóan földrajzi, régészeti, történeti stb. ismereteket is nyújthatnak.

A magyar helynévkutatásban az élőnyelvi g y ű j t é s e k m ó d s z e r e i közül az egyik leginkább kedvelt formának a kérdőíves módszer bizonyult, amelynek során a gyűjtők előre elkészített kérdőív segítségével kérdeztek rá a szükséges információkra az adatközlőktől.³⁰ Már PESTY FRIGYESnek a 19. században összeállított kérdőíve is jórészt tartalmazta azokat a szempontokat, amelyeket a későbbi, az 1960-es évektől kezdődő megyei helynévgyűjtések során is figyelembe vettek: az objektumok nevére (neveire), az elnevezések eredetére, a helyek jellegére vonatkoztak főként a kérdőív egyes pontjai (HOFFMANN–KIS 1996: 6–7, ZMFN. 11 stb.). A kutatók e módszert vélhetően azért részesíthették előnyben, mivel az irányított kérdések segítségével többnyire a helynévgyűjtés szemszögéből a valóban releváns adatokat nyerhették ki.

A földrajzi kereteket tekintve a helynévgyűjtés PESTY FRIGYES révén már a 19. században, illetve SZABÓ T. ATTILA irányítása mellett a 20. század első felében is leginkább településenként folyt, majd az 1960-as évektől kezdve az MTA Nyelvtudományi Intézete immáron megyei keretek között vitte tovább a munkát, ám maga a gyűjtés és a közzététel itt is a településenként történt.³¹

A magyar névkutatást a kezdetektől, a 19. századtól fogva az egységességre való törekvés jellemezte. S ez az igény nem csupán a helynevek közzétételében, hanem a gyűjtés során is érvényesült. Ezt ugyanis többnyire nem szakemberek, hanem helybeli (gyakran nyelvészeti képzettség nélküli) értelmiségiek végezték, ezért a kutatók a gyűjtések kapcsán felmerülő gyakorlati tudnivalókat utasításokban, útmutatókban foglalták össze, amelyek a munka konkrét menetét rögzítették (SZABÓ T. 1934: 172–176, 1938: 13–20, Kézikönyv 1978, HOFFMANN–KIS 1996: 5–7).³²

A helynévgyűjtés egyik leglényegesebb mozzanata az adatközlők kiválasztása volt. A névkutatás egyik alapvető célja ugyanis elsősorban a viszonylag rövid idő alatt lefolytatott, nagy mennyiségű és nagy földrajzi területeket érintő gyűjtések egybeállítása. Ennek megvalósítá-

³⁰ A kérdőíves módszer mellett a gyűjtők gyakorta alkalmazták a kikérdezéses módszert is (amely során egy előzetesen, a település helyneveiből egybeállított listát kérdezik ki a helybeliektől), valamint az előzőeknél kötetlenebb interjú módszert. A helynévgyűjtés három módszerét újabban HOCHBAUER MÁRIA tekintette át egyik előadásában (2009).

³¹ A korszak gyűjtésének módszereit, az egyes földrajzi egységekből kiadott megyei, járási köteteket s az egyéni gyűjtőmunkákat és a módszertani kérdéseket 2002-ig részletesen tárgyalja HOFFMANN ISTVÁN (2003: 57–90).

³² A helynévgyűjtés lefolytatásának részletes áttekintését SEBESTYÉN ÁRPÁD végezte el (1967, 1986).

sához pedig olyan adatközlőkre volt szükség, akik az adott földrajzi egységet jól ismerik (ennek a jelentőségét már PESTY FRIGYES is hangsúlyozta: HOFFMANN–KIS 1996: 5). E kritériumot — mint az „ideális” adatközlő nélkülözhetetlen ismervét — főként az idősebb férfi gazdálkodók testesítették meg (vö. KÁLNÁSI 1980: 79). Többen viszont azt is hangsúlyozták, hogy ezek mellett különböző társadalmi rétegek (például SZABÓ T. 1934: 174, 1938: 15) és különböző korosztályok (például TÖRÖK 2011: 24) képviselőit is célszerű a gyűjtés során kikérdezni.

2. A vizsgált településről, Hajdúnánásról készült korábbi névgyűjtések nagy erénye, hogy a 20. századból nagyjából azonos időközönként szolgáltatnak helynévi alapanyagot.³³ E gyűjtések hiányosságai közül főként azt kell kiemelnünk, hogy a névhasználókról, a névismeretükről jórészt semmilyen információt nem közölnek, de maga a gyűjtés többnyire kis számú adatközlő megkérdezésével történt. Ennek ellenére mégis úgy vélem, hogy ezek hasznosíthatók a mostani dolgozat szempontjából is (például a megjelölt helyekre vonatkozó információk révén), ám egy jól átgondolt, módszeres és széleskörű (aktualizáló) helynévgyűjtést a településen mindenképpen szükséges volt elvégezniem.

2.1. Az élőnyelvi helynévgyűjtés megkezdése előtt két dolgot kellett meghatároznom: egyfelől a gyűjtés konkrét célját, illetőleg a gyakorlati megvalósítás menetét és eszközeit. A gyűjtés céljaként a lehetőség szerinti legteljesebb élőnyelvi helynévanyag egybeállítását tűztem ki. Ez azonban nem csupán maguknak a helyneveknek a felgyűjtését jelentette, hanem olyan információk és adatok feljegyzését is egyúttal, amelyek a tényleges, valós névhasználat és névismeret témaköreikhez is szolgáltatathattak újabb adalékokat. E célkitűzés nyilvánvalóan alapjainban határozta meg a gyűjtés módszerét is. A leginkább célravezetőnek azért az interjú módszerét találtam, mert a kikérdezés és a kérdőíves módszereket a település kiterjedt határa, valamint a denotátumok nagy száma nem tette volna célszerűvé: az élőnyelvi gyűjtés előtt egybeállított történeti névanyag számszerűsítve ugyanis 3701 névváltozatot, több mint 1100 objektum nevét vagy neveit tartalmazta. De emellett az is befolyásolta döntésemet, hogy arra számítottam, az egyes interjúk alatt az adatközlők előbb-utóbb „megfeledkeznek” a mesterséges beszédhelyzetről, s a helyneveket valóban természetes kontextusukban használják, ráadásul e módszer során tekintélyes „orvanyag” is előkerülhet.³⁴ Az interjú vázát irányított kérdések mentén építettem fel, azaz lényegében előzetesen megfogalmaztam azokat a témaköröket, amelyeket a beszélgetések során sorra vettem. (E módszert a magyar helynévkutatásban

³³ A munkák bemutatását lásd a II.1. A feldolgozott forrásanyag 1. pontjában.

³⁴ GYÖRFFY ERZSÉBET szerint a névhasználatot elsősorban a formális vagy az informális kommunikációs helyzet határozza meg (2012: 57). Ezzel egyetértve (s egyúttal ezt tovább is gondolva) én magam úgy vélem, hogy az egy-egy névhasználóval lefolytatott interjú alatt is váltakozhatnak az efféle helyzetek. Azt tapasztaltam ugyanis, hogy a beszélgetések kezdete inkább a formális nyelvhasználatot tükrözi, míg később a közlés az informális nyelvhasználat felé közelít, majd társalgás közben (amikor az adatközlők ismét „részemlének” a szituációban betöltött szerepükre) újra formális jellegűvé válhat.

többek közt KÁLNÁSI ÁRPÁD alkalmazta: 1980: 80–82.) A metódus a társadalomtudományokban használt ún. strukturálatlan interjúhoz (BABBIE 2000: 313–314) hasonlatos, ám éppen abban mutat attól jelentős eltérést, hogy a kérdező konkrét kérdéseket nem fogalmaz meg előre, s bár a diskurzus fő irányát meghatározza, de az adatközlő hozza szóba a különféle témákat. Én magam a beszélgetés indításaként arra kértem az adatközlőt, hogy beszéljen arról, merre feküdt az egykori tanyájuk/földjük, milyen volt ott az élet, mit termeltek/milyen állatokat tartottak, kik voltak a tanyaszomszédok, milyen kiemelkedések/vizek stb. feküdtek a földterületen, mit tud azok eredetéről stb. Ahogyan a tárgykörökből kiviláglik, a kérdések nem csupán a helynevekre vagy az elnevezések eredetére vonatkoztak, hanem magára az életmódra is. Ez még inkább elősegítette a természetes beszédhelyzet kialakítását. A beszélgetések végén egy előzetesen a korábbi élőnyelvi helynévgyűjtésekből és a történeti névállományból összeállított névlistából egy-egy helynévre is rákérdeztem, amelynek célja a névismeretre vonatkozó információk kiegészítése volt (erről lásd később).

A gyűjtés során nem a többnyire ilyen helyzetekben szokásos 1 : 10 000 méretarányú térképet használtam (a település külterületének nagysága miatt ez nem is lett volna könnyen kivitelezhető), hanem a Google Föld úrfelvételeinek lapjairól a határ egyes szelvényeire támaszkodtam, amelyek a műholdképek révén a terület domborzatát és vízrajzi viszonyait is hűen tükrözik, s ily módon az egyes helyek lokalizációjában is nagy segítséget jelentettek.

2.2. A helynévgyűjtés módszerének kidolgozásával párhuzamosan az adatközlőket is kiválasztottam. Ezzel kapcsolatban — a névtani kutatásokban megszokott módon — úgy jártam el, hogy főként idős és egykori foglalkozásában, életmódjában a település külterületéhez kötődő névhasználót kerestem fel. Bár kutatásaimban a névszociológiai aspektust fel kívántam használni, azonban a névismereti és -használati kérdésekre nem a „hagyományos” módon kívántam válaszokat találni. Megítélésem szerint ugyanis a névszociológiának a reprezentatív mintára és rétegzett mintavételre épülő kutatásai tévútra is vezethetnek, hiszen evidens például az, hogy az idősebbek jóval több nevet ismernek, mint a fiatal korosztály tagjai, vagy hogy a mezőgazdaságban dolgozó emberek névismerete számottevőbb az iparban dolgozókéhoz képest.

Az adatközlők számának kijelölésekor arra voltam tekintettel, hogy kellőszámú névhasználót válasszak ki, akik a település nagy határának egyes területeit megfelelő arányban ismerhetik.³⁵ Az 1880-as évektől (azaz a határ tagosítását követően) nagyszámú népesség élt a külterületen, 1926-ban több mint háromezer fő, a tanyák száma pedig elérte az ezret (Hnt. 14). Az már a próbagyűjtés során világossá vált, hogy a névhasználók a nagy kiterjedésű határ egyes

³⁵ Az ilyen, nagy határral rendelkező települések helynévgyűjtésének egyik módszerét mutatja be BOGNÁR ANDRÁS és HAJDÚ MIHÁLY (1978: 21–29).

részeit, szűkebb környezetüket ismerik csupán. Az adatközlők kiválasztásakor ezért arra is törekedtem, hogy olyan személyeket keressek föl, akik (egykori) foglalkozásuknál fogva esetleg a helynévanyag szélesebb körét is használhatják. A 40 adatközlő között így például akadt kocsis, patkolókovács, (tanyasi iskolai) tanító, gulyás, mezőőr stb., többségük pedig olyan családból származik, amelynek tagjai régóta (akár egy-két évszázada) birtokolták a földeket (tőlük aztán a téészesítés idején, az 1950-es években elvették az egyes területeket, s a tanyáikat elbontották). (Az egyes adatközlők adatait lásd a Források alatt.)

2.3. Az élőnyelvi helynévgyűjtés során nyelvészeti–névtani és nyelven kívüli ismeretanyagra egyaránt jó esélyekkel számíthatunk. A nyelvészeti–névtani természetű tapasztalatok közül elsőként kell megemlítenünk azt, hogy az adatközlők névismerete egyértelműen mozaik (komplementer) jellegű, azaz a teljes szinkrón névrendszert egyikük sem ismeri, és ennél fogva nem is használja. Az egyes névhasználók átlagosan 20–30 helynevet tudtak felsorolni, s a foglalkozásuknál fogva több nevet ismerők (például mezőőr, kocsis stb.) is csupán az „átlagos” kétszeresét, azaz 50–60 helynevet ismertek és használtak. GYÖRFFY ERZSÉBET elméleti alapállásból kiindulva is lényegében erre a megállapításra jutott: „A helynevek vizsgálatakor érdemes szem előtt tartanunk ugyanis azt a tényt, hogy míg a közszókincs nagy része az anyanyelvi közösség esetében megegyezik, addig egy-egy névhasználó mentális helynévlexikona nagymértékben különbözik egymástól.” (2013). Úgy véli, hogy e különbözőség háttérében olyan szociológiai összetevők állnak, mint például az egyének kora, neme, foglalkozása, lakhelye, iskolázottsága, szociális hálójá stb. Megítélésem szerint az egyén mentális helynévlexikonának elemszámát s névismeretét a névhasználón kívül álló tényezők is befolyásolhatják, legfőképpen a település külterületének nagysága (és esetleg ide vonatkozatható még a település típusa is, bár ennek igazolásához további vizsgálatokra van szükség).³⁶ A helynévgyűjtés során viszont a határ különböző területein élő 40 adatközlő névismerete révén a külterület egészét igyekeztem „lefedni”, s a határ minden szeletét a névhasználat terén feltérképezni. Úgy gondolom, hogy a mozaik jellegű névismeret a nagy határú települések esetében általános sajátosság lehet.

GYÖRFFY ERZSÉBET szerint az olyan helynevek aránya, amely egy-egy névközösségben minden egyes névhasználó mentális helynévlexikonában megtalálható, igen kevés lehet. A korábbiakban ZSOLNAI JÓZSEF még azt feltételezte, hogy létezik az ún. teljes névkincs (az élő névanyag egésze), amely több irányú rétegződést mutat: alap- és peremnévkincsre osztható (1967: 193). Az előbbi azokat a névalakulatokat foglalja magában, amelyeket az adatközlők

³⁶ Újabbban KOVÁCS ERZSÉBET a Zsámbéki-medencében végzett, névszociológiai szempontú helynévgyűjtése kapcsán utalt arra, hogy a település nagysága befolyásolja a névismeretet. A szerző ezt úgy értelmezi, hogy a települések növekedésével az újabb nevek többnyire kiszorítják a régieket, s az új nevek nem mindenkinek kerülnek be a névismeretébe (2003: 108).

majd mindegyike ismer, a peremnévkincsbe pedig azok a nevek tartoznak, amelyeket kevesebben ismernek és használnak. E kategóriákat ZSOLNAI nem merev halmazokként képzei el, hanem a helynevek gyakorisági sorrendjének a körülbelüli „közepére” helyezi, ahol elmosódik a határ ismert és kevésbé ismert helynevek között. Gyűjtési tapasztalataim e megállapításokat messzemenően igazolták tekintve, hogy 2163-ból mindössze 56 objektum megnevezését ismerte az adatközlők mindegyike. E denotátumok főként a nagy határrészek és a vizek nevei közül kerültek ki.

ZSOLNAI JÓZSEF az egyének aktív és passzív névkincsét is megkülönböztette aszerint, hogy az illető hallott-e a névről, és tudja-e lokalizálni, vagy ismeri, de nem tudja lokalizálni (1967: 193). SEBESTYÉN ÁRPÁD e viszonyban a terület és a közösség kapcsolatának intenzitását látta megnyilvánulni (1960: 84). Saját gyűjtési tapasztalataim ezzel ismét egybecsengenek. Az interjúkat követően a névlistáról való kikérdezés éppen azt a célt szolgálta, hogy az egyéni névismeretre és -használatra vonatkozóan nyújtson információkat. Mivel a mozaik jellegű névismeret révén — ahogyan arra a fentiekben is utaltam — az adatközlők a határ egyes részeit ismerik csupán, így számtalan példát idézhetünk a ZSOLNAI által passzívnak minősített névkincs egy-egy elemére. A *Zöld-halom* nevű kiemelkedés például a település ÉNy-i határában, az egykori Tedej birtok területén fekszik. Egyik adatközlőm szerint (aki az említett halomtól jóval távolabb, a Rét nevű határrészen élt) a domb a Nagy-legelőn, a település DNy-i határában fekszik; az É-i, Pusztá nevű határrészen földdel rendelkező Varga Lajos szerint pedig a kiemelkedés a Réten van. Ilyen esetekben az egyes adatközlők passzív névkincsébe tartozó nevekre vonatkozó információk a történeti névállomány révén vagy éppenséggel más, az adott helynevet az aktív névkincsében „hordozó” névhasználó közlésének segítségével könnyedén kiegészíthetjük.

A helynévgyűjtés során a homonim helynevek használata is izgalmas kérdéseket vetett fel. A történeti forrásokkal szemben ebben a tekintetben is szerencsésebb helyzetben vagyunk az élőnyelvi helynévgyűjtés során, hiszen az ilyen típusú nevek az adott beszédhelyzetben tökéletesen elkülönülnek egymástól, s így egyértelmű, hogy a név milyen denotátumra is vonatkozik pontosan. Többek között MEZŐ ANDRÁS mutat be ilyesfajta jelenséget a tanyanevek egy típusával kapcsolatban: attól függően ugyanis, hogy a beszélők a tanyát vagy a körülötte fekvő területet nevezik-e meg, eltérő helyviszonyt kifejező ragokat használnak: a tanyával kapcsolatban mindig külső, ha pedig a területet kívánják megnevezni, akkor mindig belső helyviszonyt kifejező helyragokat használnak, például *Makkosra* : *Makkosba* (MEZŐ 1968: 53). Az élőnyelvi helynévgyűjtés során magam is azzal szembesültem, hogy például a *dűlő* a településen ’földterület’ és ’út’ jelentésben egyaránt előfordul, ha *Dézszi-dűlőben* formát használnak az

adatközlők, akkor földterületről beszélnek, ha *Dézsi-dűlőn* alakot, akkor pedig út neveként értelmezik.

Főként a tanyanevek kapcsán találunk arra példát, hogy ugyanaz a névforma a határ több pontján, eltérő tanyák neveként bukkan fel, ebben az esetben gyakran az egykori birtokos ragadványneve jelenik meg lexémaként a helynévben, így biztosítva az egyértelmű azonosíthatóságot: *Sánta Nyeste Feri tanyája*, *Hosszú Nyeste Feri tanyája* stb. Többnyire azonban — minthogy az adatközlő csupán a közvetlen környezetét ismeri — nincs szükség differenciálásra, hiszen az adott helynév világosan identifikálja a megnevezendő denotátumot.

2.4. A helynévgyűjtés kapcsán azt is tapasztaltam, hogy egyes adatközlők névismerete a szomszédos települések határának egyes helyneveire is kiterjedt. Azok a névhasználók rendelkeztek effajta névtudással, akiknek Polgár, Dorog, Böszörmény vagy Tiszavasvári határához közelebb feküdt a földjük és tanyájuk.

A fentiekben már utaltam rá, hogy a helynévgyűjtés korábbi időszakaiban a közzététel többnyire településenként történt, amely „valós névhasználati helyzetnek felel meg” (vö. HOFFMANN 2003: 68). KOVÁTS DÁNIEL a „Sátoraljaújhely helynevei és történeti topográfiája” című munkájában (2008) a település határát tágabban — azaz nem közigazgatási értelemben, hanem a határhasználat szerint — értelmezte, és szótárába a szomszédos települések helynevei közül azokat is beemelte, amelyek valamilyen módon kapcsolatba hozhatók Sátoraljaújhellyel, illetve lakóinak helynévhasználatával. Ez az eljárás egyrészt abból a megfontolásból fakad, hogy egy-egy település határa az évszázadok során folyamatosan változhatott, s nem szorosan a jelenlegi közigazgatási határ jelenti a gyűjtés során a kiindulópontot. Ennek révén a kötet a határos területek neveit is tartalmazza, amelyeket több település lakói is használtak az idők során. Nyilvánvalóan a nagyobb területek, akár megyényi anyagot felölelő munkák ezt a szempontot kevésbé érvényesíthették. Ahogyan arra fentebb utaltam, az általam vizsgált településen egyes névhasználók névtudásának is szerves részét képezik a szomszédos települések határában fekvő objektumok megnevezései. A polgári határ mellett fekvő *Király-domb* mellett lakók például a Polgár határában fekvő helyeket (*Horti*, *Kaprosi-gulyaállás* stb.) ismerik jobban, míg a nánási határban fekvő objektumokat kevésbé vagy egyáltalán nem. Az effajta helynevek száma azonban a teljes névállományhoz képest elenyésző mennyiségű.

A helynévgyűjtés során bár nem ragaszkodtam a közigazgatási határ mentén körvonalazott gyűjtési területhez, a névtáramba az effajta helyneveket nem vettem fel, ugyanis azok a szomszédos települések helynévállományához sorolhatók.

3. Az élőnyelvi gyűjtések során a tényleges, valós névhasználatnak a feltérképezésekor a gyűjtő olyan lényeges névelméleti kérdésekkel is szembesülhet, amelyek látszólag pusztán terminológiai természetű ügyeknek tűnhetnek. Dolgozatom első egységében már utaltam arra,

hogy a vizsgált település névtárának elkészítésekor (azaz az élőnyelvi helynévgyűjtés során is) helynévnek tekintettem minden olyan nyelvi elemet, amelyet a névhasználók a helyek neve(i)ként említettek.³⁷ E szemléletnek a leginkább ingoványos területe a tanyaneveknek a kérdése, amely a korábbi szakirodalomnak is — főként a helynévgyűjtésekkel összhangban — az egyik fontos problematikája volt. A tanyaneveket bizonyos gyűjtemények, például a Füzesabonyi járás neveit felölelő kötet (HMFN. 2.) is tartalmazza, míg másokból, például a Hajdúböszörmény helyneveiből egybeállított munkából (H. FEKETE 1959a) teljesen hiányoznak. A helynévfajta megítélése azért okozhat bizonytalanságot, mert egyrészt azt korábban a helységnevek és a háznevek közötti, átmeneti kategóriának tartották, minthogy a tanya nem csupán magát az épületegyüttest, hanem a körülötte fekvő területeket is magában foglalja (vö. HOFFMANN 1993: 40). Másrészt más helynévfajtákhoz képest kevésbé állandóak, mivel többnyire a tanyákat a tulajdonosaikról nevezik el, s a birtokosok változása rövid időn belül együtt jár a tanyák nevének a változásával is (vö. HAJDÚ 1979). A nagy határú, alföldi, tanyás településekkel kapcsolatban HAJDÚ MIHÁLY úgy vélte, hogy csupán azokat az „összefoglaló neveket” kell gyűjteni, amelyek több tanyát együttesen jelölnek meg; amennyiben viszont az adott tanyanév „megkülönböztetővel” szerepel, például *Kis-Szabó-tanya* stb., akkor minden egyes tanyanév felvétele indokolt (1978: 59). Az „összefoglaló nevek”-re vonatkozó HAJDÚ-féle megszorítás főként abból fakadhat, hogy az alföldi települések határában több száz (esetenként több ezer) tanya is áll (vagy állt), s ez a helynévgyűjtemények kereteit jócskán szétfeszítheti. Ahogyan arra már fentebb utaltam a tanyanevekkel kapcsolatos kétségeket a háznevekkel (s tágabb értelemben az épületnevekkel) való azonosításuk, valamint a tanyanév denotatív jelentésének a megítélése (azaz, hogy a névhasználók csupán az épületet vagy a körülötte fekvő földterületet értik-e alatta) csak tovább fokozta. HAJDÚ MIHÁLYnak a háznevekkel kapcsolatos felfogása szerint ha az adott név betölti lokalizáló és identifikáló funkcióját, úgy felvétele a helynévgyűjtés során feltétlenül megalapozott, hiszen „közösségi érvényűnek kell tekintenünk, ha már az utcabeliek, legalább 30–40 ember ismeri és használja ezeket” (1978: 60, 1979: 22).³⁸ Ezt a névszociológiai szempontot érvényesítettem én magam is a vizsgált település tanyaneveinek az összegyűjtésekor. Egyfelől ezeket a névhasználók is *helynév*-ként használják, s *tanyanév*-en magát az épületet és a hozzá tartozó földterületet is értik. Másrészről a tanyák neveinek változása sem olyan gyors és véletlenszerű, hogy az indokolná a névtárból való elhagyhatóságukat. Hajdúnánás D-i határában például egykor az *Ilyés-tanya* állt, amelyet az 1950-es években romboltak le. A tanya Ilyés Lajos tulajdona volt, ám azt nem

³⁷ Lásd a I.1. A határnév fogalma című fejezet 1.5. alpontjában írottakat.

³⁸ HAJDÚ MIHÁLY ugyan a belterületi háznevekről vélekedik ilyen módon, meglátásom szerint viszont ez a nézőpont a külterületen lévő épületekre éppúgy vonatkoztatható.

róla, hanem a korábbi tulajdonosáról, az adatközlő édesapjáról nevezték el. A hajdani objektum helyét és a körülötte fekvő földet ma is *Ilyés-tanya* néven említik, amely a 19. század utolsó felében kapta a nevét, azaz az elnevezést az adatközlők több mint egy évszázada ismerik és használják.

4. Összegzés

Egy-egy település teljes helynévállományát a történeti források névanyaga és az élőnyelvi helynévgyűjtés révén állíthatjuk egybe. A történeti dokumentumok fennmaradása viszonylag esetleges, így időben a mától távolodva a névkorpusz töredékesen gyűjthető össze, s a névhasználatra vonatkozó háttérismeretek nélkül csupán nagy óvatossággal használhatók fel a nyelvészeti–névtani kutatásokban. A mai helynévgyűjtés révén viszont éppen az effajta hiány tölthető ki egyfelől azáltal, hogy a megközelítőleg teljes, szinkrón helynévrendszeren túl a tényleges, valós helynévhasználat és névismeret működési mechanizmusait is feltárhatjuk. Másfelől az élőnyelvi gyűjtés során a történeti korból adatolt helynevekről és az egykori helyekről pontosíthatjuk meglévő információinkat.

Befejezésül néhány megjegyzés még a *névközösség* fogalmáról ide kívánkozik. A szakirodalomban *névközösség*-en általában egy-egy kisebb település közösségét értették (vö. HOFFMANN 1993: 29), míg mások nem közigazgatási értelemben, hanem a névhasználat szempontjából egyfajta „virtuális csoport”-ként értelmezték, amelynek egyes tagjai nagyjából ugyanazzal a névkinccsel rendelkeznek (GYÖRFFY 2011: 40). Az élőnyelvi gyűjtés tapasztalataiból leszűrve én magam úgy vélem, hogy a nagyobb kiterjedésű határral rendelkező településeken inkább a határ egy-egy részével kapcsolatban lévők tekinthetők — a névismeretük egybeesése okán — egy-egy névközösség tagjainak. Ennek fényében pedig, egy településnek mint helynévrendszernek a vizsgálata lényegében a névhasználók névtudás-összességének az elemzését jelenti. Ebből pedig egyúttal az a következtetés is adódik, hogy noha a helynévrendszerre általában vonatkoztatva fogalmazhatunk meg elméleti megállapításokat, ám e rendszer valójában egyetlen névhasználó mentális lexikonában sincs meg a maga komplexitásában. Amennyiben ez a megállapítás a nagy határú települések többségére (vagy éppenséggel mindegyikére) vonatkoztatható, úgy az alapjaiban határozza meg az effajta területek helyneveinek az összegyűjtése kapcsán felmerülő módszertani ügyeket, a gyűjtés módszerét és az adatközlők kiválasztását is.

III. A névbokrosodás

1. A névbokrosodás fogalma

Az újkori mikrotoponimák szerkezetüket tekintve közszavakból, személynevekből és már meglévő helynevekből (belső keletkezésű vagy jövevénynevekből) épülhetnek fel (HOFFMANN 1993: 18). A helynévrendszerben már létező helynevek többféleképpen is meghatározhatják az újonnan létrejövő nevek struktúráját. 1. Egyfelől felhasználhatók ugyanannak a helynek a megnevezésére — azaz a helynév denotatív jelentésének változatlansága mellett — alaki, névszerkezeti változtatás révén (*Dávidka* 'vízfolyás' > *Dávidka-ér* 'vízfolyás'), 2. másfelől egy más denotatív vonatkozással bíró helynév testébe is bekerülhetnek vagy a) a helynév alakjának átalakulása nélkül (*Tedej* 'mocsár' > *Tedej* 'csárda'), vagy pedig b) a névstruktúra módosulásával (*Mályvás* 'határrész' > *Mályvás-hát* 'kiemelkedés'). A névtani szakirodalom ez utóbbi típus kiinduló névformáját (tehát a *Tedej* és a *Mályvás* helyneveket) *alapnév*-nek nevezi, míg a belőlük keletkező újabb helynevet a *másodlagos név* terminussal jelöli meg (KOCÁN 2008a: 184).³⁹ A magyar helynévrendszerben nagy arányban fordulnak elő ilyen módon létrejött helynevek.

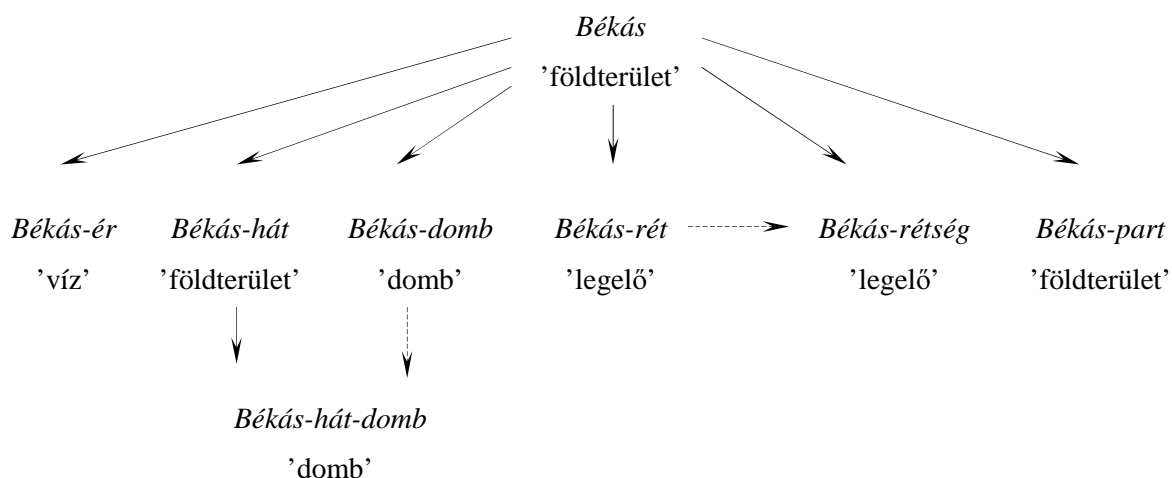
A helyneveknek az újabb helynevekbe való beépülését a szakirodalom többféle fogalommal illeti, s maguknak az így alakult neveknek a kialakulását is eltérő módon ítéli meg. A *névbokrosítás* terminust MEZŐ ANDRÁS a belterületi hivatalos névadás kapcsán használja, amelynek két formáját, a *homogén* és a *heterogén névbokrosítás*-t különíti el (1969). Az előbbi révén „az egymás mellett levő vagy az egymással kapcsolatban álló két (esetleg három) elnevezendő objektum azonos megkülönböztető elemet kap”, például *Akácfa utca* és *Akácfa tér* (i. m. 201). A heterogén névbokrosítás nyomán pedig az „egy közös fogalom alá tartozó szó(név)csoporthoz tagjai” alakulnak ki, például *Galamb utca*, *Fecske utca*, *Rigó utca* stb., amely utcanevek előtagjai egy közös fogalomhoz, a madárnevekhez tartoznak (i. m. 201, 202). A két csoport különböző megnevezései (a *homogén* és a *heterogén* jelzők) MEZŐ felfogásában tehát a névalkotó elem alaki azonosságára vagy különbözőségére utalnak (i. m. 201). FARKAS FERENC a Tápióság közterületi nevei kapcsán adaptálja MEZŐ fogalomkészletét, és szemlélete is a MEZŐ-féle heterogén névbokrosításnak felel meg: „Meghatározott jelentéskörhöz, jelentésmezőhöz tartozó közszókból születik a közterületi nevek egy része. Ennek következtében — a gondolkodás törvényei folytán — a névhasználó közösség tagjai könnyebben tájékozódhatnak, hiszen egy-egy településrész azonos tematikájú szavak, jelentések révén kapcsolhatók

³⁹ Az előzményirodalomban az efféle helyneveket SZABÓ T. ATTILA tőhelyneveknek (másutt alaphelyneveknek) és származékainak (1938: 24, 1988: 110), míg INCZEFI GÉZA és ZÁNTHÓ EDINA ugyancsak alapneveknek nevezi (INCZEFI 1965, ZÁNTHÓ 1998).

egymáshoz.” (FARKAS 2003: 99). INCZEFI GÉZA és ZÁNTHÓ EDINA a *névcsalád* fogalmát alkalmazzák munkáikban az összetartozó nevek megjelölésére. Magát a jelenséget pedig INCZEFI *differenciálódás*-nak, ZÁNTHÓ *családosulás*-nak nevezi, amelynek során a névcsalád alapjául szolgáló alapnév módosuláson esik ugyan át, ám az elsődleges névalak a létrejövő helynevek szerkezetéből kielemezhető, például *Dál* alapnév: *Dáli-ér*, *Dáli-szállás* stb. (INCZEFI 1965: 78), *Csipkés* alapnév: *Csipkés-tető*, *Csipkési-orum* stb. (ZÁNTHÓ 1998: 118). Az így születő helyneveket mindkét szerző bővüléssel, bővítéssel alakult formáknak tartja,⁴⁰ amelyek ezáltal egy nagyobb földrajzi terület kisebb egységeinek a megnevezésére válnak alkalmassá (INCZEFI 1965: 77, ZÁNTHÓ 1998: 116).

Az itt részletezett jelenséget én a továbbiakban *névbokrosodás*-nak, az alapjául szolgáló neveket *alapnevek*-nek, az alapnevekből kialakult neveket *másodlagos nevek*-nek, ezek összességét pedig a *névbokor*-nak vagy — szinonim értékű fogalomként — *névcsalád*-nak nevezem. Névbokrosodáson — az előzményirodalomhoz képest — a továbbiakban tehát olyan névkeletkezési folyamatot értek, amely által valamely terület neve mint alapnév újabb helynevek névalkotójává válik, s ez nem csupán az adott objektumot jelölő név szinonimáiban, hanem a vele határos területek vagy éppenséggel a jelölt objektum területén belül elhelyezkedő egységek neveiben is kimutatható. Így az alapnévvel megjelölt területen fekvő helyek vagy a vele határos objektumok megnevezéseiként olykor 4–5 (vagy esetenként még több) tagból álló névcsalád is kialakulhat. Aztán persze a másodlagos nevek maguk is felhasználhatók alapnevekként, azaz belőlük további helynevek keletkezhetnek, szerteágazó névbokrokat eredményezve.

Az újonnan létrejövő mikrotoponimáknak a már meglévő helynevekre való „támaszkodását” egy konkrét példán szemléltethetjük leginkább (1. ábra).

1. ábra. A Békás helynév névbokra.

⁴⁰ ZÁNTHÓ olykor kiegészülésnek is nevezi (lásd például 1998: 118).

A *Békás* alapnév szerkezetét tekintve a *béka* lexémából és az *-s* helynévképzőből épül fel. Az alapnév felhasználásával és szintagmatikus szerkesztéssel keletkeztek a másodlagos *Békás-ér*, *Békás-hát*, *Békás-domb*, *Békás-rét*, *Békás-part* helynevek, amelyek a *Békás* nevű területen fekvő helyeket (vizet, földterületet, dombot, rétet stb.) neveznek meg. Mindazonáltal a *Békás-rét* és a *Békás-hát* helynevek amellet, hogy másodlagos névnek tekinthetők, alapnévként is funkcionálnak, hiszen belőlük további mikrotoponimák jöttek létre: a *Békás-rétség* és a *Békás-hát-domb*. (Az ábra szaggatott nyilai a szinonim viszonyokat jelzik.)

Az alapnévi mikrotoponimák leggyakrabban egyrészes helynevek, azaz csupán egyetlen információt közölnek a megjelölt helyről: a *Békás* alapnév például azt fejezi ki, hogy a névadás pillanatában, a helynév keletkezésekor a területen sok volt a béka (és a névben az az információ, hogy az elnevezés milyen fajtájú helyet jelöl, nem jelenik meg). Név szerkezeti szempontból az effajta alapnevek alkotóeleme általában egy etimológiailag transzparens lexéma (például *béka*), amelyhez helynévképző (például *-s*) járul.⁴¹ Ahogyan azonban a fenti példában láthatjuk, az is előfordul, hogy kétrészes helynév válik alapnévvé, olyan név tehát, ami elsődlegesen is két információt közöl az adott helyről: a *Békás-domb* például 'olyan kiemelkedés (1), amely a *Békás* nevű helyen fekszik (2)'.

A meglévő helyneveknek az új helynevekbe való beépülése nem csupán a mai helynévrendszert jellemzi, hanem a jelenség már a középkorban is általános lehetett, ami hozzájárult magának a magyar helynévrendszernek a fokozatos, folyamatos bővüléséhez (vö. TÓTH V. 1999, KOCÁN 2008a, 2008b). A magyar nyelv- és névtörténetnek a 13. századtól a 16. századig terjedő időszakában a víznevek és a településnevek felhasználásával keletkeztek leggyakrabban másodlagos helynevek, ezek tűntek föl tehát leginkább alapnévi funkcióban. A következő nyelvtörténeti korszakban (a 16. század elejétől a 18. század második feléig) ugyanakkor a makrotoponimák ilyen szerepben visszaszorultak, s az újabb helynevek már jellemzően mikrotoponimákból alakultak (KOCÁN 2008a: 185, 2008b: 98–99). Helynévszerkezeti szempontból e korokban mindvégig (s ahogyan azt láttuk, a modern korban is) az egyrészes alapnevek dominálnak (KOCÁN 2008b: 101).

2. Határrésszé vált települések nevei mint névalkotó lexémák

1. A már létező helynevek felhasználásával keletkező helynévbokrok egyik sajátos csoportját alkotják azok a helynevek, amelyekben névalkotóként egykor a magyar nyelvterületen fekvő

⁴¹ ZÁNTHÓ EDINA a növénynévi lexémát tartalmazó helyneveket bemutató írásában ugyancsak arra az eredményre jutott, hogy a névcsaládok alapja, alapneve többnyire tőszó vagy valamivel való ellátottságot kifejező *-s* képzős forma, és ebben a funkcióban jobbra az ismertebb növénynevek állnak (1998: 116).

középkori, elpusztult települések nevei őrződtek meg. Azáltal, hogy a hajdani településnevek más típusú helynevek alkotóelemeiként hosszú időn, akár több évszázadon keresztül fennmaradtak, a nyelv- és településtörténeti kutatások jelentős forrásanyagát képezik. Vizsgálatuk rendszertani szempontú megközelítésére HOFFMANN ISTVÁN adott mintát egyik tanulmányában, amelyben a határrésszé vált egykori *Döbrés* település nevének a bekebelező település névrendszerére gyakorolt hatását elemezte (1984–1985).

Magának a jelenségnek a tüzetesebb bemutatása előtt — minthogy ez a vizsgált kérdés kapcsán sem elhanyagolható körülmény — röviden magukról az idők során elpusztásodott településekről, s általában véve a magyar településhálózat formálódásáról ejtek szót.

2. A magyar nyelvterületen az elmúlt évszázadok során jelentősen átalakult a településhálózat. Ez legfőképpen azt jelenti, hogy a lakott helyek jóval sűrűbben helyezkedtek el a régi-ségben, mint napjainkban (WEIDLEIN 1934: 611–630, 1936: 22–23, GYÖRFFY 1961: 35–38, SZABÓ I. 1966: 141, VÁRNAGY 1991: 187). Igaz viszont, hogy e lakott helyek a korai időkben esetenként nem is tekinthetők a szó klasszikus értelmében valódi településeknek, sokkal inkább a földesúr által birtokolt gazdasági szerveződéseknek (BALOGH 1986a: 134, vö. még 137–138). Ezt mindvégig szem előtt tartva az ilyesfajta korai, elpusztásodott lakott helyek megjelölésére a célszerűség kedvéért mégis a *település*, *falu* terminusokat használom.

Minthogy a középkorra vonatkozó források, a latin nyelven szövegezett, ám magyar szórványokat (hely- és személyneveket) tartalmazó oklevelek fennmaradása igen esetleges és egyenetlen, így belőlük a legtöbb esetben nem dönthető el egyértelműen, hogy ezek a lakott helyek vajon folyamatosan életteréül szolgáltak-e a népességnek, vagy fennállásuk során valamikor elpusztultak, s esetleg újratelepültek (GYÖRFFY 1961: 35, 1963: 53, SZABÓ I. 1966: 144, 187). Az viszont a korai oklevelekből hozzávetőlegesen leszűrhető, hogy a középkori magyar települések pusztulásának viszonylag jól körülhatárolható kronológiai viszonyai vannak: egyes falvak már a 13. században megsemmisültek, tömegével azonban majd csupán a 14–15. században pusztásodtak el, míg mások viszonylag életképesek maradtak akár egészen a 16. századig (SZABÓ I. 1966: 185, BALOGH 1986a: 137–138). A pusztásodás folyamata a magyar nyelvterület térségeit nem egyenlő mértékben érintette: a tájegységek közül az Alföld és a Dunántúl vidékei inkább áldozatul (lásd ehhez GYÖRFFY 1963: 53, SZABÓ I. 1966: 139, 147, 177, VÁRNAGY 1991: 185, FERENCZI 1994: 10, NYÁRÁDI–SÓFALVI 2007: 18, TÓTH V. 2008: 28). A jelenség okaként a háborús pusztításokat (pl. a tatárjárást, majd a 15–16. századi török inváziót és fennhatóságot), a gazdaság rendszerének fokozatos átalakulását, s a különféle demográfiai hatásokat jelölhetjük meg, amelyek közül akár egyszerre több tényező

is befolyásolhatta egy-egy térség településhálózatának formálódását.⁴² A pusztásodás lehetséges hatásait a történettudomány vette többnyire számba, ennek vizsgálatáról azonban más tudományok, tudományágak (így például a nyelvészet, régészet, művelődéstörténet stb.) sem mondhatnak le. Eredményekre ugyanakkor e kérdésben megítélésem szerint csakis interdiszciplináris kutatások révén számíthatunk, s ennek szükségességét már ez idáig is többen hangsúlyozták (így például FERENCZI 1994: 12, BENKŐ 1998a: 111, SZENTGYÖRGYI 2008: 255, 256). Olykor azonban a több szempontot integráló kutatások sem jutnak előre egy-egy elpusztult településsel kapcsolatban: előfordulhat például, hogy az oklevelekben felbukkanó helynév faluhelyét a régészeknek nem sikerül azonosítani, s megfordítva: sok olyan település helyét viszont feltárják, amelyekre az írott források semmiféle utalást nem tesznek (vö. MESTERHÁZY 1982: 83).

3. A mai településhálózat kialakulása lényegében olyan módon mehetett végbe, hogy az elpusztult, egykori falvak területe teljesen beolvadt egy vagy akár több szomszédos település határába (vö. WEIDLEIN 1935: 679). Hajdúnánás vonatkozásában erről az alábbi ismereteink vannak.

A település mai nagy kiterjedésű külterületéhez a történészek jó néhány elpusztult települést próbáltak meg kötni: fölvetették például *Zöldhalom* (ZOLTAI 1926: 108, MÓDY 1973a: 31, NÉMETH 1997: 208), *Nagynádfenek* (ZOLTAI 1926: 110, MÓDY 1973a: 31), *Kajántelke* (MÓDY 1973a: 31)⁴³ és *Süldő* (ZOLTAI 1905: 73, 1926: 110, H. FEKETE 1959a: 102, KÖRÖSI 1972: 49, DRAVICZKY 1990: 15) e területre lokalizálhatóságának lehetőségét is. Nemrég NÉMETH PÉTER arra hívta fel a figyelmemet, hogy mindezek mellett esetleg *Simonegyháza* és *Csehi* is gyarapíthatja a fenti sort. Az 1997-ben megjelent könyvében Csehit még Hajdúhadház mai külterületéhez kapcsolja, Simonegyháza adatait pedig a Sima(egyháza) szócikken belül közli (lásd NÉMETH 1997: 53 és 166–167). A felsorolt birtokok körüli nagyfokú bizonytalanság miatt azonban ezek további vizsgálatától eltekintek, s névadataikat ugyanezen ok miatt az összeállított korpusz sem tartalmazza. (Az egykori *Süldő* falu lokalizációjáról viszont némileg más céllal a következő fejezetben bővebben ejtek szót.) A fentebb felsorolt, bizonytalanságokkal terhelt falvakkal szemben ugyanakkor *Vid* egy része, illetőleg *Tedej* és *Varjas* biztosan e területen feküdt (lásd ehhez például MÓDY 1973a: 29, PÁSZTOR 2008: 218). *Varjas* viszonylag későn, 1520-ban fordul elő először a forrásokban (MOL UC. 89: 4), s a 16–18. századi összeírások önálló prédiumpként említik (lásd ehhez OROSZ 1973: 90). Viszonylagos

⁴² A pusztásodás okairól az alábbi szakirodalom nyújt bőséges tájékoztatást: WEIDLEIN 1934: 628–629, 1935: 667, GYÖRFFY 1961: 35–38, 1963: 45–62, SZABÓ I. 1963: 63, 1966: 139–188, KRISTÓ 1981: 31, VÁRNAGY 1991: 187, 196, FERENCZI 1994: 8–9, NYÁRÁDI-SÓFALVI 2007: 18, TÓTH V. 2008: 28–29, KMTL. 667–668.

⁴³ NÉMETH PÉTER *Kaj(d)ántelké*-t a mai balmazújvárosi határba, a *Gajdán*- vagy *Kajdán-halom* környékére helyezi (1997: 102).

kései adatoltsága miatt a névbokrosodással összefüggésben e nevet nem elemzem; s vizsgálatom csupán két egykori településre, *Vid* és *Tedej* esetére korlátozódik. Ezek térbeli elhelyezkedése ugyanis viszonylag pontosan rekonstruálható, illetve a korai időktől (a 13., illetve a 14. század elejétől) kezdődően folyamatosan dokumentálhatóak a forrásokban, s így határreásszé válásuk, névbokraik kialakulása egyaránt jól nyomon követhető, ideális lehetőséget teremtve a jelenség konkrét leírására.

4. Vid határreásszé válása. A hajdani Vid településről két könyvnyi terjedelmű munka is született (H. FEKETE 1959b, JANÓ 1963), így történetéről meglehetősen sokat tudunk. Vid nagyobb része valószínűleg Hajdúböszörmény mai *Vidi-telek* nevű határreásszén feküdt, Árpád-kori templomának maradványait itt tárták fel (H. FEKETE 1959a: 118, 1959b: 20–32), s így területe csupán részben eshetett egybe a mai Hajdúviddel (MÓDY 1973b: 60). Vid kisebb részét Hajdúnánás déli határán belül kell keresnünk: e feltevést egyrészt a Hajdúnánás határnévanyagában meglévő névbokrok igazolják, másrészt a régészeti leletek ugyancsak ezt az álláspontot támasztják alá, hiszen a Hajdúnánás határában fekvő *Nagy-Vidi-halom* nevű kiemelkedésen 11–12. századi leletek nagy számban kerültek elő (M. NEPPER–SŐREGI–ZOLTAI 1980: 106–109).⁴⁴

4.1. A Vid helynév pusztá személynévből keletkezett magyar névadással (FNESz. 2: 656). A települést először 1216-ban említik *Wid* formában, s ugyanilyen alakban a 14. század első felében többször is feltűnik: 1312: villa *Wyd*, 1313: possessio *Wyd*, 1338: possessio *vyd* stb. A század közepétől azonban már különböző utótagokkal kiegészülve fordul elő: 1355: possessio *Vydmonostora*, 1375: possessio *Vidteleke*, 1393: possessio *Vydekhaza*.⁴⁵ GYÖRFFY GYÖRGY álláspontja szerint az *-egyház/-egyháza* utótagú településneveket a tatárjárás alatt elpusztult, s újra be nem népesült egyházas falvak megnevezésére alkalmazták (1958: 34).⁴⁶ Később az utótag elterjedését már nem kizárólag a tatárjárással hozza összefüggésbe, s úgy véli, hogy e névtípus a kun belharcokkal kapcsolatos elnéptelenedéssel is összefügghet (1961: 35).⁴⁷ Feltevése szerint az *-egyháza* utótag a templomos puszták megnevezésére szolgált, hiszen a települések földházai a különféle harcok során viszonylag könnyedén elpusztultak, s csupán a szilárd templomépület maradt fenn, s ilyen módon az utótagnak a középkorban 'puszta' lehetett a jelentése (1961: 36). Ennek megfelelően pusztulása idején Vidnek már templomos hely-

⁴⁴ A mai Vidi-földön lévő Köves-halmon is egy Árpád-kori templom maradványait találták meg a régészek, a lelőhely azonban feltáratlan (M. NEPPER–SŐREGI–ZOLTAI 1980: 107 és 128, 7. végjegyzet).

⁴⁵ MEZŐ ANDRÁS a személynév + *-egyház* szerkezetű helynevek többségéről igazolja, hogy azok egy korábbi pusztá személynéves alakra vezethetők vissza, s az utótag csak másodlagosan kapcsolódott hozzájuk (1980: 13–14).

⁴⁶ Lényegében KÁLMÁN BÉLA is így vélekedik, ám azt is hozzáfűzi, hogy a tatárjárás után ilyen módon megnevezett falvak később újratelepülhettek, s az *-egyháza* utótaggal álló nevüket többnyire az újranépesülést követően is megtartották (1973: 153).

⁴⁷ Ezt az álláspontot képviseli MEZŐ ANDRÁS is, aki szerint az *-egyháza* utótaggal rendelkező településnevek típusa területileg (egy-két kivételtől eltekintve) az Alföld térségére korlátozódik (1979: 19).

nek kellett lennie. Templomának építését a régészek a 12. század második felére teszik (MÓDY 1989: 52), ám GYÖRFFY feltevése alapján (miszerint az elpusztult települések pusztaként kaphatták az *-egyháza* utótagot) és a településnévi adatok fényében Vid a 14. század végére már pusztá, azaz lakatlan terület lehetett. Pusztásodását NÉMETH PÉTER ugyancsak erre az időszakra datálja (1997: 203). A 14. századi megsemmisülésének (s a fenti hipotéziseknek) azonban némileg ellentmond, hogy a tatárjárást követően is csupán *Vid*-ként nevezték meg, s csak a század utolsó felében említik *-egyháza* utótaggal. Ezen túlmenően GYÖRFFY elmélete szerint a 14. és 15. század folyamán az *-egyháza* elnevezésű puszták közül számos benépesült, s ebben az esetben általában elmaradt az utótag (1961: 36). *Vid* esete éppen e tendencia fordítottját példázza, hiszen a 15. század folyamán a településnév nemcsak, hogy nem utótag nélküli, hanem utótagja a források szerint folyamatos variálódást mutat: 1402: *Vydtheleke*, 1411: *Vidmonostara*, 1415: *Wydeghaza*, 1430: *Vydmonostra*, 1476: *Wydeghaza*, 1484: *Wydmonostor*, 1492: *Vydtheleke* stb.

A 14. század első felének forrásaiban a latin helyfajtajelölő kifejezéseket tekintve azt tapasztalhatjuk, hogy az 1312-ben *villa*-ként, azaz 'falú, majorság'-ként definiált település a továbbiakban már *possessio*, azaz 'birtok, földbirtok' jelentésben áll (BARTAL 1901: 506, 698). E latin helyfajtajelölők szemantikai tartalma véleményem szerint meglehetősen közel áll egymáshoz, s esetünkben a különböző névformák melletti előfordulásuk és a településnek az ebből az időszakból való igen gazdag adatoltsága azt a lehetőséget valószínűsítheti, hogy lakott helyként talán a 14. századig folyamatosan fennállhatott. KRISTÓ GYULA szerint az *-egyháza* utótaggal rendelkező településnevek keletkezését, megjelenését nem lehet közvetlenül a tatárjárás pusztításának tulajdonítani; noha az utótag megjelenése a pusztásodással, lakatlanná válással lehet összefüggésben, ám e folyamat nem csupán a tatárjárás körüli időkben volt jellemző, hanem később, a 14–15. században is folytatódott, s az ilyen szerkezetű helynevek tömeges felbukkanása nem zárult le a 14. század közepén, hanem főként az ezt követő időszakban volt éppen a leginkább jellemző (1981: 31). TÓTH VALÉRIA e helynevek megjelenését ugyancsak az Európa-szerte tapasztalható pusztásodással kapcsolja össze (2008: 75).

4.2. Ahogyan azt a fenti helynévi adatsor alapján látjuk, *Vid* a különböző forrásokban az *-egyháza* mellett *-monostor/-monostora* utótagokkal ugyancsak előfordul. GYÖRFFY szerint ez a névrész akkor jelenik meg a helynevekben, amikor a területen álló monostor egyházi funkcióját már nem tölti be, de maga az épület még áll (1961: 37). Majd saját magát is megcáfolva úgy nyilatkozik, hogy „ténylegesen működő monostorok helye is viseli e nevet” (1961: 37). Állításának igazolására 13. századi példákat mutat be. Amint azt a korábbiakban már láttuk, a *possessio*-ként számon tartott *Vid* település vélhetően még jó ideig lakottnak tekinthető. Monostorával kapcsolatban a régészek sem tudnak egyértelmű választ adni: „A feltárt templom

parókiális egyház, de magyarázatra vár az 1335. évi Vidmonostora adat. Feltehetően valamelyik Gutkeled nembeli család monostora állott itt.” (MÓDY 1989: 48). INCZEFI GÉZA úgy véli, hogy a *-monostor* utótaggal rendelkező nevek annak az emlékei, hogy a területen az egyház szerzetesek lakóhelyéül létesített épületet, illetve épületcsoportot. Az efféle szerkezetű településnevekkel kapcsolatban pedig így fogalmaz: „A *-monostor* alapelemüket vesztett nevek mind már településnévként megrövidültek, egy pedig megrövidülése előtt még az *-egyház* alapeleműre váltott át.” (INCZEFI 1972a: 86). Az általa említett kivétel éppen Vid, s ezzel kapcsolatban az alábbi adatokat említi: 1411: *Vidmonostara*, 1415: *Wydeghaza*, 1484: *Wydmonostor*. Adatait CSÁNKI történelmi földrajzának első kötete alapján állította egybe, s ezért nem világos, hogy állításának igazolására a további előfordulásokról miért nem tesz említést. Ezek a következők: 1402: *Vydtheleke*, 1430: *Vydmonostrá*, 1476: *Wydeghaza*, 1492: *Vydtheleke*. Azaz a *-monostora* utótag nem *-egyháza* névrészre cserélődött, mielőtt a településnév *Vid* formára rövidült volna. A helynév utótagjának cseréje mögött úgy tűnik, az INCZEFI által felvetettnél sokkal bonyolultabb folyamatok rejlenek.

4.3. A *Vid* településnév a 14. század második felétől kezdődően (s a 15. században is) *-teleke* utótaggal is előfordul. KISS LAJOS úgy tartja, hogy a 13. században szaporodtak el a *-teleke* utótagú helynevek, amelynek elsősorban az az oka, hogy a nemesség számszerű növekedésével párhuzamosan fokozódott a családi birtokok osztódása; valamint az, hogy az efféle helyek általában nem igazi falut, hanem egy-két szolgacsaláddal dolgozó kis prédiomot, néhány házból, gazdasági épületekből álló „tanyaszerű települést” jelölhettek, ahol együtt állt a birtokosnak a háza és a gazdasági üzeme is (1995: 453).⁴⁸ FÖLDES LÁSZLÓ a *telek* szó jelentéstörténetének vizsgálata kapcsán megállapítja, hogy a 14. században az ezzel az utótaggal előforduló helyneveknek új, '(jobbágy)telek' jelentésük van, s olyan birtoktestet jelölnek, amelyekhez nem pusztán lakóhely, hanem szántóterület is tartozik; a jelentés kialakulása pedig szoros összefüggést mutat a jobbágyság 14. századi megjelenésével (1971: 428–429). GYÖRFFY GYÖRGY viszont úgy vélekedik, hogy a tatárjárás pusztítását követően speciálisan az egyháztalan, mezőgazdasági termelést folytató falvak nevei bővülnek ezzel az utótaggal (1961: 38). Feltevését a *telek* etimológiája nyomán építi föl, miszerint a *telek* eredetileg az állatokkal trágyázott földet jelentette, s mivel „a tatárjárás alatt az alföldi falvak kétharmad-háromnegyed része elpusztult; a pusztá faluhelyek a határ »legtelkesebb«, legjobban trágyá-

⁴⁸ KISS LAJOS megjegyzi továbbá, hogy a birtokoson kívül a helynév személynévi előtagja kivételesen más, a település alapításában, életében fontos szerepet betöltő személyekre is vonatkozhatott (1995: 453). Vid alapítóját az oklevelekből ugyan nem ismerjük, ám a 14. század elejétől fogva a Gutkeled nemzetség Egyedmonostori ága birtokolja, s a nemzetség másik ága, a Báthory-ág tagjai között említenek egy *Vid* nevű személyt, aki a Zeleméry-családhoz tartozik. A fent említett ágak és családok a nemzetség Majádi főágához tartoztak, s a közvetlen környéken voltak birtokosok, a Zelemérik például a szomszédos Tedejen (a nemzetség ide vonatkozó történetére, birtokviszonyaira lásd KARÁCSONYI 1900: 473, 476, 478 és 504–505, valamint a III.2. A névbokrok név- és településtörténeti felhasználhatósága [Fogódzók az elpusztult települések lokalizációjához] című fejezet 2.3. alpontját).

zott földjei voltak. Ilyen módon érthető meg, hogy a faluhelyeket teleknek nevezték, s a régi névhez a *-telek*, *-telke* szót fűzve jelölték a pusztát” (1961: 37–38). KRISTÓ szerint GYÖRFFY megállapítása nem lehet helytálló, hiszen a *-telek* utótag nem csupán a tatárjárás pusztításával áll kapcsolatban, megléte s névalkotó szerepe már a korai (11–12. századi) források nyomán is bizonyítható (1981: 32). Megítélésem szerint a 15. század elejétől a *praedium* ’birtok, majorság’ latin helyfajtajelölővel felbukkanó Vid esete (BARTAL 1901: 512) is inkább KISS LAJOS fentebb bemutatott felvetését erősíti meg, azaz nem utal közvetlenül a pusztásodásra, s talán folyamatosan lakott, vagy esetleg elpusztult, s újraneépült településnek vagy sokkal inkább néhány házból álló gazdasági szerveződésnek kell tartanunk.

Az újabb kutatások szerint az Árpád-korban az *egyház*, a *telek* és a *monostor* lexémák településnév-formánsokként funkcionáltak, s a meglévő településnevekhez analogikusan is hozzákapcsolódhattak (TÓTH V. 2008: 70–79, 182–192). Erre utalnak legalábbis az *egyház(a)* és a *telek(e)* utótagok használatában megmutatkozó területi különbségek, az előbbivel kiegészült településnevek az Alföld és a Közép-Dunántúl keleti részén a leggyakoribbak, míg az utóbbival alkotott helynevek Erdélyben (főként Kolozs, Doboka vármegyékben) fordulnak elő nagyobb számban, Baranya vármegyében ellenben ilyen struktúrájú névvel nem találkozhatunk: ezek a különbségek pedig nyilvánvalóan nem magyarázhatók pusztán nyelven kívüli (például településtörténeti, birtokjogi) tényezőkkel, hanem mögöttük nyelvi okok (a névminták befolyásoló szerepe, az analógia) is meghúzódhatnak (i. m. 75, 188).

4.4. A helynevek utótagjának eltűnését vizsgálatomban HOFFMANN ISTVÁN terminusát követve ellipsisnek nevezem, értve ezen azt a jelenséget, amelynek során a kétrészes helynév egyrészessé alakul azáltal, hogy a névből az egyik névrész (egy funkcionális-szemantikai egység) eltűnik (1993: 123). A rövidült alakot ennek megfelelően az elliptikus név fogalmával illetem.

Az elliptikus név kialakulása INCZEFI GÉZA szerint — igaz, ő elízióknak említi a jelenséget (1972a: 77) — egyrészt településtörténeti, másrészt nyelvi okokkal hozható összefüggésbe. Az előbbi játszhat szerepet a névadás alapjának változásában, azaz a jelölt település határrész-szé válását, pusztulását követően a helynév települést jelölő alapeleme (*-egyháza*, *-monostora*, *-telke*) kiesik (INCZEFI 1972a: 79). Úgy tartja, hogy a névadás indítékának megváltozása három esetben mehet végbe: egyrészt jelöléstágulás révén, azaz eredetileg a terület temploma szolgál a névadás motivációjául, s ennek neve a köré épült falu nevévé válik (ekkor kapja meg a település az *-egyháza* elemet), majd bizonyos településtörténeti okok miatt az eredeti névadó szerep fölöslegessé válik, s a valóságvonatkozás hiányában az elem elmaradhat. Másrészt a település neve már „településnévi minőségében” rövidül meg, azaz a templom jelentősége háttérbe szorulhat, s az elliptikus alak határrész nevévé válik. Harmadrészt az *-egyház* névrész

a valóságvonatkozása miatt kieshet, hiszen az egykori település pusztulását követően a puszta nevévé vált határnévben az utótag fölöslegessé vált (1972a: 83). TÓTH VALÉRIA szerint az *-egyház(a)*, a *-monostor(a)* és a *-telek(e)* utótagok településnév-formáns funkcióval rendelkeznek, s a településnevekben való megjelenésük lényegében településtörténeti folyamatok nyelvi következményeinek fogható fel, azaz — ahogyan arra már a fentiekben utaltam — elterjedésük elsődlegesen nyelvi okok, a névmodellek hatásának tulajdonítható (2008: 73, 76).

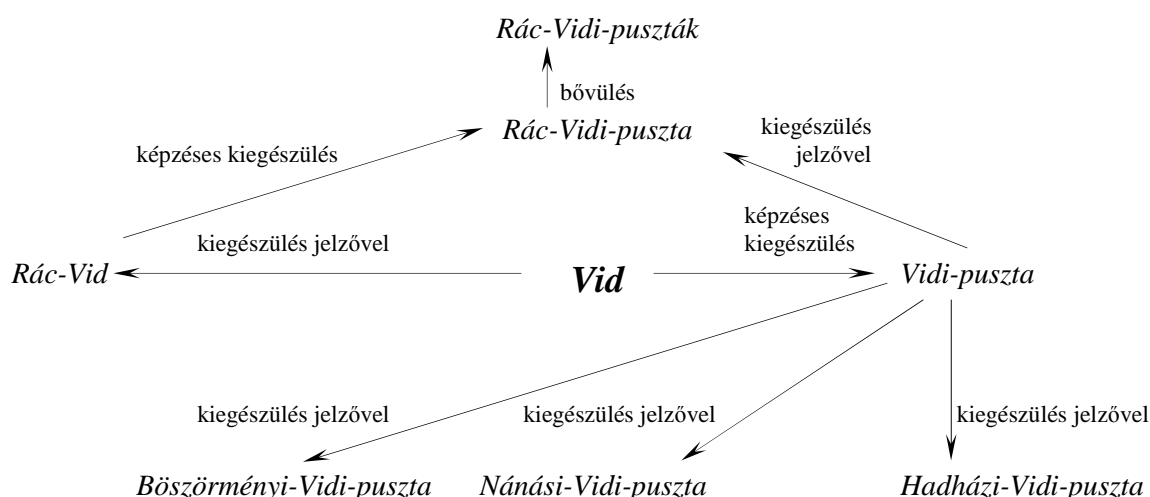
Vajon az 1492-ben adatolható *Vydtheleke* forma (amely a 16. század elején már ismét az elsődleges *Vid* alakban bukkan föl) utótagjának eltűnése a pusztásodással állna kapcsolatban? MÓDY GYÖRGY szerint *Vid* falu és temploma 1549-ben pusztult el (1989: 48), ezt azonban cáfolják az adott időszak alatt készült összeírások. A 16. század közepén a *Vid* névalak Szabolcs megye 1543. évi dikális összeírásában fordul elő, s a forrás szerint a településnek 30 adózó portája volt. Az 1549. évi rovásadó-összeírás azonban nagy mértékű pusztulásról tájékoztat: az 54 portának majdnem a fele (23) volt puszta jobbágytelek, ám 10 újonnan benépeült telekkel is számolhatunk (MAKSAY 2: 682, 702). Az 1556. évi Szabolcs megyei gabona- és báránydézsmajegyzék is adózó, tehát lakott településként tartja számon, amelynek a lakossága számítások szerint 230 fő körül lehetett (MÓDY 1973b: 51). A töröknek adózó települések között is megtaláljuk, 1572-ben 84 házát és templomát is említik (török deft. 1: 217/137). A 17. század elején *Vid* részben Bocskai István tulajdonában volt, s adománylevelében szerepelt a hajdúknak átengedett földek között (vö. BARCSA 1900: 21–27). A hajdúk azonban *Videt* nem szállták meg, csak határait birtokolták (RÁCZ I. 1973: 258). Ez az állapot 1642-ben még biztosan fennállt, hiszen *Vid* ekkor még lakott település volt: a fennmaradt jegyzékekben 16 jobbágy nevét írták össze (BARCSA 1900: 82). Elnéptelenedése a 17–18. század fordulójára tehető, s ezt követően területét Böszörmény, Nánás és Hadház közösen használta (OROSZ 1973: 90).

5. Vid névbokra. A települések elnéptelenedése, elpusztásodása időben viszonylag korán, a történeti források bőséges elszaporodása előtt, s többnyire a forrásszegény alföldi vidékeken volt leginkább jellemző. A névbokrosodás teljesszerű feltárásához szükségszerűen ismernünk kellene az elpusztult települések határnévanyagát, mivel csupán így követhető nyomon teljes bizonyossággal, hogy a keletkező új helynevek esetleg valamely egykori helynév helyébe léptek-e vagy sem, illetőleg a terület új használói átvettek-e neveket vagy sem. Minthogy *Vid* határnévanyaga a történeti források teljes hiánya miatt nem gyűjthető össze, a helynévből szerteágazó névbokrok vizsgálatát a bekebelező települések közül Hajdúnánás és Hajdúböszörmény határnévanyagának szemszögéből, a történeti és a modern kori névanyag neveinek szerkezeti változásain keresztül mutatom be. E szerkezeti elmozdulások azonban nem csupán a névrendszer lexikális-morfológiai, hanem funkcionális-szemantikai szintjével is szoros kap-

csolatban állnak, mivel a helynevek denotatívumai, azaz „valóságvonatkozásuk” a nevek alakját, szemantikai és lexikális szerkezetét is alapvetően meghatározzák.

5.1. Vid pusztásodását, elnéptelenedését követően az egykori településnév részben a saját szinonimáiban bukkan föl. A *Rác-Vid*, *Vidi-pusztá*, *Rác-Vidi-puszták*, *Rác-Vidi-pusztá* helynevek ugyanarra a denotatívumra vonatkoznak, azaz az elpusztult Vid kisebb, nánási határhoz tartozó részét nevezik meg.⁴⁹

A *Vid* névforma egyrészt megkülönböztető előtagot kapott: *Rác-Vid* (1853, 1858), amely előtag bizonyára korábbi etnikai viszonyok emlékéért őrzi (vö. BARCSA 1900: 85).⁵⁰ Másrészt fajtajelölő utótaggal egészült ki (1846–1847: *Vidi-pusztá*): e folyamatot képzéses kiegészülésnek nevezzük, hiszen az eredeti név előtaggá alakulva képzőt is kapott. A *Rác-Vidi-pusztá* (1788, 1790, 1851, 1858) helynév a *-pusztá* fajtajelölő utótaggal és a megkülönböztető szerepű előtaggal (*Rác*) egyaránt kiegészült. A *Rác-Vidi-puszták* (1789) alakjánál fogva szoros kapcsolatban áll a *Rác-Vidi-pusztá* helynévvel: e névformából a *-k* többes szám jelével való bővüléssel keletkezhetett.

2. ábra. Az elpusztult Vid település nevének szinonimái a történeti forrásokban.

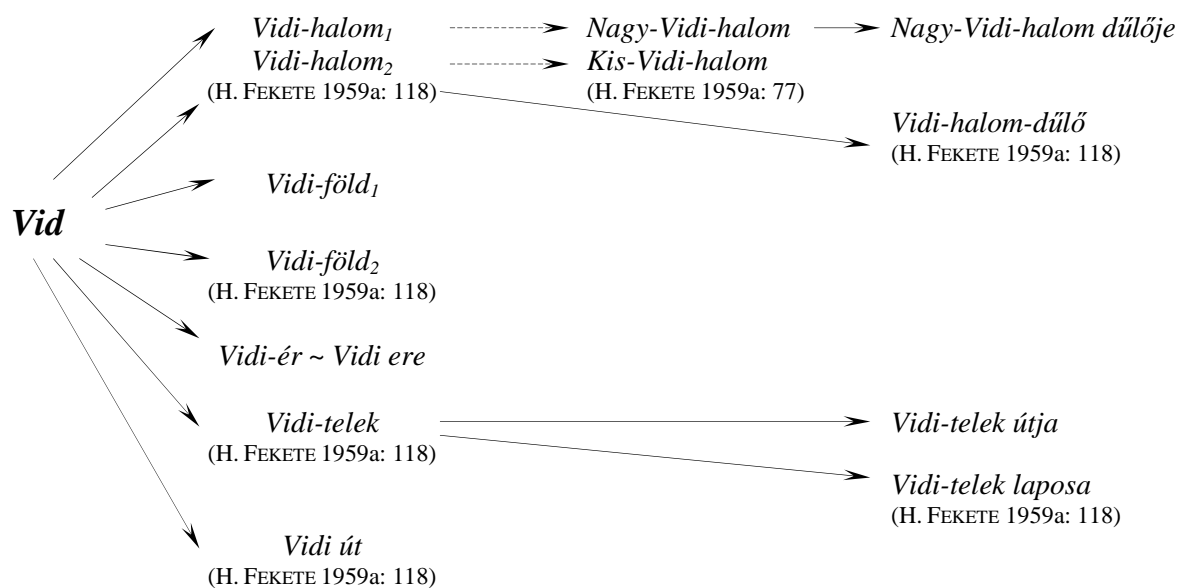
Pusztulását követően Vid területe Nánás, Böszörmény és Hadház között oszlott meg. A források *Vidi-pusztá* különböző részeit *Böszörményi-Vidi-pusztá* (1857), *Hadházi-Vidi-pusztá* (1857) és *Nánási-Vidi-pusztá* (1857) néven említik. E helynevek ilyen módon a *Vidi-pusztá* alakból, *-i* képzős melléknévi jelzővel történő kiegészüléssel jöhettek létre. A 2. ábrán az egykori *Vid* településnév szinonim variánsait és az ezeket kialakító változástörténeti folyamatokat mutatom be.

⁴⁹ Vid egykori település denotatív vonatkozása tágabb, ugyanis nem csupán a később Nánáshoz csatolt részét nevezték meg ilyen módon az egyes forrásokban, hanem az egész (azaz a később Böszörményhez és Hadházhoz kapcsolt) egységeit is. A fenti esetben azonban az elpusztult falunak a kisebb, nánási részét is pusztán *Vid*-ként szerepeltették a vizsgált történeti forrásokban.

⁵⁰ A területen a történészek a délszláv etnikum korabeli jelenlétét ugyan igazolták, ám a népcsoport tagjai a 16. századra asszimilálódtak, s a *rác* megnevezés a továbbiakban vallási izolációt jelentett inkább: a hajdúvárosok református többségével szemben megtartották görög keleti vallásukat (NYAKAS 1984: 36–39).

5.2. A *Vid* névforma nemcsak az egykori településnév szinonimáiban, hanem annak a területén belül fekvő objektumok neveiben is nagy számban megtalálható. Azt már INCZEFI GÉZA is megfogalmazta, hogy „a régi (egykori) települések nevéből keletkezett és határrész neveivé vált névcsaládok az elpusztult falvak birtokhatárán belül található, vagyis az egykori falu körüli terület ma is névadási egységet alkot” (1965: 78–79). A kisebb egységek megnevezésével a helynevek szemantikai tartalma részletesebb helymegjelölést fejez ki, azaz a pusztásodó település határrésszé válása során a különböző gazdasági funkcióban használt területek eltérő megnevezéseket kívánnak meg. Ezt a folyamatot, azaz amikor „egy nagyobb tájegység eddig külön megnevezetlen részterületét az egészhez való tartozás igényével megjelöljük”, INCZEFI belső differenciálódásnak nevezi (1965: 75). Úgy véli, hogy a részterületek nevei a régi név bővülésével valósulnak meg: az első bővülést — azaz a régi név egy taggal való bővülését — elsődleges, míg a differenciált névvel jelölt terület újabb részletének elnevezését másodlagos differenciálódásnak nevezi (1965: 76). Jómagam e terminusok helyett a HOFFMANN ISTVÁN által kialakított fogalomrendszert alkalmazom (1993: 70, 135), s így a nem szinonim értékű névbokrok elemeit nem is bővüléssel alakult formáknak tartom. A bővülésben résztvevő nevek szemantikai tartalma ugyanis a HOFFMANN-féle tipológiai keretben megegyezik, azaz minden esetben ugyanarra a denotátumra vonatkozik. Ilyen módon bővüléssel, illetve az egyéb szerkezeti változással alakult nevek egymásnak értelemszerűen szinonim formái lehetnek csupán.

A névbokrosítás nyomán létrejöhetnek azonban különböző jelöltekre vonatkozó nevek is, amelyek keletkezésükkor már eleve szintagmatikus szerkezetként értelmezhetők: a névbokrok elemei morfológiai felépítettségüket tekintve helynév vagy képzett helynév előtaggal és földrajzi köznévi utótaggal rendelkeznek.

3. ábra. A *Vid* helynév előfordulása a helynevekben, a névbokrosodás jelensége.

A *Vid* helynév bizonyos esetekben fajtajelölő földrajzi köznévi utótagokkal alkotott szintagmatikus szerkesztésű helynevet: ezek az utótagok pedig a *halom, föld, ér ~ ere, út, telek*. A *Vidi-halom* névforma a nánási és a böszörményi névállományban egyaránt előfordul: szinonimája a nánásiban *Nagy-Vidi-halom*, míg a böszörményi anyagban *Kis-Vidi-halom* (az összefüggést az ábrán szaggatott vonal jelzi). E névkorrelációk tagjainak elnevezései vélhetően addig voltak használatban, amíg a települések végleges határai ki nem alakultak: ettől fogva ugyanis megkülönböztetésük a hivatalos okiratokban nem volt a továbbiakban szükséges. A névhasználók azonban ettől függetlenül *Vidi-halom*-ként, sőt pusztán *Halom*-ként nevezték meg a kiemelkedést.⁵¹

Pusztásodását megelőzően, tehát még településként *Vid* olykor *Vidteleke* formában jelentkezik az iratokban (lásd erről korábban), melynek *-teleke* eleme valószínűleg '(jobbágy)telek' jelentésben áll, s birtoktestet jelöl. A határnévként előforduló *Vidi-telek* utótagja azonban bizonyára más jelentésben szerepel, azaz valamilyen művelt vagy műveletlen földterületet jelenthet. Ezt igazolhatja az is, hogy a *-telek* földrajzi köznévi utótag a történeti névanyag jó néhány helynévének struktúrájában megjelenik: *Bába-telek, Kis-telek, Bene-telek* stb. E helynevek által megjelölt helyek pedig minden esetben valamilyen művelés alá bevont vagy legelőként hasznosított területek. Kialakulásuk így aztán nem kiegészüléssel történt (mint a *Vid* szinonimájaként szereplő *Vidteleké-é*), hanem valamennyien jelzős szerkezetből jöttek létre szintagmatikus szerkesztéssel.

A névbokor további határneveinek közös lexikális sajátossága az, hogy előtagjuk kétrészes helynév, utótagjuk pedig birtokos személyjeles földrajzi köznév: *Nagy-Vidi-halom dűllője, Vidi-telek útja, Vidi-telek laposa*. E birtokos jelzős szerkezetek névrészei között a birtokos jelzős kapcsolat rész–egész viszonyt fejez ki, azaz például a *Vidi-telek laposa* helynév 'lapos, amely a Vidi-telek nevű helyen van' szemantikai tartalommal írható le. E névalakulatok kisebb területek megnevezésére szolgálnak, s ez mind szemantikai, mind morfológiai felépítésükben tükröződik. A *Vidi-halom-dűllő* név esetében az utótag viszonyrag nélküli földrajzi köznév, vagyis a névrészek viszonya jelöletlen.

5.3. A névbokor kapcsán igen tanulságos lehet a történeti nevek mellett a modern kori névanyagbeli névelőfordulásokat is sorra venni. *Vid* osztódásának eredményeként a *Vid* névforma — mint láthattuk — jó néhány történeti határnév esetében vált névalkotóvá. A jelenkori névanyagban viszont csupán a *Vidi-föld* ('határrész'), *Vidiföld* ('lakott terület'), *Vidi-halom* és a *Vidi-ér* helynevekben jelentkezik. Míg tehát a 18–19. században a történeti névanyag tanulsá-

⁵¹ Ehhez lásd még a IV.2. A halmok neveinek szerkezeti felépítéséről és változási hajlandóságáról című fejezet 2.2. alpontját.

ga szerint a *Vid* névforma aktív névalkotó szereppel bírt, napjainkra ez a szerepe láthatóan háttérbe szorult.

6. Tedej határreásszé válása. Tedej falu egykori területe viszonylag pontosan lokalizálható, hiszen Árpád-kori temploma a mai Tedeji-templomhalmon állt. Maga a település vélhetően a halomtól kissé ÉNy-ra feküdt, de az elpusztult templom környékén is sok 13–16. századi leletet találtak a régészek (MÓDY 1973a: 29).⁵² Ez a település nem azonos a mai Tedej nevű faluval, attól Ny-ra található.

Tedej 1310-től adatolható teljes bizonyossággal,⁵³ s adatolhatósága egész időszakában *Tedej* alakban jelentkezik. A 16. században Tedej nagyobb település lehetett: az 1549. évi rovásadó-összeírás szerint 44 porta (amelyből egy sem áll üresen), 3 bíró, 16 zsellér, 2 pásztor és 9 újonnan benépesült ház tartozott a területéhez (MAKSAY 2: 701),⁵⁴ 1572-ben 46, 1598-ban 21 házában laktak, ezek alapján lakosságát közel 600 főre becsülik (török deft. 1: 216/137, ZOLTAI 1908: 112).

Tedej területe nem egyszerre került Nánás birtokába: *Belső-Tedej* 1629–1751 között lett a városé, a tényleges birtokbavétel azonban csak az 1780-as években történt meg, s ekkor e területet prédiumpként említik (BARCSA 1900: 196). *Külső-Tedej*, amely 1642-től tartozik ugyan Nánáshoz, ám 1711-től az 1750-es évekig kincstári birtokként szerepelt a forrásokban, s a különféle birtokpereket követően lett csupán ismét Nánásé (BARCSA 1900: 199). *Külső-Tedej* a források szerint a 17. század első felében még lakott volt (ZOLTAI 1926: 110), a 18. századtól kezdve prédiumpként szerepel, azonban a *praedium* 'birtok, jószág, ingatlan' jelentése (amint azt *Vid* esetében is láthattuk) nem utal közvetlenül a település elhagyott voltára. Pusztásodása vélhetően ezt követően indult meg, temploma azonban ebben az időben már pusztul (lásd erről később).

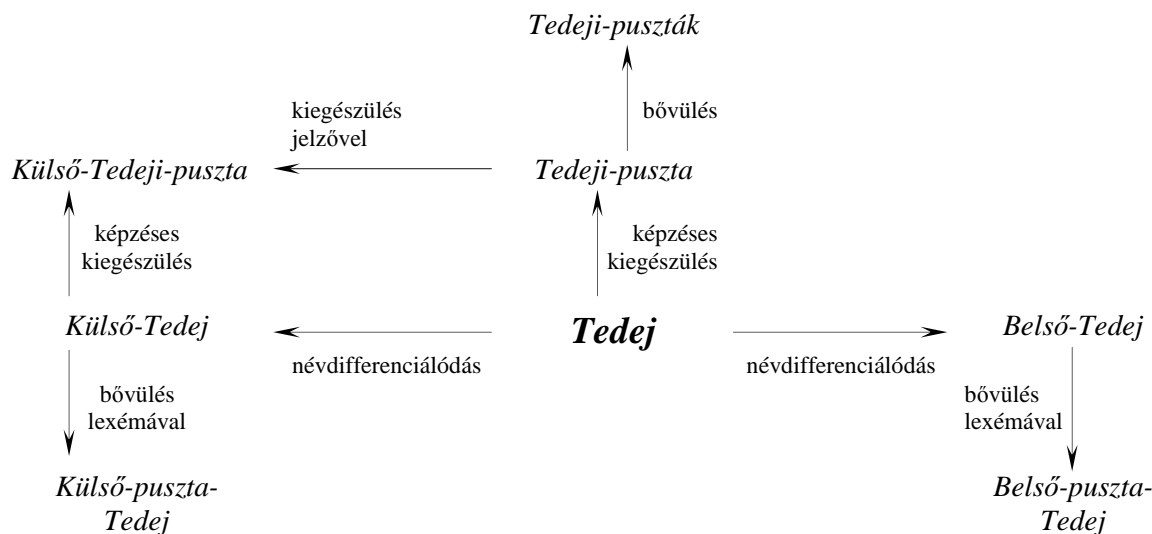
7. Tedej névbokra. A névbokrok elemzése előtt célszerű megvizsgálni azt, hogy a *Tedej* névforma hogyan vált a terület szinonim megnevezéseinek névalkotójává (a folyamatot lásd a 4. ábrán). A pusztásodás nyomán a *Tedej* alakból képzéses kiegészüléssel *Tedeji-puszt*a név alakult: azaz a *-puszt*a fajtajelölő utótag és *-i* képző járult hozzá. E névalaknak a *-k* többes szám jelével való bővüléssel alakult névvariánsa is megjelenik (*Tedeji-puszták*).

⁵² Az sem kizárt, hogy a korai időktől kezdődően két elkülönülő részből állt a birtok, ahogyan arról a 15. századi oklevelek tudósítanak bennünket (1476, MOL DI. 83092; 1476>1575, MOL DI. 18142).

⁵³ NÉMETH PÉTER szerint a település első említése a Váradi regestrum egyik jogesetéhez kapcsolható: 1219/1550: villa *Tegyegd* (NÉMETH 1997: 189). Elsősorban hangtörténeti okok miatt azonban ez az alak valószínűleg nem tekinthető a *Tedej* név előfordulásának.

⁵⁴ A korabeli Tedejnek a környező településekhez viszonyított nagyságát az összeírás jól mutatja: Nánás ekkor 29 portával rendelkezik, amelyből egy sem áll üresen és 5 újonnan benépesült jobbágytelke van, míg a több, 54 portát birtokló Vidnek majdnem a fele (23) volt pusztá jobbágytelek, ám 10 újonnan benépesült telekkel is rendelkezett (MAKSAY 2: 682, 696, 702).

Tedej a különféle birtokperек folytán *Belső-Tedej* és *Külső-Tedej* részekre osztdott. A névdifferenciálódás által létrehozott alakok a területek térbeli elhelyezkedésére, illetve az egykori település területének a megosztottságára egyaránt utalnak.

4. ábra. Az elpusztult *Tedej* település nevének szinonimái a történeti forrásokban.

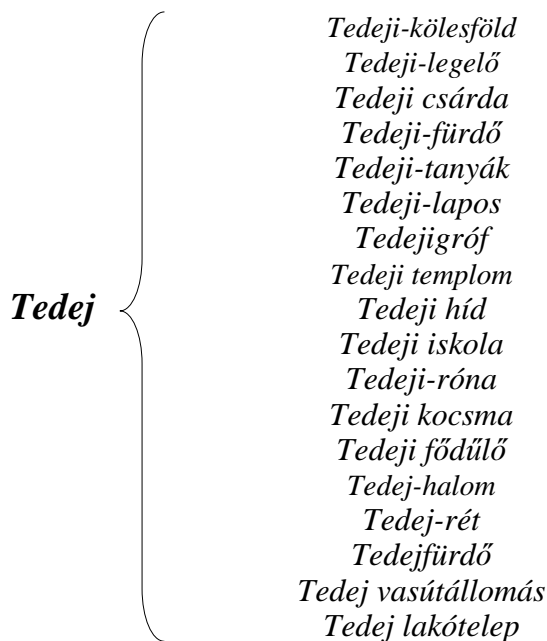
A *Külső-Tedeji-puszták* név keletkezése kétféle módon is végbemehetett: egyrészt talán a *Külső-Tedej* névformából képzéses kiegészüléssel jöhetett létre, másrészt a *Tedeji-puszták* névből jelzővel való kiegészülés útján. A *Külső-Tedeji-puszták* név azonban (ugyan csupán egyetlen forrásban) *Külső-pusztá-Tedej* alakban is fölbukkan. Úgy vélem, hogy ez a forma szerkezeti felépítettségénél fogva talán sokkal inkább lehetett térképi, ún. hivatalos névforma, mint élő beszédben használt változat. A névrészek cserélődése a „névszerütlenség” irányába mutat, a térképi névhasználatot tükrözi, s ez az alak más forrásban nem fordul elő. A *Belső-pusztá-Tedej* név, amely ugyancsak e térképen szerepel, s máshonnan nem is adatolható, tovább erősíti azt a feltevést, hogy e két név valószínűleg konstruált, térképi név lehetett, amely élő nyelvhasználatot nemigen mutat.⁵⁵

Tanulságos a *Vidi-puszták* névből kialakult alakok (*Böszörményi-Vidi-puszták*, *Hadházi-Vidi-puszták* és a *Nánási-Vidi-puszták*) összevetése a *Külső-Tedej*, *Külső-pusztá-Tedej*, *Külső-Tedeji-puszták*, *Belső-Tedej*, *Belső-pusztá-Tedej* helynevekkel, hiszen mindkét névbokor esetében a területek viszonyított, térbeli helyére jelzők utalnak: azonban míg *Tedej* esetében a *külső*-, illetve *belső*- viszonyjelölő előtagok, addig *Vid* névbokrának elemeihez településnevek *-i* képzős alakjai járulnak.

7.1. A határnevek létrehozásában a *Tedej* településnév ugyancsak aktív névalkotóként vett részt (lásd 5. ábra). A *Tedeji-legelő*, *Tedeji csárda*, *Tedeji kocsmá*, *Tedeji-kölesföld*, *Tedeji*

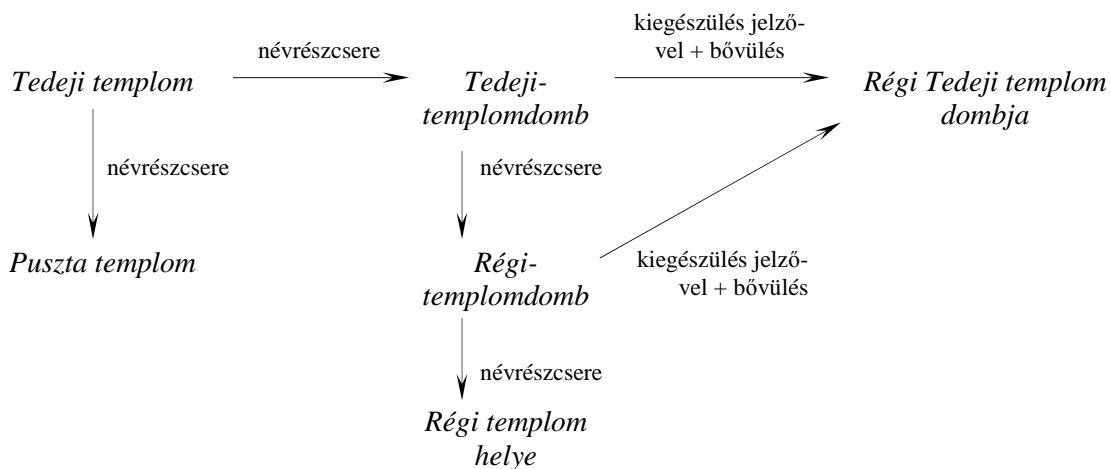
⁵⁵ A kérdéstről részletesebben lásd a II.2. A történeti források értékelése a helynévvizsgálatokban című fejezet 2.1.4. alpontjában írottakat.

híd, Tedeji iskola, Tedeji fődűlő, Tedeji-fürdő, Tedeji-róna, Tedejigróf, Tedeji-lapos, Tedeji-tanyák és a *Tedeji templom* helynevekben a szintagmatikus szerkezetek -i képzős előtagjaként fordul elő, s csupán néhány esetben áll puszta helynévi előtagként (*Tedej-halom, Tedej-rét, Tedej lakótelep, Tedej vasútállomás, Tedejfürdő*). A *Tedeji-kölesföld* név által jelölt hely *Bel-ső-Tedej* területén feküdt. Úgy tűnik, hogy e területegységet művelési célból osztották fel a lakosok között: a *kölesföld* fajtajelölő utótag legalábbis erre enged következtetni.

5. ábra. A Tedej helynév előfordulása a helynevekben, a névbokrosodás jelensége.

7.2. A történeti névanyagban a *Tedeji-templomdomb* jó néhány szinonim elnevezéssel rendelkezik, s ezek különféle szerkezeti változatokban bukkannak föl (lásd 6. ábra). A templom 1572-ben még biztosan állt (török deft. 1: 216/137), s romjai a 18. században még láthatók voltak (NÉMETH 1997: 190). Az élőnyelvi gyűjtés tanúsága szerint viszont a névhasználók a mai napig *Tedeji-templomdomb* ~ *Tedeji-templompart* néven említik a kiemelkedést.

6. ábra. Az elpusztult Tedeji templom helynév szinonimái.

8. A névbokrosodás vizsgálatával kapcsolatban le kell szögeznünk, hogy a folyamat során létrejött különféle névformák gyakorta időben egymás mellett létező alakulatok, s így a szerkezeti változások nem tekinthetők pusztán egymás után következő, egyirányú változási folyamatoknak. Másrészt nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt sem, hogy maguk a történeti nevek különböző forrásokból származnak, s így pontosan nem tudjuk rekonstruálni, hogy a névbokor tagjait valóban használták-e egyidejűleg a névhasználók. Ráadásul a vizsgálat alapjául szolgáló történeti és modern kori névállomány különböző forrástípusokból állt egybe, a történeti névanyagot jórészt jegyzőkönyvekből és térképekről kigyűjtött nevek alkotják, míg a 20. századi névkorpusz élönyelvi anyagot tartalmazó helynévgyűjtemények, illetve a saját élönyelvi gyűjtésem nyomán készült. Ez a tény pedig az egyes névformák adott esetben eltérő forrásértékét eredményezi.

A névalkotó szerep aktivitását külső, nyelven kívüli (gazdaság- és birtoklástörténeti) tényezők ugyancsak befolyásolhatták. A határ tagosítása (1886) nyomán például a kisebb földterületeket összevonták, s a névrendszerben egy újabb névtípus, a *-dülő* utótaggal rendelkező nevek jelentek meg nagyobb számban.

3. A névbokrok név- és településtörténeti felhasználhatósága (Fogódzók elpusztult települések lokalizációjához)

1. Annak segítségével, hogy bizonyos modern kori mikrotoponimák névtestében közvetlen lexémaegyeztést fedezhetünk fel egy középkori, elpusztásodott település nevével, s hogy magából a településnévből igen szerteágazó névbokor jön létre, nagy biztonsággal végezhető el az ez idáig helyhez nem kötött, elpusztult települések térbeli rekonstrukciója. A helynévtörténeti kutatások számára egy-egy objektum helyhez kötése azért az egyik legalapvetőbb feladat, mert a lokalizáció egyrészt a nyelvi rekonstrukció része, s így minden további történeti-névtani elemzés kiindulópontjául szolgál; másrészt pedig a lokalizáció sikerességének függvényében a nevek forrásértéke ugyancsak jelentősen megnőhet (BENKŐ 1998a: 112, RÁCZ A. 1999: 161, TÓTH V. 2008: 30, HOFFMANN 2008: 12). A gyakorlati szükségszerűség is igényli az ilyesfajta vizsgálatokat: a helyneveket etimológiai tekintetben elemző szótárak készítése és egybeállítása során kulcsfontosságú a nevek által jelölt denotátumok lehetőség szerinti pontos azonosítása. Ezek mellett pedig a nyelvi elemzés a történettudomány, a történeti földrajz és a helytörténet számára biztosít eredményeket.

2. Ebben a fejezetben a fentieket figyelembe véve az egykori *Süldő* település lokalizálására teszek kísérletet, s e konkrét eseten keresztül azokat a módszertani alapelveket is igyekszem

megfogalmazni, amelyek segítségével a középkorban elpusztult hajdani települések lokalizálását elvégezhetjük.

A szakirodalomban Süldő egykori helyével kapcsolatban több álláspont rajzolódik ki: a kutatók egy része a mai Hajdúnánás déli, illetve Hajdúböszörmény északi határába (ZOLTAI 1905: 73, 1926: 110, H. FEKETE 1959a: 102, KÖRÖSI 1972: 49, DRAVICZKY 1990: 15), míg mások (Tisza)Dada szomszédságába helyezik (KANDRA 1886: 34, KARÁCSONYI–BOROVSKY 1903: 296). Süldő helyhez kötésével kapcsolatban olykor annak is tanúi lehetünk, hogy akár egyazon szerző is másként vélekedik idővel erről a kérdéstről: NÉMETH PÉTER például egy korai írásában Hajdúböszörmény (BALOGH–NÉMETH 1970: 36), később Tiszadada (MEZŐ–NÉMETH 1972: 121), végül pedig Tiszalök határában keresi az egykori falu nyomait (NÉMETH 1997: 168). A szakirodalomban ez idáig felvetődött álláspontokat az 1. térképen szemléltetem.

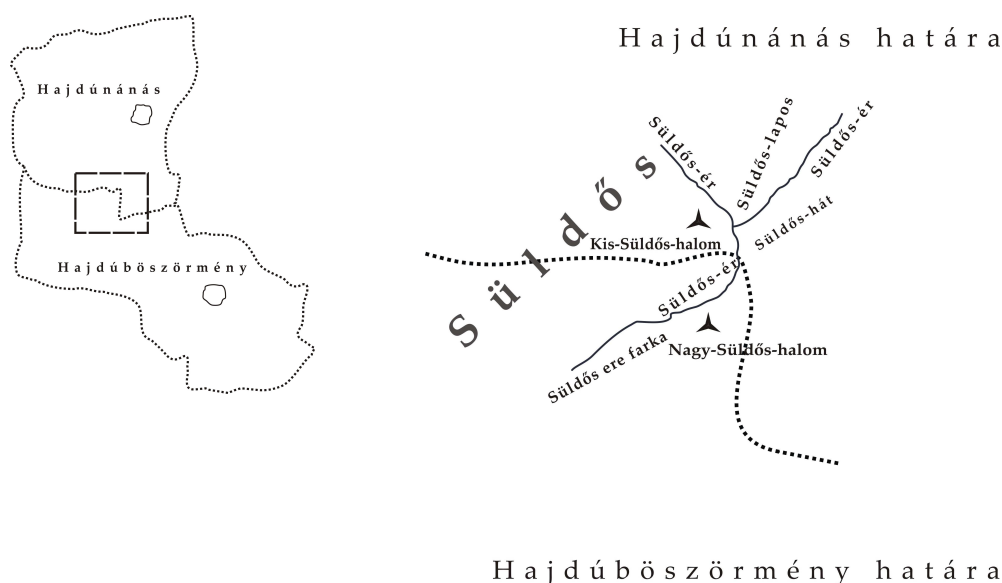

1. térkép. Álláspontok Süldő lokalizációjával kapcsolatban.

Arról, hogy e falu esetleg a nánási határban feküdt volna, a Hajdúnánásról készült helytörténeti monográfiák nem nyilatkoznak (BARCSA 1900, RÁCZ I. 1973). A néphagyomány szerint azonban e területen valamikor falu állt, amely utóbb elpusztult (MOLNÁR 1938: 12, H. FEKETE 1959a: 102, KÖRÖSI 1972: 49, DRAVICZKY 1990: 15). Az álláspontok igencsak megosztottak voltak, készített arra, hogy a kérdésben magam is alaposabban elmélyedjek. Mindenekelőtt azonban azokat a fogódzókat látom célszerűnek sorra venni, amelyek segítségével a település egykori helyét legalább hozzávetőleges pontossággal meghatározhatjuk. A következő pontokban ezekre térek ki részletezően.

2.1. Határnevek, névbokrok. A mai határnevek két fajtája mutat elpusztult településre: egyrészt azok, amelyek úgy utalnak egykori falura, hogy névtestükben nem fedezhetünk fel közvetlen lexémaegyezést a hajdani településnévvel, például *Pusztta*, *Régi faluhely*, *Pusztafalu*

stb.⁵⁶ Egykori falvak emlékeit őrizhetik másrészt a névbokrosodás révén létrejött névcsaládok. A kutatók többnyire éppen a névbokrok alapján kapcsolták Süldőt a nánási, illetve a böszörményi határhoz (ZOLTAI 1905: 73, 1926: 110, H. FEKETE 1959a: 102, BALOGH–NÉMETH 1970: 36). A nánási határ déli részén valóban szép számban felbukkannak a *Süldős* lexémát tartalmazó, esetleg erre a hajdani településre utaló határnevek (*Süldős*, *Süldős-halom* ~ *Kis-Süldős-halom* ~ *Kis-Süldős*, *Süldős-laponyag*, *Süldős-lapos*, *Süldős-hát*, *Süldős-ér* ~ *Süldős ere*, *Süldős-ér laponyaga*), sőt e névbokor néhány tagja a böszörményi határ északi részén található (*Süldős* ~ *Süldős-ér* ~ *Süldős ere*, *Süldős ere farka*, *Süldő-halom* ~ *Süldős-halom*, *Nagy-Süldős-halom*). A nevek által jelölt helyek elhelyezkedését a 2. térképen ábrázoltam.

2. térkép. Süldős névbokra a nánási és a böszörményi határban.

Bár nem tartozik szorosan az itt tárgyalt lokalizációs kérdéshez, de talán érdemes megjegyezni, hogy a *Süldős* néven adatható terület egykor bizonyára önálló névadási egységet alkotott, s vélhetően e nevek keletkezését követő időben került sor a két említett település közötti közigazgatási határvonal megállapítására. Úgy tűnik, hogy a névhasználat nem vett tudomást erről, és a névhasználók továbbra is egységként tekintettek-e területre. Hajdúnánás és a környező települések határnevei alapján talán azt a további — és általánosabb érvényű — tanulságot is levonhatjuk, hogy két település azon határvonalai mentén bukkanhatunk elsősorban névbokrokra, ahol a határperek, viták időről időre kiújultak. Ennek igazolására azonban újabb vizsgálatokra van szükség.

⁵⁶ Persze az ilyen típusú nevek esetében nagyfokú óvatossággal kell eljárunk, hiszen míg a *Faluhely*, *Pusztatemplom* határnevek bizonyosan elpusztult falut jeleznek, a *Cserepes* típusú helynevekről ugyanezt már kisebb valószínűséggel állíthatjuk, az ilyen elnevezések tudniillik többféle motiváció alapján is keletkezettek (lásd ehhez TORMA 1981: 209).

Visszatérve a fenti határnevek problematikájára: ha feltesszük, hogy *Süldő* település egykor valóban ezen a területen állt, s nevéből szintagmatikus szerkesztéssel alakultak a névbórok elemei, akkor ez esetben azt a vélekedést is elfogadjuk, miszerint egy korábbinak tartható *Süldő* településnév -s képzővel való bővülése megelőzte a határnevek keletkezését, ezek előtagjában ugyanis kizárólagosan képzett, azaz *Süldős* forma áll.

A kérdés ennél azonban összetettebbnek tűnik, elvileg ugyanis más lehetőséget is feltételezhetünk. Elképzelhető például az is, hogy jelentésátértékelődéssel elsődlegesen a *Süldő* településnévből *Süldő* határrész név keletkezett, s a határrészt jelentő *Süldő* bővült utóbb -s képzővel. Csakhogy azt, hogy a 'határrész' jelentésű *Süldő* forma megjelent volna, nagy valószínűséggel elvethetjük, hiszen a 18–20. századi levéltári források *Süldő* formában soha nem említik a területet. A bősörményi határban álló *Süldős-halom* történeti adatsorában ugyan egyetlen, 20. századi térképi adattal az objektum *Süldő-halom*-ként is adathozható (1945, H. FEKETE 1959a: 102), ám ez önmagában aligha bizonyítja egy valamikori *Süldő* név meglétét.

A fentiekből adódóan a továbbiakban azt kell megvizsgálni, hogy vannak-e adataink magának a településnévnek az -s képzős előfordulására, azaz arra, hogy a *Süldő* helységnév utóbb -s képzővel bővült volna. A szakirodalom a településneveknek e képzővel való bővülését néhány esetben kimutatta (lásd ehhez TÓTH V. 2008: 118–126, különösen 126), ami a felvetést elvileg lehetővé teszi. A következőkben tehát két kérdést szükséges más típusú források bevonásával körüljárunk: egyrészt azt, hogy *Süldő* településnévként adathozható-e esetleg a határnevekben megtalálható *Süldős* formában, másrészt pedig azt, hogy ezek a források adnak-e valamilyen fogódzót a település lokalizációjának ügyében.

2.2. Oklevelek. Az elpusztásodott települések esetében az oklevelek szolgálnak a legközvetlenebb és legalapvetőbb forrásul azok helyhez kötését illetően. E forráscsoportot természetesen a korábbi kutatók is hasznosították *Süldő* lokalizációja kapcsán, minthogy a települést több mint egy tucatszor említik a különféle oklevelekben. Ám a vélemények már *Süldő* első előfordulásával kapcsolatban sem egyeznek: KARÁCSONYI–BOROVSKY (1903: 296) és NÉMETH PÉTER (MEZŐ–NÉMETH 1972: 168) a Várad regestrum egyik jogesetéhez kapcsolják, s (Tisza)Dada környékére lokalizálják, míg GYÖRFFY GYÖRGY az említett települést — az eset kolozsi vonatkozása miatt — Kolozs vármegyébe helyezi, s közelebbi fekvését ismeretlennek minősíti (Gy. 3: 370, GYÖRFFY véleményét K. FÁBIÁN is elfogadja: 1997: 127).⁵⁷ KARÁCSONYI–BOROVSKY és NÉMETH álláspontjukat egy 1307-ben kibocsátott oklevél szövegére alapozzák, amelyben a Gutkeled nemzetségbeli Kozma birtokát, *Razin*-t említik:

⁵⁷ Vö. 1229/1550: per pristaldum nomine Forcos, filium Choka de villa Seldeu (KARÁCSONYI–BOROVSKY 1903: 296).

„*Razin* vocata in comitatu de Zoboch iuxta Tyciam, in vicinitate *Sulthe* prope *Dada* existenti” (MOL Dl. 40304, Sopron vm. 1: 67/54, AOklt. 2: 77/164), azaz *Razin* Szabolcs vármegyében fekszik, a Tisza mentén, *Sulthe* szomszédságában, *Dada* mellett. Az oklevél szövegkörnyezete alapján tehát *Dada* és *Sülte* (~ *Sülde*) egymás közelében helyezhetők el. Ezt támogatja egy 1345-ben kiadott birtokmegosztó oklevél is, amely *Süldő*nek a *Dada* felől eső részét említi (KállayOklt. 1: 187/817).

Igen figyelemreméltó, hogy a középkori magyar hivatalos írásbeliség, az oklevelezés effajta szövegezési eljárásai még a 18–19. században is jellemzik a birtokok leírását vagy éppen ssgel a határjárásokat (lásd például Vid és Tedej birtokok 1776-ból származó határjárását: SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3.). A vármegye kitétele például abban a formában, ahogyan az előbb láttuk, egészen a 19. századig szokásos volt, hogy aztán e századtól kezdve a hivatalos helységnévadásban mindinkább a megye nevével való differenciálás váltsa fel, amely lényegében ugyanazt a funkciót töltötte be, mint az említett oklevelezési eljárás: a hivatalos használatban nemcsak egyedítette a nevet, hanem ezzel együtt lokalizálta is a települést (vö. MEZŐ 1982: 219).

A vármegye megjelölése mellett az oklevelek szövegeiben előforduló közelebbi települések, falvak is segíthetik egy-egy falu lokalizációját, ha azok nagy biztonsággal köthetők helyhez (lásd e módszerre például BENKŐ 2003: 24–27). A fenti oklevélszövegben felbukkanó *Razin* a mai Tiszalök határában, attól nyugatra fekvő középkori település (MEZŐ–NÉMETH 1972: 124, NÉMETH 1997: 162),⁵⁸ *Dada* pedig a mai Tiszadával azonosítható (Cs. 1: 512). Későbbi oklevelekben⁵⁹ *Süldő* mellett föltűnik még *Lök* (ma Tiszalök, Cs. 1: 519),⁶⁰ s a határába olvadt *Gyomán* (MEZŐ–NÉMETH 1972: 124, NÉMETH 1997: 82–83),⁶¹ *Szilastelke* (MEZŐ–NÉMETH 1972: 124, GÖRBEDI 1989: 250, NÉMETH 1997: 182), *Gyomtelke* (MEZŐ–

⁵⁸ Elsőként (Tisza)lök határjárásakor tűnik fel (1265/1336: *Raazon*, terra, KállayOklt. 1: 8/7, NÉMETH 1997: 162). A 17. században már puszta (1670: *Rázon*, praedium, MOL UC. 145: 6/a). A falut Rázom-major területén tárták fel (BALOGH–NÉMETH 1970: 32–34, GÖRBEDI 1989: 18). A település neve határnevekben is fennmaradt: *Rázomi dűllő* (1864, MIZSER 2000: 255) ~ *Rázomi-dűllő* (GÖRBEDI 1989: 249), *Rázomi puszta* (1864, MIZSER 2000: 257) ~ *Rázom puszta* (1870, SZSZBML K 62/2, 3, 16) ~ *Rázompuszta* (GÖRBEDI 1989: 249), *rázomi fűz* (1864, MIZSER 2000: 257, GÖRBEDI 1989: 249) ~ *Rázomi fűz* (1870, SZSZBML K 62/2, 3), *rázomi fűz tava* (1864, MIZSER 2000: 257), *rázomi* és *Löki határ árka* (1864, MIZSER 2000: 257), *Rázom korcsma* (1870, SZSZBML K 62/11), *Rázom Halma* (1839, SZSZBML T 239) és *Rázom* (1868, SZSZBML T 126; 1916, SZSZBML K 220/2).

⁵⁹ Többek közt az alábbi oklevelekben szerepel együtt *Süldő*, *Lök* és *Gyomán*: 1325: MOL Dl. 50766, A. 2: 175/157, KállayOklt. 1: 57/217, F. VIII/6. 88–89, AOklt. 9: 22/21; 1342: MOL Dl. 51170, AOklt. 26: 194/239, KállayOklt. 1: 147/636, MOL Dl. 51187, AOklt. 26: 349/508, KállayOklt. 1: 152/655; 1345: KállayOklt. 1: 188/818; 1347: KállayOklt. 1: 211/920; 1427: MOL Dl. 54563, ÓmOlv. 285–290, KözépkOklt. 101–103/49.

⁶⁰ Az adatközlők szerint a mai Tiszalök a 15–16. századig a *Lökös-dűllő* és a *Kövestelek-dűllő* helyén állt (GÖRBEDI 1989: 20, 245, 247), ám a középkori *Lök* valójában a település mai helyén feküdt, középkori templomát 1944-ben robbantották fel (NÉMETH 1997: 125–126).

⁶¹ A település valószínűleg a *Gyomán-halom* közelében feküdt (GÖRBEDI 1989: 240), s neve a *Kis* és *Nagy Gyomán halom* (1864, MIZSER 2000: 258), *Gyomán*, *Gyomán-halom* és *Gyomán-lapos* határnevekben tűnik fel (GÖRBEDI 1989: 240).

NÉMETH 1972: 124, NÉMETH 1997: 83)⁶² és *Lengyed* (MEZŐ–NÉMETH 1972: 124, GÖRBEDI 1989: 246, NÉMETH 1997: 121).⁶³

Az oklevelek szövegrészei nyomán tehát azt állapíthatjuk meg, hogy Süldő Dada, illetve Lök határába olvadt település, amely Rázom szomszédságában feküdt. Mielőtt azonban megkísérelném a közelebbi lokalizációját is megadni, egy újabb, ez idáig alig figyelembe vett tényezőt, a település birtoklástörténeti viszonyait is célszerű megvizsgálni.

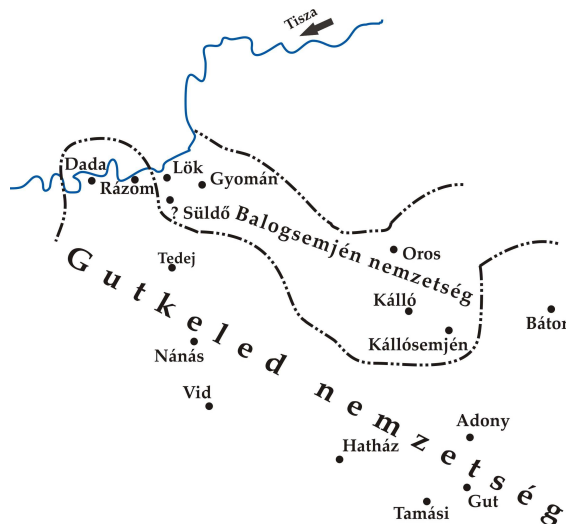
2.3. Birtokosok, nemzetségek. Az oklevelek forrásként való kiaknázásával összefüggésben már megemlítettünk néhány lényeges szempontot, amelyet a névtani szakirodalom ez idáig is segítségül hívott az elpusztásodott települések helyhez kötéséhez: utaltak például a szakemberek az oklevelek szövegkörnyezetének jelentőségére (lásd többek között BENKŐ 2003: 23–25, HOFFMANN 2006a: 68, 2006b, SZENTGYÖRGYI 2007: 25, 2008) vagy a mai határnevek felhasználásának a lehetőségeire (BENKŐ 2003: 24, HOFFMANN 2006a: 74, 2006b: 33, SZENTGYÖRGYI 2007: 29–32 és 41, 2008: 256). Ám mindezekén túl az oklevelek birtokmegerősítő, -megosztó stb. típusai alkalmasak lehetnek a falvakat, településeket birtokló személyek, nemzetségek megállapításához is, s szerencsésebb esetben egészen megbízhatóan nyomon követhető az is, hogy az egyes területeket a különböző korokban kik bírták. Sokszor persze a birtoklástörténet csupán hézagosan deríthető fel, részint mivel a falvak birtokosai aránylag gyorsan cserélődhettek, részint pedig mivel a források fennmaradása is meglehetősen esetleges. A birtoklástörténeti rekonstrukció nyilvánvalóan a viszonylag gazdagon adatolható települések esetében végezhető el tehát jó eséllyel, az okleveles forrásokban a ritkán szereplő települések kapcsán erre aligha lehetnek komolyabb lehetőségeink.

Szabolcs vármegye középkori birtokrendszerének felderítésével kapcsolatban többé-kevésbé szerencsés helyzetben vagyunk, hiszen „még a 16. század közepén is a portáknak több mint 40%-a volt olyan családok kezén, amelyek ősei a korai Árpád-kor ispáni arisztokráciájához tartoztak” (ENGEL 2003: 612). A területen két nagyobb nemzetség, a Gutkeledek és a Balogsemjének, illetve ezek alágai, családjai birtokoltak (lásd ehhez KARÁCSONYI 1900: 192–214, 470–542).

⁶² Vélhetően *Gyomán*-nal azonos vagy ahhoz tartozó telekhely (MEZŐ–NÉMETH 1972: 124). Az oklevelekben *Gywmtheleke* formában szerepel (1427, MOL Dl. 54563, ÓmOlv. 288, KözépkOkl. 102/49). NÉMETH PÉTER mindazonáltal úgy véli, hogy a fenti helynév valójában *Somtelke* lehet, minthogy az egy ugyancsak 1427-ben kibocsátott oklevélben (átírva 1428-ban, MOL Dl. 54596) *Swmtheleke* alakban szerepel. Ennek lehetőségét nem tartom ugyan kizártnak, de azt is meg kell említenünk, hogy ez az oklevél meglehetősen sok elírást tartalmaz.

⁶³ Lokalizációja bizonytalan. *Lengyed* nevű birtok feltűnik Heves vármegyében (korai adataira lásd Gy. 3: 112–113; 1728: *Lengyeldy*, praedium, MOL UC. 9: 11/a, 1731: *Lenged*, praedium, MOL UC. 35: 64). Az oklevelekben a 15. század elején megjelenő, Süldővel együtt szereplő *Lengyed* azonban kétségtelenül Szabolcs vármegyei birtok, melyet — csakúgy mint Süldőt — a Balogsemjén nemzetségbeli Kállay-család birtokol (1421: MOL Df. 54160, Zs. 8: 72/170; MOL Df. 54158, Zs. 8: 74/181; 1427: MOL Dl. 54563, ÓmOlv. 285–290, KözépkOkl. 101–103/49). A kutatók Tiszalök határában keresik (MEZŐ–NÉMETH 1972: 124, GÖRBEDI 1989: 246, NÉMETH 1997: 121), ám az egykori birtok helyéről a határnevek nem nyújtanak felvilágosítást.

Nánás a 14. század második felében lakatlan, s Kelechen-i Miklós fiának Donch-nak a birtoka, majd a 15. században a Debreceni-uradalomhoz tartozik.⁶⁴ A 17. században a részben Nánás határába olvadt Vid falut a 14. században (s még a 15. század elején is) ugyancsak a Gutkeled nemzetség birtokolja (KARÁCSONYI 1900: 505),⁶⁵ s a későbbi korokban szintén Nánás határát gyarapító birtok, Tedej még a 16. század végén is az e nemzetséghez tartozó családok kezén van.⁶⁶

3. térkép. Nemzetségek a vizsgált területen az 1300-as években.

Süldő ugyan az 1307-es oklevél szerint a Gutkeled nemzetség birtokában áll (MOL Dl. 40304, Sopron vm. 1: 67/54, AOkt. 2: 77/164), később azonban a 14. századtól kezdődően s még a 15. században is a Balogsemjén nemzetség egyik falujaként szerepel (KARÁCSONYI 1900: 212, ZOLTAI 1905: 72, MEZŐ-NÉMETH 1972: 121, NÉMETH 1997: 168)⁶⁷ csakúgy, mint az oklevelekben vele együtt említett *Lök* és *Gyomán* is (KARÁCSONYI 1900: 212, 213, MEZŐ-NÉMETH 1972: 124–125, GÖRBEDI 1989: 19, 240–241, NÉMETH 1997: 83, 126). *Dada* ellenben a 13. század végétől (KARÁCSONYI 1900: 517, MÓDY 1982: 98, MEZŐ-NÉMETH 1972:

⁶⁴ 1361 (átírva 1439): MOL Dl. 13273; 1411: MOL Dl. 79027, Z. 6: 147/92, Zs. 3: 267/967.

⁶⁵ 1312: MOL Df. 265323, AOkt. 3: 101/213; 1313: A. 1: 297/271, AOkt. 3: 230/512; 1338: Z. 1: 532/508; 1355/357: A. 6: 330/208; 1358: A. 7: 71/41, KállayOkl. 2: 63/1288; 1393: KözépkOkl. 65/25, MOL Dl. 281287; 1397: Zs. 1: 543/4921, MOL Df. 265384; 1411: MOL Dl. 79027, Z. 6: 147/92, Zs. 3: 267/967; 1416: Z. 6: 395/263, Zs. 5: 395/1425, MOL Dl. 79305; 1421: Zs. 8: 308/1010, MOL Df. 221277. A Gutkeledek birtoklásának folyamatossága csupán néhány alkalommal szakad meg: 1393-ban Zsigmond király a birtokot Albisi Dávidnak adományozza (a Gutkeled nemzetség tagjának, Diószegi Dorognak a magvaszakadása miatt), ám még 1397-ben visszakerül a Gutkeled nembeli Dobi-család birtokába. Más alkalommal (1411-ben és 1416-ban) a források arról tájékoztatnak, hogy a birtok a Debreceni-uradalomhoz tartozik, ám 1421-ben ismét a Gutkeled nemzetséghez tartozó Rakamazi-család részbirtoka.

⁶⁶ 1310: A. 1: 202/183, AOkt. 2: 378/865, 866, KARÁCSONYI 1900: 478; 1352: KállayOkl. 2: 12/1085; 1413: MOL Dl. 30766, Zs. 4: 289/1211; 1549: MAKSAY 2: 701; 1598: DÁVID 2001: 386.

⁶⁷ Az 1411-re keltezett oklevélben feltűnő *Sildew* possessio (Z. 6: 147/92, Zs. 3: 267/967, MOL Dl. 79027) nagy valószínűséggel nem egyezik meg az itt bemutatott egykori településsel. A 15. század elején ugyanis az általam tárgyalt település — ahogy azt fentebb láttuk is — a Balogsemjének birtokaként tűnik fel (1370: KállayOkl. 2: 154/1654; 1413: MOL Dl. 62433, Zs. 4: 313/1291; 1421: Zs. 8: 72/170, MOL Df. 54160, Zs. 8: 74/181, MOL Df. 54158; 1427: MOL Dl. 54563, ÓmOlv. 285–290, KözépkOkl. 101–103/49), míg *Sildew* a Debreceni-uradalomhoz tartozó birtok. Többben a két települést egynek veszik (ZOLTAI 1905: 73, 1926: 110, H. FEKETE 1959a: 102, NÉMETH 1997: 168).

121, NÉMETH 1997: 58) s *Rázom* a 14. század elejétől (KARÁCSONYI 1900: 501, MEZŐ-NÉMETH 1972: 124, NÉMETH 1986: 119, GÖRBEDI 1989: 17–18, NÉMETH 1997: 162, SZEMERÉDY 2005: 24) a Gutkeled nemzetségé.⁶⁸

A fent említett nemzetségek birtoklástörténete alapján is nagy valószínűséggel jelenthetjük ki tehát: *Süldő* a Balogsemjének birtokaként nem lokalizálható Nánás déli határába, ahol története során e nemzetség sohasem rendelkezett területtel (lásd ehhez a 3. térképet).

3. *Süldő* pusztulásáról (tehát például arról, hogy lakói elhagyták volna) az oklevelek nem tájékoztatnak, utoljára az 1427-ben kibocsátott birtokmegegerősítő oklevélben tűnik fel, s az 1556-os szabolcsi dézsmajegyzékben már sem *Süldő*, sem a korábban vele egyidejűleg említett *Gyomán* és *Lengyed* nem szerepel (BALOGH 1958).

Az egykori település okleveles említései kapcsán kell visszautalnunk arra a kérdésre is, hogy vajon *Süldő* településnévként adatható-e — a nánási, böszörményi határban lévő névbokor alapján joggal fölvethető — *Süldős* formában. Erre a kérdésre az oklevelek adatainak fényében egyértelműen nemleges választ adhatunk: a település valamennyi középkori adata -s képző nélküli névtestet jelez,⁶⁹ s ennek folytán kevésbé valószínűsíthetjük, hogy belőle alakulhattak volna a nánási, böszörményi határban álló *Süldős*-féle névbokor tagjai. E határnevek közül a határrész *Süldős* neve vélhetően a *süldő* 'fiatal állat, főként disznó, nyúl' jelentésű közszó -s képzős származékként jött létre, a névbokor tagjai (*Süldős-halom*, *Süldős-ér* stb.) pedig a *Süldős* határrész névvel alkotott szintagmatikus szerkezetekként keletkeztek.

Süldő településnek a nánási, böszörményi határneveken alapuló helyhez kötése — a névtani érvek s az okleveles források adatai mellett is — még további pontokon támadható. Egyrészt a nánási határ *Süldős* területén egykor két elpusztult középkori település (*Vid* és *Pród*) osztozott, illetve a terület már akkor részben Nánás határát gyarapította (lásd HBML Ny. 28, 32, HBML HvT. 2/a, OSZK TK 1854), azaz a kutatók valójában nem vették figyelembe, hogy egy-egy település földrajzi kiterjedése mekkora lehetett. Másrészt névbokrok nem csupán elpusztult települések neveiből alakulhatnak, hanem maguk a határnevek is hajlamosak a bokrosodásra, ahogyan ezt fentebb a nánási, böszörményi határban lévő névbokor kapcsán már láttuk is (lásd ehhez még a nánási határ *Békás* nevével összefüggő szerteágazó névbokor pél-

⁶⁸ 1347 előtt Dadán a debreceni Dózsák birtokrészeket szereztek (MÓDY 1984: 127, MEZŐ-NÉMETH 1972: 121, NÉMETH 1997: 58).

⁶⁹ *1229/1550: *Seldeu*, villa (KARÁCSONYI-BOROVSKY 1903: 296), 1307: *Sulthe* (MOL DI. 40304, Sopron vm. 1: 67/54, AOkt. 2: 77/164), 1325: *Sulde*, villa (MOL DI. 50766, A. 2: 175/157, KállayOkl. 1: 57/217, F. VIII/6. 88–89, AOkt. 9: 22/21), 1342: *Sylde* (MOL DI. 51170, AOkt. 26: 194/239, KállayOkl. 1: 147/636, MOL DI. 51187, AOkt. 26: 349/508, KállayOkl. 1: 152/655) ~ *Sulde* (MOL DI. 51196, AOkt. 26: 422/635, KállayOkl. 1: 154/665), 1345: *Sulde* (KállayOkl. 1: 187/817, 188/818), 1347: *Sulde* (KállayOkl. 1: 211/920), 1370: *Seulde* ~ *Selulde* [ɔ: *Seulde*] (KállayOkl. 2: 154/1654), 1413: *Sylde* (MOL DI. 62433, Zs. 4: 313/1291), 1421: *Sylde* (Zs. 8: 72/170, MOL Df. 54160) ~ *Gylde* [ɔ: *Sylde*] (Zs. 8: 74/181, MOL Df. 54158), 1427: *Swlde*, praedium (MOL DI. 54563, ÓmOlv. 285–290, KözépkOkl. 101–103/49) | ~i 1349: *sulde-i* Mihály fia: Pál (KállayOkl. 1: 229/993), *sulde-i* Syri Pál (KállayOkl. 1: 229/993), 1370: *seulde-i* Sándor (KállayOkl. 2: 154/1654), *[1419–33]: *Sylde-i* Celetus (MOL DI. 57148).

dáját a III.1. A névbokrosodás fogalma című fejezetben). Harmadrészt azonos névtestű határnevek elvileg a nyelvterület több részén is keletkezhetnek, minthogy többségük belső keletkezésű, etimológiailag áttetsző név (lásd ehhez HOFFMANN 1997: 232–233). A minket most közelebről érdeklő *süldő* lexémát tartalmazó helyneveket például az ország legkülönbözőbb vidékeiről ismerünk: a Veszprém megyei Dabronc határában lévő *Süldőszállás* (VeMFN. 1: 42), Somogybabod *Süldő-gödri-dülő*, *Süldő-gödrön-aluli-dülő* nevei (SMFN. 98) vagy a szabolcsi Nyírcsászári határában fekvő *Süldőü-szállás* (SZSZMFN. 3: 200).

4. Végezetül már csupán egyetlen kérdés maradt megválaszolatlanul: hová is lokalizálható tehát az egykori *Süldő* település? Azt már az oklevelek szövegeiből is láttuk, hogy a mai Tiszadada vagy Tiszalök környékén kereshető. Közelebbi lokalizációjához a vidék mai határneveit érdemes áttekinteni, hiszen ezek (különösen a térképi források adatai) pontosíthatják a helyhez kötést. A területen sem Görög, sem Lipszky, illetve az első és második katonai felmérés térképlapjai (EKFT., MKFT.) nem mutatnak elpusztult falura utaló neveket, illetve az esetlegesen *Süldő* nevéből alakult névbokrokat sem. PESTY FRIGYES helynévgyűjteményében azonban Prügy település határnevei között szerepel egy *Süldő tó hát* nevű legelő (1864, MIZSER 2000: 248), sajnos, a hely közelebbi megjelölése nélkül. Ha a térség — különben igen kevés számú — kéziratos és kataszteri térképeit nézzük meg, akkor azt találhatjuk, hogy Prügytől délre (és [Takta]bájtól, Csobajtól nyugatra) adatható a *Süldő-hát* határnév (1900, SZSZBML T 523), amely a harmadik katonai felmérés térképlapján is feltűnik (HKFT.).

Ha az oklevelek alapján fentebb meghatározott viszonylagos lokalizációt — azt tudniillik, hogy *Süldő* Rázom és Dada mellett van, s vélhetően nem messze Löktől és Gyomántól — összevetjük a határnév által megjelölt hellyel, akkor abból leginkább arra következtethetünk, hogy az egykori település a Tisza jobb partján feketett. Ám ennek kapcsán nem hagyhatjuk figyelmen kívül a térség természetföldrajzi adottságait sem. A Tisza tágabb környezetében ugyanis állandóan elöntött területeket, illetve időszakosan víz alatt lévő földeket, mocsarakat, lápokot találhatunk a régiségtől kezdődően egészen a folyó szabályozásáig, azaz a 19. századig (FRISNYÁK 1990: 14, 55, DOBÁNY 2000: 296). A hatalmas kiterjedésű ártér a folyó mindkét partját kísérte: Lököt például 1855-ben, 1876-ban és 1888-ban is árvíz borította (BALOGH 1987: 366), s a jobb parti települések határának legnagyobb részét is nyílt vízfelület, láp, mocsár fedte még a 19. század első felében is (FRISNYÁK 1990: 83, DOBÁNY 1995: 5–6, 2000: 289).

A terület vízjárta állapotát jól tükrözik a vízszabályozás előtti, 18. századi források is, amelyek szerint Bájj, Csobaj, Dada, Kenéz és Prügy települések határában pocsolyák, mocsarak vannak, amelyek száraz évszakban sem száradnak ki, és áradások idején az utak néhol járha-

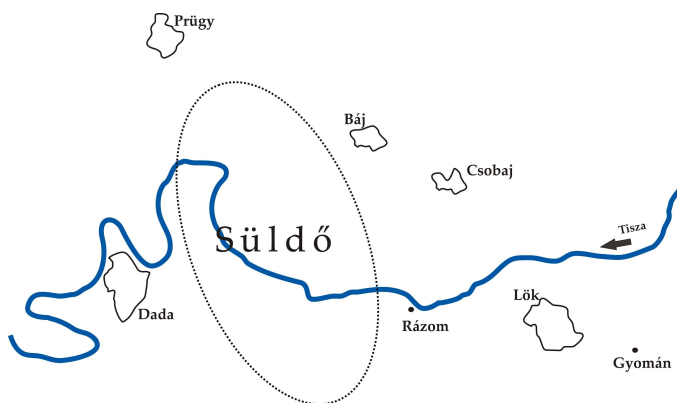
tatlanok (Szabolcs vm. 28–30). Ugyanezen települések lakói kifogásolják, hogy az árvíz tönkreteszi a vetést és a legelőket (TAKÁCS P. 1987: 14–15, 48–49, 53, 65, 67, 119, 157, 187).

A Tisza, Duna, a nagyobb folyók, patakok a 19. századi szabályozásukat megelőzően vélhetően nem csupán a termést veszélyeztették, s a közlekedést nehezítették meg, hanem igen gyakran a medrük közelében fekvő településeket is fenyegették. Az elárasztott falvak lakói ezért aztán elköltöztek a területről, s egyes települések egy-egy nagyobb árvíz után elnéptelenedtek (vö. SZABÓ I. 1966: 170). Süldő pusztulását is talán e tényező hatásainak tulajdoníthatjuk, bár erről — ahogyan erre fentebb már utaltam — a források nem nyilatkoznak.

Az egykori település lokalizációjának ügyében e természetföldrajzi körülményeket szem előtt tartva több lehetőséget is felvethetünk. 1. A település a Tisza bal partján feküdt: ezt vallotta korábban KANDRA (1886: 34) és KARÁCSONYI–BOROVSKY (1903: 296), továbbá MEZŐ–NÉMETH (1972: 121), akik szerint Tiszadada, illetve később NÉMETH (1997: 168), aki úgy vélte, hogy Tiszalök mai határában állhatott az egykori falu. Az előbbi felvetést (a Dada mellé lokalizálást) támogatja az a fentebb említett oklevél, amely Süldőnek a Dada felől eső részét említi (1345, KállayOkl. 1: 187/817). Az utóbbit (a Lök közelében fekvést) viszont az igazolhatja, hogy Rázomtól délre felbukkan a *Szentimre-tanya* határnév (1889: *Szt. Imre t.*, Kogutowicz 44; 1900: *Szt. Imre tn.*, SZSZBML T 523), amely esetleg kapcsolatba hozható az egykori *Süldő* Szent Imre tiszteletére emelt kápolnájával (1342, MOL Dl. 51196, AOkl. 26: 422/635, KállayOkl. 1: 154/665). Ha nem is állíthatjuk teljes bizonyossággal, hogy a település magva Dada vagy éppenséggel Lök határában feküdt, az azonban igen valószínűnek tűnik, hogy határa átnyúlt a Tisza jobb partjára is: mégpedig éppen arra a területre (Prügy és Báj térségébe), ahol a *Süldő-hát*, *Süldő-tó-hát* nevek föltűnnek. A régiségben a nagyobb folyók mellett fekvő települések mindkét parti elhelyezkedése másutt is előfordult: a Baranya vármegyei *Csele* például a Duna jobb partján feküdt, ám a határához tartozó földek a folyó túlszabályozására is kiterjedtek (Gy. 1: 293–294), a Csongrád vármegyei *Csany* pedig a Tisza mindkét partján rendelkezett földdel és halastavakkal (Gy. 1: 893). 2. Felvethető annak a lehetősége is, hogy a régi faluhely a Tisza egyik partján feküdt, s a fentebb bemutatott földrajzi körülmények miatt utóbb lakói átköltöztek a másik partra. Akár ennek a következménye is lehetett az a 3. lehetőség, mely szerint a folyó mindkét partján fennállhatott egy időben két ilyen nevű falu is. Arra, hogy azonos néven említsenek két egymás mellett fekvő települést, nem is olyan ritkán találhatunk példát. A közeli Dob egy 1338-ban keltezett oklevélben így kerül elénk: „Item diuisio inter magistrum Stephanum filium laurency filij dicti durugh et magistros Joachinum et Petrum ac Corardum et Keled taliter facta extitisset et ordinata, primo *due possessiones dub uocate in Comitatu de Zabolch habite iuxta fluuium Tycia adiacentes cum tributo et diuersis vtilitatibus et pertinencys*” (Z. 1: 532/508). Ebből azonban még nem következtethetünk arra,

hogy két, településként is valóságosan elkülönült *Dob* nevű birtok állt egymás mellett, ugyan-
is éppen a birtokmegosztás következtében valójában akár egy település két részéről is szó
lehetett. A Győr vármegyében fekvő *Árpás* viszont a Rába két partján terült el a régiségben és
ma is (Gy. 2: 578–9). A Bodrog vármegyei *Szekcső* pedig ma a Duna jobb partján van ugyan
(a mai Dunaszekcső), ám a korai időkben a Duna bal parti részét is *Szekcső*-nek nevezték (Gy.
1: 728). A történeti szakirodalomban az ilyen jelenséget — azaz amikor azonos néven említe-
nek két egymás mellett fekvő falut — falukettőződésnévként tartják számon, ahol utóbb a kettő-
zött falu egyike vagy esetleg mindkettő megkülönböztető jelzőt kaphatott (vö. SZABÓ I. 1966:
119–126). A Csanád vármegyei Tisza mellett fekvő *Kanizsa* kapcsán látható például, hogy a
rév mindkét partján kialakult egy ilyen nevű helység (az egyik Bodrog, a másik Csanád vár-
megyéhez tartozott), s a Csanádban fekvőt utóbb *Révkanizsa*-nak nevezték (Gy. 1: 868).

Visszatérve *Süldő* lokalizációjára, a bemutatott lehetőségeket figyelembe véve nagy való-
színűséggel azt állapíthatjuk meg, hogy *Süldő* határa a Tisza jobb partjára (is) átnyúlt (lásd 4.
térkép), ennél fogva a mai közigazgatási beosztásnak megfelelően földje vagy annak csupán
egy része Borsod–Abaúj–Zemplén megyébe helyezhető.⁷⁰ A település magvának egykori he-
lyét ugyanakkor minden kétséget kizáróan csupán a majdani régészeti kutatások deríthetik fel.

4. térkép. Az egykori Süldő falu határának feltételezett kiterjedése.

4. Összegzés

Az újkori magyar helynévrendszer folyamatos bővülése részben az itt tárgyalt névbokrosodás
jelenségének köszönhető. Az ilyen módon létrejött 20. századi mikrotoponimák egy részének
névtestében középkori (ám a századok során elpusztult) települések nevei őrződtek meg. A
történettudomány és a régészet képviselői által eddig nem lokalizált egykori településeknek a

⁷⁰ 1950-ben a szabolcsi Dadai alsó járásból a Borsod–Abaúj–Zemplén megyei Szerencsi járáshoz került Csobaj, Prügy, Tak-
tabáj, Taktakenéz, Tiszaladány és Tiszatardos, illetve ezek határai (MTS Hnt. 9: 38).

térbeli rekonstrukciójához a modern kori névbokrok vizsgálata nagymértékben hozzájárulhat. A helynévbokor keletkezésének természetes előfeltétele magának a településnek a megszűnése, amely folyamat a magyar viszonyok között a 13. századtól kezdődően folyamatosan jellemző a településhálózatra. A hajdani településnévből kialakuló mikrotoponimák azonban főként a 17–18. századtól vizsgálhatók, minthogy a történeti források köre ebben az időszakban bővül, s egy sor olyan dokumentumtípus (például a térképi forrás) jelenik meg, amely az azt megelőző évszázadokban nemigen állt rendelkezésünkre. E források széleskörű elterjedésének következtében viszont a helynevek adatolhatósága is jócskán megnőtt.

A hajdani település megsemmisülését követően a falunév névalkotóként az adott hely megjelölésében vehet részt. A terület szinonim megnevezéseinek szerkezete általában az egykori településnév + valamilyen (általában elnéptelenedésre utaló) fajtajelölő utótag felépítést mutat. Az utótag lehet például a *puszta* (*Jód* > *Jódipuszta*, FNESz.; *Ágócs* > *Ágócpuszta*, KOVÁTS 2008: 323; *Taj* > *Tajpuszta*, KOVÁTS 2008: 418 stb.) vagy a *föld* (*Vid* > *Vidiföld*, H. FEKETE 1959a: 118). E szinonim megnevezések névszerkezetében a településnév gyakran *-i* képzővel áll (*Jódipuszta*, *Vidiföld*), ami azt fejezi ki, hogy a kérdéses hely 'puszta, lakatlan terület (1), amelyet Jódnak/Vidnek neveznek (2)' (az ilyen névstruktúrákhoz lásd még HOFFMANN 1993: 133 is).

Az egykori falunév ugyanakkor mikrotoponimák létrehozásában is aktív névalkotó szerepet tölthet be: az egykori *Tedej* település a *Tedej-halom*, *Tedeji-legelő*, *Tedeji-kölesföld*, *Tedeji templom* helynevekben a szintagmatikus szerkezetek *-i* képzős előtagjaként fordul elő, vagy a fent említett Borsod–Abaúj–Zemplén megyei *Taj* középkori település (1282: *Toy*, 1321: *Tay* stb., KOVÁTS 2008: 417) például a *Taj-hegy*, *Taj-tó* modern kori helynevekben bukkan fel. E mikrotoponimák névszerkezete azt mutatja, hogy az egykori falunév legtöbbször *-i* formánssal áll, ami az elpusztult település szinonim megnevezéseiben előforduló *-i* képzővel ellentétben nem azt fejezi ki, hogy a kérdéses helyet magát nevezik meg olyan módon (ezt abban az esetben maga a szinonimitás is jelzi), hanem azt, hogy a hely a hajdani birtok területén belül fekszik. Az így kialakult mikrotoponimák (másodlagos nevek) maguk is alapnévvé válhatnak, s belőlük újabb névalakulatok keletkezhetnek: a *Taj-hegy* például a *Taj-hegy alatt* ~ *Taj-hegy alja* variánsok, a *Taj-tó* pedig a *Taj-tó-hegy*, *Taj-tó-tájék* formák létrehozásában játszott szerepet (a példák forrása KOVÁTS 2008: 418). Magának a középkori településnek az egykori határait a terület szinonim megnevezései és a település nevéből alakult mikrotoponimák térbeli eloszlásának egybevetésével határozhatjuk meg.

Egy-egy elpusztult település valós korabeli lokalizációját persze a helynévkutatás értékes forrásai, az oklevelek is elősegíthetik. Itt leginkább az oklevelek azon szöveghelyei vehetők számításba, amelyek a települések egykori helyére vonatkozó földrajzi „útmutatásokat” tar-

talmaznak: a vármegye, a közeli folyó megjelölése és a környező települések neveinek említése (azaz lényegében a helynév szöveg- és névkörnyezete) pontosíthatja a fekvést. A térbeli rekonstrukciót ezek mellett birtoklástörténeti adatok, a terület nemzetségi és családi viszonyainak feltárása támogathatja meg.

A mai mikrotoponimákra alapozott lokalizációs eljárás mindazonáltal nagy körültekintést igényel, mivel ez a módszer esetenként téves következtetések levonását is maga után vonhatja. A névbokrok ugyanis önmagukban még nem utalnak szükségszerűen elpusztult falura, hiszen — mint jeleztem — egyrészt maguk a mikrotoponimák is hajlamosak bokrosodásra, másrészt a magyar helynevek többsége etimológiailag transzparens név, így azonos lexikális szerkezetű nevek a nyelvterület különböző részein is előfordulhatnak. Abban az esetben például, ha a vizsgált középkori település nevének alapjául szolgáló lexéma személynév (ami a magyar településnév-rendszerben igen gyakori), ám alakilag valamely közszóval esik egybe, ez a körülmény a szóba jöhető lehetséges lokalizációt jócskán elbizonytalaníthatja.

Maguk a térbeli rekonstrukciós vizsgálatok több hozadékkal is járhatnak: egyrészt más tudományágak, így a régészet, a történettudomány számára szolgáltathatnak olyan adatokat, amelyek más forrásból nemigen nyerhetők ki, más oldalról viszont a névtudomány számára is újabb eredményeket hozhatnak. Általános helynévtörténeti vonatkozásai miatt igen tanulságos lehet többek között annak vizsgálata, hogy bizonyos nyelven kívüli, extralingvális tényezők, főleg történeti, településtörténeti folyamatok (jelen esetben a települések pusztulása) milyen hatással vannak a helynévrendszer mozgására, azaz a belső, nyelvi természetű, intralingvális változásokra.

IV. Két helynévfajta mikrovizsgálata

Doktori értekezésemmel nem az a célom, hogy egy konkrét településnek, Hajdúnánásnak a teljes helynévkorpuszát rendszertani tekintetben leírjam, azaz az egész névrendszer funkcionális-szemantikai, lexikális-morfológiai és keletkezéstörténeti jellegzetességeit bemutassam, hanem munkám alapvető céljával összhangban olyan névelméleti és névhasználati következtetésekre igyekszem rámutatni, amelyek szélesebb érvényességgel bírnak, és jól hasznosíthatók további hasonló jellegű helynévfeldolgozó munkák során. Úgy vélem ugyanis, hogy általános, elméleti tanulságok megfogalmazását nem csupán egy-egy kisebb térség vagy település teljes névanyagának elemzése engedi meg, hanem az efféle mikronévrendszerek mellett egyes helynévfajták vizsgálata hasonlóan sokrétű következtetések levonására nyújt lehetőséget. A közelmúltban a régi magyar névrendszer vonatkozásában két olyan kötet jelent meg, amely egy-egy helynévfajta teljes körű feldolgozására vállalkozott: GYÓRFFY ERZSÉBETnek a „Korai ómagyar kori folyóvíznevek” (2011) és RESZEGI KATALINnak a „Hegynevek a középkori Magyarországon” (2011) című munkái tehát a víznevek és a hegynevek sajátosságait mutatták be a régi korok helynévhasználatára vonatkozóan.

Ebben a fejezetben én magam is lényegében ezt a két helynévfajtat, a vízneveket és a halomneveket veszem közelebbről szemügyre Hajdúnánás névanyagára támaszkodva, s az áttekintés során az élőnyelvi adatokkal éppúgy számolok, mint a történeti források adataival. Elemzésem során a két helynévfajta kapcsán eltérő kérdésekre keresem a választ. Amíg a víznevek (és ehhez kapcsolódóan a vízparti helyek) neveit a különböző idősíkok mentén a névváltozás szempontjából vizsgálom, a halomneveket szerkezeti elemzésnek vetem alá. A két névfajta kiemelését a fenti monográfiák impulzáló hatása mellett az alábbi körülmények magyarázhatják. A víznevek változékonyságával kapcsolatban a szakirodalomban számos megállapítást olvashatunk, melyek között egymásnak ellentmondóak is vannak, így jó lehetőségem nyílt e megfigyeléseket a saját tapasztalataimmal szembesítve mérlegre tenni. A halomnevek kiválasztását pedig az indokolta, hogy azok köztudottan a sík, alföldi táj specifikus objektumai, s elemzésükre a korábbi nyelvészeti–névtani kutatások lényegesen kevesebb figyelmet fordítottak. Az elemzések alkalmával mindvégig törekedtem az itt vizsgált névanyagból általánosabb érvényű következtetéseket is megfogalmazni.

1. Vizek, vízparti helyek neveinek változása

1. A 20. századi magyar névtani szakirodalomban gyakorta találkozhatunk a helynévtípusok időbeli állandóságára vagy éppenséggel ezek változási hajlandóságára utaló megállapítások-

kal. E munkák egy része a mikrotoponimákra vonatkozóan általános megjegyzéseket tartalmaz: a kutatók egyöntetűen e névtípust tekintik például a helynévrendszer legkevésbé időtálló (azaz leginkább variábilis) rétegének, s változási hajlamukat a makrotoponimákhoz, településnevekhez, nagyobb vizek neveihez képest határozzák meg mondván, hogy ez utóbbiakat nagyobb számú névhasználó közösség ismeri, és a hivatalos névhasználat is állandósítja, ezzel szemben viszont egy-egy település határának névanyagát kisebb csoport használja, és örökíti tovább (KNEZSA 1943: 112–114, BENKŐ 1967: 384–388, KÁLMÁN 1973: 118, 129, 172).

A határnevek pusztulását és újabb nevek keletkezését másrészt külső, azaz nyelven kívüli tényezők hatásaival kapcsolják össze, s úgy tartják, hogy e tényezők közül a korábbi évszázadok háborús pusztításai (s ennek következtében a lakosság cserélődése, az adott település pusztulása s a környező településbe való beolvadása), a gazdaságtörténeti folyamatok (a művelés megváltozása, a tagosítás, a szövetkezetek megjelenése stb.), a birtoklástörténetben, birtokjogban beállt változások (a birtokosok cserélődése) is nagyobb mértékben befolyásolják a határnevek kontinuitását, mint a településneveket.

A fent említett szakmunkák mellett (amelyek tehát főként a változások tényét rögzítik, de részleteiben nemigen foglalkoznak a határnevekkel) az ún. névélettani vizsgálatok állították előtérbe a mikrotoponimák elemzését, jobbra egy-egy konkrét földrajzi területre vonatkoztatva (erre nézve lásd részletezően HOFFMANN 1993: 11–15 és 2003: 191–204). Az effajta kutatások lehetőséget adtak ugyanis arra, hogy a kutatók a széleskörű helynévgyűjtő munka megindulásával a nevek változására és pusztulására nézve számos újkeletű megállapítást is tegyenek, vagy éppenséggel a változások tipológiai rendszerét kialakítsák. Az újszerű felismerésekhez a korábbiakban nem vagy kevéssé alkalmazott nézőpontok érvényesítése vezetett el: így például (többen a névhasználat felől közelítve) a helynevek eltűnését a használati körük fokozatos visszaszorulásával magyarázták, melynek csupán egy későbbi következménye a nevek „kihalása” (ZSOLNAI 1967: 194–195, INCZEFI 1970a: 54–55). Mások szerint viszont csupán bizonyos szerkezetű nevek hajlamosak az eltűnésre (például a birtokos személy névvel alakult *tag*, *tanya* utótagú nevek), amelyek elsősorban külső, nyelven kívüli tényezők következtében (hogy tudniillik megszűnt a birtoklás ténye) lassanként enyésznek el (SEBESTYÉN 1960: 82–83).⁷¹

Az V. Névtudományi konferencián egész sor olyan előadás hangzott el, amely a határnevek változásának további pontosításához járult hozzá (BÁRTH 1997, CZAPÁRI-VÁRNAI 1997, N. CSÁSZI 1997, HORVÁTHNÉ 1997, KOVÁTS 1997, TAMÁSNÉ 1997 és UNTI 1997). Körvonalozódott másrészt a helynevek rendszerszerű kapcsolatait feltáró tipológia is (kifejtését lásd

⁷¹ SEBESTYÉN szerint „a régi nevek kipusztulása korántsem valami általános tünet, hanem csak bizonyos típusú nevekben, illetőleg bizonyos körülményeknek megléte esetén bekövetkező jelenség” (1960: 83).

HOFFMANN 1993), melynek révén a helynévrendszerre vonatkozó általános, elméleti alapvonalakat lehetett feltárni (HOFFMANN 1999). Újabban pedig a településnevekre kidolgozott változástudomány (TÓTH V. 2005, 2008) szolgálhatott modellként a mikronevek leírásához is (N. CSÁSZI 2007). De a korábban relevánsnak tartott, a szakirodalom által a közfelfogásban meghonosodott megállapítások felülbírlata is megfogalmazódott egy-egy írásban. TÓTH VALÉRIA például — a településnevek változási érzékenységét vizsgálva — két fontos tényezőre hívta fel a figyelmet: egyrészt arra, hogy a nevek módosulásában, pusztulásában vagy új nevek létrejöttében a külső, így például birtoklástörténeti változások, történelmi események mellett belső, a névrendszer által előidézett folyamatok is szerepet játszhatnak; s utalt másrészt arra is, hogy régebben a névváltozás jelenségén többnyire a teljes névcserét értették, a helynév névtestében, alaki struktúrájában bekövetkezett változásokat, kisebb-nagyobb módosulásokat kevésbé vették figyelembe (TÓTH V. 2007: 57–58).

2. Az alábbiakban egy jól körülhatárolható földrajzi egység, a Hajdúnánás határába olvadt egykori Tedej település névállományát aszerint mutatom be, hogy a terület földrajzi jellegének, birtokjogi, közigazgatási helyzetének megváltozása (azaz bizonyos nyelven kívüli tényezők) milyen hatást gyakoroltak magára a névrendszerre. Vizsgálataim körébe a névállomány elemei közül azonban most csupán a vízneveket (erek, árkok, tavak, időszakosan vízzel telt mélyedések, kutak stb. megnevezéseit) és a vízparti helyek (mocsarak, szigetek, vízpartok) neveit vonom be.⁷²

Tedej elsősorban igen sajátos történeti helyzete miatt érdemli meg a kitüntetett figyelmet: a középkori falu ugyanis elpusztult, majd a faluhelytől 4–5 km-re települt újjá, s a 17. század folyamán Hajdúnánás határának részévé vált.⁷³ A *Tedej* településnév 1310-től jelentkezik a forrásokban, s az itteni határnevek közül két névről a 16. századtól vannak írásos dokumentumaink: *Király dombja* és *Hosszú-sziget* (1579: *Kyraldombya*, *Hozywzigeth*), nagyobb számban azonban csak az 1700-as évek közepétől adathozható az elnevezések. Ha föltesszük — már pedig joggal tehetjük föl —, hogy a 18. századból ránk maradt nevek ennél minden bizonytalansággal korábban keletkeztek, s jó ideje az élő névhasználat részét képezhették, akkor a mintegy 250–300 éves névállomány alapján a határnevek változékonyságára vagy éppen állandóságára vonatkozóan megbízható megállapításokat tehetünk.

⁷² A „vizes” helyek megnevezéseivel ugyancsak számos munka foglalkozott, s az általános vélekedés velük kapcsolatban az, hogy számuk a földrajzi jelleg változásával (amely többnyire a folyó- és vízszabályozások következményeként realizálódott) nagyon lecsökkent (KÁZMÉR 1957: 27, INCZEFI 1970a: 62–63). Mások nagyobb óvatossággal úgy fogalmazzák, hogy a táj arculatának módosulása nem minden esetben vagy csupán nagyobb időtávlatban gyakorol hatást a névrendszer elemeire (FEKETE 1980: 35, NEMES 2001: 237), olykor pedig egy-egy terület víznevei kapcsán a gyarapodásról is beszámolnak kutatóink (UNTI 1997: 458).

⁷³ Lásd erről a III.2. Határrésszé vált települések nevei mint névalkotó lexémák című fejezet 6. alpontját.

Tedej birtok és a bekebelező település, Nánás nyugati határa évszázadokon keresztül összefüggő, mocsaras terület volt: erről jó néhány forrás tudósít bennünket. Egy 1701-ből származó összeírás szerint például Tedej prédiumnak erdő helyett nádas van (MOL UC. 58: 23), s a következő évből ránk maradt feljegyzés Nánás oppidum kapcsán említi, hogy a lakosok állataikat az áradásokból visszamaradt állóvizekben és pocsolóyákban itatják, s a Tisza néha földjeiket és rétjeiket is elönti (MOL UC. 93: 38). Az első katonai felmérésnek a települések leírását tartalmazó részében Nánás és a környező települések (Büd, Szentmihály, Polgár), illetve Tedej határában ugyancsak összefüggő mocsarokról szólnak a felmérők, amelyek időnként kiszáradhatnak.⁷⁴

Az első, a nánási határra vonatkozó térkép (1783-ból) a nyugati határrészeket *Terrenum inundatum*, azaz 'elárasztott föld'-ként mutatja (HBML HvT. 2/a). A 19. század elejétől nagyobb mennyiségben fennmaradt térképlapok és telekkönyvek nyomán viszont a vizes területek fokozatos eltűnését, visszaszorulását követhetjük nyomon, amely a Tisza-szabályozás, majd a 20. század során Tedej határában kiépített csatornarendszer közvetlen hatásainak tulajdonítható.

3. Mindezek tükrében nem véletlen, hogy Tedej egykori határának 332 helyneve közül 156 (azaz 47%) áll kapcsolatban a terület mocsaras, vizenyős jellegével: a történeti névállomány 126 (81%), míg a modern kori 30 ilyen természetű nevet (19%) foglal magában. A vizsgált területen a víznevek mellett valamilyen más objektum (például legelő, kaszáló, szántóföld stb.) megnevezésére 176 nevet használtak fel, melynek 15%-a (27 név) a történeti korpuszból, 85%-a (149 név) pedig a modern kori névanyagból kerül ki.⁷⁵

3.1. A névrendszer belső összefüggéseit tekintve azt tapasztalhatjuk, hogy a helynevek helyfajta szerinti átrendeződését s a nevek abszolút számának növekedését különféle folyamatok együttes hatásai befolyásolhatták.⁷⁶ Ha pusztán a történeti névanyag elemeit vizsgáljuk, akkor például a víznevek nagyarányú eltűnését tapasztalhatjuk. A régi névforma helyét gyakran egy attól merőben eltérő funkcionális-szemantikai és lexikális-morfológiai struktúrájú név veszi át, azaz a terület megnevezése elenyészik, néveltűnés következik be; másrésről viszont új nevek keletkeznek: *Zsombékos-sziget* >> *Második-rét laposa*, *Méhes-sziget* >> *Elő-háti-erdő*, *Nagy-sziget* >> *Egyház rétje*, *Pongor szigete* >> *Város rétje*. A folyamatot

⁷⁴ „Die Moräste trocken ganz aus (...) Gleich beim Ort ist der Morast Nona, weiter gegen Nonas sind die Moräste Kis Szollos, Nagy Szollos, Tedej, Rét und Örfä, diese haben mit dener bey Büd befindlichen gleiche Bewandtniss” (EKFT.).

⁷⁵ A történeti és a modern kori névállomány kronológiai rétegeinek szétválasztását természetesen nem lehet pontos évszámhoz kapcsolni. Az elkülönítés során úgy jártam el, hogy a 18–19. században adatolt helyneveket a történeti, míg a 20. századi gyűjtésekben (MOLNÁR 1938, KÖRÖSI 1972, DRAVICZKY 1990) lévőket a modern kori korpuszba soroltam. Ilyen szempontok alapján került a vizsgált terület 332 helyneve közül 153 (46%) a történeti, 179 (54%) pedig a modern kori névállományba. A terület 37 neve (11%) a régiségtől napjainkig folyamatosan adatolható.

⁷⁶ A 20. század előtti névállomány a források segítségével természetesen eleve csak töredékesen állítható össze.

(mint ez utóbbi példa is mutatja) a birtokjogban beállt változás, azaz a terület birtokosának cseréje indokolhatja (*Pongor szigete* >> *Város rétje*). A nevek ugyanakkor eltérő helyfajta, denotátumosztályba is sorolódnak: míg a *Pongor szigete* áradástól vagy mocsártól körülzárt szigetet jelöl, addig a *Város rétje* kaszálóként hasznosított földterületet, rétet nevez meg. A néveltűnés, s a vele gyakorta együtt járó névkeletkezés tehát nem csupán a birtoklás változásának, hanem a földrajzi jelleg módosulásának és a határhasználat átalakulásának is a következménye lehet, sőt ez utóbbi körülmény alapja is lehet a műveltségi nevek keletkezésének. A *Hosszú-sziget* (1579: *Hozywzigeth*, Sugár), *Csíkos-fenek* (1811: *Csikos fenekenn*, HBML Jkv.), *Bacsó-sziget* (1851: *Bacsó Sziget*, HBML TK. 35) stb. nevekkel megjelölt területen például a modern korban a *tanya*, *tag*, *sor*, *dűlő* utótagú helynevek szaporodtak el nagyobb számban: a korábban *Hosszú-sziget* néven jelzett területen például a *Gencsi-sor*, *Banga-dűlő*, *Deli-dűlő* (1990, Draviczy 36) nevű helyek jelennek meg. Ha a jelenséget a helynevek előtagjainak névrészfunkciói (azaz funkcionális-szemantikai struktúrája) alapján vesszük szemügyre, akkor azt tapasztalhatjuk, hogy a helyek valamilyen sajátosságának, tulajdonságának kifejezése helyébe a hely viszonya valamilyen személyhez (birtokosához, használójához stb.) lép. Persze a történetiségben használatos nevek előtagjai is rendelkezhetnek effajta névrészfunkcióval, de a személynév + *dűlő*, *tanya*, *sor* stb. szerkezetű nevek csak a modern névanyagban fordulnak elő nagyobb számban: e névcsoport elterjedése vélhetően az 1886-ban végrehajtott tagosítás közvetlen hatásának tulajdonítható. A tagosítás során ugyanis a nagy kiterjedésű határban a szétszórtan heverő, művelés alatt álló parcellákat összevonták, s ezt követően egy-egy birtokos földjei már nem a határ különböző részein feküdtek, hanem egy tagban álltak. Ez a folyamat a tanyarendszer kialakulásának ugyancsak kedvezett (OROSZ 1973: 143).

Ugyanakkor valamely tulajdonság kifejezése mint névrészfunkció sem szorul ki a névrendszer elemeinek struktúrái közül, hiszen például a fent említett *Hosszú-sziget* nevű területen a modern korban adatolható kútnevek előtagjai (*Süllyedt-kút*, 1938, Molnár 8, 17; *Hugyozó-kút*, 1990, Draviczy 91 stb.) ezt a szerepet töltik be. A névrendszerben tehát a névrészfunkciókat tekintve sokkal inkább egy bizonyos fajta elmozdulás, gyarapodás figyelhető meg: a helyek külsődleges tulajdonságainak kifejezése mellett a hely birtokosára, használójára utalás terjedt el igen szembetűnő módon.

3.2. Bizonyos nevek esetében a másik helyfajta történeti átlépés a helynév alakján is nyomot hagyhat: a név részleges alaki változást szenvedhet el például a névrészei kicserélődése révén. E változás az utótagot: *Békás-ér* (1800: *Békás Ér*, HBML HvT. 40) > *Békás-part* (1990: *Békás part*, Draviczy 55), *Madarász-sziget* (1767–1779: *Madarász sziget*, MOL S11 No830: 23) > *Madarász-lapos* (1990: *Madarász-lapos*, Draviczy 75), *Forgács-sziget* (1853:

stb.) számára'. A TESz. szerint ebből az elsődleges szemantikai tartalomtól jött létre a lexéma másodlagos 'mocsaras hely, ingovány, láp' jelentése.

A *Fertős ~ Fördős* névformák szinonim változataként később feltűnik tehát a *Fördő* név alak is. A megjelölt terület egy kisebb egysége utóbb önálló megnevezést nyert: névdifferenciálódás folytán a *Fördős* névformából a 'Fördős nevű hely kisebbik része' szemantikai felépítéssel a *Kis-Fördős* (1800: *Kis Fördös*, HBML HvT. 40) név jött létre. A *Fördő* és a *Fördős* helynevek aztán újabb nevek alkotásában is szerepet játszottak: *Fördő-lapos* (1990: *Fördő-lapos*, Draviczky 76) ~ *Fördős-lapos* (1990: *Fördős-lapos*, Draviczky 76), *Fördős-rét* (1853: *fördős rét*, HBML HJkv.) és *Fördős-sziget* (1851: *Fördős sziget*, HBML TK. 35) névformákat — mint a nagy kiterjedésű terület határain belül fekvő kisebb objektumok megnevezéseit — keltve életre.

A névbokrok kialakulása többnyire egyrészes alapnevekhez köthető, amelyek vizek vagy vízparti helyek megnevezései. E nevek idővel más objektumosztályba sorolódnak át: a fent említett *Fertős ~ Fördős ~ Fördő* egykori vízneveket például kaszáló, majd szántóföld megnevezéseként használják. A típusváltás eredménye azonban ettől eltérő is lehet: míg az egykor szintén vizet jelölő *Őrfa* (1782–1785: *Őrfa ~ Őrfa*, morast, EKFT.) és a *Kasziba* (1780: *Kasziba*, HBML HvT. 5/a) határrésznevként, a *Vicskus* (1938: *Vicskos ~ Vicskus*, Molnár 7, 15) legelő neveként él tovább. A történeti névanyagban víznévként adatolható alapnevek a modern korban többnyire nagy kiterjedésű határrészeket neveznek meg.

A névbokrok időben a mához közeledve egyre szerteágzóbbak lehetnek, s ennek folytán egyre több elemet tartalmazhatnak. Az alapnevek névalkotóként újabb és újabb nevek létrehozásában játszanak szerepet, amelyek az alapnevek által megjelölt nagyobb határrészeken belül kisebb egységek megnevezéseként szülehetnek meg, s ez a víznevek mellett más helynévfajtákat ugyancsak érint. Például a régiségben mocsár, majd határrész neveként adatolt *Őrfa* az *Őrfa rétje* (1800: *Őrfa Réttye*, HBML HvT. 40 – nádvágó rét neve), *Őrfa-kút* (1990: *Őrfa kút*, Draviczky 91 – kútnév), *Őrfa-lapos* (1990: *Őrfa-lapos*, Draviczky 76, 91 – szántóföld neve) és *Őrfa-lapos dűlője* (1990: *Őrfalapos-dűlője*, Draviczky 36 – útnév) nevek névalkotójává vált. E névbokor azonban más tanúságot is mutat: egyrészt azt, hogy a másodlagosan keletkezett névalakulatok alapnévi funkciót betöltve olykor újabb nevek megalkotásában is részt vesznek (*Őrfa-lapos* > *Őrfa-lapos dűlője*), másrészt azt, hogy a néveltűnés természetesen a másodlagos keletkezésű neveket (*Őrfa rétje*) is érintheti.

A bemutatott folyamatok elsődlegesen nyelven kívüli tényezők hatásainak tulajdoníthatók: a valóságban végbement változások (a földrajzi környezet átalakulása, a határhasználat módosulása stb.) a helynevek alaki struktúráját érintő változásokat indukálhatnak, de emellett az újabb nevek megalkotását is befolyásolják.

3.4. A fenti példák jól mutatják, hogy a földrajzi jelleg változása hogyan érintheti a névrendszert. Olykor azonban a névhasználók továbbra is az adott néven említik a területet, annak ellenére, hogy az adott denotátum időközben megváltozott (erre nézve lásd HOFFMANN 1993: 49). A tedeji határban lévő *Bába-ér* (1783: *Bába ér*, HBML HvT. 5/b; 1990: *Bába-ér*, Draviczky 79), *Kígyós-ér* (1853: *Kígyós ér*, Révész 33; 1990: *Kígyós-ér*, Draviczky 62), *Zöld-ér* (1783: *Zöld ér*, HBML HvT. 5/b; 1990: *Zöld-ér*, Draviczky 76) stb. nevek egykor időszakosan vízzel telt mélyedéseket jelöltek meg (aminek a névszerkezetük pontosan megfelel), ám a modern korban ezek egyes részeit kaszálóként hasznosítják, a névtestek azonban változatlanok maradtak.

4. A mikrotoponimák változékonyságára vonatkozó megállapításokkal a fentiek fényében tehát érdemes óvatosan bánnunk, hiszen láthattuk, hogy a vizsgált terület névegyedei körében az alaki és jelentésbeli változás mellett az állandóság és a folytonosság is fontos szerepet kap.

A táj arculatának változása nyomán a víznevek elsődlegesen más helyfajtaiba kerülhetnek át, s ez alakjukat olykor érintetlenül hagyja, esetenként részleges alaki módosulást szenvedhetnek el, vagy akár el is enyészhetnek. E módosulások háttérében nagyobb részt külső, nyelven kívüli tényezők állnak.

A más denotátumosztályba (tehát nem a víznevek közé) sorolt nevek közül a nagyobb hátrészeket megnevező alakulatok alapnévi funkcióban gyakran válnak névalkotó elemekké, s felhasználásukkal a jelölt területen belül kisebb egységek nevei születnek meg. Az önállóságukat veszített, majd elpusztult települések nevei kapcsán is hasonló jelenségeket figyelhetünk meg.⁷⁸

2. A halmok neveinek szerkezeti felépítése és változási hajlandósága

A Hajdúnánás határában fekvő halmok neveit⁷⁹ egyrészt abból a szempontból tekintem át, hogy azokban milyen szemantikai tartalom, funkció jelenik meg, s ezek milyen nyelvi elemek révén fejeződnek ki; másrészt pedig utalok ezeknek az elemeknek a változási hajlandóságára is.

1. A halmok mint objektumok régóta állnak a tudományos érdeklődés középpontjában. Korábban elsősorban a régészek tettek jelentős lépéseket a koruk, egykori funkciójuk megállapítására: lakódomb, sírhalom, őrhalom vagy határdomb lehetett-e az adott kiemelkedés. Később az egyes tájegységek, települések területein fekvő halmok felmérését is elkészítették a

⁷⁸ Lásd erről a III.2. Határrésszé vált települések nevei mint névalkotó lexémák című fejezetben írottakat.

⁷⁹ A település halomnevei közül mindössze egyetlen név fordul elő már a 16. században, a többi a 18. század elejétől adatolható.

kutatók, így például a Hajdúság, Bihar (M. NEPPER–SÓREGI–ZOLTAI 1980), a Kunság (PÁLÓCZI 1994) vagy Szentes és környékének (BEDE 2008) halmait katasztereztek. Újabban biológusok, ökológusok, tájgazdálkodási szakemberek, agrármérnökök részesítették figyelemben a halmokat, s végeztek rajtuk talajtani, kultúrtörténeti, botanikai, geomorfológiai és tereptani vizsgálatokat (TÓTH A. 1999, 2004 stb.). A kutatásokat főként az 1996. évi LIII. törvény megalkotása élénkítette meg, amely a halmok védelmének törvényi keretet biztosított. A Természetvédelmi Hivatal irányításával az ún. Kunhalom-program is elindult, amely a meglévő kunhalomoknak terepbejárás révén nyert alapvető adatait (elhelyezkedését, állapotát stb.) gyűjti össze, s rögzíti adatbázisban (TÓTH A.–TÓTH Cs. 2004: 171–172).

1.1. A halom fogalma körül mindezidáig nem alakult ki egységes álláspont a szakemberek körében. Az újabban elfogadott meghatározás szerint a halmok — amelyeket igen gyakran különben a *kunhalom* terminussal is illetnek⁸⁰ — mesterségesen keletkezett, a térszínből érzékelhetően jól kiemelkedő magaslatok, amelyek keletkezési koruktól, funkciójuktól, földrajzi fekvésüktől függetlenül „halomszerű” formakincsei a síksági tájnak. Ez alapján a természetes képződmények (például a bucka, a laponyag stb.) nem tekinthetők kunhalomnak éppúgy, mint az újonnan keletkezett mesterséges dombok (például téglagyári bányadombok, meddőhányók stb.) sem (TÓTH A. 2004: 9). Attól függetlenül, hogy a fogalom és annak meghatározása meglehetősen problematikus, a kérdésben én magam nem kívánok állást foglalni, e helyett a továbbiakban nyelvészeti megközelítést alkalmazva halomnévnek (s így a vizsgálatom tárgyának) tekintem azokat a modern kori és történeti helyneveket, amelyeket 1. a névhasználók halomnak, azaz ’kisebb kiemelkedés’-nek tartanak, illetve 2. történeti nevek esetében azokat, amelyek akár csak egyetlen alkalommal is *halom*, *domb*, *hegy*, *templomhalom*, *templomdomb* és *határdomb* utótagokkal említődnek a történeti forrásokban. Kétes hovatarozású adatok nem is igen bukkantak fel a névállományban, viszont vizsgálódásaim körébe a *laponyag* utótaggal rendelkező neveket is bevontam, annak ellenére, hogy a biológus szakemberek és a földrajztudomány képviselői a laponyagot nem tartják a halom fogalma alá tartozónak. Az ugyanis egyértelműen leszűrhető, hogy a helyi névhasználók a *halom* szinonim formájának tartják, amit egyértelműen jelez az a tény is, hogy a *laponyag* névrészt tartalmazó helynevek kivétel nélkül *halom* utótaggal is előfordulnak, például *Süldős-laponyag* ~ *Süldős-halom*. Nyelvileg tehát akkor járunk el helyesen, ha az efféle helyneveket is bevonjuk a vizsgálatokba, függetlenül a földrajztudomány ezzel kapcsolatos álláspontjától.

1.2. A halmok, bár jellegzetesen az Alföld tájegységével szokás összefüggésbe hozni őket, vélhetően a sík területből való igen szembetűnő kiemelkedésük miatt, valójában más,

⁸⁰ TÓTH ALBERT szerint azonban a *kunhalom* terminus nem pontos, hiszen az effajta objektumoknak csupán a töredéke tartható valóban a kunok által létrehozott képződményeknek (2004: 9).

hegységperemen, dombokkal szabdalts térségeken is előfordulnak: így például Somogyban, Borsod–Abaúj–Zemplén megyében vagy éppenséggel Hevesben (SZEGVÁRI 2004: 109–116, TÓTH Cs. 2004: 130–131).

Hajdúnánás határában az 1970-es években felvételezett kataszter szerint 17 halom található (M. NEPPER–SÓREGI–ZOLTAI 1980: 106–109), míg az 1990-es években BUKA LÁSZLÓ 16 halmot számlált (1996: 28). A Kunhalom-program révén egybeállított országos adatbázis a település határában a 18. század közepén 44, 2001-ben 11 ilyen objektumot mutatott ki, azaz a fogyás mértékét 75%-ban határozta meg (TÓTH A. 2004: 133). Jómagam 51 halom nevére bukkantam a különféle forrásokban, s ezek 103 névváltozatban tűnnek föl: az 51 halomból 20-nak csupán egyetlen neve, 31-nek pedig két vagy több névváltozata is ismert. A halmok számában mutatkozó eltérések minden bizonnyal azzal magyarázhatók, hogy egyrészt azokat a szomszédos települések határához tartozó halmokat is felvettem a névkorpuszba, amelyek egykor Hajdúnánás határához tartoztak, és így a közösség névkincsének szerves részét képezték. Ráadásul ezek többsége — a történeti források tanúsága szerint — évszázadokon keresztül határpontként szolgált, vagyis jelentős szerepet töltött be a birtok határainak kijelölésében. A számszerű eltérést egyúttal az is okozhatta, hogy a halmok közül néhány ma már nem a határban, hanem a település belterületén lelhető fel. A határhasználat megváltozásával pedig annak is tanúi lehetünk, hogy a 18–19. században még meglévő kiemelkedések a mezőgazdasági művelés intenzitásával párhuzamosan nyomtalanul eltűntek, s pontos helyüket is csupán a történeti térképek segítségével tudjuk valamelyest megnyugtatóan rekonstruálni.

2. A halomnevek rendszertani vizsgálatának alapjaként a HOFFMANN ISTVÁN által kidolgozott névelemzési modell (1993) szolgált, s az elemzést a szerkezeti leírás két szintjére, a funkcionális-szemantikai és a lexikális-morfológiai vizsgálatra szűkítettem le. A helynevekben megjelenő szemantikai tartalom háromféle lehet: megjelenhet a névben (hely)fajtajelölő (F), megnevező (M) és sajátosságjelölő (S) funkció. Az egyrészes nevek ennek megfelelően S vagy F (illetve leginkább jövevénynevek révén M), a kétrészesek pedig főképpen S+F, S+M, illetve ritkábban M+F szemantikai szerkezettel írhatók le (HOFFMANN 1999: 210).

2.1. A vizsgált névkorpusz kétrészes halomneveinek *u t ó t a g j a i* — mint a helyneveké általában is — kizárólag fajtajelölő (F), illetve megnevező szerepben állnak (M).

2.1.1. A fajtajelölő névrész (F) — ahogyan azt a neve is mutatja — a *h e l y f a j t á j á t* nevezi meg, amely lexikális-morfológiai aspektusból nézve egyszerű vagy összetett földrajzi köznévvvel fejeződik ki. A vizsgált névállomány 103 halomneve közül 80 utótagjában van ilyen szerepben álló névrész: *halom, domb, laponyag, hegy, templomhalom, templomdomb, határdomb* és a *halmocska*, ahogyan azt például a *Pap-halom, Köves-halom, Király-domb, Süldős-laponyag, Zajgató-hegy, Test-halmocska* stb. helynevekben láthatjuk.

Az utótagok közül a nyelvjárási *laponyag* helynevek névalkotójaként a régiségben nem fordul elő, a TESz. 1521-ből adatolja (Ad monticulum *hatharlaponyaghalma* nominatum), ahol a *laponyag* a *halom* lexémával együtt tűnik fel a helynévben. A TESz. a 'kisebb földkiemelkedés, alacsonyabb domb' jelentést tulajdonítja neki. A tájszótárban ennél speciálisabb, 'a környező alacsonyabban fekvő területből, árterületből, mocsárból kiemelkedő, rendszerint kör alakban szétterülő, enyhén lejtős oldalú, természetes vagy mesterséges, lapos domb, esetleg régi halomsír, kunhalom' jelentést olvashatunk (ÚMTsz.). TORMA ISTVÁN okleveles adatokra alapozva azt állapítja meg, hogy a régiségben a *laponyag* a *halom* szinonimájaként jelenik meg, s később egyik speciális típusát jelölték meg vele (2008: 273).⁸¹ Ahogyan arra a fentiekben már utaltam, a szakemberek között nincs egyetértés abban, hogy a *laponyagot* a *halom* egyik típusának vagy egy attól eltérő objektumnak kell-e tartanunk, annyi azonban bizonyos, hogy a névhasználat szintjén a *halom* szinonimájaként jelentkezik (*Süldős-halom* ~ *Süldős-laponyag*), s a mostani elemzésünk szempontjából ennek van igazán jelentősége.

Lexikális-morfológiai szempontból a *halom*nevek utótagjai többnyire egyszerű földrajzi köznevek (s maga a névstruktúra lehet jelöletlen és jelölt egyaránt; például *Lopó-halom*, *Kántor-domb*; *Cseh halma*, *Király dombja* stb.). Előfordulnak azonban ettől eltérő lexémák is ebben a pozícióban, s ezek megítélése — a helynevek tagolását illetően — sem egyértelmű. A *Hármas-határdomb*, *Tedeji-templomhalom*, *Tedeji-templomdomb*, *Régi-templomdomb* és a *Keszegesi-határdomb*-féle helynevek ugyanis értelmezhetők úgy is, mint kétrészes helynévi előtaggal és egyszerű földrajzi köznévi utótaggal rendelkező névformák (*Hármas-határ/domb*, *Tedeji-templom/halom* stb.), s ebben az esetben jelöletlen birtokos jelzős szerkezetként foghatók fel. Egy konkrét példán szemléltetve: a *Tedeji-templom/halom* helynév 'kiemelkedés, amelyen az egykori tedeji templom állt' szemantikai szerkezettel írható le. Más oldalról viszont az ilyen helynevek tagolása úgy is elképzelhető, hogy utótagjukban összetett földrajzi köznévi áll (*templomdomb*, *templomhalom*, *határdomb*). A kétféle megoldás nem csupán a helynevek szerkezetét érinti, hanem írásmódjuk is más megoldást követel meg. Megítélésem szerint az utóbbi lehetőség a valószínűbb, minthogy a régiségben gyakran építették a település egyházát kiemelkedésre, ahogyan azt például a Hajdúböszörmény határában még ma is részben álló zeleméri templom kapcsán láthatjuk is, s így az utótagként álló *templomhalom*, *templomdomb* stb. által jellemzett objektumok — a kunhalmokhoz hasonlóan — a halmok speciális típusaiként foghatók fel. Ugyancsak ezt erősítheti az is, hogy a névhasználók a gyűjtési szituációban „az ott egy templomhalom / egy templomdomb / egy határdomb” formában,

⁸¹ TORMA emellett arra is utal, hogy a téves álláspont — miszerint a *laponyag* nem *halom* — egyes tudományos munkák kijelentései révén honosodott meg (2008: 272).

azaz határozatlan névelővel említik a helyeket, amelyek ilyen módon (összetett) földrajzi köznévként foghatók fel.

2.1.2. A helynevek utótagja megnevező funkciót (M) is betölthet. A 103 halomnév mintegy negyedében (23) találunk ilyen funkciójú névrészt, ahogyan azt például a *Kis-Fekete-halom*, *Nagy-Fekete-halom*, *Kis-Szállás-halom*, *Nagy-Szállás-halom* stb. helynevek struktúrájában láthatjuk. E halomnevek morfológiai felépítésüket tekintve kétrészes helynévi utótaggal rendelkeznek. Ettől mindössze egyetlen, térképről származó név tér el, a *Kis-Rothadt* (1783, HBML HvT. 5/b), amely más források alapján *Kis-Rothadt-halom* formában lehetett használatban. A *halom* névelem elmaradását a térképes forrásban vélhetően azzal magyarázhatjuk, hogy az objektum kiemelkedés jellegét a térkép enélkül is hűen visszaadja.⁸² A megnevező utótaggal álló halomnevek differenciáló előtaggal rendelkeznek, amelyek két, egymáshoz közel fekvő halmot méret alapján viszonyítanak egymáshoz.

2.2. A halomnevek bővítményi részei funkcionális-szemantikai szerkezetüket tekintve igen változatos képet mutatnak. Az előtagok minden esetben az adott terület valamilyen sajátosságát (S) fejezik ki: ez lehet a hely tulajdonsága, valamilyen külső dologhoz való viszonya és lokális, más helyhez való viszonya egyaránt.

A hely tulajdonságát kifejező névrészek közül leggyakrabban a halom méretére, kiterjedésére történik utalás: *Kis-Büdös-halom*, *Nagy-Büdös-halom*, *Kis-Vidi-halom*, *Nagy-Vidi-halom*, *Kis-Fürj-halom*, *Nagy-Fürj-halom* stb.⁸³ A névkorpuszban 22 elnevezés rendelkezik ilyen funkciójú előtaggal. Ezeket a helyneveket a különféle forrásokban többnyire differenciáló előtag nélkül adathozhatjuk (*Büdös-halom*, *Fürj-halom*, *Vidi-halom*), s a forrás gyakran nem ad arra nézve semmilyen fogódzót, hogy a kisebbik vagy a nagyobbik kiemelkedésről esik-e éppen szó. A *Kis-Vidi-halom*, *Nagy-Vidi-halom* és a *Kis-Süldős-halom*, *Nagy-Süldős-halom* helynevek kapcsán ráadásul azt is tapasztalhatjuk, hogy az egykori Vid birtok területén fekvő halmok közé a 18. század végén Hajdúnánás és Hajdúböszörmény közigazgatási határa került, s így a később nánási *Nagy-Vidi-halom*, *Kis-Süldős-halom* helynevek mellett a helyiek pusztán *Vidi-halom*-ként és *Süldős-halom*-ként, sőt gyakran csak *Halom*-ként emlegették a kiemelkedéseket.⁸⁴ A halomnév bővítményi részében olyan tulajdonságot kifejező szemanti-

⁸² Ez a névlejegyzési gyakorlat a halomnevek körében igen ritkán fordul elő, inkább más helynévfajták (csárda, tanya, rom stb.) körében tűnik szokásosnak. A kérdéssel részletesebben lásd a II.2. A történeti források értékelése a helynévvizsgálatokban című fejezet 2.1.4. alpontjában írottakat.

⁸³ Figyelemre méltó mindazonáltal, hogy ezek kivétel nélkül másodlagos nevek, amelyeknek méretet, kiterjedést kifejező bővítményi része kétrészes helynévi utótaghoz kapcsolódik.

⁸⁴ Egy település névrendszerében KÁLMÁN BÉLA szerint az efféle megnevezések akkor jellemzőek, ha az adott településen csupán egy ilyen típusú objektum van, ha több, akkor a településhez legközelebb esőt nevezik meg ilyen módon, de többnyire mindegyik „megkülönböztető jelzővel” szerepel (1973: 113). GYÓRFFY ERZSÉBET a mai helynévgyűjteményekben lévő, bizonyos pusztai földrajzi köznevekből felépülő víznevek kapcsán veti föl azonban annak a lehetőségét, hogy ezek esetleg nem minden esetben szerepelnek tulajdonnévi státuszban (2011: 41–42). Emellett én magam az élőnyelvi gyűjtés közben azt tapasztaltam, hogy a pusztán *Halom*-ként használt forma abból a névhasználói attitűdből fakad, hogy az adatközlők többnyire

kai kategóriák jelenhetnek még meg, mint a kiemelkedés színére (*Fekete-halom, Zöld-halom, Vörös-halom*), állapotára (*Vágott-laponyag, Szántott-halom, Lyukas-halom*), funkciójára (*Határ-halom, Határ-domb, Szántó-halom*) történő utalás. A *Hármas-halom, Hármas-határdomb, Három-halom*-féle helynevek pedig valójában inkább három halom összefoglaló megnevezéseként használatosak (vö. RESZEGI 2011: 131).⁸⁵

Jellegzetes és igen heterogén csoportot alkotnak azok a halomnevek, amelyek előtagjában a hely valamilyen külső dologhoz való viszonya fejeződik ki. E nevekben sokszor nem dönthető el egyértelműen, hogy a halmok névadásának alapjául az egykori birtoikos vagy pedig csupán a terület használójának a neve szolgált-e. A halomnevek közül 16 rendelkezik ilyen bővítményi résszel, és ezt a szemantikai jegyet kifejezheti foglalkozás- és méltóságnév (*Deák-halom, Deák-halom ~ Deák-hegy, Bába-halom, Pap-halom, Király-halom ~ Király-domb, Kántor-domb*), egy- vagy többemű személynév (*Cseh-halom ~ Cseh halma ~ Cseh-domb, Nagy Imre-halom*), becézett keresztnév (*Jankó-halom*). Néhány esetben nem kézenfekvő az sem, hogy milyen lexéma jelentkezik a helynévben: a *Kakas-halom* névforma előtagja például értelmezhető családnévként, ragadványnévként, s esetleg állatnévként is. De még a fentebb felsorolt foglalkozásnévi bővítménnyel rendelkező halomnevek kapcsán sem lehetünk teljesen bizonyosak abban, hogy például a *Bába-halom, Pap-halom* vagy éppenséggel a *Deák-halom* helynevek előtagja foglalkozásnév-e, vagy pedig a *Bába, Pap, Deák* családnevet viselő személyekről nevezték el a kérdéses kiemelkedéseket. A *Deák-halom*-ról az adatközlők például úgy nyilatkoztak, hogy a halmon és annak környékén a *Deák* nevű család földje volt. Ennek hitelességét azonban más források hiányában nem tudjuk megerősíteni. S bár a kétes ügyek eldöntéséhez a névhasználók közlései támpontként szolgálhatnak, óvatosságra int viszont a több évszázados időbeli távolság, ami a helynév első előfordulása és az adatközlők megnyilatkozásai között van, hiszen a fenti példánál maradva a *Deák-halom* 1800-tól adathozható (s minden bizonnyal ennél korábban keletkezhetett), s esetleg a névadási minták nyomán az adatközlők utólagosan hozták összefüggésbe a *Deák* családnévvvel. A külső dologhoz való viszony kifejeződhet olyan módon is, hogy a kiemelkedés bővítményi részeként a terület állatvilágára utaló névrész jelenik meg. Lexikális-morfológiai szempontból e szemantikai szerepet betöltheti formáns nélküli, pusztá állatnév (*Kutya-domb, Fűrj-halom ~ Fűrj-halom*) és állatnévből -s képzővel alakult melléknév (*Süldős-laponyag*).

csak a földjükön vagy annak közvetlen közelében lévő kiemelkedés nevét ismerik, s így nem szükséges, hogy bármitől megkülönböztessék. Vélhetően a nagy határu települések kapcsán az effajta névhasználat általános sajátosság lehet.

⁸⁵ Vagy pedig három határhalm (azaz három településhatár találkozásánál fekvő kiemelkedések) neveiről van szó, ahogyan azt a MKFT. és a HBML HvT. 54 jelzetű térképeken láthatjuk is, amelyek Polgár, Böszörmény és Nánás hármashatáránál három dombot ábrázolnak.

A lokális viszony, a kiemelkedés pontos elhelyezkedése gyakran fejeződik ki a halmok neveiben: a viszonyítás alapjául szolgáló hely pedig lehet térszínforma (*Domb-szeg-halom, Békás-hát-domb, Hugyozó-hát-domb*), vízfolyás (*Süldős-ér laponyaga, Bába-ér-halom, Utas-ér-halom ~ Utas-ér halma, Ludas-ér-halom*), határrész (*Mézesmáj-halom, Keszegesi-határdomb*), lakott vagy egykor lakott terület egyaránt (*Vidi-halom, Horti-domb ~ Horti-Király-domb, Szállás-halom ~ Görögszállás-halom, Tedej-halom*).

A halomnevek strukturális jellemzőit összefoglalva azt emelhetjük ki, hogy e névfajta elemei leggyakrabban S+F szerkezetet mutatnak. A nevek sajátosságjelölő (S) névrésze többnyire a kiemelkedés tulajdonságára utal; a külső dologhoz való viszony és a helyviszony jóval kisebb arányban jelenik meg bennük. Az S+M struktúra a halomnevek viszonylag csekély részét (mindössze negyedét) teszi ki, s a megnevező funkciójú (M) utótagjuk minden esetben kétrészes helynév. A halomnevekre a vizsgált területen az eleve jóval ritkább M+F szerkezet egyáltalán nem jellemző.

3. A halomnevek névrendszertani leírása mellett a változási hajlandóságuk bemutatása is szolgálhat általános érvényű tanulságokkal. A változási érzékenység fogalmán jelen esetben azt értjük, hogy egy konkrét helynévfajtura (a halomnevekre) általában, illetőleg az egyes egyedeire mennyire jellemző az állandóság, illetőleg a (név szerkezetét vagy a denotatív jelentését, esetleg mindkettőt érintő) változás (a változási érzékenység fogalmához részletesen lásd TÓTH V. 2008: 24–25).

A névfajta kapcsán megállapíthatjuk, hogy a halomnevek lexikális-morfológiai és funkcionális-szemantikai tekintetben is nagyfokú állandóságot mutatnak. Tedej birtok első, 1767 és 1779 között készült térképlapján⁸⁶ feltüntetett határjelölő pontok elnevezései például többségükben ma is használatos névformák: a kilenc helynév közül öt (*Király-domb, Zöld-halom, Rothadt-halom, Lyukas-halom, Cseh-halom*) változatlan alakban és jelentésben szerepel mindmáig (amit a modern kori névgyűjtések világosan jeleznek is, vö. MOLNÁR 1938, KÖRÖSI 1972 és DRAVICZKY 1990). A térképen szereplő *Bába-halom* és *Csikós-halom* nevek ma *Bába-telek* és *Határ-halom*⁸⁷ alakban használatosak (esetükben tehát névrészcsere történt), az *Utas-halom*-ból *Utasér-halom* lett (bővülés eredményeként), egy névforma, a *Szántott-halom* pedig elenyészett.

Mindez egyrészt azt jelenti, hogy a halomneveknek ez a nagyfokú szemantikai és alaki állandósága vélhetően kapcsolatban áll ezen objektumok évszázadokon keresztül betöltött fontos szerepével a birtok határainak kijelölésében, s ezt a funkciójukat hosszú időn keresztül

⁸⁶ A térkép az akkor részint a Kamarához, részint Nánáshoz tartozó Tedej birtok és a szomszédos Búd, Szentmihály közötti birtokjogi vitát rögzíti (MOL S11 No 830: 23). Búd és Szentmihály a mai Tiszavasvári részei (FNESz. 2: 656).

⁸⁷ A történeti névállományban szereplő *Csikós-halom* helynév által megjelölt terület átkerült a szomszédos Szentmihály területére, s a mai névanyagban *Határ-halom*-ként adatható (lásd HAMVAS 1967: 65).

megőrizhették.⁸⁸ Az állandóságuk összefügghet másrészt azzal is, hogy az amúgy viszonylag sík térségben szembeötlő tereptárgyak lévén a névhasználók számon tartották őket.

A halomnevek többsége ugyan évszázadokon keresztül megtartotta strukturális és szemantikai állandóságát, azonban maguk a kiemelkedések gyakran estek áldozatul a mezőgazdasági művelés fokozatos térhódításának. A források gyakran tudósítanak például arról, hogy a halmokat és környéküket a határ művelésébe bevonták: így például a *Cseh-halm*-ot (DRAVICZKY 1990: 39), a *Kis-Dinnyés-halm*-ot (DRAVICZKY 1990: 59) vagy a *Kakas-halm*-ot (DRAVICZKY 1990: 42). A legkorábbi adatolt halomnév, a *Király dombja* kapcsán a határjárásban résztvevő tanúk is arról számolnak be, hogy környékén szántóföldek vannak (SUGÁR 1974: 450). A halmoknak mint objektumoknak a pusztulása nem egyedi, elszórtan jelentkező jelenség: a Kunhalom-program keretében készült 14 megyét érintő adatbázis szerint a halmoknak majdnem felét (47%-át) szántóként használják, s 65%-ra tehető azon kiemelkedések száma, amelyek közvetlen környezetét is szántóföldi művelés alá vonták (TÓTH A.–TÓTH Cs. 2004: 177, 179).

A halomnevek körében tapasztalt alaki és jelentésbeli állandósághoz képest a terület egy másik helynévfajtájának, a vízneveknek a változásvizsgálata kapcsán azt tapasztalhattuk,⁸⁹ hogy bennük a terület földrajzi jellegének, birtokjogi, közigazgatási helyzetének (azaz a nyelven kívüli tényezőknek) a megváltozása révén különféle névváltozási folyamatok következtek be, így például a nevek eltűnése mellett a névcseré vagy a névbokrosodás jelensége is gyakori volt a körükben. Az utóbbi folyamat elsősorban az egyrészes alapneveket érintette. Ezzel szemben a halomnevek — eleve kétrészes alapnévként — kisebb, főként a kiemelkedés közelében fekvő objektumok neveiben mutathatók ki névalkotó szerepben, például *Szántott-halom rétje*, *Test-halom kútja*, *Király-dombi csárda*, *Kutya-dombi-kút* stb. A víznevek névbokrai időben a mához közeledve egyre szerteágazóbbak, s ennek folytán egyre több elemet tartalmaznak. A halomnevekre ez a folyamat kevésbé jellemző, s az alapnév megmarad magának az objektumnak a jelölésére, többnyire a helyfajta megváltozása nélkül. Egy-egy történeti forrás (főként térkép) névhasználatában viszont a halomnév olykor önmagában is használatos a körülötte elterülő föld megnevezésére is. Egy 1854-ben készült térkép (HBML HvT. 39) például *Zöld halom* néven tünteti föl azt a területet, ami lényegében a mai *Zöld-halom-dűlő*-vel esik egybe (DRAVICZKY 1990: 37). Az 1855-ben készült térképen pedig ugyanez a föld *Zöld halom környéke* meghatározással szerepel (HBML HvT. 48/2), s ugyan a kiemelkedés a térképen jelezve van, ám a neve külön nincs feltüntetve.

⁸⁸ A halmok határjel szerepéről lásd TAKÁCS L. 1987: 76–80.

⁸⁹ Lásd erről az előző fejezetben írottakat.

A halomnevek változási hajlandóságát összegezve azt kell hangsúlyoznunk, hogy e névfaj-
tát mind alaki, mind jelentésbeli vonatkozásban inkább az állandóság jellemzi, amely részben
a halmok egykori határjel szerepéből adódik, részben pedig abból, hogy a névhasználók szá-
mára fontos tájékozási pontokként szolgálnak.

V. Hajdúnánás határneveinek névtára

1. Tájékoztató a névtár használatához

1. A névtár tartalma. A névtár Hajdúnánás határának helynévi adatait az egyes névformák legelső előfordulásaitól kezdve a jelenkorig követi végig, s adja közre szócikk formában. A névtár egyrészt magának (Hajdú)Nánás településnek, másrészt a határába olvadt elpusztult falvaknak, illetőleg a település külterületén vagy egykor ott fekvő objektumok neveinek a gyűjteménye. A névtárba tehát felvettem azoknak a valaha a település külterületéhez tartozó helyeknek a neveit is, amelyek mára részben a belterületen fekszenek, részben pedig ott fekdtek (csak az évszázadok során megsemmisültek). Olykor előfordult főként a történeti térképek kapcsán, hogy a rajtuk szereplő helymegjelölések helynévi státusza bizonytalanul volt megítélhető, vagy szerkezetük nehezen volt azonosítható, ezeket azonban többnyire felvettem a névtárba, például *Belső-Tedej-régi-szántók*.

Minthogy a határneveket a Google Föld úrfelvételein is megjelöltem, s ez a Magyar Digitális Helynévtár honlapjáról közvetlenül elérhető (<http://mdh.unideb.hu/>), ennél fogva az objektumok papíralapú térképi ábrázolásától e helyütt eltekintek.

2. A névtár kialakításának elvei, a szócikkek szerkezete. A szócikkek kialakításának alapja a denotátumok azonossága, azaz egy szócikkbe kerülnek egy-egy helynek az összes (mai és történeti) megnevezései. Ez az elv rész–egész viszony esetében is érvényesül, így például ha egy adott terület részei jelzővel elkülönített néven is előfordulnak, abban az esetben azok — tekintve, hogy különálló objektumokat jelölnek meg — külön szócikkekbe kerülnek.

A szócikkek élén a címszó áll, amely az összetartozó névvariánsok közül kiemelt főváltozattal (a táblanévvvel) azonos. A címszót az adatközlő rész követi, ami az adatok betűhív formáit közli azok pontos keltezésével és a forrásaik megadásával. Az adatközlő rész után szerepelnek az adott helyre és a nevekhez vonatkozó információk. Erre láthatunk példát az alábbi mintaszócikkben.

Süllyedt-kút 1990: *Sillyedt kút* (Draviczky, térképmel-léklet), 1972: *Sűjjet kút* (Körösi 48), 1938: *Síjjedt-kút* (Molnár 8), 1938: *Sijjett-kút* (Molnár 17).

Kút a Süllyedt-kút-dűlőben. A hagyomány szerint a környéke 1863-ban (amikor megásták) elsüllyedt. A helybeliek összefüggésbe hozzák a *Sillye* nevű családdal is.

2.1. Címszóként a helynevek közszói elemei esetében a köznyelvi alak áll. A források nyelvjárási formáit címszóként ugyancsak köznyelvi formában szerepeltetem (*Farkasrút* > *Farkas-rét*). A címszó az érvényben lévő helyesírási szabályoknak megfelelően szerepel. A fővariáns kiválasztásának szabályait a Magyar Digitális Helynévtár útmutatója határozta meg (elérhető itt: <http://mnytud.arts.klte.hu/nynm/tablanev.pdf>).

2.2. A névtár szócikkeinek **adatközlő része** az alábbi információkat tartalmazza: az adat keletkezési éve, betűhív formája és előfordulási helye, forrása. A szócikkek névadatai időben visszafelé haladva szerepelnek, azaz (amennyiben napjainkban is adatolható a helynév) elől áll az élőnyelvi gyűjtésből származó forma, majd ez után következnek a történeti forrás(ok) adata(i). A névadatok előtt szereplő **évszám** az élőnyelvi helynevek esetében a gyűjtés éve (2008, 2009 és 2012), a történeti forrásoknál pedig a forrás keletkezésének az ideje. Ez utóbbiaknál az évszám teljes alakban szerepel, például 1799–1800, 1345/1675 stb. Ha a forrás keletkezési ideje nem állapítható meg, erre a névadat előtt az *é.n.* (évszám nélkül) rövidítés utal. Előfordul ugyanakkor, hogy a forrás pontos keletkezése nem, ám létrejöttének körülbelüli ideje megállapítható, ezt szögletes zárójellel adom meg, például [1768] vagy [17. sz.]. A korai időktől adatolható településnevek évszámának jelölésével kapcsolatban a „Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból” 1–2. kötetének (Debrecen, 1997, 1999) és a „Korai magyar helynévszótár”-nak (Debrecen, 2005) az eljárását követtem. Ha az oklevél adatának az objektumhoz kötése bizonytalan, úgy az évszám előtt a * jelet használom. A másolatban fennmaradt oklevél eredeti és a másolati évét /-jellel választom el, és ugyanígy járok el a későbbi időből fennmaradt források, a térképek másolatainak jelölésekor is. A tartalmi átírást az évszámok közé tett > jellel jelölöm.

Az évszám után szerepel a **nyelvi adat** betűhív formája, élőnyelvi alakoknál pedig azok egyszerűsített fonetikai lejegyzése. Ha az írás- vagy ejtésváltozatok egyazon forráson belül vagy a névhasználók nyelvében váltakozást mutatnak, erre a körülményre a variánsok közé tett ~ jellel utalok. Írott források esetében a romlott (főként elírásból fakadó) forma javítására az ɔ: jelet alkalmazom, megadva a feltehetően helyes alakot: *Dedej* [ɔ: *Tedej*]. Ha a forrásban az adat mellett latin vagy német helyfajtajelölő szó áll, ezeket a névtárban is minden esetben feltüntetem (az itt alkalmazott rövidítések feloldását lásd a 3. pontban). Esetenként a szerkezetek jellege miatt nem emeltem ki a fajtajelölőket: *Viam Regiam Debrecziniensem*.

A névtár alapja a vizsgált település határneveinek valamennyi elérhető forrásból nyert adata. A pontos **forrásmegjelölés** a névadat után zárójelben áll, azokra rövidítésekkel utalok (a feloldásukat lásd a dolgozat végén a **Források** alatt). Az élőnyelvi gyűjtés adatközlőinek névsorát a Források után közlöm, születési évük és foglalkozásuk feltüntetésével.

2.3. Az adatközlő rész után az objektum mai **helyfajtája** szerepel. Egy-egy objektum jellege azonban az idők során megváltozhatott, a történeti adatokhoz tartozó helyfajtákat a névtárban nem tüntetem fel, viszont azok a Magyar Digitális Helynévtár honlapján közvetlenül visszakereshetők. Abban az esetben, ha egy-egy hely csupán a történetiségből adatható, akkor értelemszerűen csupán az adott történeti forrásban megadott helyfajtát szerepeltetem a szócikkben. A helyek lokalizálását sem adtam meg többnyire szövegesen, ez ugyancsak a honlapról közvetlenül és könnyedén megjeleníthető a Google Föld térképén. A szócikkek végén (amennyiben volt ilyen) a kérdéses helynek a **gazdaság- és birtoklástörténetére vonatkozó fontosabb információi** és a **népi névmagyarázatok** állnak.

2.4. A szócikkben szereplő címszótól legalább egy morfémányi eltérést mutató alakváltozatokat utaló címszóként veszem fel: **Ádámék tanyája** lásd **Ádám Imre tanyája**.

3. A névtárban használt rövidítések feloldása

Latin nyelvű értelmezések

all.	<i>allodium</i>	major
alv.	<i>alveus</i>	vízfolyás
coll.	<i>collis</i>	domb, halom
collic.	<i>colliculum</i>	kis domb
fl.	<i>fluvius</i>	vízfolyás
fov.	<i>fovea</i>	gödör
ins.	<i>insula</i>	sziget
loc.	<i>locus</i>	hely
opp.	<i>oppidum</i>	város
p.	<i>possessio</i>	birtok, földbirtok
pal.	<i>palus</i>	mocsár
por.	<i>portio</i>	rész
pr.	<i>praedium</i>	birtok, jószág, ingatlan
terr.	<i>territorium</i>	terület
u.	<i>urbs</i>	város
v.	<i>villa</i>	mezei lak, majorság, falusi jószág, nyaraló
vena	<i>vena</i>	vízfolyás
via	<i>via</i>	(ország)út
virg.	<i>virgultum</i>	bokor

Német nyelvű értelmezések

Gr.	<i>Graben</i>	árok
Mor.	<i>Morast</i>	mocsár
Wh.	<i>Wirtshaus</i>	csárda

Egyéb rövidítések

AH	<i>Atlas Hungaricus</i>
SZSZBML	<i>Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Levéltára</i>
HBML	<i>Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára</i>
OSZK	<i>Országos Széchényi Könyvtár</i>
MOL	<i>Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára</i>
sz.	<i>század</i>
É-i	<i>északi</i>
D-i	<i>déli</i>
K-i	<i>keleti</i>
Ny-i	<i>nyugati</i>
ÉK-i	<i>északkeleti</i>
ÉNy-i	<i>északnyugati</i>
DK-i	<i>délkeleti</i>
DNy-i	<i>délnyugati</i>

~ alakváltozatok jelölése

é.n. évszám nélküli adat

o: *névadat után:* romlott alak javítása

/ *évszámok között:* a jel után közölt évből való másolatban fennmaradt történeti forrás

[] *évszámmal:* év nélküli történeti forrás keletkezésének megállapítható ideje

* *évszám előtt:* az oklevél adatának az objektumhoz kötése bizonytalan

> *évszámok között:* tartalmi átírással keletkezett oklevél

2. Névtár

Ádám Imre tanyája 2012: *Ádám Imre tanyája ~ Ádámék tanyája ~ Ádám tanya.*

Egykor tanya volt. Ádám Imre egykori tulajdonosáról nevezték el.

Ádámék tanyája lásd **Ádám Imre tanyája**.

Ádám-tanya lásd **Ádám Imre tanyája**

Áfra-tanya 2012: *Áfra tanya.*

Tanya. Áfra nevű ember építette, ma már más tulajdonában van.

Agócs Balázs tanyája 2012: *Agócs Balázs tanyája ~ Agócs tanya ~ Mart tanya ~ Stefán tanya ~ Szabó tanya*, 1972: *Szabó tanya* (Körösi 50), 1923: *Szabó tny.* (K), 1884–1885: *Szabo tn.* (HKFT.).

A Hortobágyi-csatorna mellett, a Rét nevű határrész 11. dűlőjében fekszik. Agócs Balázs tulajdona volt. Szabó Miklós tanító vette meg, majd a fiáé, ifj. Szabó Miklósé lett. A Mart és a Szabó családok is birtokolták.

Agócs Imre tanyája 2012: *Agócs Imre tanyája.*

Egykor tanya volt.

Agócs Jani tanyája lásd **Agócs János tanyája**

Agócs János tanyája 2012: *Agócs János tanyája ~ Agócs Jani tanyája.*

Egykor tanya volt, a Rét 10. dűlőjében. Ma nincs meg.

Agócs Mihály tanyája 2012: *Agócs Mihály tanyája.*

Egykor tanya volt, e tanyán fészület is állt.

Agócs-föld 2012: *Agócs föld.*

Földterület, 3 tanya állt rajta: Agócs Mihályé, Agócs Jánosé és Agócs Balázsé.

Agócs-tanya lásd **Agócs Balázs tanyája**

Agócs-tanyák 1972: *Agócs tanyák* (Körösi 20), 1923: *Agócs tanyák* (K).

Egykori tanyák. Két tanyát jelöl a név: Agócs Mihály és Agócs János tanyáját.

Agoja lásd **Zagoja**

Agroszoltek terménytárolója 2012: *Agroszoltek terménytárolója.*

Terménytároló.

Akasztó-hát 1990: *Akasztó-hát* (Draviczky 40), 1972: *Akasztó hát* (Körösi 20), 1938: *Akasztó hát ~ Akasztó-hát* (Molnár 8, 13), 1858: *Akasztó hát* (MKFT.).

Lapos kiemelkedés az Újvárosi út mellett a Bojtorján-lapos környékén. Itt volt a gulya állása, mert körülötte víz borított mindent (l. Körösi 21). A néphagyomány szerint ezen a dombon állt Nánás bitófája. A történet szerint megkérdezték a hóhértól, hogy „Mi vagy? Akasztó?“, erre ő azt felelte, hogy „Akasztó hát!” (Molnár 13).

Akol 1972: *Akol* (Körösi 21), 1923: *Akol* (K).

Akol volt.

Alföldi-dűlő 2012: *Alföldi dűlő*, 2009: *Alföldi dűlő*, 1990: *Alföldi-dűlő* (Draviczky 32), 1972: *Alföldi dűlő* (Körösi 21).

Földterület. 13–14 holdas paraszt nevével viseli, akinek a tanyája, az Alföldi-tanya a földön volt (a dűlőben több család tanyája is állt még).

Alföldi-tanya 2012: *Alföldi tanya*, 2008: *Alföldi tanya*, 1972: *Alföldi tanya* (Kőrösi 21), 1884–1885: *Alföld tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határreszen az Alföldi-dűlőben. Tulajdonosa családnevét viseli.

Állami gazdaság 2012: *Állami gazdaság*, 2008: *Állami gazdaság*.

Téveszközpont Tedejen. A névhasználók a Tedeji Állami Gazdaságot értik rajta.

Állami gazdaság sertéstelepe 2012: *Állami gazdaság sertéstelepje*.

Sertéstelep Tedejen.

Almás 2012: *Almás*.

Almafákkal beültetett földterület. Bódi László tulajdona.

Almási-tanya 2012: *Almási tanya*. Egykor tanya volt.

Alsó csárda lásd **Zajgató csárda**

Alsó-temető 2012: *Alsó temető*, 1990: *Alsó-temető ~ Új Alsó temető* (Draviczky, térképmelléklet; Draviczky 102), 1886: *alsó Temető* (HBML HmK. 7).

Temető a Fürdő mellett a település D-i részén. 1986 óta felszámolás alatt van. A csőszházat és a boncházat 1990-ben bontották el.

Alsó-temető dűlője 2012: *Sugárút*, 1990: *Alsó Temető-dűlője ~ Alsó Temető dűlő ~ Sugár-dűlő ~ temető dűlő útja* (Draviczky 32, 68), 1981: *Temető-dűlő*

(MoFnT. 2: 31), 1886: *Ötvenhetedik dűlő* (HBML HmT. 11).

A ma felszámolás alatt álló Alsó temető mellett halad el. Nyílegyenes, észak–dél irányú út. Egykor egészen a Dávidka nevű helyig vitt az út, a Draviczky-dűlőtől D-re eső részét azonban felszántották.

Alsó temető dűlője lásd **Alsó-temető dűlője**

Alsó-csürhekút 1990: *Alsócsürhe kút* (Draviczky 92).

Egy gémű, ásott, téglázott, betonkávás kút.

Alsó-gulyakút 1846–1847: *alsó gulyakút ~ alsó gulya kút* a réten (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).

Gulyakút a Rét nevű határreszen.

Alsó-Rét 2012: *Alsó rét ~ Alsó rít*, 1990: *Alsó-rét* (Draviczky 18), 1972: *Alsóu rít* (Kőrösi 17), 1938: *Alsó rít* (Molnár 7).

Földterület, a Rét nevű határresz D-i része. A névhasználók szerint a területen állt az egyik réti, tanyasi iskola.

Árendásoké 1845: *Arendásoké* (MOL S12 Div11 No17: 1).

Földterület.

Aszalós Klári apja tanyája 2012: *Aszalós Klári apja tanyája*.

Egykor tanya volt az Eszlári-dűlőben, a településtől É-ra.

Aszalós László tanyája 2012: *Aszalós László tanyája*.

Egykor tanya volt, nevét a tulajdonosáról kapta.

Aszalós-lapos 1990: *Aszalós-lapos* (Draviczky 81).

Kaszáló. Aszalós nevű polgármester tulajdona volt.

Aszalós-tanya 2012: *Aszalós tanya*.

Ma tehenészet, egykor tanya volt. A fenti *Aszalós* előtaggal rendelkező helynevekkel nincs kapcsolata.

Aszfaltkeverő-telep 2012: *Aszfaltkeverő telep*.

Aszfaltkeverő.

Asszony dűlője 2012: *Asszony dűlője*.

Földterület. Ma már nem tudni kire vonatkozik a helynév előtagja.

Asztalos Pista rezidenciája 2012: *Asztalos Pista rezidenciája*.

Egykor tanya volt.

Átjáró híd 2012: *Átjáró híd*.

Híd a Nyicki-réti-csatornán.

Bába-ér 1990: *Bába-ér* (Draviczky 79), 1972: *Bábaér* (Kőrösi 21), 1938: *Bába-ér* (Molnár 8), 1858: *Bába ér* (HBML Ny. 34), 1856: *Bába ér* (HBML HvT. 49), 1854: *Bába Ér* (HBML HvT. 39), 1783: *Bába ér* (HBML HvT. 5/b).

Széles medrű vízfolyás. A település ÉNy-i határában, az Új-osztás K-i szélénél folyik a Bába-halom mellett. A 19. században és azt megelőzően hosszabb volt, egészen a Polgári útig ért. Eléggé széles, a meder hol elkeskenyedik, hol kiszélesedik. Eső után nehezebb volt átkelni rajta, ilyen időben még most is összefut benne a víz. A névhasználók szerint nevét a bábaszarkáról

kapta. Mellette fekszik a Bába-tag és a Bába-telek.

Bába-ér-halom lásd **Bába-tag**

Bába-halom 1856: *Bába halom* (HBML HvT. 49), 1767–1779: *Bába halom* (MOL S11 No830: 23).

Kiemelkedés a Bába-ér mellett.

Bába-tag 2012: *Bába tag*, 1854: *Bába ér halom* (HBML HvT. 39).

Földterület a Bába-ér mellett, attól Ny-ra. A mai Bába-telek nevű helyen feküdt.

Bába-telek 1990: *Bába telek* (Draviczky 53), 1972: *Bábatelek* (Kőrösi 21), 1938: *Bába telek* (Molnár 8), 1856: *Bába telek* (HBML HvT. 49), 1855: *Bába telek* (HBML HvT. 48/2), 1767–1779: *Bába Telek* (MOL S11 No830: 23).

Földterület, az Új-osztás nevű határrész K-i szélén húzódik, a Bába-ér mellett. Kb. 90–100 köblös területű, több gazda földje is volt itt. A 19. században a földtulajdonosokat kötelezték arra, hogy irtsák ki a káros madarakat. Itt lőtték a legtöbb bábaszarkát. A névhasználók szerint innen származik a neve.

Bábatelki-kút 1990: *Bábatelki kút* (Draviczky 90).

Egy gémmű, ásott, téglázott, betonkávás kút. A Bába-telek nevű hely D-i részén áll. Juhok itatására szolgált.

Bacsikai Gábor tanyája 2012: *Bacsikai Gábor tanyája*.

Egykor tanya volt a Murvai-dűlőben, a településtől É-ra. Tulajdonosáról nevezték el.

Bacskai Pista tanyája 2012: *Bacskai Pista tanyája ~ Bacskai tanyahely.*

Egykor tanya volt a Varjas nevű határrészen, a településtől DNy-ra. Tulajdonosáról nevezték el.

Bacskai-sziget 1858: *Bacskai sziget* (HBML Ny. 34), 1851: *Bacskai sziget* (HBML TK. 35), 1835: *Bacskai szigeten* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH).

Sziget. A Vicskus nevű területtől D-re, a település ÉNy-i határában feküdt.

Bacskai-sziget legelője 1855: *Batskay Sziget Legelője* (HBML HvT. 48/3).

Legelő.

Bacskai-tanya 1972: *Bacskaji tanya* (Kőrösi 21), 1923: *Bacskai tny.* (K), é.n.: *Bacskai Tanya* (HBML HvT. 2).

Egykor tanya volt a mai Parlag-telek (vagy Kutya-domb) környékén.

Bacskai-tanyahely lásd **Bacskai Pista tanyája**

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról nevezték el.

Bacskai-telek 1855: *Batskay Telek* (HBML HvT. 48/3), 1851: a Horgolónál a *Bacskai Telekbe* (HBML TK. 35).

Földterület, a mai Horgoló-zug nevű helytől K-re. A térképen halom van jelölve azon a területen.

Bacsó-sziget 1851: *Bacsó Sziget* (HBML TK. 35).

Sziget a település ÉNy-i határában. A Bacsó-tanya mellett.

Bacsó-tanya 1855: *Batsó Tanya* (HBML HvT. 48/3), é.n.: *Bacsó Tanya* (HBML HvT. 2).

Egykor tanya volt a mai Horgoló nevű határrész D-i részén.

Bagazia 1853: *Bagazia* (Révész 17).

A forrás szerint kert volt a szántóföldek között.

Bagazia-kút 2012: *Bagazia kút*, 1990: *Bagazia kút* (Draviczy 88), 1846–1847: *Bagazia kút* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).

Egy gémű, téglabélelésű, bővízü kút volt. Megsemmisült. A Nyíregyházi úttól É-ra, a Pusztán D-i részén feküdt, a településtől É-ra. A csöszök teleltek a környezetében. Ugyanezen a néven új kutat ástak később, szintén a településtől É-ra, szemben a Nagyságosasszony dűlőjével.

Bagazia-kút-dűlő [20. sz. első fele]: *Bagazija kút dűlő* (Kiss E. 63).

A forrás dűlőként, földterületként említi.

Bak Sándor-tanya 2012: *Bak Sándor tanya.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról nevezték el.

Bakos József tanyája 2012: *Bakos József tanyája ~ Bakos Józsi tanyája.*

Egykor tanya volt. Bakos András testvérének a tulajdona. Lebontották.

Bakos Józsi tanyája lásd **Bakos József tanyája**

Bakos Mihály tanyája 2012: *Bakos Mihály tanyája.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról nevezték el.

Bakos Pista-tanya 2012: *Bakos Pista tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról nevezték el.

Bakos András tanyája 2012: *Bakos András tanyája*.

Tanya, amely jelenleg is áll. Egykori tulajdonosáról nevezték el. Ma Reszegi László tulajdona.

Bakos-sor 2012: *Bakos sor*.

Egykor tanyabokor volt. A Bakos-család tanyái álltak a területen.

Bakos-tanya 2012: *Bakos tanya*.

Egykor tanya volt. Bakos Irma, Bakos Ibolya és Bakos György tanyája volt. A tulajdonosokról nevezték el.

Balázsdűlő 1972: *Balázs dűlő* (Kőrösi 22).

Legelő a Balázs-telek nevű hely mellett. A településtől Ny-ra fekszik.

Balázs-dűlő 2012: *Balázs dűlő*, 1990: *Balázs-dűlő ~ Csohány-dűlő ~ Nagy-dűlő ~ Szentimresi-dűlő* (Draviczky 35), 1938: *Balázs-dűlő* (Molnár 8), 1938: *Balázs-dűlő* (Molnár 18).

Földterület a település Ny-i határában. DRAVICZKY szerint különböző korokban nevezték eltérő módon a dűlőt. A névhasználók egy része szerint a Balázs-dűlő nevet azért kapta, mert Csorvási Balázs tanyája állt a területen, mások szerint Balázs nevű halászlóról nevezték el, aki a Tisza szabályozása előtt a területen élt. A Csohány-dűlő egy Csohány nevű emberről kapta a nevét, aki a dűlőben gazdálkodott. A Nagy-dűlő a

földterületnek az átlagosnál nagyobb méretét jelzi. A Szentimre nevű tanyabokor révén pedig Szentimresi-dűlő néven is emlegették, mivel a tanyabokor a területén feküdt.

Balázstelek 2003: *Balázstelek* (Hnt. 396), 1995: *Balázstelek* (Hnt. 353), 1985: *Balázstelek* (Hnt. 217), 1981: *Balázstelek* (MoFnT. 2: 30), 1973: *Balázstelek* (Hnt. 350–1), 1972: *Balázstelek* (Kőrösi 22), 1967: *Balázstelek* (Hnt. 283).

A helységnévtárak szerint mezőgazdasági, üzemi lakótelep, illetve lakóhely. A Balázstelki-dűlő környezetében, a település Ny-i határában.

Balázs-telek 2012: *Balázs telek*, 1990: *Balázstelek* (Draviczky 47).

Földterület a település Ny-i határában. A Hortobágyi-csatorna kanyarulatától és a Balázstelki iskolától Ny-ra. A névhasználók szerint nevét egy Balázs nevű halászlóról kapta. Itt épült a termelészövetkezet tagosítása után elpusztított Szentimre tanyabokor.

Balázs iskola 2012: *Balázs iskola ~ Balázstelki iskola*, 1990: *Balázstelki iskola* (Draviczky, térképmelléklet).

Egykor iskola volt. Katolikus iskolának épült 1925–26-ban, majd ez lett a református iskola, amely 1975-ig működött ilyen funkcióban. A Rét nevű határrészen a Balázs-teleken, a település Ny-i határában fekszik. Ezt követően egy ideig a Tunggram vállalat üdülője volt, majd Daróczi Balázs

vette meg. Nevét azért kapta, mert a Balázs-telken fekszik.

Balázstelki-dűlő 1990: *Balázstelki dűlő* ~ *Balázstelki Nagy-dűlő* (Draviczky, térkép melléklet; Draviczky 27), 1981: *Réti V. dűlő* (MoFnT. 2: 31).

Nagy földterület a Balázs-telken, a településtől Ny-ra.

Balázstelki iskola lásd **Balázs iskola**

Balázstelki-Nagy-dűlő lásd **Balázstelki-dűlő**

Bálint-ér 1990: *Bálint-ér* (Draviczky 68).

Vízfolyás a település D-i határában. Az Alsó-temető-dűlőből DNy-ra tart, a Temető-dűlő útja vágja át. A Kaján-szikbe vezette le az Ugar egy részének vizét. A névhasználók szerint Bálint Ferencről kapta a nevét, akinek földjén végigfolyt. Rossz idő esetén nehéz volt az átjutás a vízfolyáson.

Balog Zsuzsanna lásd **Zsuzsika-dűlő**

Balogh Sándor tanyája 2012: *Balog Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztán, a település É-i határában.

Balogh-tanya 2012: *Balog tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról nevezték el.

Banga híd 2012: *Banga híd*, 1990: *Banga híd* (Draviczky 36).

Híd a Hortobágyi-kanálison a település ÉNy-i határában, a Banga-dűlő mellett.

Banga-dűlő 2012: *Banga dűlő*, 1990: *Banga-dűlő* (Draviczky 36).

Földterület a település ÉNy-i határában. A tulajdonosáról nevezték el. Iránya kelet-nyugat. A dűlő szélén vezető út átvágja a Hortobágyi-kanálist, az itt lévő hidat Banga híd néven említik.

Banga-tanya 2012: *Banga tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról nevezték el. A Banga-dűlőben fekszik.

Bánom-rét 1990: *Bánomrét* ~ *Városrét* ~ *Város-rétje* (Draviczky 19; Draviczky, térkép melléklet), 1972: *Bánom rét* (Kőrösi 22), 1938: *Bánom-rét* (Molnár 17), 1938: *Bánom-rét* (Molnár 7).

Földterület a település ÉNy-i határában. Az 1800-as évek elején még nádvági rét (s így igen jó halászóhely) volt. Város-rét és Város rétje néven is említik, ami arra vezethető vissza, hogy egykor a város tulajdonában állt, amit a hagyomány szerint bérbe adtak, és sokáig nem termelt a területen semmi: „Bánom rét, hogy kivettelek, Bánom rét, hogy ki nem vettelek.” – mondták rá a pórul járt bérlők (MOLNÁR 1938: 17). A *Bánom*-féle helynevek a török hódoltság alá tartozó területeken elterjedtek, s többnyire valóban azzal állnak kapcsolatban, hogy a földek tulajdonosának csalódást okoztak. Újabban felmerült azonban a latin *bānum* 'eltiltás' főnévből való népetimológiai származtatás lehetősége is (FNESz. 1: 162, *Bánom*).

Baráz-tanya 2012: *Baráz tanya*.

Egykor tanya volt az Eslári-dűlőben, a település É-i határában.

Barna András tanyája lásd **Barna András-tanya**

Barna lányok tanyája 2012: *Barna lányok tanyája*.

Egykor tanya volt. Egyik tulajdonosa Barna Mária, a tanyaszomszéd Nyeste Ferenc felesége volt.

Barna Péter tanyája 2012: *Barna Péter tanyája*.

Egykor tanya volt. Barna Péter tulajdona volt.

Barna Pista tanyája lásd **Barna Pista-tanya**

Barna Pista-tanya 2012: *Barna Pista tanya ~ Barna Pista tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét 10. dűlőjében, a település Ny-i határában. Barna István tulajdona volt.

Barna András-tanya 2012: *Barna András tanya ~ Barna András tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról nevezték el.

Baromállás 1767–1779: *Baromálás* (MOL S11 No830: 23).

Út az egykori Tedej területén, a település ÉNy-i határában.

Barom-állás 1854: *Madarász* (HBML HvT. 39), 1835: *Baromállás* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH), 1776: *Insulam Madarasz Sziget* alias *Barom allas*, ins. ~ *Insulam Madarász Sziget* alias *Barom állás*, ins. (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 8; SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 7), 1767–1779: *Baram állás ~ Madarász sziget* (MOL S11 No830: 23).

Sziget a mai Madarász-ér mellett, a település ÉNy-i határában.

Barom-állás farka 1855: *Barom állás farka* (HBML HvT. 48/3), 1851: *Barom állás farka* (HBML TK. 35), é.n.: *Baromállásfarka* (HBML HvT. 2).

Vizes terület a mai Kotyesz-hát nevű helytől D-re, a település ÉNy-i határában. A Barom-állás elkeskenyedő része.

Baromfitelep 2012: *Baromfitelep*.

Baromfitelep a Csürhe-legelőn, a település É-i határában, közel a belterülethez. Eredetileg a Tuncsik-tanya állt a helyén. A termelőszövetkezet tulajdona volt.

Bartal malom 1990: *Bartal féle daráló ~ Bartal Károly féle daráló* (Draviczky 217), 1972: *Bartal malom* (Körösi 8).

Terménydaráló a Nyíregyházi út utolsó házatól É-ra. Az 1930-as években működött. Tulajdonosáról, Bartal Károlyról nevezték el.

Bata Endre uraság földje 2012: *Bata Endre uraság földje*.

Földterület Tedejen, a település ÉNy-i határában.

Bata-birtok 2012: *Bata birtok*.

Egykori nagy tanya. Diófák vették körül. Tulajdonosáról nevezték el.

Bata-dűlő 2012: *Bata dűlő*, 1990: *Bata-dűlő* (Draviczky 29).

Földterület. Bata Antal tanítóról kapta a nevét, akinek 50–60 köblös földje volt e területen.

Bata-tanya 2012: *Bata tanya*, 1972: *Bata tanya* (Körösi 22), 1923: *Bata tny.* (K).

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról neveztek el.

Bartal-féle daráló lásd **Bartal malom**

Bartal Károly-féle daráló lásd **Bartal malom**

Békás 1858: *Béras* [c: *Békás*] (MKFT.), 1835: *Békás* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH), 1770: *Bekás* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 2. 3).

Földterület a település ÉNy-i határában. Részben a mai Békás-part területe, átnyúlik Tiszavasvári határába.

Békás-domb 1855: *Békás domb* (HBML HvT. 48/3), 1851: *Békás hát domb* (HBML TK. 35), 1835: *Békás dombnál* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH).

Kiemelkedés a település ÉNy-i határában, az egykori Békás területén.

Békás-ér 2012: *Békás ér*, 1990: *Csíkos* (Draviczky 77), 1811: *Csikos* (HBML Jkv.), 1800: (*Csikos Er* alias) *Csikos Derék* (HBML HvT. 40), 1800: *Békás Ér* (HBML HvT. 40), 1800: *Csikos Er* (alias *Csikos Derék*) (HBML HvT. 40), 1776: *Csikos ér*, vena (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 8), 1776: *Csikos Ér*, vena (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 7), 1767–1779: *Csikos ér* (MOL S11 No830: 23).

10 k. holdnyi vizes terület a település ÉNy-i határában. A Békás-parttal együtt nádvágó rét volt. Gyakran volt a vízben csík. A *Csíkos-derék* név földrajzi köznévi utótagja speciális, 'időszakos vízfolyás, illetve a mellette levő vizenyős terület' jelentésben fordul elő (ÚMTsz. 1: 966).

Békás-lapos lásd **Békás-rét**

Békás-part 1990: *Békás part* (Draviczky 55).

Kiemelkedés a település ÉNy-i határában. Sok béka volt a területen. A Békás-ér mellett fekszik.

Békás-rét 2012: *Békás lapos*, 1855: *Békás rét* (HBML HvT. 48/3), 1853–1854: *Békás rét* (HBML HJkv.), 1851: *Békás rét* (HBML TK. 35), 1835: *Békás rétság szélén* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH).

Mélyebb fekvésű vizes terület, legelő. Részben a mai Békás-part területén a település ÉNy-i határában. A 19. századi térképeken nagyobb terület megnevezése.

Békás-rétság lásd **Békás-rét**

Béke téesz 2012: *Béke téesz* ~ *Béke téesz központja* ~ *Béke téeszközpont*.

Téeszközpont.

Béke téesz marhatelepe 2012: *Béke téesz marhatelepe*.

A Béke Termelőszövetkezet szarvasmarhatelepe.

Béke téesz tehenészeti telepe 2012: *Béke téesz tehenészeti telepe*.

A Béke Termelőszövetkezet tehenészete.

Bekecs-kút 2012: *Bekecs kút*, 1990: *Bekecs kút* (Draviczky 88), 1972: *Bekecs kút* (Kőrösi 22), 1938: *Bekecs-kút* (Molnár 17), 1884–1885: *Bekecs kút* (HKFT.), 1858: *Bekecs kút* (MKFT.), 1846–1847: *Bekecs kút* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).

Egy gémű, téglával bélelt, fa kávájú, nagy kút volt, a Pusztá nevű határrészen, a településtől É-ra. A 19. század végi tagosí-

tással tűnt el. Később újra megásták. A névhasználó szerint nevét onnan kapta, hogy olyan rossz, hideg idő volt, amikor ásták, hogy bekecsben dolgoztak az emberek.

Bekecs-kút-lapos 1938: *Bekecs-kút-lapos* (Molnár 8).

Vizes terület a Bekecs-kút mellett. A település É-i határában a Pusztán.

Bekecs-part 2012: *Bekecs part*.

Enyhe kiemelkedés. A Temető-dűlön fekszik, az egykori Bekecs-kút mellett a település É-i határában.

Békefi-tanya 2012: *Békefi tanya*.

Egykor tanya volt. Pálóczi Antal tulajdona volt, később pedig Békefié.

Béke-halastó 2012: *Béke halastó*.

Halastó, amely a Béke Termelőszövetkezet tulajdona.

Béke-szarvasmarhatelep 2012: *Béke szarvasmarhatelep*.

Szarvasmarhatelep. Egykor a Béke Termelőszövetkezet tulajdona volt, majd egyéni gazdáké.

Béke téesz központja lásd **Béke téesz**

Béke téeszközpont lásd **Béke téesz**

Bel-legelő 2012: *Belső ~ Belső legelő*, 1990: *Bellegelő* (Draviczky 25), 1990: *Belső-legelő* (Draviczky 25), 1972: *Belsőü legelőü* (Körösi 17), 1923: *Belső legelő* (K), 1920: *Bellegelő* (HBML Ny. 117), 1886: *Belső legelő* (HBML HmK. 12), 1885: *Belső legelő* (HBML HmT. 9), 1871: *Belső legelő* (HBML HmK. 2/61–62).

A település belterületét Ny-ról körbevevő legelő. Egy részét kaszálják.

Bellegelő 2003: *Bellegelő* (Hnt. 396), 1981: *Bellegelő* (MoFnT. 2: 30), 1956: *Belsőlegelő* (Hnt. 263), 1944: *Belsőlegelő* (Hnt. 252).

A helységnévtárak szerint mezőgazdasági tevékenységhez, egyéb funkcióhoz nem köthető lakóhely.

Belső lásd **Bel-legelő**

Belső-legelő lásd **Bel-legelő**

Belső-les 1845: *Belső Les* (MOL S12 Div11 No17: 1).

Kiemelkedés a település ÉNy-i határában.

Belső-puszta-Tedej lásd **Belső-Tedej**

Belső-Tedej 1990: *Belső-Tedej* (Draviczky 23), 1858: *Belső Tedej* (HBML Ny. 34), 1857: *Belső Puszta Tedej ~ Belső Tedej ~ Puszta Belső Tedej* (HBML HvT. 50; HBML HvT. 51/1, 51/2, 51/3; HBML HvT. 53), é.n.: *Belső Tedej* (HBML HvT. 1), é.n.: *Belső Tedej* (HBML HvT. 2).

Határrész. Az egykori Tedejnek a Hajdúnánáshoz viszonyítva közelebbi, belső része.

Belső-Tedeji-határszél 1858: *Belső Tedeji határ szél* (HBML HvT. 56).

Földterület a település ÉNy-i határában.

Belső-Tedeji-rét 1856: *Belső Tedeji Rét* (HBML HvT. 49).

Földterület a település ÉNy-i határában. A mai Niczky-rét egy része.

Belső-Tedeji-oldal 1824/1854: *Belső Tedei oldal* (HBML HvT. 46).

Földterület a település ÉNy-i határában, a Rét határrésztől É-ra.

Belső-Tedeji-régi-szántók 1856: *Belső Tedei régi szántók* (HBML HvT. 49).

A mai Keleti-főcsatornától K-re lévő földterület.

Bene-halom 1882: *Bene halom* (Hajdú m. 129), 1782–1785: *Bene halom* (EKFT.).

Kiemelkedés. A halomkataszter Nánás határába helyezi (véltetően egykor valóban Nánás határához tartozott, később azonban Dorog határához számították).

Bene-telek 1858: *Bene telek* (HBML HvT. 56).

Földterület a Tövises-hát nevű helytől D-re, a település DNy-i határában.

Berencsi-lapos 2012: *Berencsi lapos*, 1990: *Berencsi-lapos* (Draviczky 78).

Vizes terület a település ÉNy-i határában. Területe a Fehér-lapossal együtt 80 hold. Tulajdonosa Berencsi Géza.

Berencsi-tanya 2012: *Berencsi tanya*.

Egykor tanya volt, Berencsi András tulajdonában.

Béres-dűlő 2012: *Béres dűlő*, 2009: *Béres dűlő*.

Földterület a település D-i határában.

Béres-föld 2012: *Béres föld*.

Földterület az Ugar nevű határrészen, a település D-i határában. Béres Antal tulajdonosa.

Béres Jóskaék tanyája lásd **Béres-tanya**

Béres József-dűlő lásd **Bojtorjános-dűlő**

Béres-dűlő lásd **Bojtorjános-dűlő**

Béres-tanya 2012: *Béres tanya ~ Béres Jóskaék tanyája*, 2008: *Béres tanya*, 1972: *Béres tanya* (Körösi 23), 1923: *Béres tny.* (K).

Nagy tanya az Ugar nevű határrészen, a település D-i határában. Béres József tulajdonosa.

Bete-hát [1800–1802]: *Bete hát* (OSZK TK 2164), 1800: *Bete Hát* (HBML HvT. 40).

Vízzel körülvett enyhe kiemelkedés a település ÉNy-i határában.

Betongyár 2012: *Betongyár*.

Betongyár.

Bika hodály lásd **Bika-istálló**

Bika-istálló 2012: *Bika hodály*, 1972: *Bika istálló* (Körösi 23), 1923: *Bika istáló* (K).

Hodály a Közös-legelőn, a település DNy-i határában.

Bika-lapos 2012: *Bika lapos*, 1990: *Bika legelő ~ Bika-lapos* (Draviczky, térképmelléklet; Draviczky 84).

Vizes terület az Új-szőlő Polgári út felől eső részén a település Ny-i határában. 2–3 köblös nagyságú terület. Egykor bikák legelték.

Bika-legelő lásd **Bika-lapos**

Bivaly-hátak 1800: *Bial Hátak* (HBML HvT. 40).

Vízzel körülvett enyhe kiemelkedés a település ÉNy-i határában.

Boda Antal tanyája 2012: *Boda Antal tanyája*.

Egykor tanya volt.

Boda-dűlő 1990: *Boda dűlő* (Draviczky, térképmelléklet).

Földterület.

Boda-tanya 2012: *Boda tanya*.

Egykor tanya volt.

Bodnár Józsi tanyája 2012: *Bodnár Józsi tanyája*.

Egykor tanya volt.

Bodnár Lajosné földje 2012: *Bodnár Lajosné földje*.

Földterület az Elő-háton, a település ÉNy-i határában.

Bodnár Miklós tanyája 2012: *Bodnár Miklós tanyája*.

Egykor tanya volt.

Bodnár-föld 2012: *Bodnár föld*.

Földterület. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Bodnár-tanya 2012: *Bodnár tanya*.

Egykor tanya volt.

Bodor-tanya 1884–1885: *Bodor tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt. A mai Gyulai-dűlő Ny-i oldalán a Büdös-halomtól ÉK-re, a település Ny-i határában feküdt.

Bodzás-telek 1990: *Bodzásstelek* (Draviczky 47).

Földterület a település Ny-i határában. A névhasználók szerint sok gyalogbodza nőtt a területen.

Bogárzó 1972: *Bogárzou ~ Viszketeges* (Körösi 23, 54), 1938: *Bogárzó* (Molnár 18), 1938: *Bogárzó* (Molnár 8), 1783: *Viszketeges* (HBML HvT. 5/b).

Bogáncsos, tövises legelő a település DNy-i határában. A 18. századi térképen még vízzel borított terület. A névhasználók szerint amikor a legyek, szúnyogok ellep-tek a jószágot, a megvadult, bogárzó állatok ide rohantak ledörzsölni azokat a tövi-sek, bogáncsok segítségével.

Bogárzó-ér 1990: *Bogárzó-ér* (Draviczky 70), 1938: *Bogárzó-ér* (Molnár 18).

5–6 méter széles vízfolyás a település DNy-i határában. Az Úsztató-ér folytatása, a Nagy-lapson keresztül haladt, majd a böszörményi Szőke-ér és végül a Hortobágy volt a folytatása a csatornázás előtt. Sok bogár, bögöly volt e területen, amelyek megcsípték az állatokat. Innen ered a neve a névhasználók szerint.

Bohács-tanya 2012: *Bohács tanya ~ Bohács Feri tanya ~ Bohács Feri tanyája*.

Egykor tanya volt. Bohács János tulajdo-
na.

Bohács Feri-tanya lásd **Bohács-tanya**

Bohács Feri tanyája lásd **Bohács-tanya**

Bojtorján-lapos lásd **Bojtorjános**

Bojtorjános 1990: *Bojtorjáנג-lapos ~ Bojtorjáנגos* (Draviczky 64), 1972: *Bojtorjáנגos* (Körösi 23), 1938: *Bortorjáנגos* (Molnár 7).

10–15 kh. kaszáló, legelő a település DNy-i határában, gulya, birka legelt rajta. Egy része víz alatt állt egykor. A területen sok volt a bojtorján növény, azaz a fehér-
here (ÚMTsz. 1: 519).

Bojtorjános-dűlő [20. sz. első fele]:
Bojtorjángos dűlő (Kiss E. 63), 1990: *Béres József-dűlő ~ Béres-dűlő* (Draviczky 31), 1972: *Béres dűlőü* (Kőrösi 23).

40 holdnyi földterület. A tulajdonosáról nevezték el.

Bónis László-tanya 2012: *Bónis László tanya*.

Egykor tanya volt.

Borbély Mihály tanyája 2012: *Borbély Mihály tanyája ~ Borbély Miska tanyája*.

Tanya. Ma Borbély Zsigmond tulajdona.

Borbély Miklós tanyája 2012: *Borbély Miklós tanyája*.

Tanya, amely ma Borbély Miklós fiának, Borbély Zsigmondnak a tulajdona.

Borbély Miska tanyája lásd **Borbély Mihály tanyája**

Borbély Pista tanyája 2012: *Borbély Pista tanyája*.

Egykor tanya volt.

Borbély-lapos 1990: *Borbély-lapos* (Draviczky 79).

Kaszáló, legelő a település ÉNy-i határában. Borbély Miklós tulajdona volt. A Kiscsikós-tóhoz tartozott, a vasút megépítésével vált külön. 4–5 köblösnyi terület.

Borbély-tanya 2012: *Borbély tanya*.

Borbély Mihály tulajdona volt, aztán a fia, Borbély István örökölte. 1978 körül lebontották.

Borsi-tanya 2008: *Borsiék tanyája*, 1972: *Borsi tanya* (Kőrösi 23), 1923: *Borsi tny.* (K).

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határ-részen, a település D-i határában.

Borsiék tanyája lásd **Borsi-tanya**

Borzik 1972: *Borzik* (Kőrösi 23), 1938: *Borzik* (Molnár 7).

Legelő a település ÉNy-i határában. A helynév alapjául vélhetően a *borzlyuk* 'borzkotorék' főnév szolgált (FNESz. 1: 244, *Borzlik*).

Borzik alja 1858: *Borzik alja ~ Borzikalj* (HBML HvT. 56; MKFT.), 1854: *Borzik alja* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Borzik allja* (HBML HvT. 46).

Vizes terület. A mai Borzik-lapos, Borzik-part területén a település ÉNy-i határában.

Borzik-dűlő 1990: *Borzik-dűlő* (Draviczky 36), 1981: *Borzik-dűlő* (MoFnT. 2: 30).

Földterület a település ÉNy-i határában. A dűlőben fekszik a Borzik-part és a Borzik-lapos.

Borzik-lapos 1990: *Borzik-lapos* (Draviczky 76).

Kaszáló. A Borzik-part mellett fekszik a település ÉNy-i határában. Egykor nádvá-gó rét volt.

Borzik-part 2012: *Borzik part*, 1990: *Borzik-part* (Draviczky 49), 1858: *Borzik* (HBML HvT. 56), 1854: *Borzik hát* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Borzik hát* (HBML HvT. 46).

Enyhe kiemelkedés a település ÉNy-i határában. A Borzik alja nevű terület veszi körbe. Mellette fekszik a Borzik-lapos. A

város földterülete volt, ám mindig bérbé volt adva. Teljesen homokból épült fel. Mára teljesen elhordta a Micsurin Termelőszövetkezet.

Borzik-zug 1854: *Borzik zug* (HBML HvT. 39).

Földterület. A mai Pipa-fenek és Bangadülő közötti területen a település ÉNy-i határában.

Bozán Bandi tanyája 2012: *Bozán Bandi tanyája*.

Tanya. Korábban a juhászaté volt.

Bózsár-sor 2012: *Bozsár sor*.

Egykor tanyabokor volt a település ÉNy-i határában. A Bózsár-család 4-5 tanyája állt ott.

Bödönös-kút 1972: *Bödönöskút* (Kőrösi 23), 1938: *Bödönös-kút* (Molnár 8).

Kút. A helybeliek szerint ide hordták a méhészek a kasokat, pergetéskor bödönben hordták haza a mézet. Valójában a név előtagja a kút kialakítására utalhat, hiszen a *bödön* a 'kút bélelésére alkalmazott, hordó alakúra kivájt odvas fatörzs' jelentésben is előfordul (ÚMTsz. 1: 578).

Bögre-tanya 2008: *Bögre tanya*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határ részen, a település D-i határában.

Böszörményi országút 2012: *Böszörményi országút*, 2008: *Böszörményi országút*, 1990: *Böszörményi országút ~ Debreceni országút ~ régi Debreceni országút ~ régi hadi út* (Draviczky 32, 42; Draviczky, térképmelléklet), 1981: *Böszörményi út* (MoFnT. 2: 30), 1938: *régi debreceni út*

(Molnár 16), 1886: *H. Böszörményi országút* (HBML HmT. 13), 1858: *Böszörményi országút* (HBML HvT. 55), 1854: *Debreczeni országút* (HBML Jkv.), 1776: *(viam) Regiam Debreczinum ~ publicam viam ex Oppido Nanas ad Debreczeny ~ Viam ex Oppido Nánás ad Böszörmény & Debreczen ~ Viam ex...Lök, et alias Debretzinum ~ Viam Regiam Debrecinensem ~ Viam Regiam Debrecziniensem ~ viam Regiam Debretzinum* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 7, 12, 17; SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 21; SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 5, 10, 14), 1767–1779: *Posta út* (MOL S11 No830: 22).

Böszörmény felé vezető földút a település D-i határában, a régi Várad–Debrecen–Tokaj–Kassa út egy szakasza. A Cserepes és a Zajgató mellett halad.

Böszörményi-határdülő 2012: *Böszörményi határdülő*.

Földterület a Vidi-földön, a település D-i határában.

Böszörményi út lásd **Böszörményi országút**

Bukró szénégető hegye 1728: *Bukró Szén igető hegire* (Bosz. 1: 385/141).

Kiemelkedés. Közelebbi fekvése ismeretlen.

Bulgár Alberték tanyája lásd **Bulgár Albert tanyája**

Bulgár Albert tanyája 2012: *Bülger Albert tanyája ~ Bulgár Alberték tanyája ~ Bulgárék tanyájuk*.

Egykor tanya volt a település Ny-i határában a Rét 9. dűlőjében.

Bulgárék tanyája lásd **Bulgár Albert tanyája**

Burján-tanya 1972: *Búrjány tanya* (Kőrösi 23), 1923: *Burjány tny.* (K).

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Búsi-lapos 2009: *Búsi lapos.*

Vizes terület. A Búsi-tanya mellett a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában fekszik.

Búsi-tanya 2009: *Búsi tanya.*

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában.

Búzás-árok 2012: *Búzás árok*, 1990: *Búzás-árok* (Draviczky 68).

Árok. A szántóterületet a Csürhelegelőtől választotta el, a Keleti-főcsatornáig húzódott, a település Ny-i határában.

Búdi-ér 1831: *Büdi [ɔ: Vidi] Ér* (HBML Jkv.).

Vízfolyás.

Búdi-ér farka 1776: *Budi [ɔ: Vidi] ér farka*, vena ~ *Budi [ɔ: Vidi] Er farka*, vena (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 17; SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 22).

Vízfolyás. Vélhetően *Vidi-ér farka*-ként értelmezhető.

Büdös-domb 1981: *Büdös-domb* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Büdös domb* (Kőrösi 24), 1923: *Büdös domb* (K), 1858: *Büdes halom* (MKFT.).

Kiemelkedés a település DNy-i határában. A Tisza szabályozásáig gyakran volt víz alatt a környék. A víz visszahúzódása után a növényi és állati maradványok bűzlöttek, бүдösödtek. A névhasználók szerint innen ered a neve. A Csohány-család birtokán feküdt. Nem dönthető el, hogy Bүдös-domb a történeti forrásokban felbukkanó *Kis-Bүдös-halom* és *Nagy-Bүдös-halom* közül melyikre vonatkozik.

Bүдös-ér 1858: *Bүdos ér ~ Bүdös ér* (MKFT.; HBML HvT. 56), 1854: *Bүdös ér* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Bүdös ér* (HBML HvT. 46).

Széles medrű vízfolyás a Magitelki-dűlőben, annak a Ny-i részén, a település DNy-i határában. A 19. századi térképek egy részének tanúsága szerint attól függetlenül, hogy vízzel elöntött területről van szó, fel van osztva birtokosok között.

Bүдös-halom lásd **Bүдös-domb**

Bүдös-lapos 1990: *Bүdös-lapos* (Draviczky 74), 1972: *Bүdös part* (Kőrösi 24).

Földterület a település DNy-i határában, a Bүдös-domb mellett. Zsombékos hely volt, ahol megállt a víz.

Bүдös-part lásd **Bүдös-lapos**

Bүdszentmihályi birtokosok 1886: *Bүdszt mihályi birtokosok* (HBML HmT. 10).

Földterület a mai Határ-dűlő területén, a település ÉNy-i határában. Térképi adat.

Calcatura prima lásd **Vöröstenger**

Calcatura secunda lásd **Fürj-halom-járás**

Cél-domb lásd **Jankó-halom**

Céllövő-domb lásd **Jankó-halom**

Céllövöldei-csürhekút 1990: *Cillövöldei csürhe kút* (Draviczky 92).

Ásott, manapság betonkávájú, nagyon régi kút. A 19. században a konda legelt a környékén. A Céllövő-domb mellett.

Cigány-dűlő 1990: *Cigány-dűlő* (Draviczky 38), 1990: *Nagy Szálláshalom* (Draviczky 38).

Földterület a település ÉNy-i határában. A névhasználók szerint azért ez a neve, mert a bűdi cigányok ezen a dűlőn jöttek Nánásra. A Nagyszálláshalom elnevezés arra utal, hogy a fölterületen feküdt a Nagy-Szállás-halom.

Cigány-rét 2012: *Cigány rét*, 1972: *Cigányrét* (Kőrösi 24), 1938: *Cigányrét* (Molnár 8), 1783/1867: *Czigány rét* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Czigány rét* (HBML HvT. 5/b).

Földterület a település ÉNy-i határában, közel a belterülethez. A névhasználók szerint itt éltek a cigányok, innen ered a neve.

Csányi-tanya 1972: *Csányi tanya* (Kőrösi 24), 1923: *Csányi tny.* (K).

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról nevezték el.

Csaplár Szabó-tanya lásd **Csaplár Szabó tanyája**

Csaplár Szabó tanyája 2012: *Csaplár Szabó tanyája* ~ *Csaplár Szabó tanya*.

Egykor tanya volt a település É-i határában, a Pusztá nevű határrészen. Tulajdonosáról nevezték el.

Csárda-lapos 1990: *Csárda-lapos* (Draviczky 61), 1990: *Gupcsó-lapos* (Draviczky 61), 1990: *Közös víz* (Draviczky 61).

8–10 holdnyi vizes terület, nádas a település É-i határában, a dorogi és a nánási határon fekszik. Ezek miatt hívták Közös-víznek. A lapos szélén állt a Dorogi-csárda. Innen ered az elnevezés. A terület egykori tulajdonosát Gupcsónak hívták.

Császár árka 1990: *Csöszárok ~ Ördögárok* (Draviczky 20), 1938: *Csösz-árka* (Molnár 7), 1782–1785: *Cez arok, alter Gr. ~ Cseharka, Gr. ~ Czeharka, alter Gr.* (EKFT.), 1767–1779: *Császár árka* (MOL S11 No830: 23), 1767–1779: *Csaszar arka* (MOL S11 No830: 14).

Árok a település É-i határában. Érinti a nánási határt. A mai névhasználók nem tudtak információt adni sem az objektumról, sem a névről.

Császár szénája 1800: *Császár Szénája* (HBML HvT. 40).

Határpont a település ÉNy-i határában, az egykori Tedej birtok és Szentmihály (a mai Tiszavasvári) között.

Császár-tanya 2012: *Császár tanya*.

Egykor tanya volt. Molnár András lakott benne, majd Szanyi Sándoré lett. Régebben *Császár* nevű lehetett.

Csatorna lásd **Hortobágyi-csatorna**

Csatorna lásd **Keleti-főcsatorna**

Csege-kút lásd **Cseke-kút**

Csegei kövesút lásd **Csegei út**

Csegei út 2012: *Csegeji kövesút ~ Csegeji út ~ Görbeházi út*, 1981: *Csegei út* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Csegeji út* (Kőrösi 24), 1923: *Csegei ut* (K), 1920: *T. csegei ut* (HBML Ny. 117).

Út a település DNy-i határában. 1957 őszén kezdték el leburkolni, előtte földút volt. Görbeházára és Tiszacsegére vezet.

Cseh-halom 1990: *Cseh-domb* (Draviczky 39), 1972: *Csehalom* (Kőrösi 24), 1858: *Cseh halom ~ Csehalma* (MKFT.; HBML Ny. 34), 1855: *Cseh halma* (HBML HvT. 48/1), 1776: *Cse Halma, collic. ~ Cseg Halma, collic.* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 4; SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 5), 1767–1779: *Cseh halom* (MOL S11 No830: 23).

Kiemelkedés a település ÉNy-i határában, az egykori Tedej birtok területén. Nevének eredetére nem tudtak magyarázatot adni a névhasználók. Vélhetően a *Cseh* családnévből alakult.

Cseh halma alatt lévő Lapos lásd **Uzonyi-lapos**

Cseh halma alatti lapos lásd **Uzonyi-lapos**

Cseh halma lásd **Cseh-halom**

Cseh-árka lásd **Császár árka**

Cseh-domb lásd **Cseh-halom**

Cseh-halom-lapos lásd **Uzonyi-lapos**

Cseh-tanya 1905: *Cseh tanya* (Kogutowicz 22), 1889: *Cseh t.* (Gönczy–Kogutowicz), 1884–1885: *Cseh tn.* (HKFT.).

Lakott hely a mai Cseh-halom mellett, a település ÉNy-i határában.

Cseke-kút 1990: *Cseke kút* (Draviczky 88), 1972: *Cseke kút* (Kőrösi 24), 1938: *Cseke-kút* (Molnár 8), 1884–1885: *Csege kút* (HKFT.), 1858: *Cseke kút* (MKFT.), 1846–1847: *Cseke kút* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).

Egykori kút a település É-i határában, a Pusztá nevű határrészen, a Cseke-part területén állt. A 19–20. sz. fordulóján még megvolt, majd betemették.

Cseke-part 1990: *Cseke-part* (Draviczky 40).

Kiemelkedés a település ÉNy-i határában, a Pusztá nevű határrészen. A terület csekély magasságú, az adatközlők szerint innen kapta a nevét. A területen volt egykor a Cseke-kút.

Cselelő-hát lásd **Cserelő-hát**

Csengeri-tanya 2012: *Csengeri tanya*, 1972: *Csengeri tanya* (Kőrösi 24), 1923: *Csengeri tny.* (K).

Egykor tanya volt a település É-i határában, a Pusztá nevű határrészen. Nevét tulajdonosáról kapta.

Csenger-tanya 1884–1885: *Csenger tanya* (HKFT.).

Egykor tanya volt a település Ny-i határában, a Polgári út mellett. Nevét tulajdonosáról kapta.

Csepűs 1990: *Csepűs ~ Csepűs-szőlő* (Draviczky 10), 1920: *Csepűs kert* (HBML Ny. 117).

Határrész a település K-i határában. Egy része egykor szőlőskert volt, amelynek a K-i oldalán kendertermeltek, s a kenderrel kapcsolatos munkálatok egy része itt történt. A névhasználók szerint innen származik a terület neve. A *csepű* 'vastag, durva vászon' jelentése a kenderből készített anyagra utal (ÚMTsz. 1: 792).

Csepűs lásd **Csepűsszőlő**

Csepűs-kert lásd **Csepűs**

Csepűs-kert lásd **Csepűsszőlő**

Csepűs-kert 2012: *Szöllő*, 1981: *Csepűsszőlő* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Csepűsszőlő* (Kőrösi 8), [20. sz. első fele]: *Csepűs kert* (Kiss E. 63), 1886: *Csepűs szőlő ~ Csepűs szőlő* (HBML HmK. 7; HBML HmT. 13), 1871: *Csepűs kert* (HBML HmK. 2/61–62), 1853: *Csepűs* (Révész 22), 1783/1867: Jelenleg ugynevezett *Csepűs szőlők* (HBML HvT. 2/a).

Szőlőskert a település K-i határában, a Nyíregyházi út és a Dorogi út között.

Csepűs-szőlő möge 2012: *Csepűs szöllő mege ~ Csepűs szöllő megi ~ Szöllő mege ~ Szöllő megi*, 2008: *Szöllő mege*, 1990: *Csepűs-szőlő megi ~ Szőlő-megi* (Draviczky 10; Draviczky, térképmelléklet), 1972: *Szöllő megi* (Kőrösi 50), 1938: *Szöllő-megi* (Molnár 8). [20. sz. első fele]: *Szöllő megi* (Kiss E. 63),

Határrész a település K-i határában. A Csepűs-szőlő mögött, attól K-re fekvő terület.

Csepűs-szőlő lásd **Csepűs**

Csepűs-szőlő lásd **Csepűs-kert**

Csepűs-szőlők lásd **Csepűs-kert**

Csepűsszőlő 2012: *Csepűs ~ Csepűsszőlő*, 1969: *Csepűs-kert* (HBML Ny. 208), 1967: *Csepűsszőlős* (Hnt. 283), 1956: *Csepűsszöllő* (Hnt. 263), 1944: *Csepűsszöllő* (Hnt. 252).

Kertváros, lakott hely a település K-i részén. Egykor az egész területen szőlőt termeltek. Mára egy része beépült.

Csepűsszőlős lásd **Csepűsszőlő**

Cserelő-hát 1858: *Csörelhát* (MKFT.), 1800: *Cselelő Hát* (HBML HvT. 40), 1776: *Cserelő hát* (MOL S11 No830: 16), 1767–1779: *Cserelő hát* (MOL S11 No830: 14).

Vízzel körülvett enyhe kiemelkedés a Fehér-határ környékén, a település ÉNy-i határában. Ma nagyobb része Újtikos határához tartozik.

Cserepes 2009: *Cserepes*, 2008: *Cserepes*.

Földterület a település D-i határában, a Vidi-föld nevű határrészen. A területen állt egykor a Cserepes csárda.

Cserepes-hát 1990: *Cserepes-hát* (Draviczky 48), 1858: *Cserepes hát* (HBML HvT. 54), 1854: *Cserepes hát* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Cserepes hát* (HBML HvT. 46).

Szántó a település DNy-i határában. A polgári határba eső részét *Kaprosi legelő*-nek hívják. A névhasználók szerint ha nyáron sokáig nem esett az eső, akkor a föld legteteje annyira megszáradt, hogy felgöndörödött, megcserepesedett.

Cserepes csárda 2012: *Cserepes csárda* ~ *Határ csárda*, 1990: *Cserepes* ~ *Cserepes csárda* (Draviczky 95), 1972: *Cserepes kocsmá* (Kőrösi 24), 1938: *Cserepes-korcsma* (Molnár 8, 18), 1889: *Cserepes csárda* (Gönczy–Kogutowicz), 1884–1885: *Cserepes cs.* (HKFT.), 1858: *Cserepes* ~ *Cserepesi csárda* (HBML HvT. 55; MKFT.), 1855: *Cserepes* (HBML HvT. 47), 1854: *Cserepes nevű csárda* (HBML Jkv.).

Egykor csárda volt a település D-i határában, a régi Böszörményi országút mellett. A névhasználók szerint egyedül ez a csárda volt cseréppel fedve a környező épületek közül, innen kapta a nevét.

Cserepes kocsmá lásd **Cserepes csárda**

Cserepes lásd **Cserepes kocsmá**

Cserepesi-járás 1972: *Cserepesi járás* (Kőrösi 25).

Szántó a település D-i határában. A névhasználók szerint itt húzódott valaha a település határa. Bizonyára a Cserepes csárdáról kapta a nevét.

Cserepesi csárda lásd **Cserepes kocsmá**

Cserépszín 2012: *Téglagyár*, 1990: *Cserépszín* (Draviczky 68), 1972: *Cserépszín* (Kőrösi 25), 1884–1885: *Városi gyár* (HKFT.).

Téglagyár a település Ny-i határában, közel a belterülethez. Cserépszárító szín állt itt 1882 előtt, ami a tégláégetőhöz tartozott. Az adatközlők szerint innen származik a neve.

Csiha vize 1990: *Csiha vize* (Draviczky 81).

Vízfolyás a település Ny-i határában, közel a belterülethez. A Csiha malomból kifolyt szennyezett víz, amely az Új-szőlő előtti árokban folyt a Sintérház felé.

Csikó-hát lásd **Csikós-hát**

Csikó-tó-fertő lásd **Csikó-tó**

Csikó-tós lásd **Csikó-tó**

Csikós Daróczi Pistáék tanyája 2008: *Csikós Daróci Pistáék tanyájok*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határ részen, a település D-i határában.

Csíkos lásd **Békás-ér**

Csíkos lásd **Csíkos-ér**

Csíkos-derék lásd **Békás-ér**

Csíkos-ér lásd **Békás-ér**

Csíkos laposa 1990: *Csikos-laposa* (Draviczky 73).

Vizes terület a Rét nevű határrész 11. dűlőjében, a település DNY-i határában. A területen található a Csíkos-ér. A mintegy 80–100 holdnyi terület átnyúlik a böszörményi határba. Területének legnagyobb része Kovács Jánosé, ezért őt „csíkosi” Kovácsnak ismerték.

Csikós Reszegi-hát 2012: *Csikós Reszegi hát*.

Enyhe kiemelkedés a település ÉNy-i határában. A *Csikós* a tulajdonos ragadványneve.

Csíkos-ér 2012: *Csíkos*, 1990: *Csíkos-ér* (Draviczky, térképmelléklet), 1858: *Csikos* (HBML HvT. 54).

Vízfolyás a böszörményi és a nánási határban, a település DNy-i határánál. A Csíkos laposa nevű helyen folyik keresztül. A névhasználók szerint egykor csíkásztak az érben, innen ered a neve.

Csíkos-fenek 1811: *Csikos fenekenn* (HBML Jkv.).

Vizes terület a település DNy-i határában.

Csíkos-halom 1767–1779: *Csikos halom* (MOL S11 No830: 23).

Kiemelkedés a település ÉNy-i határában, az egykori Tedej birtok területén.

Csíkos-hát 1800: *Csikos Hát* (HBML HvT. 40), 1776: *Csiko Hát*, loc. (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 9), 1770: *Csikos Hát* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 2. 3), 1767–1779: *Csikoshát* (MOL S11 No830: 23).

Vízzel körülvevett enyhe kiemelkedés a település ÉNy-i határában, az egykori Tedej birtok területén.

Csikó-tó 1972: *Csikóútóu* (Kőrösi 25), 1938: *Csikótós* (Molnár 8), 1845: *Csikotó Fertő* (MOL S12 Div11 No17: 1).

Mélyebben fekvő legelő a település ÉNy-i határában.

Csingilingi 1990: *Csingi-lingi* (Draviczky 80).

Vízfolyás, egy része szántó. Egyes névhasználók szerint az ér kicsinységére (jelentéktelenségére) utal a név, mint ahogyan a kis harang szól a szegények temetésekor.

Csirefenék 1800: *Csire Fenék* (HBML HvT. 40).

Vízzel körülvevett enyhe kiemelkedés a település ÉNy-i határában.

Csirketelep 2012: *Csirketelep*.

Baromfitelep a Pusztá Nagyságosdűlőjében, a település É-i határában.

Csiszár 2012: *Csiszár ~ Csiszár telep*.

Földterület a település ÉNy-i határában. Egykor a Micsurin Termelőszövetkezet központja, előtte pedig Csiszár nevű ember tulajdona volt.

Csiszár Imréék tanyája 2012: *Csiszár Imréék tanyája*.

Tanya a Sinai-dűlő mellett, a település ÉNy-i határában.

Csiszár Imre tanyája 2012: *Csiszár Imre tanyája ~ Csiszár tanya*.

Egykor tanya volt a Haladás Termelőszövetkezet központja mellett, a Vidi-föld Határ-dűlőjében, a település D-i határában. Nagy, 200–300 köblös terület tartozott hozzá.

Csízárék tanyája 2012: *Csízár Gabi zöldseges tanyája ~ Csiszár Gábor tanya ~ Csízár Gábor tanyája ~ Csízár tanya ~ Csízár tanyája ~ Csízárék tanyája*, 1972: *Csízár tanya* (Kőrösi 25), 1923: *Csízár tny.* (K).

Egykor tanya volt a Csegei úttól É-ra a Keleti-főcsatorna mellett, a település DNy-i határában. Csiszár Gábor tulajdona volt.

Csízár-tanya 2012: *Csiszár Miklós tanya*, 1972: *Csízár tanya* (Kőrösi 25).

Tanya. Csízár Mikós tulajdona.

Csohány Ferenc-tanya 1905: *Csohány tanya* (Kogutowicz 22), 1889: *Csohány t.* (Gönczy–Kogutowicz), 1886: *Csohány Ferencz* (HBML HmT. 10; HBML HmK. 10), 1884–1885: *Csohány Ferecz tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a mai Nagyszálláshalmi-dűlő környezetében a település ÉNy-i határában.

Csízár Gabi zöldséges tanyája lásd **Csízárék tanyája**

Csízár Gábor tanyája lásd **Csízárék tanyája**

Csízár Gábor-tanya lásd **Csízárék tanyája**

Csízár Miklós tanya lásd **Csízár-tanya**

Csízár tanyája lásd **Csízárék tanyája**

Csízár-tanya lásd **Csízár Imre tanyája**

Csízár-tanya lásd **Csízárék tanyája**

Csízár-telep lásd **Csízár**

Csohány Antal tanyája lásd **Csohány Anti tanyája**

Csohány Ferenc lásd **Csohány Ferenc-tanya**

Csohány János-tanya 2012: *Csohány János tanyája*, 1990: *Móricz-tanya* (Draviczky, térképmelléklet), 1858: *Csohány János tanya* (MKFT.).

Egykor tanya volt a Cserepes-csárdától É-ra, a mai Nagy-Peres-dűlőben, a település D-i határában.

Csohány János tanyája lásd **Csohány János-tanya**

Csohány Jenő-dűlő lásd **Doktor-dűlő**

Csohány Jenő tanyája 2012: *Csohány Jenő tanyája*.

Egykor tanya volt a település D-i határában.

Csohány László lásd **Csohány-lapos**

Csohány László tanyája lásd **Csohány-föld**

Csohány Miklós lásd **Csohány-lapos**

Csohány Sándor birtoka 2012: *Csohány Sándor birtoka ~ Csohán Sándor földje*.

Földterület és tanya a Pusztá nevé határ-részen, a település É-i határában. Tulajdonosa, Csohány Sándor volt.

Csohány Sándor földje lásd **Csohány Sándor birtoka**

Csohány Zoltán földje 2012: *Csohány Zoltán földje*.

Földterület. Csohány Zoltán tulajdona volt. Bérlők dolgoztak rajta.

Csohány Zsiga-tanya 2012: *Csohány Zsiga tanya*.

Egykor tanya volt. Csohány Zsigmond tulajdona.

Csohány Zsigmond földje 2012: *Csohány Zsigmond földje*.

Földterület. Csohány Zsigmondé volt.

Csohány Anti dűlője 2012: *Csohány dűlő*, 2012: *Csohány Anti dűlője*, 1990: *Csohány-dűlő* (Draviczky 37).

Földterület a település ÉNy-i határában. Csohány Antalról kapta a nevét, akinek nagy területű földje és tanyája volt a dűlőben.

Csohány Anti tanyája 2012: *Csohány Antal tanyája ~ Csohány Anti tanyája*, 1990: *Csohány Anti tanyája* (Draviczky, térképmelléklet), 1905: *Ujvári tanya* (Kogutowicz 22), 1889: *Ujvári t.* (Gönczy–Kogutowicz), 1884–1885: *Ujvári tanya* (HKFT.).

Egykor tanya volt az Új-osztás nevű határrészen, a település ÉNy-i határában. Tulajdonosáról, Csohány Antalról kapta a nevét, akinek nagy területű földje is volt a tanyaéhoz.

Csohány-dűlő 1990: *Csohány-dűlő* (Draviczky 29).

Földterület a település ÉNy-i határában. A család, melyről a dűlő kapta a nevét, Nánás leggazdagabb családjaik egyike volt. Szinte valamennyi családtagnak volt 100–150 hold földje a település határának különböző részén.

Csohány-dűlő lásd **Balázs-dűlő**

Csohány-dűlő lásd **Csohány Anti dűlője**

Csohány-dűlő lásd **Doktor-dűlő**

Csohány-föld 2012: *Csohány föld ~ Csohány László tanyája*.

Földterület és tanya a Pusztá nevé határrészen, a település ÉNy-i határában. Egykor Csohány László tulajdona volt ez a föld és a tanya.

Csohány-tanya 2012: *Csohány tanya ~ Pósa Zsófi tanyája*.

Egykor tanya volt. Régen Csohány tulajdona volt, később Pósa Zsófié lett.

Csohány-lapos lásd **Váradilapos**

Csohány-lapos 1990: *Csohány-lapos* (Draviczky 62), 1972: *Csohány lapos* (Kőrösi 25), 1923: *Csohány lapos* (K), 1885: *Csohán László* (HKFT.), 1884–1885: *Csohány Miklós* (HKFT.).

Szántó, legelő, kaszáló. A család, akiről a lapos a nevét kapta, Nánás leggazdagabb családjaik egyike volt. Szinte valamennyi családtagnak volt 100–150 hold földje a határ különböző részén. Ez a terület 15 holdnyi, amelyet a Csohány-családot követően sok gazda birtokolt.

Csohány-szőlő-lapos lásd **Váradilapos**

Csohány-tanya lásd **Csohány Ferenc-tanya**

Csohány-tanya 2012: *Csohány tanya*, 1990: *Csohány-tanya* (Draviczky, térképmelléklet), 1972: *Csohány tanya* (Kőrösi 25), 1884–1885: *Csohan tn.* (HKFT.).

Tanya volt a Pusztá nevé határrészen, a település É-i határában, a Csohány-dűlőben feküdt.

Csontíz 1990: *Csontíz* (Draviczky 74), [20. sz. első fele]: *Csontisz* (Kiss E. 63), 1858: *Csontiz* (HBML HvT. 56), 1854: *Csontész* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Csontész* (HBML HvT. 46).

Vízfolyás a település DNy-i határában. A Hortobágy-kanális ennek az érnek a nyomvonalán folyik egy részen. Körülötte gyenge minőségű földek vannak. A névhasználók szerint nevét onnan kapta, hogy az ér nagyon keskeny, „íznyi”, s mellette egykor csontokat találtak.

Csordajáró út 2012: *Csorda út*, 1885: *Csordajáró út* (HBML HmT. 9).

Út a Közös-legelőn, a település DNy-i határában. Egykor a csordát hajtották rajta.

Csorda-kút 1972: *Csorda kút* (Kőrösi 26), 1923: *Csordakút* (K).

Kút a Közös-legelőn, a település DNy-i határában. A csorda itatását szolgált.

Csorda út lásd **Csordajáró út**

Csorda-kút lásd **Első-csordakút**

Csorda-legelő 2008: *Csordalegelő*, 1990: *Csorda-legelő* (Draviczky, térkép-melléklet).

A Nagy-legelő egy része a település DNy-i határában.

Csorda-legelő 2012: *Csorda legelő*, 2009: *Csordalegelő*.

Legelő, a Kaján-szik egy része a Lopó-halom-járás mellett, a település D-i határában.

Csormás-tanya 1884–1885: *Csormás tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a mai Balázstelki-dűlő középső részén, a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Csorvási-dűlő 1990: *Csorvássy kereszt-dűlő ~ Csorvási dűlő* (Draviczky 33; Draviczky, térkép-melléklet), 1981: *Csorvási-dűlő* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Csorvási dűlő* (Kőrösi 26), 1886: *Csorvási András* (HBML HmT. 11).

Földterület. A város egyik leggazdagabb családjáról kapta a nevét.

Csorvási-lapos 1990: *Csorvássy-lapos* (Draviczky 79).

Kaszáló, legelő a település ÉNy-i határában. A Csorvássyaknak a birtoka volt.

Csorvási-tanya 2012: *Csorvási tanya*, 1884–1885: *Csorvási Balázs* (HKFT.).

Egykor tanya volt a mai Csorvási-dűlő középső részén a Választó-dűlő partján, a Romlott-csárda laposától D-re, a település D-i határában. Egykori tulajdonosáról kapta a nevét.

Csorvási András lásd **Csorvási-dűlő**

Csorvási Balázs lásd **Csorvási-tanya**

Csorvási Balázs tanyája 2012: *Csorvási Balázs tanyája*.

Egykor tanya volt a település ÉNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Csorvássy-kereszt-dűlő lásd **Csorvási-dűlő**

Csorvássy-part lásd **Vörös-halom**

Csörel-hát lásd **Cserelő-hát**

Csősz-árok lásd **Császár árka**

Csuja Imre-tanya 2012: *Csuja Imre tanya ~ Csuja Imre tanyája ~ Csuja tanya*, 1972: *Csuja tanya* (Kőrösi 26), 1923: *Csuja tny.* (K).

Egykor tanya volt az Eszlári-dűlőben, a település É-i határában.

Csuja Imre tanyája lásd **Csuja Imre-tanya**

Csuja Sándor-tanya 2012: *Csuja Sándor tanya*.

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Utóbb Csuja Gáboré volt, aki 1964-ben meghalt. A tanya helyén ma egy víkendház van.

Csuja-tanya lásd **Csuja Imre-tanya**

Csujáék libaólja 2012: *Csujáék libaólja*. Libaól a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Csuka László lásd **Csuka László-tanya**

Csuka László-tanya 2012: *Csuka László tanya*, 1886: *Csuka László ~ Csuka Sándor* (HBML HmK. 10; HBML HmT. 10).

Egykor tanya volt a mai Silu-lapos egy részén, a település ÉNy-i határában.

Csuka Oláh Miklós tanyája lásd **Csuka Oláh tanyája**

Csuka Oláh tanyája 2012: *Csuka Oláh Miklós tanyája ~ Csuka Oláh tanyája ~ Csuka tanácsnok tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá nevű határ-rész Nagyságos-dűlőjében, a település É-i határában. Egykori tulajdonosáról kapta a nevét.

Csuka Oláh-dűlő 1972: *Csuka Oláh dűlő* (Kőrösi 26).

Szántó. Nevét egy Csuka Oláh nevű emberről kapta, akiről a belterületen a Csuka közt is elnevezték.

Csuka-dűlő 2012: *Csuka dűlő*, 1990: *Csuka-dűlő ~ Gyulai-dűlő* (Draviczky 35), 1981: *Gyulai-dűlő* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Gyulaji dűlő* (Kőrösi 31), 1923: *Gyulai dűlő* (K).

Földterület a település DNy-i határában. Csuka Lajosról kapta a nevét, akinek a legelő szélén volt földje az 1950-es évekig (vö. Csuka-tanya). Gyulai-dűlő néven is említik, mert Gyulai Istvánnak volt a területen tanyája, a dűlőföld Ny-i végén (vö.

Gyulai-tanya). Ma egy része Görbeháza határában van.

Csuka Sándor lásd **Csuka László-tanya**
Csuka Sándor lásd **Csuka-tanya**

Csukás 2012: *Csutkás szőlő*, 1990: *Csukás ~ Csutkás* (Draviczky 10), [20. sz. első fele]: *Csutkás kert* (Kiss E. 63), 1783: *Csukás* (HBML HvT. 5/b).

Kert, a mai Csepüs-szőlő része, a település K-i határában közel a belterülethez. A Csukás nevet onnan kaphatta a névhasználók szerint, hogy a terület mélyedéseiben csukát halászhattak.

Csuka-tanya 2012: *Csuka tanya*, 1884–1885: *Csoka tn. ~ Csuka tn.* (HKFT.), 1858: *Csuka Sándor* (MKFT.).

Egykor tanya volt a Rét-aljon, a mai Csuka-dűlő Ny-i oldalán, a település DNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Csutkás lásd **Csukás**

Csutkás-kert lásd **Csukás**

Csutkás-szőlő lásd **Csukás**

Csürhe-legelő 2012: *Csürhe legelő*, 2008: *Csürhelegelő*, 1981: *Csürhelegelő* (MoFnT. 2: 30).

Legelő a település Ny-i határában, közel a belterülethez. Itt legelt a csürhe, azaz a disznócsorda.

Csürhész Varga Miklós tanyája 2012: *Csürhész Varga Miklós tanyája*.

Egykor tanya volt Tedejen, a település ÉNy-i határában. A *Csürhész* a tulajdonos ragadványneve.

D. Szabó József-tanya 2012: *D. Szabó József tanya*.

Egykor tanya volt a település DNy-i határában. 4 hold föld tartozott hozzá.

Dallos Nagy-tanya 2012: *Dallos Nagy tanya*.

Egykor tanya volt a település DNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Dankó 1972: *Dankó* (Kőrösi 26).

Legelő a Fehér-határ szélében, a Dankó laposa mellett, a település ÉNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Dankó laposa 1972: *Dankó laposa* (Kőrösi 26).

Vizes terület a Dankó nevű hely mellett, a település ÉNy-i határában.

Daróci Lajos tanyája 2012: *Daróci Lajos tanyája*.

Egykor tanya volt a Murvai-dűlőben, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Daróci szarvasmarhatelepe lásd **Daróci-tanya**

Daróci-dűlő 1990: *Daróci-dűlő ~ Mátyus-dűlő* (Draviczky 37).

Földterület. A Daróci-családnak volt a dűlőben 60–80 k. hold földje. Mátyus-dűlő néven is említik: a Mátyus és a Daróci családok között rokoni kapcsolat állt fenn.

Daróciék tanyája 2012: *Daróciék tanyája*.

Tanya a település D-i határában. Daróci András tulajdona.

Daróci-tanya 2012: *Daróci tanya ~ Daróci szarvasmarhatelepek.*, 1905: *Daróci*

tanya (Kogutowicz 22), 1889: *Daróci t.* (Gönczy–Kogutowicz), 1884–1885: *Daróci tanya ~ Daróci tn.* HKFT.).

Egykor tanya volt a Pusztá nevé határ-rész Temető-dűlőjében, a település É-i határában. Tulajdonosáról nevezték el. Utóbb szarvasmarhatelepe lett.

Daróci-tanyák 2009: *Daróci tanyák*.

Egykor tanyák voltak a Vidi-föld nevé határrészen, a település D-i határában.

Darutánc 2012: *Darutánc*, 1990: *Darutánc* (Draviczky 45), 1858: *Daru Táncz* (HBML HvT. 55).

Vizes terület a település D-i határában. 14–15 holdnyi terület. A névhasználók szerint darvak szoktak tanyázni a területen, és amikor udvarolnak egymásnak, olyan mozdulatokat tesznek, mintha táncolnának.

Dávidka lásd **Dávidkai-járás**

Dávidka 2012: *Dávidka*, 2009: *Dávidka*, 2008: *Dávidka*, 1990: *Dávidka* (Draviczky 66), 1981: *Dávidka* (MoFnT. 2: 30), 1938: *Dávidka* (Molnár 7, 11), 1923: *Dávidka* (K), [20. sz. első fele]: *Dávitka* (Kiss E. 63), 1858: *Dávidka ~ Davidka ér* (HBML HvT. 55; MKFT.), 1851: *Dávidka környék* (HBML TK. 35), [1808]: *Dávidka ér* (MOL S11 No1500), 1767–1779: *David Ka* (MOL S11 No830: 22).

Vizes terület a Vidi-föld nevé határrészen, a település D-i határában. A névhasználók egy része szerint egy Dávid nevé vidi rác emberé volt, akinek a fia belefulladt a vízbe. Mások szerint egy Dávid nevé halász élt itt, akinek fiát

vízitündérek csábították a vízbe, és a fiú belefulladt. A téészesítés után juhászat volt, majd magán libafarm lett. Hodály is áll a területen.

Dávidka-ér lásd **Dávidka**

Dávidkai-járás 1972: *Dávidka* (Kőrösi 26), 1972: *Dávidkaji járás* (Kőrösi 27).

Juhlegelő a település D-i határában. Itt fekszik a Dávidka nevű vizes terület.

Deák-halom lásd **Deák-hegy**

Deák-halom 1990: *Deák-halom* (Draviczky 42), 1783: *Deák halom* (HBML HvT. 5/b).

Kiemelkedés. Már a 18. században is a település belterületén feküdt, a Hősök ligete területén. A névhasználók ma sem a nevet, sem az objektumot nem ismerik.

Deák-hegy 1884–1885: *Deák hal.* (HKFT.), 1811: *Deák hegy* (MOL S12 Div11 No17: 2), 1800: *Deák Halom* (HBML HvT. 40).

Kiemelkedés. Egykor Tedej és Szentmihály (a mai Tiszvasvári egy része) között fekvő határhalom volt. Ma a szomszédos Tiszavasvári határában található.

Debreceni Imre földje 2012: *Debrecenyi Imre földje*.

Földterület a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Debreceni Imre kunyhója 2012: *Debrecenyi Imre kunyhója*.

Kunyhó a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Debreceni-tanya 2012: *Debreceni tanya* ~ *Debrecenyi tanya*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Debreceni országút lásd **Böszörményi országút**

Debreceni-tó 1990: *Debreceni-tó* (Draviczky 63), 1972: *Debrecenyi tó* (Kőrösi 27), 1938: *Debreceni-tó* (Molnár 7), 1858: *Debreczeni tó* (MKFT.), 1783/1867: *Debreczenyi tó* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Debreczeni tó* (HBML HvT. 5/b).

Legelő a település D-i határában. A lapályos terület nevét az errefelé húzódó, Debrecenbe tartó útról kapta. Csak hóolvadás után vagy esős idő esetén van benne hosszabb ideig víz. 3–4 köblös terület, próbálták művelni vagy kaszálóként használni, de inkább legelőként használható.

Debródi-tanya 2012: *Debródi tanya*, 1972: *Debródi tanya* (Kőrösi 27), 1923: *Debródi tny.* (K).

Egykor tanya volt. Nevét tulajdonosáról kapta.

Décsei-lapos 1990: *Décsei-lapos* (Draviczky 69).

Legelő. Tulajdonosáról, Décsei Lászlóról nevezték el. 15–16 köblös terület.

Décsi-tanya 1972: *Décsi tanya* (Kőrösi 27), 1923: *Décsi tny.* (K).

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Deli-dűlő lásd **Vicskus-dűlő**

Deli-dűlő útja 1990: *Deli dűlő útja* (Draviczky 75).

Út a település ÉNy-i határában. A Deli-dűlő mellett húzódik.

Deli-tanya 2012: *Deli tanya*.

Tanya a település ÉNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét. A Deli-dűlőben fekszik.

Deme Lajos földje 2012: *Deme Lajos földje*.

Földterület a Rét nevű határrészen, a település DNy-i határában. 100 köblös föld. Deme Lajos művelte, innen kapta a nevét.

Demes János tanyája 2012: *Demes János tanyája*.

Tanya a település DNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Deme-tanya 2012: *Deme tanya*.

Egykor tanya volt a település ÉNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma az Állami Gazdaságé.

Demeter Nagy-tanya 2012: *Demeter Nagy tanya*.

Egykor tanya volt az Eszlári-dűlőben, a település ÉNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Dénó-hát lásd **Denó-sziget**

Denó-part lásd **Denó-sziget**

Denó-sziget lásd **Denó-sziget**

Dénó-part lásd **Denó-sziget**

Denó-sziget lásd **Denó-sziget**

Denó-sziget 2012: *Denó part*, 1990: *Dénó-part* (Draviczky 53), 1854: *Déno hát* (HBML HvT. 39), 1853–1854: *Denő Sziget* (HBML HJkv.), 1851: *Denó Sziget* ~

Dénő Sziget (HBML TK. 35), 1835: *Denő sziget* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH), 1776: *denuo Sziget*, ins. ~ *Denó Sziget*, ins. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 7; SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 21), 1767–1779: *Deno Sziget* (MOL S11 No830: 23).

Enyhe kiemelkedés a település ÉNy-i határában. 1990-re a kiemelkedésből szinte semmi sem maradt. Kb. 80–100 köblösnyi hátsó rész tartozott hozzá.

Dézi-dűlő 1990: *Dézi-dűlő* (Draviczky 31), 1886: *Második dűlő* (HBML HmT. 13).

Földterület és út a település K-i határában. A Dézi-tanya áll a területen.

Dézi-tanya lásd **997. tanya**

Dinnyés-halom 2012: *Dinnyés halom ~ Tedeji halom*, 1990: *Kis Dinnyés-halom ~ Nagy Dinnyés-halom* (Draviczky 59), 1972: *Dinnyés halom ~ Kis dinnyés halom* (Kőrösi 27, 36), 1938: *Dinnyés-halom* (Molnár 8, 18), 1923: *Kis dinnyés halom* (K), 1882: *Dinnyes halom* (Hajdú m. 129), 1858: *Dinyés halom* (MKFT.).

Kiemelkedés a település ÉNy-i határában, Tedej településrész közelében, attól D-re. A névhasználók nem tudják, hogy honnan kapta a nevét, talán dinnyét termeltek rajta. Mára nagyrészt elszántották. A történeti forrásokból nem dönthető el egyértelműen, hogy két halomról van-e szó, s ha igen, melyiket illették Kis-, illetve Nagy-Dinnyés-halom néven.

Dinnyés-halom dűlő 2012: *Dinnyés halom dűlő*.

Út a település ÉNy-i határában. Az út mellett fekszik a Dinnyés-halom.

Disznó lásd **Disznós-telek**

Disznó-kút 1990: *Disznó kút* (Draviczky 90).

Egy gémű, ásott, téglázott, betonkavájú kút volt. A 19. században a konda legelte a területet. A kútra az idősek még emlékeznek.

Disznó-legelő 1990: *Disznó legelő* (Draviczky, térképmelléklet), 1886: *Legelő* (HBML HmK. 11), 1885: *Legelő* (HBML HmT. 8).

Legelő a település É-i határában, közel a belterülethez.

Disznó-legelő lásd **Disznós-telek**

Disznó-telek lásd **Disznós**

Disznós 1854: *Disznó telek* (HBML HvT. 39), 1811: *Disznós* (HBML Jkv.).

Földterület a Borzik-zugtól É-ra, a település ÉNy-i határában. Egykor vélhetően disznók legeltetésére használták.

Disznós-hát 1972: *Disznós hát* (Kőrösi 27), 1858: *Disznós hát ~ Disznós hát* (MKFT.; HBML HvT. 54), 1854: *Disznós hát* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Disznós hát* (HBML HvT. 46), 1783/1867: *Disznós hát* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Disznós hát* (HBML HvT. 5/b).

Rizsföld a mai Határ-dűlőben, a település DNy-i határában. Egykor vélhetően disznók legeltetésére használták.

Disznós-hát alja 1854: *Disznós hát alja* (HBML HvT. 39).

Földterület a Cserepes-hát mellett, attól K-re, a település DNy-i határában.

Disznós-hát-farok 1811: *Disznós Hát farkon erről* (HBML Jkv.).

Földterület a Disznós-hát mellett, a település DNy-i határában.

Disznós-telek 2012: *Disznó legelő*, 1990: *Disznó ~ Disznós telek ~ Disznó legelő* (Draviczky 58; Draviczky, térképmelléklet).

Legelő a település DNy-i határában. Itt legelt az egyik csürhe (disznócsorda). A legelő sarkában egy MÁV-épület állt, a XIII-as őrház. Ma már csak az idősek emlékeznek rá.

Dobó-lapos 2012: *Dobó lapos*, 1938: *Dobó-lapos* (Molnár 8, 18).

Vizes terület, kaszáló a település É-i határában. Területe 90 hold. A helybeliek szerint a tulajdonosáról kapta a nevét.

Dobos Laci tanyája 2012: *Dobos Laci tanyája*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határ részen, a település D-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Dobos Lajos tanyája 2012: *Dobos Lajos tanyája*.

Egykor tanya volt a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Dobosék tanyája 2012: *Dobosék tanyája*.

Egykor tanya volt a település É-i határában. Tulajdonosairól kapta a nevét.

Dobos-part 1990: *Dobos-part* (Draviczky 39).

Kiemelkedés a település É-i határában. Homokból áll, az 1960-as években bányászták is. Dobos Lajos tanyája és Dobosék tanyája mellett.

Dobos-róna 1990: *Dobos-róna* (Draviczky 73), 1858: *Dobos rona* (HBML HvT. 54; HBML HvT. 56).

Vízfolyás a település DNy-i határában. Csak magas vízállás esetén lehet végigkövetni folyását. A Nagy-legelőről a Domb-szeg Ny-i lejtőjéről a Csegei út alatt átfolyva D felé tart, és a János-rétbe ömlik. A névhasználók a név eredetére nem tudtak magyarázatot adni.

Dobos-róna dűlője 1990: *Dobos róna-dűlője* (Draviczky 35).

Földterület a település DNy-i határában. A területen fekszik a Dobos-róna.

Dobos-tanya 2012: *Dobos tanya*.

Tanya a település DNy-i határában. Dobosék tulajdona.

Dobó-tanya 1972: *Dobóu tanya* (Kőrösi 27), 1923: *Dobó tny.* (K).

Egykor tanya volt a Puszta nevű határrészen, a település É-i határában.

Dobozi-kút 1990: *Dobozi kút* (Draviczky 90).

Egy gémű, téglázott belsejű, fa kávájú kút volt. A kút mellett kunyhó állt. Dobozi nevű számadóról kapta a nevét, aki itt őrizte a tinógulyát.

Doktor Berencsi Géza földje 2012: *Doktor Berencsi Géza földje*.

Földterület a Fürdő-dűlőben, a település ÉNy-i határában. A föld tulajdonosáról nevezték el.

Doktor Ormós-birtok 2012: *Doktor Ormós birtok*.

Földterület a vasút mentén, a település ÉNy-i határában. 100 hold föld, gyümölcsösssel. Pesti ember tulajdona volt, róla kapta a nevét a terület.

Doktor Vitéz István-tanya 2012: *Doktor Vitéz István tanya*.

Egykor tanya és nyári szállás volt a Mély-ér közelében, a település DNy-i határában.

Doktor-dűlő 1990: *Csohány Jenő-dűlő* (Draviczky 33), 1990: *Csohány-dűlő* (Draviczky 33), 1990: *Doktor-dűlő* (Draviczky 33), 1886: *Tizenhatodik dűlő* (HBML HmT. 11).

Földterület a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosáról, Csohány Jenőről kapta a nevét. Később Kovács László doktornak volt itt földje, a Doktor-dűlő név innen ered.

Dományék tanyája 2012: *Dományék tanyája*.

Tanya a Puszta nevű határrészen, a település É-i határában. A tulajdonosáról nevezték el.

Dombi György tanyája 2012: *Dombi György tanyája*.

Tanya a Puszta nevű határrészen, a település É-i határában. A tulajdonosáról nevezték el.

Dombi Lajos tanyája lásd **Dombi-tanya**

Dombi Miklós fiának rezidenciája 2012: *Dombi Miklós fiának rezidenciája*.

Egykor tanya volt a Pusztta nevű határrészen, a település É-i határában. A tulajdonosáról nevezték el.

Dombi Mityu tanyája lásd **Dombi-tanya**

Dombi Sándor földje 2012: *Dombi Sándor földje*.

Földterület a Rét nevű határrészen, a település Ny-i határában. A tulajdonosáról nevezték el.

Dombi-dűlő 2012: *Lente dűlő*, 1990: *Lente-dűlő* (Draviczky 32), 1990: *Romlottcsárda dűlője* (Draviczky 32), 1972: *Dombi dűlői* (Kőrösi 28).

Földterület a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Nevét Lente nevű tulajdonosáról kapta. A dűlő közepén egykor a Romlott csárda állt.

Dombi-tanya 2012: *Dombi Mityu tanyája ~ Dombi tanya ~ Dombi Lajos tanyája*, 1972: *Dombi tanya* (Kőrösi 28), 1923: *Dombi tny.* (K).

Nagy tanya a Murvai-dűlőben a Pusztta nevű határrészen, a település É-i határában. A tanyát tulajdonosáról, Dombi Lajosról nevezték el, később a fiáé lett.

Dombszeg lásd **Dombszeg-halom**

Domb-szeg 2012: *Dombszeg ~ Százköblös*, 2008: *Százköblös*, 1990: *Növendék bika legelő ~ Százköblös* (Draviczky, térképmelléklet; Draviczky 90, 225), 1981:

Százköblös-dűlő (MoFnT. 2: 31), 1972: *Százköblös* (Kőrösi 50), 1856: *Nánási adományos legelő* (HBML HvT. 49).

Földterület a Fürj-ér és a Rét-alj között, a település Ny-i határában. Régebben itt legeltek a növendék bikák. A területhez tartozott a Százköblös-tanya.

Domb-szeg-halom 2012: *Dombszeg halom*, 1990: *Dombszeg* (Draviczky 46), 1972: *Dombszeg* (Kőrösi 28), 1972: *Nagy dombszeg* (Kőrösi 42), 1938: *Dombszeg* (Molnár 7, 18), 1923: *Dombszeg telek* (K), 1884–1885: *Domszeg telek* (HKFT.), 1858: *Domszeg halom* (MKFT.), 1783/1867: *Kis domb szeg, Nagy Domb szeg* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Kis domb szeg, Nagy domb szeg* (HBML HvT. 5/b).

Kiemelkedés a település Ny-i határában, a Dombszeg nevű földterületen.

Dombszeg-telek lásd **Dombszeg-halom**

Dombszegi bekötő kövesút 2012: *Dombszegi bekötő kövesút*.

Út a Dombszeg nevű földterületen, a település Ny-i határában.

Domb-szegi-kút 1990: *Dombszegi kút* (Draviczky 90).

Két gémű, ásott, téglázott, beton kávájú kút a Dombszeg nevű helyen, a település Ny-i határában. A közelében kunyhó volt.

Domb-szegi-legelő 1981: *Domb-szegi-legelő* (MoFnT. 2: 30).

Legelő a Fürj-halomtól Ny-ra, a település Ny-i határában.

Dorogi csárda 1990: *Dorogi csárda* (Draviczky 61), 1972: *Dorogi csárda* (Kö-

rösi 28), 1884–1885: *Doroghi cs.* (HKFT.), 1869: *Dorogi cs.* (HBML HvT. 61), 1858: *Doroghi csárda* (MKFT.), 1782–1784: *w:h: (zu) Dorog* (MOL S12 Div11 No2).

Egykor csárda volt a nánási és a dorogi határon, a Csárda-lapos nevű hely szélén, a település É-i határának csücskében.

Dorogi kövesút lásd **Dorogi út**

Dorogi út 2012: *Dorogi kövesút ~ Dorogi út*, 1972: *Dorogi út* (Körösi 28), 1886: *H. Dorogi ország ut* (HBML HmT. 13), 1767–1779: *Dorogi út* (MOL S11 No830: 22).

A szomszédos Hajdúdorog felé vezető út a település K-i határában.

Dorogi-víz laposa lásd **Dorogi-víz útja**

Dorogi-víz útja 1990: *Dorogi-víz útja ~ Dorogi-víz-laposa* (Draviczky, térképmelléklet; Draviczky 64).

Vízfolyás a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Az 1960-as évek első felében a szomszédos Hajdúdorog felől betört a víz a nánási Vidi-földre és a víz belefolyt a Vidi-érbe.

Dózsa lásd **Dózsa téesz**

Dózsa téesz 2012: *Dózsa ~ Dózsa téesz ~ Dózsa Tsz. központja*, 1990: *Lente tanya* (Draviczky, térképmelléklet), 1981: *Dózsa Tsz* (MoFnT. 2: 30), 1973: *Dózsa Tsz.* (Hnt. 350–1), 1967: *Dózsa Tsz.* (Hnt. 283).

Téeszközpont a Hadirokkantak földjétől É-ra, a település Ny-i határában. Régen egy Lente nevű ember tanyája állt itt.

Dózsa téesz juhépületei 2012: *Dózsa téesz juhépületei*.

Juhteleg volt a település Ny-i határában.

Dózsa téesz központja lásd **Dózsa téesz Dózsa téesz pulykatelepe** 2012: *Dózsa Tsz. pulykatelepe*.

Pulykatelepe a település Ny-i határában. A Dózsa téesz tulajdona volt.

Dráviczky-dűlő 1990: *Dráviczky László-dűlő ~ Dráviczky-dűlő* (Draviczky 32).

Kb. 60 holdas földterület a Vidi-föld nevű határrészen. Tulajdonosának tanyája és gyümölcsöse volt a területen.

Dráviczky László-dűlő lásd **Dráviczky-dűlő**

Dráviczky-tanya 2012: *Dráviczki tanya*.

Egykor tanya a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában, a Dráviczky-dűlőben.

Drobecz-lapos 1990: *Drobecz-lapos* (Draviczky 74).

Kaszáló, legelő a település Ny-i határában. Egykori tulajdonosáról kapta a nevét. Területe 15–16 hold.

Drobecz-tanya 2012: *Drobecz tanya*.

Tanya a település Ny-i határában. A Drobecz-család, amely egykor a tanyát birtokolta, kihalt.

Dungó Nagy-dűlő lásd **Kis-Rezes**

Dungó Nagy lányok tanyája 2012: *Dungó Nagy lányok tanyája*.

Tanya a Pusztta nevű határrészen, a település É-i határában. Később Vadnai Lajosé lett.

Dübögő-part 2012: *Dübögő part*, 1990: *Dübögő-part* (Draviczky 54).

Enyhe kiemelkedés a település ÉNy-i határában, a Szamár-hát nyúlványa. A névhasználók szerint nevét onnan kapta, hogy a föld úgy dübög itt, mintha a földet kikaparták volna a belsejéből. A hagyomány szerint a törökkel vívott harcok előtt a tedeji egyház iratait belerakták a templom tornyának harangjába, és azt ide rejtették el.

Egyház földje 1990: *Egyház földje ~ Egyház-dűlő ~ Eklézsia-dűlő* (Draviczky, térképmelléklet; Draviczky 30), 1886: *Ev. ref. egyházi föld* (HBML HmT. 13).

Földterület a Csepűs-szőlő szélétől a szomszédos Hajdúdorogi határáig. A református egyház földje volt, innen kapta a nevét.

Egyház rétje 2012: *Egyház rét ~ Egyház réttye*, 1990: *Egyház rét ~ Egyház rétje* (Draviczky 19; Draviczky, térképmelléklet).

Földterület a település ÉNy-i határában. 1882-ben adta a város a református egyháznak, az pedig haszonbérbe adta. Később a Micsurin tévész tulajdona lett. A terület közepén az egyház tanyát is építetett.

Egyház-dűlő lásd **Egyház földje**

Egyház-dűlő 2012: *Egyház földje ~ Egyház földek ~ Egyházföld*, 1990: *Egyház földje ~ Egyház-dűlő* (Draviczky, térképmelléklet; Draviczky 36).

Földterület a Rét nevű határrészen, a település ÉNy-i határában. 100 köblös föld, Deme Lajos (tisztartó) művelte. A névhasználók szerint 1928 előtt pusztá volt,

csak káka termett rajta. 1928 után felosztották, addig műveletlen terület volt. Régebben a református egyház tulajdona volt.

Egyház-föld lásd **Egyház-dűlő**

Egyház-földek lásd **Egyház-dűlő**

Egyház földje lásd **Egyház-dűlő**

Egyház-rét lásd **Egyház rétje**

Egyház-tanya 2012: *Egyház tanya*.

Egykor tanya volt a település ÉNy-i határában.

Éhező-hát 1972: *Éhezőü hát* (Kőrösi 28), 1938: *Éhező-hát* (Molnár 8), 1783: *Éhező hát* (HBML HvT. 5/b).

Legelő a Fürj-halomtól É-ra a Polgári út mellett, a település Ny-i határában. A névhasználók szerint a nevét onnan kapta, hogy mire ide ért az ember a településről, megéhezett.

Éhező-hát-dűlő [20. sz. első fele]: *Éhezőhát dűlő* (Kiss E. 63).

Földterület a település Ny-i határában, az Éhező-hát mellett.

Eklézsia 1820: *Eklésia* (HBML HvT. 41).

Földterület a település É-i határában. Vélhetően egykor az egyház tulajdona volt.

Eklézsiaé 1845: *Eklesiaja* (MOL S12 Div11 No17: 1).

Földterület a település ÉK-i határában. Vélhetően egykor az egyház tulajdona volt.

Eklézsia-dűlő lásd **Egyház földje**

Eklézsia-sziget 1858: *Eklezsia Sziget* (HBML HvT. 54), 1854: *Eklezsia sziget* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Eklā Sziget* (HBML HvT. 46).

Vízzel körülvett enyhe kiemelkedés a mai Hármás-csárda környékén vagy a Süllyedt-kút-dűlő helyén, a település DNy-i határában.

Éles-tanya lásd **990. tanya.**

Élesék tanyája 2008: *Élesék tanyájok.*

Tanya a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Gyümölcsös is tartozott hozzá. Az Éles-család tulajdona volt.

Éles-part 2009: *Éles part.*

Enyhe kiemelkedés a település D-i határában, az Élesék tanyája mellett.

Éliás Gyuri tanyája 2012: *Éliás Gyuri tanyája.*

Egykor tanya a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Ma nincs meg.

Elkülönözött Urbéri Legelő 1811: *Elkülönözött Urbéri Legelő* (MOL S12 Div11 No17: 2).

Földterület a település ÉNy-i határában. Vélhetően egykor legelőként funkcionált. Térképi adat.

Elő-hát 2012: *Elő hát*, 1990: *Előhát* (Draviczky 21, 53), 1938: *Elő-hát ~ Előhát* (Molnár 7, 17), 1884–1885: *Előhát* (HKFT.), 1858: *Elő hát* (MKFT.), 1854: *Elő hát* (HBML HvT. 39), 1853: *Előhát* (Révész 25), 1800: *Elő Hát* (HBML HvT. 40), 1776: *Elő Hát* (alias *Méhes Sziget*), ins. ~ *Előhát* (alias *Méhes Sziget*), ins. (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 7; SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 8), 1767–1779: *ellő Hát* (MOL S11 No830: 23).

Határrész a település ÉNy-i határában. A Tedeji-templompart, a Tedeji-legelő, a Hortobágy-csatorna, a Banga-sor és Porkoláb Lajos tanyája határolja. Az adatközlők szerint a Tisza áradásakor ez a rész mindig száraz maradt.

Elő-hát farka 1990: *Előhát farka* (Draviczky 86), 1990: *Előhát farkok* (Draviczky 56).

Enyhe kiemelkedés a település ÉNy-i határában, az Elő-hát nevű hely mellett. A parton homok található, területe 40–50 holdnyi. Rajta bikahodály állt.

Elő-háti dűlő 2012: *Előháti dűlő*, 1990: *Előháti-dűlő* (Draviczky 37), [20. sz. első fele]: *Elő hát dűlő* (Kiss E. 63).

Út az Elő-hát mellett, a település ÉNy-i határában. A Zöld-halom-dűlő útjának a folytatása.

Elő-hát iskola lásd **Elő-háti iskola**

Elő-hát lásd **Elő-háti-erdő**

Elő-hát lásd **Előhátitanya**

Elő-hát-farok lásd **Elő-hát farka**

Elő-háti-dűlő lásd **Elő-hát-dűlő**

Elő-háti iskola 2012: *Előháti iskola ~ Város tanyája*, 1990: *Előháti iskola ~ város tanyája* (Draviczky, térképmelléklet; Draviczky 21), 1972: *Előhátitanya* (Kőrösi 28), 1938: *város tanyája* (Molnár 15), 1923: *Előhát isk.* (K).

Egykor iskola volt az Elő-hát nevű határrészen, a település ÉNy-i határában. A 2. vh. után iskolát alakítottak ki a Város tanyájából, és a kényszertagosításig itt is tanítottak.

Elő-háti-erdő 2012: *Elő háti erdő*, 1990: *Előháti-erdő* (Draviczky, térképmelléklet), 1972: *Előühát* (Kőrösi 28).

Erdő az Elő-hát nevű helyen, a település ÉNy-i határában. A helybeliek szerint 1839-ben az erdő gondozását az itt élő halászokra, csikászokra bízta. 1860-ban, majd 1875-ben erdősítették újra, miután a régit kitermelték.

Elő-háti-legelő 2012: *Előháti legelő*.

Legelő az Elő-hát nevű helyen, a település ÉNy-i határában.

Előhátitánya 1981: *Előhátitánya* (MoFnT. 2: 30), 1973: *Előhátitánya* (Hnt. 350–1), 1967: *Előhátitánya* (Hnt. 283), 1956: *Előhát* (Hnt. 263).

Külterületi településrész az Elő-hát nevű helyen, a település ÉNy-i határában.

Előháttréti-földek 1815–1816: *Előhát réti földeken* (HBML V.A. 304/a. 3. köt.).

Földterület az Elő-hát nevű helyen, a település ÉNy-i határában.

Első-csordakút 1990: *Csorda kút* (Draviczky, térképmelléklet), 1990: *Első csorda kút* (Draviczky 92).

Egy gémű, ásott, téglázott falú, kisméretű, betonkávájú kút volt. A csorda itatására szolgált.

Első-dűlő lásd **Határ-dűlő**

Első-dűlő 2012: *Első dűlő*.

Földterület a Pusztá nevű határrészen, a település É-i határában.

Első-nyomás 1835: *Első vagy innetső Nyomás* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH).

Földterület a település ÉNy-i határában.

Első-rét 1858: *Iső Rét* (HBML Ny. 34), 1855: *első rét* (HBML HvT. 48/3), 1854: *Első rét* (HBML HvT. 39).

Hosszan elnyúló vizes terület a mai Tej-deji-templomparttól É-ra és Ny-ra.

Első-rét laposa 1990: *Első rét-laposa* (Draviczky 77).

Legelő az Elő-hát-faroktól Ny-ra, a település ÉNy-i határában. Egykor nádvágo.

Engler Jóska tanyája 2012: *Engler Jóska tanyája*.

Egykor tanya volt a Lötér mellett, a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

ÉR lásd **Forrás-ér**

Erdei Miska-tanya lásd **Erdei Miska juhászata**

Erdei Miska juhászata 2012: *Erdei Miska juhászata ~ Erdei Miska tanya*.

Tanya a település ÉNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét, aki juhokat tart.

Erdeiek tanyája 2012: *Erdeiek tanyája*.

Tanya a település ÉNy-i határában. Erdei János juhász tulajdona.

Erdei-tanya 2012: *Erdei tanya ~ Erdei tanya*.

Tanya a település ÉNy-i határában. Erdei László tulajdona. A tanyához tartozott egy halastó is, ami már nincs meg.

Erdélyi János tanyája 2012: *Erdélyi János tanyája*.

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Erdélyi Sára tanyája 2012: *Erdélyi Sára tanyája*.

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Erdélyi-tanya 1972: *Erdéji tanya* (Körösi 29), 1923: *Erdélyi tanya* (K).

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Erdő 2012: *Erdő*, 1783/1867: *Erdő* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Erdő* (HBML HvT. 5/b).

Erdő a Kenderes-kert mellett, attól ÉNy-ra. A település Ny-i határában.

Eszlári kövesút lásd **Eszlári út**

Eszlári út 2012: *Eszlári dűlő ~ Eszlári kövesút ~ Eszlári út*, 1990: *Eszlári út ~ Tokaji országút* (Draviczky 29, 42), 1886: *Eszlári út* (HBML HmK. 11), 1885: *Eszlári út* (HBML HmT. 8), 1846–1847: *eszlári útfélen* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.), 1776: *viam ex Possessione Eszlár ad Oppidum Nánás ~ (Viam) Eszlariensem ~ (Viam) Eszlariensem Nagy út ~ (viam) Eszlariensem Nagy út ~ Eszlariensem (viam) ~ Eszláriensem viam ~ Eszláriensem Viam ~ Eszlariensem Viam ~ Eszlariensis Via ~ Viam Eszláriensem ~ Eszláriensis, via* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3, 4; SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4, 5), 1769: *Tokaji út* (HBML V.A. 301/d. 3. köt.).

Tiszaeszlár és Tokaj felé vezető út a település É-i határában. A városból kivezető részét felszántották.

Eszlári dűlő lásd **Eszlári út**

Evangélikus-református-egyházi-föld
lásd **Egyház földje**

Fácántelep 2012: *Fácántelep*.

Fácántelep a település Ny-i határában.

Fa-kút 2012: *Fa kút*, 1990: *Fa kút* (Draviczky 90).

Egykori kút a Közös-legelőn, a település DNy-i határában. Nem betonnal vagy téglával bélelték, hanem keményfával. Négy gémű, nagyon bővízű, a legelő legnagyobb kútja volt. A 19. században használták. 1990-ben már csak a helye volt látható a tévesz által felszántott részen.

Farkasordító 1990: *Farkasordító* (Draviczky 49), 1972: *Farkasordítóu* (Körösi 29), 1938: *Farkasordító ~ Farkasordító* (Molnár 7, 17).

Enyhe kiemelkedés a település DNy-i határában. A néphagyomány szerint 1886-ban, amikor a Tisza elárasztotta a határt, e részre húzódtak a nádi farkasok. Az ár hosszú ideig tartott, a farkasok megéheztek, s ordítottak. A magaslatra tanya épült.

Farkasordító laposa 1990: *Farkasordító-laposa* (Draviczky 72).

Időszakosan vízzel telt 15–20 köblösnyi mélyedés a Farkasordító mellett, a település DNy-i határában. lapos. A 19. század elején mocsár borította a területet.

Farkasordító-dűlő [20. sz. első fele]: *Farkasordító dűlő* (Kiss E. 63).

Földterület a település DNy-i határában. Itt feküdt a Farkasordító nevű hely.

Farkas-rét 1972: *Farkasrét* (Körösi 29).

Vizenyős, zsombékos hely, legelő a János-rét és a Vörösnád között, a település

Dny-i határában. Farkasok voltak a területen, innen származik a név.

Fazekas 1886: *Fazekas* (HBML HmK. 9), 1886: *Fazekas* (HBML HmT. 11).

Földterület a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Vélhetően Fazekas nevű ember földje volt a területen.

Fazekas Gábor földje 2012: *Fazekas Gábor földje*.

200 köblös földterület a nyíregyházi határban. A tulajdonosa nánási ember volt, de a nyíregyházi határban vett földet.

Fazekas tanyája 2012: *Fazekas tanyája*.

Egykor tanya volt a Puszta nevű határrészen, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Fehér Jóska-tanya 2012: *Fehér Jóska tanya*.

Egykor tanya volt a település Ny-i határban. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Fehér Laci tanyája 2012: *Fehér Laci tanyája*.

Egykor tanya volt a Puszta nevű határrészen, a település É-i határában.

Fehér András dűlője 2012: *Fehér András dűlője*.

Földterület a település DNY-i határában. A földterület végében állt egykor Fehér András tanyája.

Fehér András tanyája 2012: *Fehér András tanyája*.

Egykor tanya volt a település DNY-i határban. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Fehér-határ 2012: *Fehér határ*, 1990: *Fehér-határ* (Draviczky 86), 1972: *Fehér határ* (Kőrösi 29).

Földterület a település ÉNy-i határában, a szomszédos Polgár határa mellett. A terület erősen szikes volt, ami fehérnek látszott. Korábban legeltették, a 2. vh. után fákat ültettek a területre.

Fehér-határi-erdő 2012: *Fehérhatári erdő*.

Erdő a Fehér-határ nevű helyen, a település ÉNy-i határában, a szomszédos Polgár határa mellett.

Fehér-határi-kút 2012: *Fehérhatári kút*, 1990: *Fehérhatári kút* (Draviczky 91).

Két gémű, fa kávájú, ásott, téglázott kút a Fehér-határi-erdőben, a település ÉNy-i határában, a szomszédos Polgár határa mellett.

Fehér-lapos 1990: *Fehér-lapos* (Draviczky 78).

Kaszáló a település ÉNy-i határában. Területe a Berencsi-lapossal együtt 80 hold. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Fekete Gábor tanyája 2012: *Fekete Gábor tanyája*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Fekete Miklós tanyája 2012: *Fekete Miklós tanyája*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Egykori tulajdonosáról kapta a nevét.

Fekete Pista hodálya 2012: *Fekete Pista hodálya*.

Hodály a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Fekete Pista rezidenciája lásd **Fekete-tanya**

Fekete Pista tanyája lásd **Fekete-tanya**

Fekete Sanyi tanyája 2012: *Fekete Sanyi tanyája*.

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Fekete-dűlő 1990: *Fekete-dűlő* (Draviczky 38).

Földterület a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Két Fekete nevű embernek volt a területen tanyája, s mindkettőhöz kb. 20–22 köblös föld tartozott.

Feketéék tanyája 2012: *Feketéék tanyája*, 2009: *Feketéék tanyájok*, 2008: *Feketéék tanyájok*.

Tanyák a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Két tanya, Fekete Gábor és Fekete István tulajdona.

Fekete-halom 2012: *Fekete halom*, 1990: *Fekete-halom* (Draviczky 51), 1972: *Fekete halom* (Körösi 29), 1972: *Kis fekete halom* (Körösi 37), 1972: *Nagy fekete halom* (Körösi 42), 1938: *Fekete-halom* (Molnár 8, 14), 1923: *Fekete halom* (K), 1884–1885: *Fekete hal.* (HKFT.), 1882: *Nagy Fekete halom* (Hajdú m. 129), 1858: *Nagyfekete halom* (MKFT.), 1783/1867: *Kis Fekete halom* (HBML HvT. 2/a), 1783/1867: *Nagy Fekete halom* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Kis F. halom* (HBML

HvT. 5/b), 1783: *Nagy Fekete halom* (HBML HvT. 5/b), 1782–1785: *Fekete Halom* (EKFT.), 1767–1779: *Fekete halom* (MOL S11 No830: 22).

Kiemelkedés a település ÉNy-i határában. Egyes névhasználók szerint valószínűleg nem termett meg rajta még a dudva sem, azért hívták így. Mások szerint a halmon és környékén egykor falu feküdt, amely utóbb valamilyen földi tüztől elpusztult és a fekete földdel lett egyenlő. Az egykori falu létezését azonban semmilyen történeti forrás nem támasztja alá. Van aki úgy tartja, hogy egy juhász kincset akart ásni itt, ám egy hatalmas tűz szénné égette a halmot és a juhászt is. Ezért fekete a halom színe azóta is.

A források alapján nem dönthető el egyértelműen, hogy a *Kis-Fekete-halom* vagy a *Nagy-Fekete-halom* azonosítható-e ezzel a hellyel. Az egyik újkori helynévgyűjtésben a halom szinonim névpárjaként a *Nagy-Fekete-halom* helynév tűnik fel (l. ehhez Körösi 29, 42).

Fekete-tanya 2012: *Fekete Pista rezidenciája* ~ *Fekete Pista tanyája* ~ *Fekete tanya* ~ *Úri tanya*, 1972: *Fekete tanya* (Körösi 29), 1923: *Fekete tny.* (K).

Egykor tanya volt a Pusztá nevű határrészen, a település É-i határában. 1948-ban épült a földosztás idején. A rendszerváltás után Úri Mihály tulajdona lett.

Fekete-tó 1990: *Fekete-tó* (Draviczky 80).

Időszakosan vízzel borított terület a település D-i határában. 5–6 köblösnyi lapos, legmélyebb részéről nyáron sem tűnik el a víz.

Felső temető 2012: *Felső temető*, 1990: *Új Felső temető ~ Felső temető* (Draviczky 102; Draviczky, térképmelléklet), 1972: *Új felsőü temetőü* (Körösi 10), 1886: *Temető* (HBML HmK. 11).

A mai Köztemető a település É-i részén. 1886-ban osztották ki (a tagosítással egy időben).

Felső-csürhekút 1990: *Felsőcsürhe kút* (Draviczky 92).

Egy gémű, ásott, téglázott, betonkavájú kút volt a település ÉNy-i határában.

Felső-csürhe-legelő 1990: *Felső-csürhelegelő* (Draviczky 41).

Legelő a település É-i határában, közel a belterülethez. Itt legelt a disznócsorda.

Felső-gulyakút 1846–1847: *felső gulya és méneskút* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).

Gulyakút a település ÉNy-i határában.

Felső-méneskút 1846–1847: *felső gulya és méneskút* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).

Méneskút a település ÉNy-i határában.

Felső-Rét 2012: *Felső rét*, 1990: *Felső-rét* (Draviczky 18), 1972: *Felsőü rét* (Körösi 17), 1938: *Felső-rít* (Molnár 7).

Földterület, a Rét nevű határrész egyik része. A település ÉNy-i határában, a Polgári út jobb oldalánál fekszik.

Felső-Tedej 1990: *Felső Tedej* (Draviczky 78).

Földterület, Tedej területének É-i, felső része.

Fertős lásd **Fürdős-lapos**

Feszület 2012: *Feszület*.

Kőkereszt volt az Agócs-föld végén, a Rét nevű határrész 10. dűlőjében. A település DNy-i határában.

File Józsi tanyája 2012: *File Józsi tanyája*.

Egykor tanya volt a település DNy-i határában. Régi tulajdonosáról kapta a nevét.

File Laci-tanya 2012: *File Laci tanya*.

Egykor tanya a böszörményi határon, a település DNy-i határában. Ma nincs meg. Régi tulajdonosáról kapta a nevét.

Filep Gábor-tanya 2012: *Filep Gábor tanya*.

Egykor tanya volt a település DNy-i határában. Régi tulajdonosáról kapta a nevét.

Fodor János tanyája 2012: *Fodor János tanyája*, 1886: *Fodor Károly örök ~ Fodor Károly örököse* (HBML HmK. 9; HBML HmT. 11), 1884–1885: *Fodor Pálné* (HKFT.).

Egykor tanya volt a mai Luki Oláh-dűlő közepén, a település D-i határában. Régi tulajdonosáról kapta a nevét.

Fodor Károly örök lásd **Fodor János tanyája**

Fodor Károly örököse lásd **Fodor János tanyája**

Fodor Pálné lásd **Fodor János tanyája**

Fodor-tanya 2012: *Fodor tanya*.

Egykor tanya volt a Pusztaszer nevű határrész Temető-dűlőjében, a település É-i

határában. Régi tulajdonosáról kapta a nevét.

Forgács-háti-csatorna 1990: *Forgács háti csatorna* (Draviczky 86), 1981: *Forgács-háti-csatorna* (MoFnT. 2: 30).

Csatorna a település ÉNy-i határában. A szomszédos Tiszavasvári határában fekvő Forgács-hát nevű határrész felől folyik a nánási határba.

Forgács-sziget 1858: *Forgács sziget* (HBML Ny. 34), 1853–1854: *forgács Sziget* (HBML HJkv.), 1800: *Forgáts Sziget* (HBML HvT. 40).

Sziget volt a Horgoló és a Vicskus mellett, azoktól Ny-ra, a település ÉNy-i és a szomszédos Tiszavasvári határában.

Forgács-zug 2012: *Forgács zug*, 1990: *Forgács-zug* (Draviczky 86).

Földterület a Vicskusi-csatorna és a Forgács-háti-csatorna között, a település ÉNy-i határában. A név eredetére nézve a névhasználók nem tudtak információt adni.

Forrás lásd **Forrás-ér**

Forrás farka 1851: *Forrás farka* (HBML TK. 35).

Földterület a település ÉNy-i határában.

Forrás-ér 2012: *Forrás ér*, 1990: *Forrás-ér* (Draviczky 65), 1938: *Forrásér ~ Forrás-ér* (Molnár 7, 16), 1858: *Ér ~ Forrás* (HBML HvT. 55), 1855: *Forrás ér* (HBML HvT. 47), 1851: *Forrás ér* (HBML TK. 35).

Vízfolyás a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Három ága a Darutánc nevű helyre folyik. Az adatközlők

szerint ha nagyon sok eső esik, olyan mintha forrás lenne az érben. Vidi-ér néven az Újvárosi úttól nyugatra eső részét említik. 250–300 méter széles a medre, benne mindig dús a mező.

Fő-alj-földek 1761: *Feő aly földek* (HBML V.A. 301/d. 2. köt.).

Földterület a település határában, közelebbi helye ismeretlen.

Födög 1972: *Födög* (Körösi 30), 1938: *Födög* (Molnár 8, 18).

Földterület a Dorogi út bal oldalán, a Szőlő mögött, a település K-i határában. Valamikor csárda állt itt, ahová a nánási és a dorogi legények mulatni jártak. Gyakran halálos kimenetelű verekedés volt ott, a névhasználók szerint innen a név.

Fried-tanya 2012: *Köröskényi tanya*, 1990: *Köröskényi tanya* (Draviczky, térképmelléklet), 1905: *Fried tanya* (Kogutowicz 22), 1889: *Fried t.* (Gönczy–Kogutowicz), 1884–1885: *Fried tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a mai V. vagy VI. dűlőben a Rét nevű határrészen, a település Ny-i határában. Talán azonos a mai Köröskényi-tanya nevű hellyel.

Fülöp-tanya 2012: *Fülöp Lajos tanyája*, 1972: *Fülöp tanya* (Körösi 30), 1923: *Fülöp tny.* (K).

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Fülöp Lajos tanyája lásd **Fülöp-tanya**

Fürd-halom lásd **Fürj-halom**

Fürdő lásd **Fürdős-lapos**

Fürdő dűlő 2012: *Fürdő dűlő*, 1990: *Fürdő-dűlő* (Draviczky 37).

Út a Tedeji fürdő mellett, a település ÉNy-i határában.

Fürdő-lapos lásd **Fürdős-lapos**

Fürdős lásd **Fürdős-lapos**

Fürdős-lapos 2012: *Fürdő lapos ~ Fürdős lapos*, 1990: *Fürdős-lapos ~ Fürdő-lapos* (Draviczky 76; Draviczky, térkép-melléklet), 1855: *Fürödős* (HBML HvT. 48/3), 1853–1854: *fürdős rét* (HBML HJkv.), 1851: *Füredő* (HBML Oszt. Kiv. 35), 1835: *Fürödős ~ Fürödős ~ Fürödös mellett* (HBML V.A. 301/d. 1.d. TPH; HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH.), 1782–1785: *Fördös*, Mor. (EKFT.), 1770: *Fördös ~ Fordös* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 2. 3), 1767–1779: *Fertős* (MOL S11 No830: 23).

Kb. 100 köblösnyi időszakosan vízzel borított terület a település ÉNy-i határában. Régen nádvágo hely volt. A régi bacsók juhokat fürdettek benne, később a marhák is szívesen húsöltek benne.

Fürdős-rét lásd **Fürdős-lapos**

Fürdős-sziget 1851: *Fürdős sziget* (HBML TK. 35), é.n.: *Fürödös Sziget* (HBML HvT. 2).

Sziget a mai Fürdő-lapos területén, a település ÉNy-i határában.

Für-ér lásd **Fürj-ér**

Fürér lásd **Fürj-ér-dűlő**

Fürér lásd **Fürj-halom-járás**

Fürjér 2012: *Fürér ~ Fűrér*.

Kaszáló, legelő a település Ny-i határában. Itt legelt egykor a csorda, ma is legelőként használja a Martinek-család.

Fűrész-tanya 2012: *Fűrész tanya*.

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Fűrész József tulajdona volt.

Für-halom lásd **Fürj-halom**

Fürj-ér 2012: *Für ér ~ Fürj ér ~ Fürj ér ár*, 1990: *Fürj-ér ~ Fürjéri csatorna* (Draviczky 69, 84), 1981: *Fürj-ér* (MoFnT. 2: 30), 1938: *Fürjér ~ Fürj-ér* (Molnár 7, 17), 1884–1885: *Fürj ér* (HKFT.), 1858: *Fürj ér* (MKFT.), 1854: *Fürj ér* (HBML HvT. 39).

Vízfolyás, nádas vízállás, a medre néhol kiszélesedik. A Nagy-Rezes felesleges vize ezen keresztül jutott el a Kígyós-érbe. Dorog határából a nánási Pusztán, majd a Verestengeren keresztül a Csürhe-legelön ömlik a Keleti-főcsatornába. Egyesek szerint fürj madárról kapta a nevét, mások viszont úgy tartják, hogy 1888-ban a Tisza kiöntött, s ez az ér, mint a Führer vezette a Tisza árját a város felé, így kapta a Fűrér-ér nevet, ami később Fürj-erre módosult. Ez utóbbi nyilvánvalóan népetimológias névmagyarázat.

Fürjér 2012: *Fürjér*.

Tehenészet a település Ny-i határában. Korábban a Szikra téesz tulajdona.

Fürj-ér-ár lásd **Fürj-ér**

Fürj-ér-dűlő 2012: *Fürér*, 1990: *Fürjér telek* (Draviczky 46), [20. sz. első fele]: *Fürjér dűlő* (Kiss E. 63),

Földterület, amely a Fürj-ér két ága között fekszik, a település Ny-i határában.

Fürj-ér-telek lásd **Fürj-ér-dűlő**

Fürj-éri-csatorna lásd **Fürj-ér**

Fürj-éri-halom lásd **Fürj-halom**

Fürj-éri-kis-kút 1990: *Fürjéri kiskút* (Draviczky 90).

Egy gémű, kis méretű, betonból készült csordakút a Fürj-ér mellett, a település Ny-i határában.

Fürj-éri-nagy-kút 1990: *Fürjéri nagy kút* (Draviczky 90).

Két gémű, ásott, nagy méretű csordakút a Fürj-ér mellett, a település Ny-i határában.

Fürj-halmi iskola 1990: *Fürjhalmi iskola* (Draviczky, térképmelléklet).

Egykor iskola volt a Fürj-halom-járás nevű határrészen, a település Ny-i határában. A 2. vh. után egészen 1960-ig működött.

Fürjhalom 2003: *Fürjhalom* (Hnt. 396), 1995: *Fürjhalom* (Hnt. 353), 1985: *Fürjhalom* (Hnt. 217), 1981: *Fürjhalom* (MoFnT. 2: 30), 1973: *Fürjhalom* (Hnt. 350–1), 1967: *Fürjhalom* (Hnt. 283).

Mezőgazdasági, üzemi lakótelep, illetve lakóhely a mai Fürj-halom környezetében, a település Ny-i határában.

Fürj-halom 2012: *Für halom ~ Fürj halom ~ Fürjéri halom*, 1990: *Fürj-halom ~ Für-halom ~ Förd-halom* (Draviczky 50, 51), 1981: *Fürj-halom* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Fürhalom ~ Kis Fürhalom ~ Nagy Fürhalom* (Körösi 30, 37, 42), 1938: *Fürhalom ~ Förd-halom ~ Fürj-halom* (Mol-

nár 8, 11), [20. sz. első fele]: *Fürjhalom* (Kiss E. 63), 1923: *Kis Fürjhalom ~ Nagy Fürjhalom* (K), 1884–1885: *Fürj hal.* (HKFT.), 1882: *Fürj halom* (Hajdú m. 129), 1858: *Fürj halom* (MKFT.), 1783/1867: *Fürj halom* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Fürj halom* (HBML HvT. 5/b), 1782–1785: *Fürh Halom* (EKFT.).

Kiemelkedés a Fürj-ér mellett, a település Ny-i határában. A néphagyomány három történetet is kapcsol a kiemelkedés nevének eredetéhez: a halom arról kaphatta a nevét, hogy innen fürjekre lőttek, másrészt egy *Fürj* nevű ember élt itt, akinek három gyermeke volt. Az egyik halála után a másik kettő három fogadalmi dombot emeltetett. Harmadrészt a halom előtt ér folyt, ahová az állatokat hajtották itatni és fürdetni. Egyszer az állatok belefulladás a vízbe, a tetemeiket három csomóba rakták és földet hordtak rájuk, s így keletkezett a három halom (vö. MOLNÁR 1938: 11, DRAVICZKY 1990: 50). Ez utóbbi információ — azaz, hogy eredetileg három halom volt egymás mellett — történeti dokumentumok (térképek) alapján is igazolható (lásd például EKFT., MKFT., HBML HvT. 5/b stb.).

Fürjhalom I. lásd **Fürj-halom-járás**

Fürjhalom II. 1990: *Fürjhalom II.* (Draviczky, térképmelléklet), 1920: *Fürjhalom II.* (HBML Ny. 117).

Határrész a település Ny-i határában. Itt fekszik a Fürj-halom.

Fürjhalom-dűlő [20. sz. első fele]:
Fürjhalom dűlő (Kiss E. 63).

Földterület a település Ny-i határában.

Fürjhalomjárás 1985: *Fürjhalomjárás* (Hnt. 217), 1973: *Fürjhalomjárás* (Hnt. 350–1), 1967: *Fürjhalomjárás* (Hnt. 283), 1956: *Fürjhalomjárás* (Hnt. 263), 1944: *Fürjhalomjárás* (Hnt. 252).

Lakott hely a település Ny-i határában.

Fürj-halom-járás 2012: *Fürjhalom járás*, 1990: *Fürjhalom járás ~ Fürjhalom I.* (Draviczky 17; Draviczky, térképmelléklet), 1972: *Fürér* (Körösi 17), 1957: *Fürjhalomjárás* (T), 1923: *Fürj-halom járás* (K), 1920: *Fürjhalom I.* (HBML Ny. 117), 1886: *Fürjhalom járás* (HBML HmK. 7, HmT. 10, HmK. 10, HmK. 12), 1783/1867: *Calcatura secunda* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Calcatura secunda ~ Fürjhalom járása* (HBML HvT. 5/b)

Határ rész a település Ny-i határában.
1783-ban osztották ki.

Fürösztő 1990: *Fürösztő* (Draviczky 62),
1990: *Fürösztő-lapos* (Draviczky 62).

Vízzel telt földterület a település legrégebbi temetőjének DK-i oldalán, a Csepűs-szőlő széléig ért. Ma a belterülethez tartozik. Az itt lakók állatokat fürösztöttek benne.

Fürj-halom járása lásd **Fürj-halom-járás**

Fürödős lásd **Fürdős-lapos**

Fürödős-sziget lásd **Fürdős-sziget**

Fürösztő-lapos lásd **Fürösztő**

Fűz család tanyái 2012: *Fűz család tanyái*.

Egykor tanyabokor volt a János-réten, a település DNY-i határában. Régi tulajdonosairól kapták a nevüket.

Fűz Jóska tanyája 2012: *Fűz Jóska tanyája*.

Egykor tanya a Rét nevű határrészen, a település Ny-i határában. Régi tulajdonosáról kapta a nevét.

Fűz Mihály tanyája 2012: *Fűz Mihály tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település Ny-i határában. Régi tulajdonosáról kapta a nevét.

Fűz Miklós tanyája lásd **Fűz Miklós-tanya**

Fűz Miklós-tanya 2012: *Fűz Miklós tanyája ~ Fűz Miklós*.

Egykor tanya volt a Csegei út mellett, a település DNY-i határában.

Fűz Péter tanyája 2012: *Fűz Péter tanyája*.

Egykor tanya volt a település DNY-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Fűz Sanyi tanyája 2012: *Fűz Sanyi tanyája*.

Egykor tanya volt a település DNY-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Fűz Zoltán tanyája 2012: *Fűz Zoltán tanyája*.

Egykor tanya volt a település DNY-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Füzes 1990: *Füzes* (Draviczky, térkép-melléklet), 1920: *Füzes* (HBML Ny. 117), 1851: *füzes* (HBML TK. 35).

Földterület a Rét nevű határrész Tövisesdombi-dűlőjében, a település Ny-i határában. Egykor bizonyára sok fűz állt a területen.

Fűz-gát 1858: *Fűz gát* (HBML HvT. 54), 1854: *Fűz Gát* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Fűz Gát* (HBML HvT. 46), 1782–1785: *Fűszgát* (EKFT.).

Vízzel körülvett enyhe kiemelkedés, a település DNy-i határában. A Mély-ér és a Kadarcs vize veszi körbe.

Gál-tanya 2012: *Gál tanya*, 1905: *Gál J.* (Kogutowicz 22), 1889: *Gál J.* (Gönczy–Kogutowicz), 1884–1885: *Gál István* (HKFT.).

Tanya a mai II. dűlőben, a Rét nevű határrészen, a Polgári út mellett. Gál Lajos tulajdona.

Gál István tanyája 2012: *Gál István tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá nevű határrész Első-dűlőjében, a település É-i határában.

Gál Miklós tanyája 2012: *Gál Miklós tanyája*.

Új tanya a település Ny-i határában. Tulajdonosáról nevezték el.

Gál táncmester tanyája 2012: *Gál táncmester tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá nevű határrész Temető-dűlőjében, a település É-i határában. Tulajdonosáról nevezték el.

Gál Vilma tanyája 2012: *Gál Vilma tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá nevű határrészen, a település É-i határában. Tulajdonosáról nevezték el.

Galavics István tanyája 2012: *Galavics István tanyája ~ Galavics István tanya*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település Ny-i határában. Tulajdonosáról nevezték el.

Galavics István-tanya lásd **Galavics István tanyája**

Galgóci-tanya 2012: *Galgóci tanya*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település Ny-i határában. Tulajdonosáról nevezték el.

Gál-lapos 2012: *Gál lapos*.

Vizes terület a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosáról nevezték el.

Gáti-folyás ere 1854: *Gáti folyás ér* (HBML Jkv.), 1831: *Gáti folyás ere* (HBML Jkv.).

Vízfolyás a település határában, közelebbi helye ismeretlen.

Gátórház 2012: *Gátórház*.

Gátórház a Polgári út mellett, a Keleti-főcsatorna partján. Gátörök laktak benne.

Gazdácska-tanya 2012: *Gazdácska tanya*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település Ny-i határában. Gazdácska Lajos tulajdona.

Gazdaság csirketelepe 2012: *Gazdaság csirketelepe*.

Baromfitelep a település É-i határában. Az IKR-vállalat tulajdona.

Gencsi Imre tanyája 2012: *Gencsi Imre tanyája*.

Egykor tanya volt az Egyház-rét É-i részén, a település ÉNy-i határában. Tulajdonosáról nevezték el.

Gencsi Sándor tanyája 2012: *Gencsi Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt az Egyház-rét É-i részén, a település ÉNy-i határában. Tulajdonosáról nevezték el.

Gencsi-sor 2012: *Gencsi sor*, 1990: *Gencsi sor ~ Órfalapos-dűlője* (Draviczky 36).

Egykor tanyabokor volt az Egyház-rét É-i részén, a település ÉNy-i határában. Körülbelül 5 család, a Gencsiek tanyája állt ott.

Gencsi-tanya 2012: *Gencsi tanya*.

Egykor tanya volt az Egyház-rét É-i részén, a település ÉNy-i határában. Gencsi Mihály tulajdona.

Girus-dűlő lásd **Girus András-dűlő**

Girus Miklós tanyája 2012: *Girus Miklós tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá nevé határ-rész Eszlári-dűlőjében, a település É-i határában. Tulajdonosáról nevezték el.

Girus András-dűlő 1990: *Girus-dűlő ~ Girus András-dűlő* (Draviczky 31).

Földterület a Pusztá nevé határ-részen, a település É-i határában. Tulajdonosáról nevezték el.

Girus-dűlő 2012: *Girus dűlő*, 1990: *Girus-dűlő* (Draviczky 29), 1855: *I. Calcatúra* (HBML HvT. 48/1).

Földterület a település D-i határában. A 19. sz. végén élt csendbiztosról nevezték el a területet, akinek e dűlőben 12–13 hold földje volt.

Girus-lapos 1990: *Girus-lapos* (Draviczky 61).

Kaszáló a település ÉNy-i határában. Területe 10 hold. Tulajdonosáról nevezték el.

Girus-tanya 2012: *Girus tanya*.

Egykor tanya a Pusztá nevé határ-rész Eszlári-dűlőjében, a település É-i határában. Girus Antal tulajdona volt.

Gocsó-tanya 1884–1885: *Gocsó tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a mai Hortobágy-csatorna és a böszörményi határ találkozásánál

Gólya-sziget 1990: *Gólya sziget* (Draviczky 47).

Kiemelkedés a Rét nevé határ-részen, a település DNy-i határában. Halászás után a gólyák szívesen pihentek a területen, innen ered a neve. Ha a mellette fekvő Keszeges-ér megtelt vízzel, ez a hely akkor is száraz maradt.

Gödrök köze 1990: *Gödrök-közi* (Draviczky 81).

Szemétlerakó, erdő a Csegei út és a Vársártértől Ny-ra haladó földút között, a település Ny-i határában. Gödrök vannak a területen, amelyeket a vályogvetés során vájtak ki. A mélyebb gödrökben szárazság

idején is volt víz, ezekben állatokat fürdettek.

Göndör Reszegi-tanya lásd **Göndör Reszegi-tanya**

Göndör Reszegi-tanya 2012: *Göndör Reszegi tanya*.

Egykor tanya volt a Puszta nevű határ-rész Eszlári-dűlőjében, a település É-i határában. A családnak az Eszlári út mindkét oldalán volt tanyája. A helynév előtagjában álló „Göndör” ragadványnév.

Göndör-róna 2012: *Göndör róna*, 1990: *Göndör róna* (Draviczky 25), [20. sz. első fele]: *Göndör róna* (Kiss E. 63), 1858: *Göndör róna* (HBML HvT. 56), 1854: *Göndör róna* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Göndör Róna* (HBML HvT. 46).

Földterület a Polgári út mellett, a település ÉNy-i határában. A névhasználók szerint a mezőt ahogy fújta a szél, göndörödött rajta a fű, innen kapta a nevét.

Göndör-rónai-kút 2012: *Göndörrónai kút*, 1990: *Göndör-rónai kút* (Draviczky 91).

Beton kút a Göndör-róna K-i végén, a település ÉNy-i határában. A juhok itatását szolgálja.

Görbe-dűlő 1838: *Görbe dűlő* (HBML HvT. 9/b), 1820: *Görbe Dűlő* (HBML HvT. 41).

Földterület a Mézesmáj határrész mellett, attól É-ra. Bizonyára az alakjáról kapta a nevét.

Görbe-ér 1858: *Görbe ér* (HBML HvT. 56), 1854: *Görbe ér* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Görbe ér* (HBML HvT. 46).

Széles medrű vízfolyás a mai Tövisesdombi-dűlő K-i részén, a település Ny-i határában. Hosszan elnyúló, elvékonyodó alakja van.

Görbeházi híd 2012: *Görbeházi híd*.

A Keleti-főcsatorna hídja a Görbeháza felé menő úton.

Görbeházi út lásd **Csegei út**

Görög állatorvos birtoka 2012: *Görög állatorvos birtoka*.

100 köblös földterület Tedejen, a település ÉNy-i határában. Tulajdonosának családnevéről kapta a nevét.

Görög-ér 1990: *Görög-ér* (Draviczky 78), 1858: *Görög szállás ér* (MKFT.), 1855: *Görög Szállás ére* (HBML HvT. 48/3), 1835: *Görög szállás ere* (HBML V.A. 301/d. 1.d. TPH).

Vízfolyás a település ÉNy-i határában. Medre kiszélesedik és mélyül az alsó szakaszon, itt a medrét szántják. A felső részen nád termett benne. Nevének eredetét nem tudják megmagyarázni a névhasználók.

Görög-kút 2012: *Görög kút*.

Kút a mai Proletár-dűlő É-i részén, a település ÉNy-i határában. Nevének eredetét nem tudják megmagyarázni a névhasználók.

Görög-kút-lapos 1858: *Görög kút lapos* (MKFT.).

Vizes terület a mai Proletár-dűlő É-i részén, a település ÉNy-i határában.

Görög-szállás ere lásd **Görög-ér**

Görög-szállás laposa 1858: *Görög szállás laposa* (HBML Ny. 34).

Vizes terület a mai Mátyus-dűlő középső részén, a Görög-ér mellett.

Görög-szállás-ér lásd **Görög-ér**

Görög-szállás-sziget 1835: *Görög Szállás sziget* (HBML V.A. 301/d. 1.d. TPH).

Sziget a mai Mátyus-dűlő középső részén, a Görög-ér mellett.

Görög-tanya 2012: *Görög tanya*.

Egykor tanya volt Tedejen, a település ÉNy-i határában. 100 köblös föld, tartozik hozzá. Tulajdonosáról, Görög nevű állatorvosról kapta a nevét.

Gróf árka 2012: *Gróf árka*.

Árok a település egykor ÉNy-i, ma a szomszédos Tiszavasvári határában. A szomszédos Józsefháza a gróf Dessewffy-család birtoka volt. Innen kapta a nevét az árok. Fasor húzódik mellette, ma is megvan.

Gróf birtoka 2012: *Gróf birtoka*.

Földbirtok Nánás felől a Vasvári út jobb oldalán, a település É-i határában. Andrásy grófé volt.

Grósz-tanya 2012: *Grósz tanya*.

Egykor tanya volt a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Grupcsó-dűlő 1990: *Gupcsó-dűlő* (Draviczky 34), 1981: *Grupcsó-dűlő* (MoFnT. 2: 30).

Földterület a település ÉNy-i határában. A juhász-paraszt Grupcsó-családnak a tanúja és nagy területű földje volt a dűlőben.

Grupcsó-tanya 2012: *Grupcsó tanya*, 1972: *Grupcsóu tanya* (Kőrösi 31), 1923: *Grubcsó tanya* (K).

Egykor tanya volt a település ÉNy-i határában a Grupcsó-dűlőben.

Gulyajáró út lásd **Gulyajáró útja**

Gulyajáró út 2012: *Gulyajáró út*, 1990: *Gulyajáró út* (Draviczky 34).

Út a Közös-legelő felé a település DNy-i határában. A gulyában lévő jószágok közül azokat terelték az úton, amelyeknek gazdái az Ugarban vagy a Vidi-földön éltek. Amíg a Keleti-főcsatornát meg nem csinálták, addig a településen lakók is szívesen használták.

Gulyajáró dűlő lásd **Gulyajáró útja**

Gulyajáró útja 2012: *Gulyajáró dűlő ~ Gulyajáró út*, 1990: *Gulyajáró út ~ Gulyajáró útja* (Draviczky 37, 38, 79; Draviczky, térképmelléklet).

Út Tedejen, a település ÉNy-i határában. Ezen hajtották a Tedeji-legelőre a jószágot, a legforgalmasabb utak közé tartozott. 8 öl széles. É-i végét a főcsatorna megépítésével elvágták. Folytatásaként új Gulyajáró utat csináltak a csatorna Ny-i oldalán. Magas vízállás esetén nem vagy csak alig használható a Kiscsikó-tó melletti útszakasza.

Gulyás-tanya 2012: *Gujás tanya*.

Egykor tanya volt a település ÉNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Gupcsó-dűlő lásd **Grupcsó-dűlő**

Gupcsó-lapos lásd **Csárda-lapos**

Gyulai 2012: *Gyulai ~ Gyulai föld ~ Gyulai gye.*

Földterület a Verestenger-járásban, a település ÉNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Gyulai nagyapám tanyája 2012: *Gyulai nagyapám tanyája.*

Egykor tanya a település DNy-i határában. Régi tulajdonosáról kapta a nevét.

Gyulaiék tanyája 2012: *Gyulaiék tanyája.*

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határreszen, a település D-i határában. Előbb Gyulai nevűé, majd később a Draviczi lányok tulajdona volt.

Gyulai-dűlő lásd **Csuka-dűlő**

Gyulai-föld lásd **Gyulai**

Gyulai-gyep lásd **Gyulai**

Gyulai-lapos 1990: *Gyulai-lapos* (Draviczky 61, 69).

Kaszáló, legelő a település DNy-i határában. Gyulai István nagygazda tulajdona volt. 40–45 k. holdnyi mélyebb fekvésű terület.

Gyulai-tanya 2012: *Gyulai tanya*, 1990: *Gyulai tanya* (Draviczky 74), 1972: *Gyulaji tanya* (Körösi 31), 1923: *Gyulai tny.* (K), 1905: *Gyula tanya* (Kogutowicz 22), 1889: *Gyula t.* (Gönczy–Kogutowicz), 1884–1885: *Gyula tn.* (HKFT.), 1858: *Takats*

Gabor (MKFT.), 1858: *Takats Gabor* (MKFT.).

Egykor nagy tanya volt a Rét nevű határreszen, a Keszeges-ér mellett, a település DNy-i határában. Gyulai István tulajdona volt.

Gyula-tanya lásd **Gyulai-tanya**

Hajdúböszörményi országút lásd **Böszörményi országút**

Hadadi Laci tanyája 2012: *Hadadi Laci tanyája.*

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Hadadi-tanya 2012: *Hadadi tanya.*

Tanya a település Ny-i határában. Napjainkban Hadadi Imre tulajdona.

Hadadi-tanya 2012: *Hadadi tanya.*

Tanya a Puszta nevű határreszen, a település É-i határában. Ötvös Antal tulajdona.

Hadas-tanya 2012: *Hadas tanya.*

Egykor tanya volt a Rét nevű határreszen, a település Ny-i határában.

Hadirokkantak földje 1990: *Hadirokkantak földje* (Draviczky 17).

Szántó a település Ny-i határában. Az 1. vh. után a hadirokkantak között osztották ki a területet

Hágen Jani-tanya 2012: *Hágen Jani tanya ~ Hágen János tanyája ~ Hágen János tanya.*

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét. Az 1960-as évek végén bontották le.

Hágen János tanyája lásd **Hágen Jani-tanya**

Hágen János-tanya lásd **Hágen János-tanya**

Hágen József-tanya 2012: *Hágen József tanya.*

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Hágen Miklós tanyája 2012: *Hágen Miklós tanyája.*

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Hágen Péter tanyája lásd **Hágen Péter-tanya**

Hágen Péter-tanya 2012: *Hágen Péter tanya ~ Hágen Péter tanyája.*

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét. A tanyaépület ma is áll, de romos állapotban van.

Hágen-tanya 2012: *Hágen tanya.*

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Hajdú csizmadia tanyája 2012: *Hajdú csizmadia tanyája.*

Egykor tanya volt a Puszta nevű határ rész Murvai-dűlőjében, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Hajdú Józsi tanyája 2012: *Hajdú Józsi tanyája.*

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Hajdú Laci-tanya 2012: *Hajdú Laci tanya.*

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Hajdú Lajos tanyája 2012: *Hajdú Lajos tanyája ~ Hajdú tanya,* 1905: *Hajdú tanya* (Kogutowicz 22), 1889: *Hajdu t.* (Gönczy–Kogutowicz), 1884–1885: *Hajdu tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település Ny-i határában. Tulajdonosáról, Hajdú Lajosról kapta a nevét.

Hajdú Miklós tanyája 2012: *Hajdú Miklós tanyája.*

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Hajdú-lapos 1990: *Hajdú-lapos* (Draviczky 68).

Legelő a település D-i határában. A Kajánsziki-legelővel határos. Területe 5–6 hold. Tulajdonosáról, Hajdú Miklósról nevezték el.

Hajdúsági-tápcsatorna 1990: *Hajdúsági Tápcsatorna* (Draviczky 85), 1981: *Hajdúnánási-tápcsatorna* (MoFnT. 2: 30).

Csatorna a Lyukas-halomtól É-ra egészen Tedejig, attól K-re.

Hajdú-tanya lásd **Hajdú Lajos tanyája**

Hajdú-tanya 2008: *Hajdú tanya.*

Tanya a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Hajdúdorogi országút lásd **Dorogi út**

Hajdúnánás lásd **Nánás**

Hajdúnánási-tápcsatorna lásd **Hajdúsági-tápcsatorna**

Haladás 2012: *Haladás ~ Haladás központ.*

Téveszközpont Tedejen, a település É-i határában.

Haladás központ lásd **Haladás**

Haladás téesz 2012: *Haladás téesz*.

Téeszépület a Lopó-halom környékén, a település D-i határában.

Halastó 2012: *Halastó*, 1981: *Halastó* (MoFnT. 2: 30).

Halastó a Silu-lapos mellett, a település ÉNy-i határában.

Halmi Gábor tanyája 2012: *Halmi Gábor tanyája*.

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Halom lásd **Vidi-halom**

Halom-dűlő 2012: *Halom dűlő*.

Földterület a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. A Vidi-halom fekszik rajta.

Harmadik-dűlő 2012: *Harmadik dűlő*, 1886: *Harmadik dűlő* (HBML HmT. 13), 1838: *Harmadik Dűlő* (HBML HvT. 9/b).

Földterület a Pusztá nevű határrészen, a település É-i határában.

Harmadik-rét 1855: *harmadik rét* (HBML HvT. 48/3), 1854: *Harmadik rét* (HBML HvT. 39).

Földterület a Tedeji-templomparttól Ny-ra, a település ÉNy-i határában.

Hármas lásd **Hármas-határ**

Hármas 2012: *Hármas határ*, 1767–1779: *Harmos* (MOL S11 No830: 14).

Határpont, Polgár, Tiszavasvári és Nánás határai találkoznak itt.

Hármas csárda 2012: *Hármas határ csárda*, 1990: *Hármasi csárda ~ Hármas csárda* (Draviczky 34, 96), 1884–1885: *Hármas Cs.* (HKFT.).

Csárda volt a nánási, böszörményi és a görbeházi (polgári) határ találkozásánál, amelyet Hármas és Hármas-határ néven is említenek. A csárda az 1. vh. kitörésével szűnt meg, az épület azonban megmaradt a téeszésítésig.

Hármasi csárda lásd **Hármas csárda**

Hármas-baromfitelep 2012: *Hármas baromfitelep*.

Baromfitelep a település Ny-i határában.

Hármas-halom 1972: *Három hát* (Kőrösi 31), [20. sz. első fele]: *Hármas halom* (Kiss E. 63), 1858: *Hármas halom* (MKFT.).

Három kiemelkedés volt Böszörmény, Polgár és Nánás határán, a település DNy-i határában.

Hármas-határ 2012: *Hármas határ*, 1990: *Hármas ~ Hármas-határ* (Draviczky 85), 1972: *Hármas határ* (Kőrösi 31), 1938: *Hármas-határ ~ Hármas-határ* (Molnár 7, 17), 1811: *Az Első Határ (...)* *Hármas Határnak neveztetik* (HBML Jkv.), [1799–1803]: *Hármas határ* (OSZK TK 3018), 1783: *Hármas határ* (HBML HvT. 5/b).

Határpont a település DNy-i határában. Hajdúböszörmény, Polgár (ma Görbeháza) és Hajdúnánás határainak találkozási pontja. Itt állt a Hármas csárda.

Hármas-határ csárda lásd **Hármas csárda**

Hármas-határ dűlője lásd **Hármasi**

Hármas-határ lásd **Hármas**

Hármas-határdomb 1854: *hármás határ domb* (HBML Jkv.), 1853–1854: *hármás határ domb ~ hármás határ dombnál* (HBML HJkv.), 1800: *Három Halom* (HBML HvT. 40).

Határhalmok Szentmihály (a mai Tiszavasvári egy része), Polgár és Nánás hármás határánál.

Hármasi 1990: *Hármasi* (Draviczky 34), 1990: *Határ-dűlő* (Draviczky 34), 1990: *Határ-dűlő* (Draviczky 31), 1761: *Hármas Határ Dűlleje* (HBML V.A. 301/d. 2. köt.), 1761: *Határ Dűlleje* (HBML V.A. 301/d. 2. köt.).

Földterület és út a Hármas-határ felé, a település DNy-i határában. Ott állt a Hármasi-csárda.

Hármas-sziget 1858: *Hármas Sziget* (HBML HvT. 54).

Sziget volt a polgári és a böszörményi határ mellett, a település DNy-i határában.

Hármastelepi bekötő kövesút 2012: *Hármastelepi bekötő kövesút*.

Út a polgári és a böszörményi határ mellett, a település DNy-i határában.

Harmincadik-dűlő 1886: *Harminczadik dűlő*.

Földterület a mai Kerek-lapostól D-re.

Harmínckettedik-dűlő 1886: *Harminczkettedik dűlő*.

Földterület a település ÉNy-i határában.

Harmincnegyedik-dűlő 1886: *Harmincznegyedik dűlő* (HBML HmT. 10).

Földterület a Polgári út mellett, a település ÉNy-i határában.

Három-halom lásd **Hármas-határdomb**

Három-hát lásd **Hármas-halom**

Három-hát 1882: *Háromhát* (Hajdú m. 129).

Enyhe kiemelkedés a település DNy-i határában, közelebbi helye ismeretlen.

Hársfa csárda 2012: *Iskola ~ Tedeji iskola*, 1990: *Hársfa csárda ~ Iskola* (Draviczky 93), 1990: (Draviczky, térkép-melléklet).

Egykor iskola volt Tedejen, a település ÉNy-i határában. A régi iskola épülete újabban csárda lett.

Határ csárda lásd **Cserepes csárda**

Határ-domb 1853–1854: *határ domb* (HBML HJkv.).

Határhalom az egykori Tedej birtokon, a település ÉNy-i határában, közelebbi helye ismeretlen.

Határ dűlője lásd **Hármasi**

Határdűlő 1973: *Határdűlő* (Hnt. 352–3), 1967: *Határdűlő* (Hnt. 284).

Szétszórt tanyák a Rét nevű határrészen, település DNy-i határában.

Határ-dűlő 2012: *Határ dűlő*, 1990: *Határ-dűlő* (Draviczky 31), 1886: *Első dűlő* (HBML HmT. 13), 1820: *I Dűlő* (HBML HvT. 41).

Földterület a Pusztá nevé határrészen, a szomszédos Dorog határa mellett. A település ÉK-i határában. Hosszan húzódik a dorogi határ mellett.

Határ-dűlő lásd **Hármasi**

Határ-dűlő lásd **Hatodik-dűlő**

Határ-dűlő lásd **Kokogyi Nagy-dűlő**

Határhalmok 1972: *Határhalmok* (Kőrösi 31).

Határhalmok a vidi, a dorogi és a nánási határ találkozásánál, a település D-i határában.

Határ-halom 1853–1854: *határ halom* (HBML HJkv.).

Határhalom az egykori Tedej birtokon, a település ÉNy-i határában, közelebbi helye ismeretlen.

Hátas-kaszáló 1855: *Hátas Kasszálló* (HBML HvT. 48/3).

Vízzel körülvett enyhe kiemelkedés a település ÉNy-i határában. A helynév előtagjában szereplő *hátas* arra vonatkozhat, hogy a terület hosszan elnyúlik.

Hátas-legelő 1855: *Hátas Legelő* (HBML HvT. 48/3), 1835: *Hátas legelő* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH), é.n.: *Hátas Legelő* (HBML HvT. 2).

Legelő a mai Horgoló nevé határrész D-i részén, a település ÉNy-i határában.

Hatodik-dűlő lásd **Kis-dűlő**

Hatodik-dűlő 1990: *Határ dűlő* (Draviczky, térképmelléklet), 1886: *Hatodik dűlő* (HBML HmT. 13), 1838: *Hatodik Dűlő* (HBML HvT. 9/b).

Földterület a Szőlő mögén a szomszédos Dorog határa mellett, a település K-i határában.

Hegy 2012: *Hegy*.

Kiemelkedés a település ÉNy-i határában, közelebbi helye ismeretlen.

Hegyes-hát 1846–1847: *Hegyes hát* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.), 1800: *Hegyes Hát* (HBML HvT. 40).

Földterület a település ÉNy-i határában. Nevét minden bizonnyal alakjáról kapta.

Hegyes-határ 1835: *Hegyes határ mellett* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH), 1835: *Hegyes határnál* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH).

Földterület az egykori Tedej birtok határában, a település ÉNy-i határában.

Hegyes-rét 1776: *Hegyes Rét* (OSZK TK 136).

Földterület az egykori Vid birtokon, a település D-i határában.

Hegyre menő földek 2012: *Hegyre menő földek*.

Földterület a Kadarcs mellett, a település DNy-i határában.

Herc-tanya 1972: *Herc tanya* (Kőrösi 32), 1923: *Hercz tny.* (K).

Egykor tanya volt a település DNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Hernyák-tanya 2012: *Hernyák tanya*.

Tanya a Vidi-föld nevé határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Herpergel Ferenc tanyája 2012: *Herpergel Ferenc tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNY-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Herpergel Imre tanyája 2012:
Herpergel Imre tanyája.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNY-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Herpergel István tanyája 2012:
Herpergel István tanyája ~ Herperger Pista tanyája.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNY-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Herpergelek tanyája 2012: *Herpergelek tanyája.*

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNY-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Herperger Jani tanyája 2012:
Herperger Jani tanyája.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNY-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Herperger József tanyája 2012:
Herperger József tanyája.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNY-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Herperger Pista tanyája lásd
Herpergel István tanyája

Herperger Sandri tanyája 2012:
Herperger Sandri tanyája.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNY-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Herpergerné tanyája 2012:
Herpergerné tanyája.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNY-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Hetedik-dűlő 2012: *Hetedik dűlő*, 1886:
Hetedik dűlő (HBML HmT. 13), 1838:
Hetedik Dűlő (HBML HvT. 9/b).

Földterület és út a Pusztá nevű határrészen, a település É-i határában.

Hét-part 2012: *Hét part*, 1990: *Hét-part* (Draviczky 39).

Enyhe kiemelkedés a település É-i határában.

Hódos-hát 1990: *Hódos-hát* (Draviczky 40), 1972: *Hóudos hát* (Kőrösi 32), 1938: *Hódos-hát* (Molnár 7), 1923: *Hódos hát* (K), 1884–1885: *Hódos hát* (HKFT.), 1858: *Hódos hát* (MKFT.).

Hosszan elnyúló kiemelkedés, kaszáló a Pusztá nevű határrészen, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét, akinek itt állt a tanyája is.

Hódos-kút 1972: *Hóudos kút* (Kőrösi 32).

Kút a Hódos-hát mellett, a település É-i határában.

Hódos-tanya 2012: *Hódos tanya ~ Hódos tanya.*

Új tanya a Pusztá nevű határrész Temető-dűlőjében, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Holba Janiék tanyája 2012: *Holba Janiék tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Holba Péter tanyája 2012: *Holba Péter tanyája ~ Holba tanya*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNy-i határában. Tulajdonosáról, Holba Péterről kapta a nevét.

Holba-tanya lásd **Holba Péter tanyája**

Homokbánya 2012: *Homokbánya*.

Egykori homokbánya a település É-i határában. Az 1960-as években bányásztak innen homokot, ma energiacserjével van beültetve.

Homoki-tanya 2012: *Homoki tanya*.

Egykor tanya volt a Pusztta nevű határrész Zsuzsika-dűlőjében, a település É-i határában. Tulajdonosáról kaphatta a nevét.

Hordós-kút 1938: *Hordós-kút* (Molnár 12).

Egykor kút volt a település ÉNy-i határában. A helynév előtagja esetleg a kútnak a hordóval való kibélelésére utalhat.

Hordós-kút-lapos 1938: *Hordós kút-lapos* (Molnár 8).

Vizes terület a Hordós-kút mellett, a település ÉNy-i határában.

Horgó-csapszék 1846–1847: *Horgó csapszék* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).

Egykor kocsmá volt a település ÉNy-i határában.

Horgoló 2012: *Horgoló*, 1990: *Horgoló* (Draviczky 20), 1957: *Horgoló* (T), 1956: *Horgoló* (Hnt. 263), 1944: *Horgoló* (Hnt. 252), 1920: *Horgoló* (HBML Ny. 117), 1905: *Horgoló* (Kogutowicz 22), 1889: *Horgoló* (Gönczy–Kogutowicz), 1886: *Horgoló* (HBML HmT. 10), 1886: *Horgoló* (HBML HmK. 10).

Határrész a Tedeji-legelő DK-i szélétől a szomszédos Tiszavasvári területéig, a település ÉNy-i határában. A névhasználók szerint egy Horog nevű emberről kaphatta a nevét.

Horgoló útja 1776: *Horgolo Uttya*, via ~ *Horgolo Útya*, via (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 6; SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 8).

Út, amely a Horgoló nevű területen halad keresztül, a település ÉNy-i határában.

Horgoló-hát 1884–1885: *Horgoló hát* (HKFT.), 1858: *Horgoló hát* (MKFT., HBML Ny. 34).

Földterület, a Horgoló nevű határrész egy része, a település ÉNy-i határában.

Horgoló-legelő 1835: *Horgoló Legelő* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH).

Legelő a Horgoló nevű határrészen, a település ÉNy-i határában.

Horgoló-nagy-telek 1855: *Horgoló nagy Telek* (HBML HvT. 48/3), 1851: *Horgoló nagy Telek* (HBML TK. 35), 1835: *Nagy telek horgoló* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH), é.n.: *Horgoló Nagy Telek* (HBML HvT. 2).

Földterület a mai Horgoló nevű határrész D-i részén, a település ÉNy-i határában.

Horgoló-tanya 1884–1885: *Horgoló tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a mai Horgoló-zug területén, a település ÉNy-i határában.

Horgoló-zug 1990: *Horgoló-zug* (Draviczky, térképmelléklet), 1811: *Horgoló Zug* (MOL S12 Div11 No17: 2).

Földterület a Horgoló nevű határrész egy része, a település ÉNy-i határában.

Horn László-tanya 2012: *Horn László tanya.*

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Hornyák-tanya 1972: *Hornyák tanya* (Kőrösi 32), 1923: *Hornyák tny.* (K).

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Hornyi-dűlő 2012: *Hornyi dűlő.*

Földterület a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Hornyai nevű ember földje volt itt.

Horti-domb lásd **Király-domb**

Horti-Király-domb lásd **Király-domb**

Horti-tanya lásd **Horti**

Hortobágy folyó lásd **Hortobágyi-csatorna**

Hortobágy lásd **Hortobágyi-csatorna**

Hortobágy-csatorna lásd **Hortobágyi-csatorna**

Hortobágy-főcsatorna lásd **Hortobágyi-csatorna**

Hortobágyi-csatorna 2012: *Csatorna ~ Hortobágy ~ Hortobágy csatorna ~ Hortobágy főcsatorna ~ Hortobágyi csatorna,* 1990: *Hortobágy folyó ~ Hortobágyi kanális* (Draviczky 73), 1981: *Hortobágy* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Hortobágy csatorna* (Kőrösi 32), 1971: *Hortobágy ~ Hortobágy-főcsatorna* (MoFnT. 1: 24), 1923: *Hortobágy csat.* (K).

Csatorna a település Ny-i határában. Régi vízfolyás medrében építették ki a kanálist. Eredete Tiszavasvári határában van. Magába gyűjti a Tedeji-legelő, a Niczki-rét, a Felső-rét és az Alsó-rét vizét, majd innen a böszörményi határba folyik.

Hortobágyi-kanális lásd **Hortobágyi-csatorna**

Horváth-tanya lásd **Horváth András**

Horváth-tanya 1884–1885: *Horváth tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i részén. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét.

Hosszú Nyeste Feri tanyája 2012: *Hosszú Nyeste Feri tanyája.*

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNY-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét, akinek *Hosszú* volt a ragadványneve.

Hosszú-hát 1800: *Hosszú Hát* (HBML HvT. 40), 1761: *Hosszú Hátnál* kezdődven Nap le mentre (HBML V.A. 301/d. 2. köt.).

Vízzel körülvevett enyhe kiemelkedés a település ÉNy-i határában, a szomszédos

Polgár határa mellett. Alakjáról kapta a nevét.

Hosszú-szék lásd **Hosszú-szik**

Hosszú-sziget 1776: *Hosszu Sziget*, ins. ~ *Hosszú Sziget*, ins. ~ *Hoszu Sziget* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 8; SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 10; MOL S11 No830: 16), 1767–1779: *Hoszu Szége* ~ *Hoszu Sziget* (MOL S11 No830: 14; MOL S11 No830: 23), 1579: *Hozywzigeth* (Sugár 450/85).

Sziget az egykori Tedej birtok és Polgár határvonalán, a település ÉNy-i határában. Az 1579-es oklevél szerint a területen kaszálók vannak.

Hosszú-szik 2012: *Hosszúszik*, 1990: *Hosszú-szik* (Draviczky 69), 1972: *Hosszú szik* (Kőrösi 32), 1783/1867: *Hosszu szik* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Hoszsúú szék* (HBML HvT. 5/b).

Hosszú, keskeny, vizes, kb. 100 holdnyi terület a település D-i határában. Dűlőút vezetett át rajta, amit régen csak száraz időben lehetett használni.

Hosszú-sziki-dűlő 1990: *Hosszúsziki-dűlő* ~ *Takács-dűlő* (Draviczky 34).

Földterület a település D-i határában. A terület közepén szekérút vezetett D felé, ami vizes időben alig volt járható. A terület 140 köblösnyi része egy Takács nevű emberé volt.

Hugyozó 1835: *Hugyozó* és pungor Sziget (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH).

Sziget volt a Hugyozó-ér mellett, a település ÉNy-i határában.

Hugyozó-ér 1855: *Hugyozó ér* (HBML HvT. 48/3), 1835: *Hugyozó ér* mellett (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH).

Vízfolyás volt a mai Hugyozó-kút környékén, a település ÉNy-i határában.

Hugyozó-éri-darab 1851: *hugyozó éri darab* (HBML TK. 35).

Földterület a mai Hugyozó-kút környékén, a település ÉNy-i határában. Rajta folyt keresztül a Hugyozó-ér.

Hugyozó-hát-domb 1855: *Hugyozó hát domb* (HBML HvT. 48/3), 1835: *Hugyozóhát dombnál* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH).

Kiemelkedés a mai Hugyozó-kút környékén, a település ÉNy-i határában.

Hugyozó-kút 2012: *Hugyozó kút*, 1990: *Hugyozó kút* (Draviczky 91).

Kút. A helybeliek szerint a nevét onnan kapta, hogy a kút kialakításakor egy csövet ástak le és a víz fellövelt, „hugyozott”. A gémei nincsenek ma meg, csak maga a kút.

Hunyadi-tanya 2012: *Hunyadi tanya*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település N-yi határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Huszadik-dűlő 1886: *Huszadik dűlő* (HBML HmT. 11).

Földterület a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában.

Huszonedik-dűlő 1886: *Huszonedik dűlő* (HBML HmT. 11).

Földterület a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában.

Huszonhatodik-dűlő 1886: *Huszonhatodik dűlő* (HBML HmT. 10).

Földterület a település ÉNy-i határában.

Huszonnegyedik-dűlő 1886: *Huszonnegyedik dűlő* (HBML HmT. 10).

Földterület a mai Pogány-lapos környékén, a település ÉNy-i határában.

Huszonötödik-dűlő 1886: *Huszonötödik dűlő* (HBML HmT. 10).

Földterület a mai Oláh-tag környékén, a település ÉNy-i határában.

Huszonnyolcadik-dűlő 1886: *Huszonnyolczadik dűlő* (HBML HmT. 10), 1886: *Takács László* (HBML HmT. 10), 1886: *Takács Lászlóné* (HBML HmT. 10).

Földterület a mai Kerek-lapos környezetében, a település ÉNy-i határában. Térképi adatok, a *Takács László*, *Takács Lászlóné* alakok nem tekinthetők helyneveknek. Esetleg egy *Takács László földje* vagy *Takács Lászlóné földje*-féle névforma kikövetkeztethető belőle, ám adatok hiányában ennek a helynévi értéke bizonytalan.

I. Calcatura lásd **Girus-dűlő**

Idős Kovács Bálint tanyája 2012: *idős Kovács Bálint tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Idős Szakál Miska tanyája 2012: *idős Szakál Miska tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Ifjú Kovács Bálint tanyája 2012: *Ifjú Kovács Bálint tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Igmándi-kút lásd **Juh-kút**

Ilyés Imre-tanya 2012: *Ilyés Imre tanya*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Ilyés Lajos tanyája lásd **Ilyés-tanya**

Ilyés Lajos-tanya lásd **Ilyés-tanya**

Ilyésék tanyája lásd **Ilyés-tanya**

Ilyés-tanya 2012: 850. számú tanya ~ *Ilyés Lajos tanya* ~ *Ilyés Lajos tanyája* ~ *Ilyés tanya*, 2008: *Ijjésék tanyájok*, 1972: *Íjjés tanya* (Körösi 33), 1923: *Illyés tny.* (K).

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Innenső-nyomás lásd **Első-nyomás**

Iskola lásd **Hársfa csárda**

Iroda 2012: *Iroda*.

Téveszépület volt a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában.

Iskola 2012: *Iskola*, 2008: *Iskola*.

Egykor iskola volt a Pusztta nevű határrészen, a település É-i határában.

Istók-sziget lásd **Kis Istók szigete**

Izapos-rét 2012: *Váci lapos*, 1990: *Izapos rét* ~ *Reszegi-lapos* ~ *Váczi-lapos* (Draviczky 79), 1884–1885: *Izapos rét* (HKFT.).

Vizes terület a település ÉNy-i határában. Váczi és Reszegi nevű embereknek volt itt földje.

Izsó Kovács-tanya 1858: *Izso Kovács tanya* (MKFT.).

Egykor tanya volt a Cseh-halom nevű helytől DK-re, a település É-i határában. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét.

Izsvák Józsi tanyája 2012: *Izsvák Józsi tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Jakabfeneke lásd **Jakab-fenek**

Jakab-fenek 1990: *Jakab-feneke ~ Jakab-fenek* (Draviczky 74; Draviczky, térképmelléklet), 1858: *Jakab Feneke* (HBML HvT. 56), 1854: *Jakabfenek* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Jakab feneke* (HBML HvT. 46).

Mintegy 250–300 holdnyi szántó a település Ny-i határában. Két dűlőben (a Magitelki-dűlőben és a Csuka-dűlőben) fekszik. A helybeliek szerint az Oláh-család egyik 19. sz.-ban élt tagjának a keresztnéve és a testrésze volt a névadás alapja. Valójában a *fenék* 'mélyebben fekvő, vízállásos terület' jelentésű földrajzi köznévi utótag szerepel a helynévben (vö. ÚMTsz. 2: 414).

Jakabfenék-dűlő 1981: *Jakab-fenek-dűlő* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Jakifenek dűlőü* (Kőrösi 33), 1923: *Jakifenek dűlő* (K).

Földterület a település Ny-i határában. Itt feküdt a Jakab-fenek.

Jakifenek-dűlő lásd **Jakabfenék-dűlő**

Jámbor Sándor földje 2012: *Jámbor Sándor földje*.

Földterület az Ugar nevű határrészen, a település D-i határában. Jámbor Sándor tulajdona. Tanya is tartozik hozzá.

Jámbor Sándorék tanyája 2008: *Jámbor Sándorék tanyájok*.

Tanya az Ugar nevű határrészen, a település D-i határában. Jámbor Sándor tulajdona.

Jámbor dűlő 1990: *Választó-dűlő* (Draviczky 32), 1981: *Jámbor-dűlő* (MoFnT. 2: 30).

Út, amely az Ugar és a Vidi-föld nevű határrészeket választja el egymástól. A település D-i határában, Jámbor Sándor földje mellett.

Jámbor-tanya 2008: *Jámbor tanya*.

Egykor tanya volt az Ugar nevű határrészen, a település D-i határában. A Jámbor-család tulajdona.

Jankó-halom 2012: *Céllövő domb*, 1990: *Cil-domb* (Draviczky 58), 1783/1867: *Jankó halom* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Jankó halom* (HBML HvT. 5/b).

Kiemelkedés a település Ny-i határában. A *Jankó* talán a kiemelkedés egykori birtokosára vagy használójára utalhat. A helybeliek szerint a területen löteret alakítottak ki a két világháború között. A 2. világháború után a rendőrség és a munkásőrség gyakorlatozó helye volt (vö. DRAVICZKY 1990: 58).

János-rét szöge 2012: *János rét szöge*.
Földterület a János-rét mellett, a település DNY-i határában.

János út 1938: *János-út* (Molnár 18).

Út a János-rét mellett, a település DNY-i határában.

János-rét lásd **János-réti-lapos**

János-rét 1990: *János-rét* (Draviczky 73), 1972: *Jánosrét* (Kőrösi 33), 1938: *János-rét* (Molnár 7).

Földterület a Rét nevű határrész D-i részén, a település DNY-i határában. A helybeliek szerint mielőtt még felosztották volna a földet három János nevű halász élt itt, róluk kapta a terület a nevét.

János-réti-dűlő 2012: *Jánosréti dűlő*, 1990: *Jánosréti-dűlő* (Draviczky 34).

Földterület a Rét nevű határrész D-i részén, a település DNY-i határában. Itt fekszik a János-rét.

János-réti-lapos 2012: *János rét ~ János rét ~ Jánosréti lapos*, 1858: *János rét ~ János Rét* (MKFT.; HBML HvT. 54), 1854: *János rét* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *János Rét* (HBML HvT. 46).

Vizes terület, nádas a település DNY-i határában. Egykor a Zsombékos-ér és a Büdös-ér ágai folytak ide.

Jánosrétre menő dűlő útja 1990: *Jánosrétre menő dűlő útja* (Draviczky 18).

Út a János-réti-dűlő mellett, a település DNY-i határában.

Jármosökör-gulyakút 2012: *Jármosökör gulya kút ~ Jármosökör nagy*

gulya kút, 1990: *Jármosökör kút* (Draviczky 89).

Két gémű, téglafalú, betonkávájú kút a Jármosökör-legelőn, a település D-i határában.

Jármosökör-gulyalegelő lásd **Jármosökör-legelő**

Jármosökör-kút 1990: *Jármosökör kút* (Draviczky 89).

Egy gémű, ásott, beton bélelésű kút a Nagy-laposon, a település DNY-i határában. A 2. vh. után épült.

Jármosökör-kút lásd **Jármosökör-gulyakút**

Jármosökör-legelő 2012: *Jármosökör legelő ~ Jármosökörgulya legelő*, 1990: *Jármos ökör legelő* (Draviczky, térképmelléklet).

Legelő a Nagy-Süldös-halom mellett, a település DNY-i határában. Ökrök legeltek rajta.

Jármosökör-nagy-gulyakút lásd **Jármosökör-gulyakút**

Jenei Pista tanyája 2012: *Jenei Pista tanyája*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Jenei Pista-tanya 2012: *Jenei Pista tanya*.

Egykor tanya volt a Kadarcs partján, a település DNY-i határában. Régen Majoros József tulajdona volt.

Jenei Anti tanyája 2012: *Jenei Anti tanya*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határ-részen, a település D-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Jenei-dűlő 1990: *Jenei-dűlő* (Draviczky 33), 1761: *Köves halom Dülleje* (HBML V.A. 301/d. 2. köt.).

Földterület a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Arról az emberről kapta a nevét, akinek a dűlőben volt a tanyája és 20 hold földje.

Jézuska 2012: *Jézuska ~ Jézuska dűlő*.

Földterület a Rét nevű határrészen, a település DNY-i határában. A Görbeházi út, a Hortobágyi-csatorna és a K3-as-csatorna által körbezárt terület. Itt állt korábban egy fészület.

Jézuska-dűlő lásd **Jézuska**

Jolánka-part lásd **Jolán-part**

Jolánka-part lásd **Jolán-part**

Jolán-part 1990: *Jolán-part ~ Jolánka-part* (Draviczky 40).

Kiemelkedés. Nevét Csohány Miklósné Nemes Jolánról kapta, akinek itt volt földje.

Jóljárt Máró dűlője 1990: „*Jóljárt*” *Máró-dűlője* (Draviczky 32).

Földterület a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Jóna Bandiék tanyája 2008: *Jóna Bandiék tanyájok*.

Gyümölcsös, fás tanya a Vidi-föld nevű határrészen az Újvárosi út kanyarja mellett, a település D-i határában.

Jóna birtoka 2012: *Jóna birtoka*.

Földterület a település ÉNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Jóna Imréné tanyájuk 2008: *Jóna Imréné tanyájok*.

Tanya a Vidi-föld nevű határrészen a Böszörményi út kanyarjában, a település D-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Jóna Lajosék tanyájuk 2012: *Jóna Lajosék tanyájuk*.

Egykor tanya volt. Jóna Lajos tulajdona, majd Ötvös Lászlóé lett.

Jóna Lajos tanyája 2012: *Jóna Lajos tanyája*, 1884–1885: *Jonó tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Rét 9. dűlőjében, a Hármaskő közvetlen közelében, attól K-re.

Jóna Sándor földje 2012: *Jóna Sándor földje*.

Földterület és tanya az Ugar nevű határrészen. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Jóna-dűlő 1972: *Jóna dűlő* (Kőrösi 33).

Szántó a Zajgató nevű területen. Jóna nevű embernek volt itt földje.

Jónaék tanyája 2012: *Jónaék tanyája*, 2008: *Jónaék tanyájok*.

Gyümölcsös, fás tanya a Vidi-föld nevű határrészen, az Újvárosi út kanyarja mellett. Jóna Andrásék tulajdona volt, most Ötvös Lászlóé.

Jóna-tanya 2012: *Jóna tanya*.

Egykor tanya volt a Rét 9. dűlőjében. Jóna nevű ember tulajdona.

Jóvér Jóska tanyája 2012: *Jóvér Jóska tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Jóvér Lajos tanyája 2012: *Jóvér Lajos tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Józsa Anti tanyája 2012: *Józsa Anti tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Józsi Pista tanyája 2012: *Józsi Pista tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Józsi Tóthok dűlője 1990: *Józsi Tóthok-dűlője* (Draviczky 31).

Földterület a vasútállomással szemben. A Józsi Tóth-család földje és tanyája feküdt a dűlőben, innen kapta a nevét.

Józsi Tótok tanyája 2012: *Józsi Tótok tanyája*.

Egykor tanya volt. A Józsi Tóth-család tulajdona.

Józsi Anti tanyája 2012: *Józsi Anti tanyája*.

Tanya a Rét nevű határrészen. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Juhász Pista tanyája 2012: *Juhász Pista tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen. Tulajdonosa, Juhász István később eladta.

Juhász tanyája 2012: *Juhász tanyája ~ Juhász Tóth István tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen. Tulajdonosáról kapta a nevét (a juhász foglalkozásnév).

Juhász Tóth István tanyája lásd **Juhász tanyája**

Juh-hodály 1972: *Juhodáj* (Kőrösi 33), 1923: *Juh hodályok* (K).

Juhhodály a település ÉNy-i határában.

Juh-kút 1990: *Igmándi kút* (Draviczky 91), 1990: *Juh kút* (Draviczky 91), 1990: *Juh kút* (Draviczky 90), 1990: *Nagy Igmándi kút* (Draviczky, térképmelléklet).

Egy gémű, ásott, téglázott, fakavájú kút az egykori Igmándi-föld szélén állt. Juhok itatására szolgált.

Juh-legelő 2012: *Julegelő*, 2012: *Julegelő*, 1990: *Juhlegelő* (Draviczky 25).

Legelő. A tévesztés előtt az egyéni gazdák juhait, később a közösség juhállománya, majd újra a magánjuhászok állatai legeltek a területen.

K2-csatorna 1981: *K. III-2. csatorna* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Kákettő* (Kőrösi 34), 1923: *K2 csat.* (K).

A Keleti-főcsatornából leágazó öntözőcsatorna, a mai Polgári út és a böszörményi határ között.

K3-as híd 2012: *K3-as híd*.

A K3-as csatornán átívelő híd a Rét 10. dűlőjében.

K3-as-csatorna 2012: *K3*, 2012: *Káhármas*, 2012: *Káhármas csatorna*, 2012: *Kanális*, 1990: *K III-as csatorna* (Draviczky, térképmelléklet), 1981: *K. III.*

főcsatorna (MoFnT. 2: 30), 1972: *Káhárom* (Kőrösi 34), 1923: *K3 csat.* (K).

Csatorna, a Keleti-főcsatornától a bőszi örményi határig folyik át a Réten.

Kacsaringós-ér 1990: *Kacsaringós-ér* (Draviczky 76).

Vízfolyás. Alakjáról kapta a nevét, gyakran változtat irányt.

Kadarcs 2012: *Csatorna*, 2012: *Kadarcs*, 2012: *Kadarcs csatorna*, 2012: *Kadarcsi csatorna*, [20. sz. első fele]: *Kadarcs* (Kiss E. 63), 1990: *Kadarcs* (Draviczky 72), 1990: *Kadarcs-ér* (Draviczky 72), 1981: *Kadarcs–Karácsonyfoki-főcsatorna* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Kadarcs csatorna* (Kőrösi 33), 1971: *Kadarcs–Karácsonyfoki-felfogócsatorna* (MoFnT. 1: 25), 1971: *Kadarcs–Karácsonyfoki-főcsatorna* (MoFnT. 1: 25), 1923: *Kadarcs csat.* (K), 1882: *Kadarcs* (Hajdú m. 132), 1858: *Kadáracs* (HBML HvT. 54), 1854: *Kadarcs* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Kadarcs* (HBML HvT. 46), 1811: *Kadarcs* (HBML Jkv.), 1811: *Kadarson* (HBML Jkv.), 1808: *Kadarcsér*, alv. (Lipszky, Rep.), 1804–1808: *Kadarcs Ér* (Lipszky, Mappa), [1799–1803]: *Kadárts*, fl. (OSZK TK 3018).

Csatorna, amely a Zöld-halom Ny-i lejtőjéről indul, D-nek tart, K-ről szegélyezi a Rétet. A bőszi örményi határban tovább halad, vizét a Hortobágyba vezeti, egészen Balmazújváros határáig folyik. A helybeliek nem tudnak magyarázatot adni a név eredetére. KISS LAJOS szerint a népnyelvi

kadarcs 'kanyargós ér, vadvíz' a helynév alapja, esetleg a régi, magyar *Kadar* személynév szerepel benne (vö. FNEsz. 1: 667).

Kadarcsi-kút 1990: *Kadarcsi kút* (Draviczky 89).

Ásott, téglázott, betonkávájú, két gémmű kút a Kadarcs-csatorna partján. Abban az erdőben fekszik, amelyet a 2. vh. után telepítettek ide. A kút még megvan, de nem használják.

Kadarcs-sarok 2012: *Kadarcs sarok*, 1990: *Kadarcs sarok* (Draviczky 87).

Meglehetősen vad, tövises földterület a Kadarcs-csatorna mellett. A gulya legelt a területen.

Kajánszík 1981: *Kaján-szík* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Kajánszík* (Kőrösi 17), 1972: *Nagy kaján szík* (Kőrösi 42), 1938: *Kajánszík* (Molnár 8), 1938: *Kajánszík* (Molnár 7), 1938: *Kajánszík* (Molnár 13), 1923: *Kajánszék* (K), 1920: *Kajánszík* (HBML Ny. 117), 1886: *Kajánszík* (HBML HmK. 12), 1885: *Kajánszík* (HBML HmT. 9), 1783: *Kaján Szék járása* (HBML HvT. 5/b), 1783: *Nagy Kaján szék* (HBML HvT. 5/b).

Földterület a település D-i határában. A hagyomány szerint a helyén halastó volt, egy varjasi ember tulajdona.

Kaján-szík 2012: *Kajánszík ~ Kaján-szék*, 2009: *Kaján szík*, 1990: *Kajánszík* (Draviczky 67), 1990: *Kajánsziki legelő* (Draviczky 67), 1990: *Kis Kajánszík* (Draviczky 92), 1990: *Nagy Kajánszík*

(Draviczky 92), 1783: *Pascum* (HBML HvT. 5/b).

Kiszáradt mocsár, legelő, a Keleti-főcsatorna vágta ketté. A területen legelt a csorda. A helybeliek egy része szerint neve onnan ered, hogy a fehéres, szikes, vizes területen a halak kajánul nevető képet mutattak. Más részük szerint pedig Kain nevéből, aki kegyetlen gyilkos volt. A térszerítés előtt a disznócsorda járta, utána csak a gulya legelt itt (a csorda a Bel-legelőre szorult). A Keleti-főcsatorna megépítésével az itt lévő 40–50 (vizes időben 80–100) holdnyi mocsaras terület fokozatosan kiszáradt.

Kakas-halom 2012: *Kakas halom*, 1990: *Kakas-halom* (Draviczky 42), 1972: *Kakas halom* (Körösi 34), [20. sz. első fele]: *Kakas halom* (Kiss E. 63), 1938: *Kakas-halom* (Molnár 10), 1923: *Kakas halom* (K), 1884–1885: *Kakas hal.* (HKFT.), 1858: *Kakas halom* (MKFT.), 1783/1867: *Kakas halom* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Kakas halom* (HBML HvT. 5/b).

Kiemelkedés a Szőlő mögén, a település K-i határában. A helybeliek szerint egy *Kakas* nevű török kastélya állt a dombon, aki az elrabolt asszonyokkal kakaskodott. Megfigyelésre használták, a 2. vh. alatt itt tartottak figyelőszolgálatot. Később a benne lévő homok miatt nagyrészt elhordták.

Kállai Bálint tanyája 2012: *Kállai Bálint tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kállai Gábor tanyája 2012: *Kállai Gábor tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kállai Gyula-tanya 2012: *Kállai Gyula tanya*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kállai Lajos dűlője 2012: *Kállai Lajos dűlője*.

Földterület és út a Pusztá nevű határrészen, a település É-i határában. Kállai Lajosnak volt itt földje.

Kállai Lajos tanyája 2012: *Kállai Lajos tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztán, a Murvai-dűlőben. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kállai Mihály tanyája 2012: *Kállai Mihály tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kállai Miklós tanyája 2012: *Kállai Miklós tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá Nagyságos-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kállai-dűlő 2012: *Kállai dűlő*.

Út a Vidi-föld nevű határrészen, a Kállai-tanya mellett.

Kállai-tanya 2012: *Kállai tanya*, 2008: *Kállai Laciék tanyájok*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határ-részen. Kállai László tulajdona volt.

Kálmán-lapos 2012: *Nagy Kálmán földje*, 2012: *Nagy Kálmán földje*, 2012: *Nagy Kálmán uraság földje*, 1990: *Kálmán lapos* (Draviczky, térképmelléklet), 1990: *Nagy Kálmán-laposa* (Draviczky 67).

200 holdnyi földterület. A település egyik nagygazdájáé, Nagy Kálmáné volt (1886: *Nagy Kálmán*, HBML HmT. 11, HBML HmK. 9). Később Újváriné tulajdona lett, majd a Tedeji Állami Gazdaság sertéstelepe.

Káló István-tanya 1884–1885: *Káló Istvan tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a mai Jánosréti-dűlőben, a régi János-rét vizének közelében, attól Ny-ra. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Káló Mátyás-tanya 1884–1885: *Káló Matias tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a mai Csuka-dűlő közepén. Talán azonos a későbbi Maggi-tanyával. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Káló-tanya 1905: *Káló J.* (Kogutowicz 22), 1905: *Káló tanya* (Kogutowicz 22), 1889: *Káló J.* (Gönczy–Kogutowicz), 1889: *Káló t.* (Gönczy–Kogutowicz), 1884–1885: *Káló tanya* (HKFT.), 1884–1885: *Káló tn.* (HKFT.).

Lakott hely a mai Magitelki-dűlőben, közel a Hortobágy-csatornához, attól K-re. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kanalas-kút 1990: *Kanalas kút* (Draviczky 90), 1990: *Új kút* (Draviczky 90).

Kút a Nagy-legelőn, a település DNy-i határában. Nevét onnan kapta, hogy kereket szereltek a kútra, ami kanalakat működtetett. Egyetlen ilyen típusú kút a legelőn.

Kanális lásd **Vidi-ér**

Kanda Balázsné tanyája 2012: *Kanda Balázsné tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kanda Imre tanyája 2012: *Kanda Imre tanyája*.

Egykor tanya volt a Puszta Hatodik-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kanda Laci tanyája 2008: *Kanda Laci tanyája ~ Kanda László tanyája*.

Tanya a Vidi-föld nevű határrészen. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kanda László tanyája lásd **Kanda Laci tanyája**

Kanda Sándor tanyája 2012: *Kanda Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kanda Zoltán tanyája 2012: *Kanda Zoltán tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kanda-tanya 2012: *Kanda tanya*, 2009: *Kanda tanya*.

Egykor tanya volt. Kanda Balázs tulajdona.

Kántor-domb 1990: *Kántor-domb ~ Kismézesmáj-halom* (Draviczky 42).

Kiemelkedés a Nyíregyházi út mellett, a település K-i határában. A 20. sz. elején Nagy Károly kántornak volt itt illetményföldje. A helybeliek szerint a területen esős időben ragadós a talaj, olyan puha és tapadós, mint a mézes máj. Sok homokot hordtak el belőle, miután elvették a református egyháztól.

Kántor-lapos 2012: *Kántor lapos*, 1990: *Kántor-lapos* (Draviczky 63).

Szántóföldek közepén lévő 2–3 holdnyi vizes terület. A közepén kút van. Rendszerint legeltetni szokták, de kaszálónak is jó. Valaha itt volt a református kántornak illetményföldje.

Kántor-laposi-kút 1990: *Kántor-laposi kút* (Draviczky 88).

Kút a Kántor-lapos területén.

Kányási Péterné tanyája 2012: *Kányási Péterné tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kányásiné-tanya 2012: *Kányásiné tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kapcás-hát 1990: *Kapcás-hát* (Draviczky 58).

Kiemelkedés a Bel-legelő és a Keleti-főcsatorna között, a Polgári út vágja ketté. Nevének eredetére nem tudtak magyarázatot adni a helybeliek.

Kapitány-kút 1990: *Kapitány kút* (Draviczky 88).

Kút. A hagyomány szerint 1849 nyarán az oroszok egyik kapitánya ebbe ölte magát, innen kapta a névhasználók szerint a nevét.

Káposzta Varga-tanya 2012: *Káposzta Varga tanya*.

Egykor tanya volt a Murvai-dűlőben. Tulajdonosáról kapta a nevét, a *Káposzta* az ő ragadványneve.

Kapronci Sándor tanyája 2012: *Kapronci Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét. A téeszésítéskor lebontották.

Karap-tanya 1905: *Karap tanya* (Kogutowicz 22).

Lakott hely volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kasika-dűlő lásd **Zsuzsika-dűlő**

Kari-tanya 1972: *Kari tanya* (Kőrösi 34), 1923: *Kari tny.* (K).

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kaszás-legelő 1851: *Kaszás legelő* (HBML TK. 35).

Legelő az egykori Tedej birtokon, a település ÉNy-i határában.

Kasziba 1990: *Kasziba* (Draviczky 19).

Határ rész, a 19. században nád vágó rét és kaszáló. A Micsurin téesz használta.

Kasziba ere [20. s . első fele]: *Kasziba ér* (Kiss E. 63), 1800: *Kasziba Ere* (HBML HvT. 40), 1776: *Kasziba ér* (MOL S11

No830: 16), 1767–1779: *Kasziba Ér* (MOL S11 No830: 14).

Víz a Dankó laposa mellett, Tedej ÉNy-i határában.

Kasziba-dűlő 2012: *Kasziba dűlő*, 1990: *Kasziba-dűlő* (Draviczky 36).

Földterület a Kasziba nevű hely mellett.

Kasziba-oldal 2012: *Kasziba*, 1854: *Kasziba oldal* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Kasziba Oldal* (HBML HvT. 46).

Földterület a mai Kasziba-dűlő és a II. dűlő területén, a Réten.

Kasziba-szeg 1776: *Kasziba Szeg* (MOL S11 No830: 16), 1767–1779: *Kasziba Szeg* (MOL S11 No830: 14), 1579: *Kazybazeg* (Sugár 450/85).

Enyhe kiemelkedés Tedej ÉNy-i határában. Átnyúlik Búd (a mai Tiszavasvári egy részének) határába.

Kasziba-szik 1782–1785: *Hasziba*, Mor. (EKFT.), 1782–1785: *Kasziba*, Mor. (EKFT.), [1780]: *Kasziba* (HBML HvT. 5/a), 1776: *Kassibaszek* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 8), 1776: *kasziba szek* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 10), 1767–1779: *Kasziba* (MOL S11 No830: 23), 1579: *Kazyba* (Sugár 451/85).

Mocsár, amely átnyúlik a polgári határ területére. Az 1579-es oklevél szerint a Kaszibánál kaszálók vannak.

Kasziba-zug 1854: *Kasziba zug* (HBML HvT. 39).

Földterület a mai Pipa-fenek és Banga-dűlő közötti területen.

Kati-lapos 2012: *Kati lapos*.

Vizes terület. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kató Lajos tanyája 2012: *Kató Lajos tanyája*.

Egykor tanya volt a Céllövő-domb mellett. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Katona 2012: *Katona ~ Katona Imre tanyája ~ Katona központ ~ Katona tanya ~ Micsurin ~ Micsurin téesz ~ Téesz*, 1990: *Katona-tanya* (Draviczky, térképmelléklet).

Egykor tanya volt. Katona Imre nevű ember tulajdona. Ennek a helyére épült a Micsurin téesz egyik központja. Keltető, tároló, szárítók tartoztak hozzá.

Katona István tanyája 2012: *Katona István tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Katona Jóska tanyája 2012: *Katona Jóska tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztán. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Katona Pista tanyája 2012: *Katona Pista tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Katona Sándor tanyája 2012: *Katona Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Katona-keresztűlő 1990: *Katona keresztűlő* (Draviczky 30).

Út a Murvai-dűlő és a Zsuzsika-dűlő között. Itt fekszik a Katona-tanya, amely később a Micsurin téasz központja volt. A helybeliek azt mondják: „Megyek a Katonába.” vagy „Katonából hozom.”.

Katonka Sanyi tanyája 2012: *Katonka Sanyi tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét 9. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kávás-kút dűlője 1761: *A Kávás kút Dűllejéig* a Debr. út mellett (HBML V.A. 301/d. 2. köt.).

Földterület a Böszörményi országút mellett, a település D-i határában.

Kazal dűlője 1761: *Kazal Dűlleje* (HBML V.A. 301/d. 2. köt.).

Földterület a település határában, közeli helye ismeretlen. Talán Kazal László tanyája mellett feküdhettek.

Kazal László tanyája 2012: *Kazal László tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kéki László tanyája 2012: *Kéki László tanyája*, 2012: *Kéki tanya*, 1972: *Kíki tanya* (Kőrösi 35), 1923: *Kéki tny.* (K), 1884–1885: *Kiki tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Bózsár-sor mögött, a mai Zöld-halom mellett, a Zöld-ér partján. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kéki-dűlő 1990: *Kéki-dűlő* (Draviczky 38), 1886: *Huszonhetedik dűlő* (HBML HmT. 10).

Földterület. Kéki 12–13 köblös földet birtokolt a dűlőben.

Kéki-tanya 2012: *Kíki tanya*, 1884–1885: *Kiki tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a mai Balázstelki-dűlő K-i oldalán. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kelemen Sándor tanyája 2012: *Kelemen Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá Nagyságos-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kelemenék tanyája 2012: *Kelemenék tanyája*.

Egykor tanya volt az Eszlári-dűlőben. Kelemen Sándor tulajdona volt.

Kelemen-tanya 2012: *Kelemen tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Keleti lásd **Keleti-főcsatorna**

Keleti-főcsatorna 2012: *Csatorna*, 2012: *Keleti*, 2012: *Keleti főcsatorna*, 2012: *Tisza*, 2009: *Csatorna*, 2008: *Tisza*, 1990: *Keleti-főcsatorna* (Draviczky 81), 1981: *Keleti-főcsatorna* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Keleti főcsatorna* (Kőrösi 34), 1972: *Tisza csatorna* (Kőrösi 51), 1971: *Keleti-főcsatorna* (MoFnT. 1: 26), 1971: *Keleti-övcsatorna* (MoFnT. 1: 26), 1971: *Tiszán-túli-főcsatorna* (MoFnT. 1: 26), 1957: *Keleti főcsatorna* (T), 1923: *Keleti főcsatorna* (K), 1920: *Tisza csatorna* (HBML Ny. 117).

Csatorna, amely Tiszalöktől folyik és a Berettyóba ömlik. Már a 19. században is tervezték csatorna kialakítását. Vízével óriási terület öntözhető. 1941–1956 között építették, tervezője a Vízügyi Tervező Iroda.

Keleti-övecsatorna lásd **Keleti-főcsatorna**

Kenderes-kert 2012: *Kenderes kert*, 2012: *Kendereskertnek földje*, 1990: *Kenderes kert* (Draviczky 224), 1990: *Kendereskert* (Draviczky 25), 1972: *Kenderes kert* (Körösi 35), 1923: *Kenderes kert* (K), 1854: *Kender földek* (HBML HvT. 39), 1783/1867: *Kenderes kert* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Kenderes Kert* (HBML HvT. 5/b), 1725: *Kenderes kertbe* (HBML V.A. 304/a. 1. köt.).

Legelő a Vásártéren kívül, a vasút jobb és bal oldalán. A területen tartották a tenyészbikákat, majd nyáron a gulya közé hajtották őket. Lovak, kandisznók is legeltek a területen. A Legelőbirtokosságé volt. Egykor kendert termeltek benne. Az 1990-es években a kert más célokat szolgált, fácánteleg volt.

Kendereskertbeli-föld 1846–1847: *kendereskertbeli föld* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).

Földterület a Kenderes-kertben, a település Ny-i határában.

Kendereskertbeli-földek 1846–1847: *Kenderes kertbeli földek* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).

Földterület a Kenderes-kertben, a település Ny-i határában.

Kendereskertbeli-krumpliföldek 1815–1816: *Kenderes Kertbeli Klumpír földek* (HBML V.A. 304/a. 3. köt.).

Krumpliföldek a Kenderes-kertben, a település Ny-i határában.

Kenderes-kút 2012: *Kenderes kút*, 2012: *Kenderes kút*, 1990: *Kenderes kút* (Draviczky 88), 1972: *Kenderes kút* (Körösi 35), 1938: *Kenderes-kút* (Molnár 8), 1938: *Kenderes-kút* (Molnár 18), 1884–1885: *Kenderes kút* (HKFT.), 1858: *Kenderes kút* (MKFT.), 1846–1847: *Kenderes kút* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).

Egykor kút volt a Pusztán, a Kenderes-kút laposán fekszik. Az 1. vh. után pusztult el.

Kenderes-kút laposa 2012: *Kenderes kút laposa*, 1990: *Kenderes kút-laposa* (Draviczky 62), 1938: *Kenderes-lapos* (Molnár 18).

Vizes terület. Kendert áztattak a területen. Területén fekszik a Kenderes-kút.

Kenderes-kút-dűlő [20. sz. első fele]: *Kenderes kút dűlő* (Kiss E. 63), 1775: *Kenderes Kut dűllő* (HBML V.A. 301/d. 3. köt.), 1761: *Kenderek Kutya Düleje (A Dorogi utnál kezdődí)* (HBML V.A. 301/d. 2.köt.).

Földterület. Itt fekszik a Kenderes-kút.

Kenderes-lapos 1972: *Kenderes lapos* (Körösi 35).

Disznólegelő a Kenderes-kert és a Köztemető között.

Kender-föld 1972: *Kenderföld* (Körösi 35).

Földterület a település É-i határában. Kendert áztattak a területen.

Kender-földek 1845: *Kender földek* (MOL S12 Div11 No17: 1).

Földterület a település Ny-i határában. Bizonyára kendert áztattak a területen.

Kerek-Kaján-szik 1972: *Kerek kaján szík* (Kőrösi 35), 1783/1867: *Kerek szék* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Kerek szék* (HBML HvT. 5/b).

Legelő a mai Városi-kert vagy a Téglagyár környezetében.

Kerek-lapos 1990: *Kerek-lapos* (Draviczky 80).

Csiha Mártonék földjéből kb. 4 holdnyit kitevő kaszáló, legelő, amely az alakjáról kapta a nevét.

Keresztdűlő 1956: *Keresztdűlő* (Hnt. 263), 1944: *Keresztdűlő* (Hnt. 252).

Lakott hely a település É-i határában.

Kereszt dűlő 2012: *Kereszt dűlő*, 2012: *Kereszt dűlő*.

Út a Puszta Nagyságos-dűlőjében. Az Eszlári úttól ezen az úton lehetett eljutni a tedeji iskolához.

Kereszt-dűlők 2012: *Kereszt dűlők*.

A dűlőket keresztülvágó utak a település É-i határában.

Kertész László tanyája 2012: *Kertész László tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Keszeges-ér 2012: *Keszeges*, 1990: *Keszeges* (Draviczky 74), 1990: *Keszeges ér* (Draviczky 47).

Vizes terület, ahol régen keszeget lehetett fogni. Az itt földdel rendelkező tulajdonosokat „Keszegesi” Gyulaiaknak nevezték.

Keszeges-hát-dűlő [20. sz. első fele]: *Keceges hát dűlő* (Kiss E. 63).

Földterület a település D-i határában.

Keszegesi-határdomb 1990: *Keszegesi határdomb* (Draviczky 48).

Mesterségesen létrehozott domb a település Ny-i határában, a szomszédos Polgár határa mellett. A Polgár felé eső oldala hiányzik.

Két út köze 1762: *Ket út közü* (HBML V.A. 301/d. 3. köt.), 1762: *Ket út közü* az Határ Dűllőbe (HBML V.A. 301/d. 3. köt.).

Földterület a település D-i határában, közelebbi helye ismeretlen. A két út a Böszörményi országút és az Újvárosi út.

Két-borjúcorda-gödörkút 1846–1847: *két borjú csorda gödörkút* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).

Kút a település határában, közelebbi helye ismeretlen.

Két-kút-hát 2008: *Két kút hátya*, 1990: *Két kút-hát* (Draviczky 42).

Kb. 1 km hosszúságú földterület a Vidi-földön, a Hajdú-tanya mellett. A Böszörményi országút vágja ketté. Két tanya állt itt egymással szemben, mindkettő mellett jó ízű kút volt.

Kétehén-csordakút 1846–1847: *két tehen csordakút* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).

Kút a település határában, közelebbi helye ismeretlen.

Kettes-központ 2012: *Kettes központ*.

A téesz külső központja, sertéstelep.

Kígyós-ér 2012: *Kígyós ér*, [20. sz. első fele]: *Kígyós ér* (Kiss E. 63), 1990: *Kígyós-ér* (Draviczky 62), 1972: *Kígyós ér* (Kőrösi 35), 1938: *Kígyós-ér* (Molnár 18), 1938: *Kígyós-ér* (Molnár 8), 1938: *Kígyósér* (Molnár 8), 1853: *Kígyós ér* (Révész 33), 1845: *Kígyos Ér* (MOL S12 Div11 No17: 1).

Vízfolyás, amely a Rezesből (a település É-i határából) ered a város felé, a Keleti-főcsatornába van elvezetve. Az 1. vh. után halásztak, csikásztak benne, sok volt a nádaly is. Van olyan helybeli, aki szerint a kacskaringós alakja miatt kapta a nevét, mások úgy gondolják, hogy sok kígyó, sikló élt benne.

Kígyós-éri-dűlő [20. sz. első fele]: *Akasztaóhát dűlő* (Kiss E. 63), 1990: *Kígyóséri-dűlő* (Draviczky 29), 1990: *Radó-dűlő* (Draviczky 29).

Földterület. Ebben a dűlőben (is) folyik a Kígyós-ér. A 40–50 holdas Radó nevű embernek állt itt a tanyája.

Kilencedik-dűlő 1838: *Kilencedik Dűlő* (HBML HvT. 9/b).

Földterület a Pusztán, a tiszavasvári határ mellett.

Kima Imre tanyája 2012: *Kima Imre tanyája*.

Egykor tanya volt a Vidi-földön. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kinizsi téesz 1967: *Kinizsi Tsz.* (Hnt. 284).

Lakott hely a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában.

Királydomb 2003: *Királydomb* (Hnt. 396), 1995: *Királydomb* (Hnt. 353), 1985: *Királydomb* (Hnt. 217), 1981: *Királydomb* (MoFnT. 2: 30), 1973: *Királydomb* (Hnt. 350–1), 1967: *Királydomb* (Hnt. 283).

Mezőgazdasági, üzemi lakótelep, illetve lakóhely a Király-domb mellett, a település Ny-i határában.

Király dombja lásd **Király-domb**

Király-domb 2012: *Király domb ~ Király dombja*, 1990: *Királydomb* (Draviczky 47), 1972: *Horti domb ~ Horti királydomb ~ Királydomb* (Kőrösi 32, 35), 1938: *Királydomb ~ Király-halom* (Molnár 8, 9), 1923: *Horti királydomb* (K), 1884–1885: *Királydomb* (HKFT.), 1882: *Királydomb* (Hajdú m. 129), 1858: *Király domb* (MKFT.; HBML HvT. 56), 1783: *Király domb* (HBML HvT. 5/b), 1782–1785: *Király Dombb ~ Király Halom* (EKFT.), 1776: *Király Domb* (MOL S11 No830: 16), 1767–1779: *Király Domb ~ Király domb* (MOL S11 No830: 23), 1579: *Kyraldombya* (Sugár 450/85).

Kiemelkedés a település Ny-i határában, a szomszédos Polgár határa mellett. A határ egyik legrégebből adatolt helye. Az 1579-es oklevél szerint a domb környékén szántóföldek vannak. A hagyomány szerint Mátyás királyról nevezték el, aki egykor a területen járt, mivel a környéken olyan nagy vízállás volt, hogy a király csak itt tudott megállni. A régiségben és ma is határhalomként funkcionál Polgár és Hajdúnánás határán. A halom tetején ember-

emlékezet óta kocsmá áll (*Királydombi csárda*).

Királydombi csárda 2012: *Királydombi csárda*, 1990: *Királydombi csárda* (Draviczky 96), 1972: *Réti csárda* (Kőrösi 46), 1923: *Réti csárda* (K).

Csárda a Király-domb mellett, a település Ny-i határában. A Tanyi-család építette, majd tulajdonosa az 1. vh. idején Molnár Sándor volt. Még ma is áll, laknak benne.

Király-halom lásd **Király-domb**

Királytelkiúti-tanya lásd **Király-tanya**

Kicsikó-tó-dűlő lásd **Kiscsikós-tó-dűlő**

Kis Istók-sziget lásd **Kis Istók szigete**

Kis Feri kunyhója 2012: *Kis Feri kunyhója*.

Kunyhó a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kis Gábor tanyája 2012: *Kis Gábor tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kis Imre tanyája 2012: *Kis Imre tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kis Istók szigete 2012: *Kis Istók sziget ~ Istók sziget*, 1990: *Kis Istók szigete* (Draviczky 46).

Kb. 10–12 köblösnyi enyhe kiemelkedés, legelő a Nagy-lapos szélén, a település DNy-i határában. Nevét arról a Kis István

nevű csikósról kapta, aki az 1888-as nagy tiszai árvíz idején ide hajtotta a ménest és megvárta a víz elvonulását.

Kis János tanyája 2012: *Kis János tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá nevű határrészen, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kis Laciék tanyája lásd **Kis László tanyája**

Kis László tanyája 2012: *Kis László tanyája ~ Kis Laciék tanyája ~ Kis László úr tanyája ~ Kis László úr tanya ~ Kis László-tanya*.

Egykor tanya volt a Pusztá nevű határrész Zsuzsika-dűlőjében, a település É-i határában. Tulajdonosáról nevezték el.

Kis László úr tanyája lásd **Kis László tanyája**

Kis László úr-tanya lásd **Kis László tanyája**

Kis László-tanya lásd **Kis László tanyája**

Kis Nagy Anti földje 2008: *Kis Nagy Anti földje*.

Földterület Tedejen, az Előháti-erdő mellett, a település ÉNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kis Nagy Anti tanyája 2008: *Kis Nagy Anti tanyája*.

Tanya Tedejen, az Előháti-erdő mellett, a település ÉNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kis András tanyája 2012: *Kis András tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá nevé határrészen, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kis-Balázs 1858: *Kis Balázs* (HBML HvT. 56), 1854: *Kis Balázs* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Kis Balázs* (HBML HvT. 46).

Mocsaras, nádas terület a mai Nagy- és Kis-Büdös mellett, a település DNy-i határában. Lényegében a Büdös-ér Ny-ra eső végét nevezik így.

Kisbika-part 1972: *Kizsbika part* (Kőrösi 36), 1858: *Kis bika part* (MKFT.).

Legelő a mai Szamár-háttól K-re, a település ÉNy-i határában. Bizonyára bikákat tarthattak itt.

Kis-Büdös 1858: *Kis Büdös* (HBML HvT. 56).

Vizes terület a Büdös-ér mellett, a település DNy-i határában.

Kis-Cserepes 2008: *Kis cserepes*.

Földterület a Vidi-föld nevé határrészen, a település D-i határában. A közelben állt a Cserepes csárda.

Kiscsikós-tó-dűlő 2012: *Kiscsikótó dűlő*, 1990: *Kis-csikó tó dűlő ~ Kis-csikós tó dűlő* (Draviczky 38), 1981: *Niczki I. dűlő* (MoFnT. 2: 31).

Földterület a település ÉNy-i határában. A dűlőben fekszik a Kiscsikó-tó.

Kiscsikó-tó 1990: *Kiscsikó-tó ~ Kiscsikós-tó* (Draviczky 79), 1972: *Kiscsikóu tóu* (Kőrösi 36), 1884–1885: *Kis csikótós* (HKFT.), 1858: *Kis csikótós* (MKFT.).

Legelő, kaszáló, nádas a település ÉNy-i határában.

Kiscsikós-tó lásd **Kiscsikó-tó**

Kiscsikó-tós lásd **Kiscsikó-tó**

Kis-Büdös lásd **Kis-Büdös-halom**

Kis-Büdös-halom 1990: *Kis Büdös halom* (Draviczky 46), 1854: *Kis büdös* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Kis Büdös* (HBML HvT. 46).

Kiemelkedés a település DNy-i határában.

Kis-Dinnyés-halom lásd **Dinnyés-halom**

Kis-Dobó 2012: *Kis dobó*, 1990: *Kis Dobó* (Draviczky 61), 1972: *Kis Dobóu* (Kőrösi 36), 1938: *Kis-dobó* (Molnár 8), 1886: *Kis Dobó* (HBML HmK. 11).

Vizes terület a település É-i határában. A hagyomány szerint egy Dobó nevű emberől nevezték el, aki valamilyen csíny követett el ezen a területen.

Kis-Domb-szeg 1855: *Kisdomb szeg* (HBML HvT. 48/2), 1854: *Kis domb szeg* (HBML HvT. 39).

Földterület a Közös-legelő területén, a település Ny-i határában.

Kis-Domb-szeg lásd **Dombszeg-halom**

Kisdombszeg 1972: *Kisz domszeg* (Kőrösi 36).

Gulyalegelő a település Ny-i határában. A gulyát legeltették rajta.

Kis-dűlő 2012: *Hatodik dűlő ~ Kis dűlő*, 1990: *Kis-dűlő* (Draviczky 28), 1981: *VI. dűlő* (MoFnT. 2: 30).

Földterület a Puszta nevű határrészen, a település É-i határában. Méretéről kapta a nevét.

Kis-erdő 2012: *Kis erdő*.

Erdő a Rét nevű határrészen, a település Ny-i határában.

Kis-Für-halom lásd **Fürj-halom**

Kis-Fürdő 1972: *Kis fürdő* (Kőrösi 37), 1851: *Kis fürdő* (HBML TK. 35), 1800: *Kis Fürdő* (HBML HvT. 40).

Vizes terület a település ÉNy-i határában.

Kisgazda Szabó Anti tanyája 2012: *Kisgazda Szabó Anti tanyája*.

Egykor tanya volt a Puszta nevű határrészen, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kisgróf 1800: *Kis Gróf* (HBML HvT. 40).

Vízzel körülvett enyhe kiemelkedés a település ÉNy-i határában.

Kis-Kaján-szik 2012: *Kis Kajánszik*.

Legelő a település D-i határában. A Kaján-sziknek a Keleti-főcsatornán túli, Ny-ra eső része.

Kiskajánsziki-Kis-csordakút 2012: *Kiskajánsziki kis csorda kút*.

Egy gémmű kút a Kis-Kaján-szik területén, a település D-i határában. A csorda itatását szolgálta.

Kiskajánsziki-Nagy-csordakút 2012: *Kiskajánsziki nagy csorda kút*.

Két gémmű kút a Kis-Kaján-szik területén, a település D-i határában. A csorda itatását szolgálta.

Kis-Kasziba 1858: *Kis Kasziba ~ Kis kaziba* (HBML HvT. 56; MKFT.), 1854: *Kis Kasziba* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Kis Kasziba* (HBML HvT. 46).

Mocsár volt a Polgári úttól É-ra, a település ÉNy-i határában.

Kis-kerek-tó 1972: *Kis kerek tó* (Kőrösi 37), 1783/1867: *Kis kerek tó* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Kis Kerek tó* (HBML HvT. 5/b).

Juhlegelő a régi Nagy Lajos-féle fürdő környezetében, a település D-i határában, közel a belterülethez. Régen állóvíz volt.

Kis-kút 2012: *Kis kút*.

Egy gémmű kút volt a Közös-legelőn, a település DNy-i határában. Nevét méretéről kapta.

Kis-lapos 1990: *Kis-lapos* (Draviczky 69).

4–5 köblös területű kaszáló a település Ny-i határában. A közepén nyáron is állt a víz.

Kis-Lopó-halom 1990: *Kis-Lopó-halom* (Draviczky 45), 1981: *Kis-Lopó-halom* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Kis lopó halom* (Kőrösi 37), 1923: *Kislopó halom* (K), 1838: *K. Lopó halom* (HBML HvT. 43), 1783/1867: *Kis lopóhalom* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Kis lopó halom* (HBML HvT. 5/b).

Kiemelkedés a Lopó-halom-járásban, a település DNy-i határában. A helybeliek a helynév előtagját a *lop* igével hozzák összefüggésbe.

Kis-Mályvás 1853–1854: *kis mályvás szigeten* (HBML HJkv.), 1800: *Kis Mályvás* (HBML HvT. 40), [1780]: *K. Mályvás* (HBML HvT. 5/a), 1776: *Kis malyvas ~ Kiss Mályvás ~ Kis Mályvás ~ Kiss Majvás* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 7, 8; SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 9; MOL S11 No830: 16), 1767–1779: *Kiss Majvas* (MOL S11 No830: 23).

Vízzel körülvett enyhe kiemelkedés. A Mályvás-hát és a Nagy-Mályvás nevű hely mellett, a település ÉNy-i határában.

Kis-Mályvás-sziget lásd **Kis-Mályvás**

Kis-Mély-ér 2012: *Kismj ér*.

Vizes terület a böszörményi határ mellett, a település DNy-i határában. A Mély-ér mellett.

Kis-Órfa 1858: *Kis örfa* (MKFT.).

Füves terület a mai Órfa-lapos területén, a település ÉNy-i határában.

Kis-Peres-dűlő 1990: *Kis-Peres-dűlő* (Draviczky 32), 1886: *Tizenkettődik dűlő* (HBML HmT. 11).

Földterület a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. A hagyomány szerint Hadháztól perelték ezt a területet, s végül 20 aranyért vette meg a város.

Kis-Rezes 2012: *Kis rezes ~ Kis rezes dűlő ~ Második dűlő*, 1990: *Kis-Rezesi-dűlő ~ Kis Rezes* (Draviczky 28, 62), 1981: *II. dűlő* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Dungóu Naty dűlőü* (Kőrösi 28), 1938: *Kis-rezes* (Molnár 8), 1920: *Kis rezes* (HBML Ny. 117).

50–60 holdnyi vizes terület, kaszáló, legelő a Pusztá nevű határrészen, a település É-i határában. A Pusztá határrésznek a dorogi határtól számított második dűlője. A helybeliek szerint ha sok eső esett, akkor a terület felszíne olyan színű volt, mint a réz, innen kapta a nevét.

Kis-Rezes-dűlő lásd **Kis-Rezes**

Kis-Rezesi-dűlő lásd **Kis-Rezes**

Kis-Süldős-halom 1990: *Süldős-ér laponyagja ~ Kis Süldős-halom* (Draviczky 15, 45), 1972: *Süldős laponyag* (Kőrösi 49), 1884–1885: *Kis süldős hl.* (HKFT.), 1783: *Süldős laponyag* (HBML HvT. 5/b).

Kiemelkedés a Süldős-ér mellett, a település D-i határában. A két Süldős-halom közül a kisebbik megnevezésére szolgál. A nagyobbik Süldős-halom a szomszédos település, Hajdúböszörmény határában fekszik. Felszínét mindig szántották.

Kis-tanya 2012: *Kis tanya*, 1884–1885: *Kis tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a mai Vörösnád-dűlő Ny-i oldalán, a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kis-telek 1972: *Kis telek* (Kőrösi 37), 1783/1867: *Kis telek* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Kis telek* (HBML HvT. 5/b).

Szántó a mai Darutánc területén, a település D-i határában.

Kis-Új-osztás 1990: *Kis Újosztás* (Draviczky 24).

Földterület a település ÉNy-i határában. Az Új-osztás nevű határrész kisebbik része. A Micsurin téesz tulajdona volt.

Kis-Vid-hát 1776: *Kis Vid hát ~ Kis Vidhát* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 27; SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 19).

Enyhe kiemelkedés, talán a Vidi-föld nevű határrészen. Közelebbi helye ismeretlen.

Kis-Vidi-halom 1972: *Kis vídi halom* (Kőrösi 37), 1923: *Kisvidi halom* (K), [1808]: *Kis Vidi halom* (MOL S11 No1500), 1767–1779: *Kis vidi Hal* (MOL S11 No830: 22).

Kiemelkedés a szomszédos Hajdúböszörmény határában. A két Vidi-halom közül a kisebbiket nevezi meg (a nagyobbik ehhez közel, Hajdúnánás D-i határában fekszik).

Kocsis-tanya 2012: *Kocsis tanya*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kócs-lapos 1990: *Kócs-lapos* (Draviczky 62), 1972: *Kóucs lapos* (Kőrösi 38).

Szántó, nádas a Pusztas névű határrészen, a település É-i határában. Kócs Balázsról, a 30–40 holdas parasztról kapta a nevét. Ha nincs vizes idő, akkor szántják. Legmélyebb részén valaha még gátat is kellett emelni a biztonságos közlekedés érdekében.

Kocsmai-kaszáló 1855: *Korcsmához tartozó Kasszálló merő Szék* (HBML HvT. 48/1), é.n.: *Korcsmai Kaszáló* (HBML HvT. 1).

Kaszáló az egykori Tedeji kocsmá és a Kocsmá-legelő mellett, azoktól Ny-ra, a település ÉNy-i határában. A térképi forrás „merő Szék” kifejezése a hely fajtájára vonatkozóan nyújt információt.

Kocsmá-legelő 1855: *Kortsma legelő* (HBML HvT. 48/1), é.n.: *Korcsma Legelő* (HBML HvT. 1).

Legelő a mai Fürdő-dűlő környezetében, a település ÉNy-i határában, az egykori Tedeji kocsmá mellett.

Kokogyi Zsuga-tanya 2012: *Kokogyi Zsuga tanya*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosának a ragadványneve és a vezetékneve szerepel a névben.

Kokogyi Nagy-dűlő 2012: *Határ dűlő*, 1990: *Határ-dűlő ~ Kokogyi Nagy-dűlő* (Draviczky 33), 1762: *Ket út közti az Határ Dűllőbe* (HBML V.A. 301/d. 3. köt.).

Földterület a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosának a ragadványneve és a vezetékneve szerepel a névben.

Kombinát 2012: *Kombinát*.

Libatelep a település Ny-i határában. A Micsurin téesz tulajdona volt, majd (miután az egyesült a Szikra téesszel) annak a tulajdona lett.

Komjáti tanyája 1858: *Komjáti tanyája* (HBML HvT. 54), 1824/1854: *Komjáti Tanyája* (HBML HvT. 46).

Egykor tanya volt a Mély-ér és a Böszörményi-határ mellett, a település DNY-i

határában. Bizonyára a tulajdonosáról kapta a nevét.

Kopasz Daróci-tanya 2012: *Kopasz Daróci tanya*.

Egykor tanya volt a Vidi-földön, a Peresdülőben. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kós Balázsne tanyája 2012: *Kós Balázsne tanyája*.

Egykor tanya volt a Puszta Temetődülőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kosár-halom 2012: *Kosár halom*, 1990: *Kosár-halom* (Draviczy 58), 1972: *Kosár halom* (Körösi 37), 1938: *Kosár-halom* (Molnár 18), 1938: *Kosár-halom* (Molnár 8), 1923: *Kosár halom* (K), 1884–1885: *Kosár hal.* (HKFT.), 1858: *Kosár halom* (MKFT.), 1783/1867: *Kosár halom* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Kosár halom* (HBML HvT. 5/b), 1734: *kosár Halom* (Bosz. 1: 388/143).

Kiemelkedés. A névadás háttérül az szolgált, hogy a területen pásztorkodó juhászok az állataiknak kosarakat csináltak, ahol azokat tartották (MOLNÁR 1938: 18, DRAVICZY 1990: 58). Ennek kapcsán meg kell jegyeznünk azonban, hogy az Alföldön az effajta építményt *karám* néven említik, a *kosár* csupán az Alföld ÉK-i és a Kárpát-medence északi, keleti peremvidékén ismert (MNL., *karám*). Történeti adatokkal igazolható azonban, hogy a település határában már a 18. század második felében erdélyi juhászok legeltettek (vö. BÉRES 1972–1974: 144).

Kossuth-istálló 2012: *Kossut istálló*, 2012: *Kosut istálló*.

Istálló a település D-i határában. A téesz tulajdona volt.

Koszos Varga Bandi tanyája 2012: *Koszos Varga Bandi tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét 9. dülőjében. A *Koszos* a tulajdonos ragadványneve. Ma nincs meg.

Kotyesz-hát 2012: *Kotyesz hát*, 1990: *Kotyesz-hát* (Draviczy 53), 1972: *Kotyesz hát* (Körösi 37), 1938: *Kotyeshát* (Molnár 7), 1851: *Konyesz [o: Kotyesz] hát* (HBML TK. 35), 1845: *Kutyos* (MOL S12 Div11 No17: 1), 1800: *Kotyesz Háta* (HBML HvT. 40), 1767–1779: *Kotos hát* (MOL S11 No830: 23).

Kb. 70 k. holdnyi enyhe kiemelkedés, legelő. A jószág nem lakott jól, ha e területen legelt. A névhasználók egy része szerint innen kapta a nevét, a *kotyesz* szónak Nánáson 'has, gyomor' jelentését ismerik (ÚMTsz. 3: 518). Mások szerint azért kapta ezt a nevet a terület, mert mire ide kiér valaki, alaposan megéhezik, üres lesz a kotyesz, a gyomra.

Kotyesz-hát szigete 1855: *Kutyesz hát szigetje* (HBML HvT. 48/3), 1835: *Kutyeshát szigeten* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH), é.n.: *Kutyeshát Sziget* (HBML HvT. 2).

Sziget volt a Kotyesz-hát területén.

Kotyesháti-erdő 2012: *Kotyesháti erdő*.

Erdő a Kotyesz-hát területén.

Kotyesháti-kút 2012: *Kotyesháti kút*, 1990: *Kotyesháti kút* (Draviczky 91).

Két gémű, ásott, téglázott, betonkávájú kút a Kotyesh-háton.

Kovács-tanya 2008: *Kovács tanya*, 1972: *Kovács tanya* (Körösi 38), 1923: *Kovács tny.* (K), 1905: *Kovács* (Kogutowicz 22), 1889: *Kovács* (Gönczy–Kogutowicz), 1884–1885: *Kovács László* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határreszen, a mai Ormós-dűlő középső részén.

Kovács Ágoston tanyája 2012: *Kovács Ágoston tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kovács doktor tanyája 2012: *Kovács doktor tanyája*.

Egykor tanya volt. Kovács Lajos tulajdonosa.

Kovács Ferenc tanyája 2012: *Kovács Ferenc tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kovács Gyuri tanyája 2012: *Kovács Gyuri tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kovács Imre tanyája 2012: *Kovács Imre tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kovács János tanyája 2012: *Kovács János tanyája*, 1905: *Kovács tanya* (Kogutowicz 22), 1889: *Kovács t.* (Gönczy–

Kogutowicz), 1858: *Kovács Janos* (MKFT.).

Egykor tanya volt a Csegei úttól É-ra, a Kadarcs partján. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kovács Jóskaék tanyája 2012: *Kovács Jóskaék tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kovács Jóska tanyája 2012: *Kovács Jóska tanyája*.

Egykor tanya volt a Szentimre területén. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kovács Lajos tanyája 2012: *Kovács Lajos tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kovács Mihály-tanya 2012: *Kovács Mihály tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kovács Miska tanyája 2012: *Kovács Miska tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kovács Péterék tanyája 2012: *Kovács Péterék tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kovács Tamás-tanya 2012: *Kovács Tamás tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kovács tanyája 2012: *Kovács tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kovács telke 1990: *Kovács telke* (Draviczky 45), 1884–1885: *Kovács telek* (HKFT.).

Enyhe kiemelkedés. Egykori tulajdonosáról. A 2. vh. után Magi Ferencé. Régészeti leleteket találtak a területen.

Kovács-tanya 2012: *Kovács tanya*, 2008: *Kovács tanya*, 1884–1885: *Kovács tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Szentimre területén. A Kovács kisasszonyok laktak a tanyán.

P. Kovács-tanya 2012: *P. Kovács tanya* ~ *Cserépes tanya*, 1972: *P. Kovács tanya* (Kőrösi 38), 1923: *P. Kovács tny.* (K).

Egykor tanya volt. Nevét onnan kapta, hogy az épület tetejét cseréppel fedték be. Kovács tulajdona.

Köleses-tó 1783/1867: *Köleses tó* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Köleses tó* (HBML HvT. 5/b).

Tó közel a belterülethez, a Kis-kerek-tó nevű víztől D-re.

Kölelesztó 1972: *Köteles tó* (Kőrösi 38), 1783/1867: *Köleses tó* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Köleses tó* (HBML HvT. 5/b).

Szántó a Disznó-legelő vagy a Városi-kert környékén.

Kőrösi tárolója 2012: *Kőrösi tárolója*.

Terménytároló. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kőrösi-tanya 2012: *Kőrösi tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Köröskényi-tanya lásd **Fried-tanya**

Körtélyesi Anti tanyája 2012: *Körtélyesi Anti tanyája*.

Egykor tanya és kocsmá volt. Tulajdonosáról kapta a nevét. Később a Béke tévesz megszerezője lett.

Kötélverő Szabó-tanya 2012: *Kötélverő Szabó tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Köves-halom 2008: *Köves halom*, 1990: *Köves-halom* (Draviczky 42), 1981: *Köves-halom* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Köves halom* (Kőrösi 38), 1938: *Köves-halom* (Molnár 14), 1938: *Köveshalom* (Molnár 7), 1884–1885: *Köves hl.* (HKFT.), 1869: *Köveshalom* (HBML HvK. 1/5), 1855: *Köves halom* (HBML HvT. 47), 1811: *Köves Halom* (HBML Jkv.), [1808]: *Köves halom* (MOL S11 No1500), 1767–1779: *Köves Halom* (MOL S11 No830: 22).

Kiemelkedés a település D-i határában. A helybeliek szerint sok követ találtak a területen.

Köves-halom dűlője lásd **Jenei-dűlő**

Középső-nyomás 1835: *Második vagy középső Nyomás* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH), 1835: *Második vagy középső Nyomás* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH).

Földterület a település ÉNy-i határában.

Közös-kút 1990: *Közkút* (Draviczky, térképmelléklet), 1990: *Közös kút* (Draviczky 91).

Egy gémmű, téglából rakott kút az Újosztás ÉK-i részén, Oláh Pál földjén, a

Porkoláb-lapos mellett. A gazdák közösen csinálták. Nemrég (1990 előtt) omlott be, csak a helye van meg.

Közös-legelő 2012: *Közös legelő*, 2012: *Legelő*, 2012: *Nagy legelő*, 2008: *Legelő*, 1990: *Közös-legelő* (Draviczky 17), 1990: *Nagy-Közös legelő* (Draviczky, térképmelléklet), 1990: *Nagy-legelő* (Draviczky 17), 1981: *Közös legelő* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Nagy legelő* (Kőrösi 42), 1957: *Nagylegelő* (T), 1938: *Nagy-legelő* (Molnár 7), 1923: *Nagylegelő* (K), 1920: *Nagy legelő* (HBML Ny. 117), 1886: *Külső Nagy Legelő* (HBML HmK. 12), 1885: *Külső nagy legelő* (HBML HmT. 9), 1885: *külső Nagy Legelő* (HBML HmT. 12), 1858: *Legelő* (HBML HvT. 56), 1858: *Legelő* (HBML HvT. 54), 1854: *Legelő* (HBML HvT. 39).

Mélyebb fekvésű legelő. A nagy jószágokat tartották a területen nyaranta. Ősszel behajtották őket. A tévesztés után kihatlan, a Polgári út melletti területén rizstermelésbe fogtak. Nagy részét felszántották: a két vh. között a Pálfi-tanya mellett, a 2. vh. után a Pálfi-tanyától a Jánosrétre menő dűlő útjáig és a Dombszeg környékét.

Közös-nyomás 1972: *Közös nyomás* (Kőrösi 18), 1923: *Közös nyomás* (K).

Határ rész a település DNy-i határában.

Közös-víz lásd **Csárda-lapos**

Központ 2012: *Központ*.

Tévesztőközpont. A Vidi-föld nevű határ részén, a település D-i határában.

Kripta 2012: *Kripta ~ Kriptáj*.

Kripta a település K-i határában. Méhes Nagy Lajos családjáé volt. 4–5 köblös föld tartozott hozzá.

Kripta dűlő 1990: *Kripta-dűlő* (Draviczky 31), 1886: *Első dűlő* (HBML HmT. 13).

Út Dorog felé az út jobb oldalán. A dűlő végében kripta áll, amelyet Méhes Nagy Lajos csináltatott, hogy itt temetőt létesítsen a város. Temető végül nem lett, viszont a kripta ma is áll.

Kriptáj lásd **Kripta**

Krupánszki Béla tanyája 2012: *Krupánszki Béla tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Krupánszki-tanya 2012: *Krupánszki tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kubik 2012: *Kubik*.

Gödör.

Kubik-gödör 2012: *Kubik gödör*, 2008: *Kubikgödör*, 1972: *Kubiggödör* (Kőrösi 39).

Gödör a Vidi-föld nevű határ részén, a település D-i határában.

Kuka-tanya 1884–1885: *Kuka tanya* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Csuka-dűlő ÉK-i csücskében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kuli Pista tanyája 2012: *Kuli Pista tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kun Imréék tanyája 2012: *Kun Imréék tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kun Imre-tanya 2012: *Kun Imre tanya*.

Egykor tanya volt a Rét 9. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kun Imre tanyája 2012: *Kun Imre tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kun-dűlő 2012: *Kun dűlő*, 1990: *Kun-dűlő* (Draviczky 34).

Földterület, amely a Csegei út és a Jánosréti-dűlő között húzódik. Nevét a területen gazdálkodó 18–20 holdas parasztról a Kis Kun Imréről kapta. Kereszdűlő, iránya észak–dél. A.

Kun-tanya 2012: *Kun tanya*, 2012: *Kun tanya*

Tanya. Kun Imre tulajdona.

Kupec Nagy Laci tanyája 2012: *Kupec Nagy Laci tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Kút [1808]: *Kút* (MOL S11 No1500).

Kút a település D-i határában.

Kutas-ér laposa lásd **Utas-ér-lapos**

Kutas-ér lásd **Utas-ér**

Kút-gödör 1800: *Kút Gödör* (HBML HvT. 40), 1770: *Kút Gödör*, fov. (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 2. 3).

Kút a Nagygróf mellett, a település ÉNy-i határában.

Kutya-domb 2012: *Kutya domb*, 1990: *Kutyadomb* (Draviczky 55), 1855: *Pallag Kis Teleki domb* (HBML HvT. 48/3).

Kb. 2 köblösnyi enyhe kiemelkedés, lefelé a Parlag-telek területén. A helybeliek szerint egy gulyásról kapta a nevét. Területe. A tetején egy gémmű kút áll, a Kutya-dombi-kút.

Kutyadombi-kút 2012: *Kutyadombi kút*, 1990: *Kutyadombi kút* (Draviczky 91).

Ásott, beton, csövezett kis méretű gulyakút a Kutya-dombon.

Kutyasintér 2012: *Kutyasintér*.

Sintértelep, ahová az elhullott jószágokat szállították.

Kutyasz-hát-domb 1855: *Kutyasz hát dombok* (HBML HvT. 48/3).

Hosszan elnyúló kiemelkedés a Kutyasz-hát K-i végében.

Külső-nyomás 1972: *Külsőnyomás* (Körösi 18), 1923: *Külsőnyomás* (K).

Határrész a település ÉNy-i határában.

Külső-Tedej 1990: *Külső-Tedej* (Draviczky 20), 1972: *Külsőnyomás Tedej* (Körösi 18), 1923: *Külső Tedej* (K), 1858: *Külső Tedeji puszta* (HBML Jkv.), 1858: *Külső Tedeji Puszta* (HBML Ny. 34), 1857: *Külső Puszta Tedej* (HBML HvT. 50), 1856: *Külső Tedei* (HBML HvT. 49), 1851: *Külső Tedej* (HBML Oszt. Kiv. 35), 1851: *Külső Tedeji pusztát* (HBML Oszt. Kiv. 35), 1794: *De Praed Vid et Külső Tedei* (HBML V.A. 301/d. 1.d. elenchus),

1725: *De Praed Vid et Külsö Tedei* (HBML V.A. 301/d. 1.d. elenchus).

Határrész. Tedejnek Hajdúnánáshoz viszonyítva a távolabbi, külső része, a tiszavasvári határ mellett. A területen fekszik a Tedeji-legelő.

Ládi Mihály tanyája 2012: *Ládi Mihály tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Lakatos 2012: *Lakatos*.

Földterület, tanya. Lakatos Imre földje volt. Utána a Micsurin téesz szarvasmarhatelepe lett.

Lakatos Imre tanyája 2012: *Lakatos Imre tanyája*.

Egykor tanya volt az Istók-sziget nevű helyen. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Lakatos Imre földje 2012: *Lakatos Imre földje*.

Földterület. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Lakatos-birtok 2012: *Lakatos birtok*.

Földterület, amelyet a Rétaalj-csatorna szelt ketté, a Rét 10. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Lakatos-tanya 2012: *Lakatos tanya*, 1972: *Lakatos tanya* (Kőrösi 39), 1923: *Lakatos tny.* (K).

Egykor tanya volt a Pusztá Hatodik-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Langó 1990: *Langó* (Draviczky 84).

Legelő. Nagy Kálmán tulajdona volt.

Langó-lapos 1972: *Langóu lapos* (Kőrösi 39).

Kaszáló, a település ÉNy-i határában, a Langó nevű legelő mellett.

Lantos-kunyhó 2012: *Lantos kunyhó*.

Kunyhó a Pusztá 2. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Lapos-rét lásd **Varga-lapos**

Lapos-szék lásd **Varga-lapos**

Lázár-tanya 1972: *Lázár tanya* (Kőrösi 39), 1923: *Lázár tny.* (K).

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Lecsapoló 2012: *Lecsapoló*.

Csatorna a település Ny-i határában.

Legelő lásd **Disznó-legelő**

Legelő 2012: *Legelő*, 2012: *Legelő*, 2012: *Legelő*, 2012: *Legelő*, 2012: *Legelő*, 1886: *Legelő* (HBML HmT. 10), 1886: *Legelő* (HBML HmK. 10), 1858: *Legelőnek felmaradt rész* (HBML Ny. 34), 1856: *Legelőnek felmaradt rész* (HBML HvT. 49), 1855: *Legelő* (HBML HvT. 48/3).

Legelő. A Lenin-tanyához tartozott.

Legelő-rét 1956: *Legelő-rét* (Hnt. 263).

Lakott hely. A település ÉNy-i határában.

Lenin 2012: *Lenin*.

Téeszközpont. A Vidi-földön, a település D-i határában.

Lenin-tanya lásd **Horti**

Lente Balázs-tanya 2012: *Lente Balázs tanya*, 1972: *Lente tanya* (Kőrösi 39), 1923: *Lente tny.* (K).

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Lente-dűlő lásd **Dombi-dűlő**

Lente István tanyája 2012: *Lente István tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Lente-tanya lásd **Dózsa téesz**

Lenténé laposa 1858: *Lenténé Laposa* (HBML HvT. 55).

Vizes terület a Csohány-dűlő végében a Kokogyi-dűlő felől. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Liba-legelő 2012: *Liba legelő*, 1990: *Liba legelő* (Draviczky, térképmelléklet).

Legelő a Vásártér mellett. Libákat legeltettek rajta.

Libaól 2012: *Libaól*.

Libaól. Szabó János tulajdona.

Libatelep 2012: *Libatelep*.

Libatelep a település Ny-i határában.

Ló-kert 1990: *Lúkert* (Draviczky 147).

Kert, a Bel-legelő egy része. Állatvásárt tartottak itt. Négy részre volt osztva: kettő a szarvasmarháké, egy a lovaké és egy pedig a sertéseké volt.

Lopóhalmi iskola 2012: *Lopóhalmi iskola*, 2012: *Süldősi iskola*, 1990: *Lopóhalmi iskola* (Draviczky, térképmelléklet).

Egykor iskola volt a Lopó-halom-járás nevű határrészen. Az iskola Vitéz Antal és Hadas Miklós tanyáján állt.

Lopóhalmi-dűlő 1990: *Lopóhalmi-dűlő* (Draviczky 34).

Földterület. A Hosszúsziki-dűlő folytatása (D-i irányban). Arról a magaslatról nevezték el, ami felé tart.

Lopóhalom 2012: *Lopó halom*, 1985: *Lopóhalom* (Hnt. 217), 1981: *Lopóhalom* (MoFnT. 2: 30), 1973: *Lopóhalom* (Hnt. 350–1), 1967: *Lobóhalom* (Hnt. 283).

Lakott hely a Lopó-halom-dűlő környezetében.

Lopóhalomjárás 2003: *Lopóhalomjárás* (Hnt. 396), 1995: *Lopóhalomjárás* (Hnt. 353), 1973: *Lopóhalomjárás* (Hnt. 350–1), 1967: *Lopóhalomjárás* (Hnt. 283), 1956: *Lopóhalomjárás* (Hnt. 263), 1944: *Lopóhalomjárás* (Hnt. 252).

Mezőgazdasági, üzemi lakótelep, illetve lakóhely a helynévtárak szerint.

Lopó-halom-járás 2009: *Lopóhalom*, 2009: *Lopóhalom járás*, 1990: *Lopóhalom járás* (Draviczky 16), 1972: *Lopóhalom járás* (Kőrösi 18), 1938: *Lopóhalom járás* (Molnár 7), 1923: *Lopóhalom járás* (K), 1920: *Lopóhalom* (HBML Ny. 117), 1886: *Lopóhalom járás* (HBML HmK. 12), 1886: *Lopóhalom járás* (HBML HmK. 7).

Földterület, amelyen a Kis-Lopó-halom és Nagy-Lopó-halom fekszik. A Micsurin téesz tulajdona.

Lopóhalomjárásbeli-földek 1846–1847: *Lopóhalom járásbeli földek* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).

Földterület a Lopó-halom-járásban.

Lóska-föld 2012: *Lóska föld*.

Földterület. A névhasználók a név eredetére nem tudtak magyarázatot adni.

Lóska-lapos 2012: *Lóska lapos*, 1990: *Lóska-lapos* (Draviczky 73).

8–10 holdnyi vizes terület, amely mellett a Lóska-tanya feküdt.

Lóska-tanya 2012: *Lóska tanya*.

Egykor tanya volt a Lóska-lapos mellett. Tulajdonosáról, Lóska Györgyről kapta a nevét.

Lovász-tanya 1884–1885: *Lovasz tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt. A mai Gyulai-dűlő K-i oldalán, ott, ahol a Dobos-róna vize áttér a Magitelki-dűlőbe. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Lőtér 2012: *Lőtér*, 2012: *Lúpálya*, 2012: *Lútér*, 1972: *Lőütér* (Körösi 40), 1923: *Lőtér* (K).

Lőtér. A Vadásztársaság tulajdona, a vadászok lögyakorlatokat tartottak itt.

Ludas lásd Utas-ér

Ludas-ér 2012: *Ludas ér*, [20. sz. első fele]: *Ludas ér* (Kiss E. 63), 1990: *Ludas-ér* (Draviczky 68), 1990: *Rudas-ér* (Draviczky 68), 1938: *Ludasér* (Molnár 7).

Vízfolyás, amely a Hortobágy felé folyt. A Keleti-főcsatornát egy szakaszon ennek a nyomvonalán építették meg. A névhasználok szerint a vadludakról kapta a nevét a terület, ugyanis sok vadmadár volt a környékén.

Ludas-ér-halom lásd **Utas-halom**

Ludas-éri-bejáró 2012: *Ludaséri bejáró*.

Út a település DNy-i határában.

Luki Oláh-dűlő 1990: „*Luki*” *Oláh-dűlő* (Draviczky 33), 1886: *Tizennyolczadik dűlő* (HBML HmT. 11).

Földterület. Egy „Luki” ragadványnevű emberről, Oláh Lászlóról.

Lumumba tanyája 2012: *Lumumba tanyája*.

Egykor tanya volt. A tulajdonos Török Ferenc, az ő ragadványneve volt a Lumumba.

Lyukas-halom 1990: *Lyukas-halom* (Draviczky 57), 1981: *Lyukas-halom* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Jukas halom* (Körösi 33), 1938: *Jukas-halom* (Molnár 18), 1938: *Lyukas-halom* (Molnár 8), 1923: *Lyukas-halom* (K), 1884–1885: *Lyukas hal.* (HKFT.), 1858: *Lyukas halom* (MKFT.), 1858: *Lyukas halom* (HBML Ny. 34), 1855: *(Penzes halom vagy) Lyukas halom* (HBML HvT. 48/1), 1855: *Penzes halom (vagy Lyukas halom)* (HBML HvT. 48/1), 1811: *Jukas halom* (MOL S12 Div11 No17: 2), 1800: *Lyukas Halom* (HBML HvT. 40), 1776: *Jukas Halom*, coll. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 2), 1776: *Jukas Halom*, collic. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 2), 1776: *Lyukas halom*, coll. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 10), 1776: *Lyukas halom*, collic. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 10), 1770: *Lyukas halom*, coll. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 2. 9), 1770: *Lyukas halom*, coll. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 2. 3), 1767–1779: *Lyukas halom* (MOL S11 No830: 23).

Kiemelkedés Tiszavasvári és Hajdúnánás között húzódo határon. A domb nem lyu-

kas, hanem háromfelé vágott. A tetején egy nagy gödör van, innen kapta a nevét.

Lyukas-határ 1776: *Jukas határ* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 12), 1776: *Lyukas határ* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 14).

Földterület a település ÉNy-i határában, közelebbi helye ismeretlen.

Macsi-tanya 2012: *Macsi tanya*, 2012: *Macsi tanya*, 1972: *Macsi tanya* (Kőrösi 40), 1923: *Macsi tny.* (K).

Egykor tanya volt. Macsi Miklós tulajdona.

Madarász lásd **Barom-állás**

Madarász-ér [20. sz. első fele]: *Madarász ér* (Kiss E. 63), 1990: *Madarász-ér* (Draviczky 75), 1776: *Madaras*, vena (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 9), 1776: *Madarász*, vena (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 7), 1767–1779: *Madarász ér* (MOL S11 No830: 23).

Vízfolyás. A Madarász-laposból folyik az ér két ága. Az egyik É-ra tart a Mályvás felé, a másik Ny-ra folyik, ugyancsak a Mályvás felé. Egykor sok vízimadár költött a területen, a madarászok gyakran fosztották ki fészkeiket.

Madarász-lapos 2012: *Madarász lapos*, 1990: *Madarász-lapos* (Draviczky 75).

Vizes terület a Madarász-ér mellett. Benyúlt a Város földjére. A Tisza szabályozása és a csatornák kialakítása előtt vízzel elöntött terület. A szabályozás után is esős időben gyakran megtelt vízzel.

Madarász-sziget lásd **Barom-állás**

Madarász-zug 1854: *Madarász zug* (HBML HvT. 39).

Földterület a Madarász mellett, a település ÉNy-i határában.

Magi Balázs 2012: *Magi Balázs*.

Épület. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Magi Balázs új tanyája 2012: *Magi Balázs új tanyája*.

Tanya. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Magi Imre tanyája 2012: *Magi Imre tanyája*.

Egykor tanya volt az Eszlári-dűlőben. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Magi Jóska tanyája 2012: *Magi Jóska tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Magi Józsi tanyája 2012: *Magi Józsi tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Magi Mihály 1905: *Magi M.* (Kogutowicz 22), 1889: *Magi M.* (Gönczy-Kogutowicz), 1884–1885: *Magi Mihály* (HKFT.), 1858: *Magi Mihál* (MKFT.).

Lakott hely a Tajta területén. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Magi Miklós 2012: *Magi tanya*, 1938: *Magi tanyája* (Molnár 11),

Egykor tanya volt, amelyhez 70 köblös föld is tartozott. Magi árvagyám tulajdona volt (1886: *Magi Miklós* HBML HmK. 9, 1884–1885: *Magi Miklós* HKFT.).

Magi Anti-dűlő 2012: *Magi Anti dűlő*.

Földterület. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Magi-dűlő 1990: *Magi-dűlő* (Draviczky 38), 1981: *Niczki II. dűlő* (MoFnT. 2: 31).

Földterület. A dűlő nagyobb területe Csorvássy-birtok volt, ezt gondozta éveken keresztül Magi Balázs gazda.

Magi-lapos 1990: *Magi-lapos* (Draviczky 84).

Kaszáló, legelő a Polgári út vasúton túli kanyarja mellett. Magi Antal földje és tanyája állt itt.

Magi-part 2012: *Magi part*, 1990: *Magi-part* (Draviczky 39), 1972: *Magi part* (Körösi 40).

Enyhe kiemelkedés az Eszlári-dűlőben. A tulajdonosról, Magi Jánosról kapta a nevét.

Magi-sor 2012: *Magi sor ~ Magi sor tanyája ~ Magi tanyák*, 1990: *Magi-sor* (Draviczky 34), 1972: *Magi sor* (Körösi 40).

Egykor tanyabokor volt közel a belterülethez, a Keleti-főcsatorna mellett. A Magi-család tanyasora volt.

Magi-tanya 2012: *Magi tanya*, 1990: *Magi tanya* (Draviczky, térképmelléklet), 1972: *Magi tanya* (Körösi 40), 1923: *Magi tny.* (K).

Egykor tanya volt. Magi Antal családjának a tulajdona. A *Magi* előtagú helynevek közül csak a Magi-telek helynév által megjelölt hely fekszik a közelben.

Magitelek 2003: *Magitelek* (Hnt. 396), 1995: *Magitelek* (Hnt. 353), 1985:

Magitelek (Hnt. 217), 1973: *Magitelek* (Hnt. 350–1), 1967: *Magitelek* (Hnt. 283).

Mezőgazdasági, üzemi lakótelep, illetve lakóhely a helynévtárak szerint.

Magi-telek 2012: *Magi telek*, 1990: *Magi telek* (Draviczky 46), 1981: *Magi-telek* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Magi telek* (Körösi 40), 1858: *Magi telek* (MKFT.), 1858: *Magi Telek* (HBML HvT. 54), 1858: *Magi Telek* (HBML HvT. 56), 1854: *Magi telek* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Magi Telek* (HBML HvT. 46).

A Csegei úttól É-ra és D-re, két dűlő földjén van a mintegy 300–400 köblösnyi földterület. A Magi-családnak voltak itt tanyáik. A terület nagy része egykor vízzel (János-rét vize, Büdös-ér) volt körbevéve.

Magitelki iskola 2012: *Magi iskola*, 2012: *Magitelki iskola*, 1990: *Magitelki iskola* (Draviczky, térképmelléklet), 1972: *Magitelki iskola* (Körösi 40), 1923: *Magitelki iskola* (K).

Egykor katolikus iskola volt a Rét 8. dűlőjében, a Magi-telken. Az 1950-es évek első feléig működött az iskola. Az épület 1990-ben még állt és az Új Élet téves tulajdona volt. Ma a juhászat központja van itt, az egykori nevelői szállás pedig a pásztorok szálláshelye.

Magitelki-dűlő 1990: *Magi-Telki-dűlő* (Draviczky 35), 1972: *Magitelki dűlő* (Körösi 40), 1923: *Magitelki dűlő* (K).

Földterület a Magi-teleken.

Magyar Elek-tanya 1884–1885: *Magyar Elek tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Magitelki-dűlő K-i részén, a Farkasordító mellett, attól Ny-ra, a régi János-rét vizének ÉK-i csücskében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Major Jóska tanyája 2012: *Major Jóska tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Major Pista tanyája 2012: *Major Pista tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Majoros József tanyája 2012: *Majoros József tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Majoros tanyája 2012: *Majoros tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét 9. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Majoros Zoli juhtelepe 2012: *Majoros Zoli juhtelepe*.

Juhtelep. A tulajdonosáról kapta a nevét.

Majoros-tanya 2012: *Majoros tanya*, 2012: *Majoros tanya*.

Egykor tanya volt. Majoros József tulajdona.

Major-tanya 2012: *Major tanya*, 1972: *Major tanya* (Kőrösi 40), 1923: *Major tny.* (K).

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Maklányi tanyája 2012: *Maklányi tanyája*.

Egykor tanya volt. A tulajdonos Maklári, a szomszédos Polgárról származik.

Maklári-tanya 2012: *Maklári tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Makó-tanya 1884–1885: *Mako tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Rét II. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Malom-ér 1990: *Malom-ér* (Draviczky 71), 1972: *Malomér* (Kőrösi 41), 1884–1885: *Malom ér* (HKFT.), 1783/1867: *Malom ér* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Malom ér* (HBML HvT. 5/b).

Vízfolyás. Az ér széles és mély, vízimalmot hajthatott, amire a neve is utal. A Malom-ér É-i szakaszát Varjas-ér, a D-nek tartó szakaszát Zagolya-ér és végül Ökör-ér neveken említik. A Malom-ér vonalán építették meg a K2-öntözőcsatorna jelentős szakaszát.

Mályva farka 1782–1785: *Mallya Farka* (EKFT.).

Kiemelkedés nyúlványa. Az EKFT. országleírásának Búdról (a mai Tiszavasvári egy részéről) írott egységben ez áll: „...und vorlaufet sich einen Theil unter dem Lapos Hügel, in dem Mallya Farka,...”. Talán kapcsolatba hozható a nánási határ Mályvás határrészeivel.

Mályvás 2012: *Mályvás*, 1990: *Mályvás* (Draviczky 19).

Rossz minőségű termőterület. Rajta keresztül folyik a Mályvás-ér.

Mályvás út 1990: *Mályvás-dűlő* (Draviczky 36), 1776: *Majvas út* (MOL S11 No830: 16), 1776: *Mályvás Út*, via (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 8), 1776: *Malyvas Út*, via (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 10), 1767–1779: *Majvas út* (MOL S11 No830: 23).

Út a Mályvás nevű határrészen. Egykor (Tisza)dob határából folyt Tedej Ny-i határa.

Mályvás-hát 1858: *Májvos* (HBML HvT. 56), 1800: *Mályvás Hát* (HBML HvT. 40), 1776: *mályhas hat*, loc. (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 9), 1776: *Mályvás hát*, loc. (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3.), 1776: *Malyvas Hat*, loc. (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 10), 1776: *Mályvás hát*, loc. (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 7), 1776: *Mályvás Hát*, loc. (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 8).

Mocsárral körülvett enyhe kiemelkedés, Belső-Tedej határvonala és a Kis-Mályvás nevű terület mellett.

Mályvás-tanya 2012: *Mályvás tanya*, 1972: *Májvás tanya* (Kőrösi 41), 1923: *Mályvás tny.* (K), 1905: *Mályvás tanya* (Kogutowicz 22), 1889: *Mályvás t.* (Gönczy–Kogutowicz), 1884–1885: *Mályvas tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Kasziba-dűlő ÉNy-i sarkában, a Mályvás területén.

Máró Imre tanyája 2012: *Máró Imre tanyája*.

Egykor tanya volt, a Pusztá Hatodik-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Máró Sebetén-tanya 2012: *Máró Sebetén tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Máró Zsiga tanyája 2012: *Máró Zsiga tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Máró-dűlő 1990: *Máró-dűlő* (Draviczky 28), 1981: *VII. dűlő* (MoFnT. 2: 30).

Földterület. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Máróék tanyája lásd **969. tanya**

Máró-tanya lásd **969. tanya**

Mart-tanya lásd **Agócs Balázs tanyája**

Martinek-farm 2012: *Martinek farm*.

Földterület. A tulajdonosáról kapta a nevét.

Martinek-szarvasmarhatelep 2012: *Martelek szarvasmarhatelep*.

Szarvasmarhatelep. Matinek tulajdona.

Martinek-tehenészet 2012: *Martinek tehenészet*.

Tehenészet. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Második-csordakút 1990: *Csorda kút* (Draviczky, térképmelléklet), 1990: *Második csorda kút* (Draviczky 92).

Egy gémű, ásott, téglázott, kis méretű, betonkavájú kút. A csorda itatására szolgált.

Második-dűlő lásd **Dézsi-dűlő**

Második-dűlő lásd **Kis-Rezes**

Második-dűlő 2012: *Második dűlő*, 1838: *Második Dűlő* (HBML HvT. 9/b).

Földterület, a Pusztá nevé határrész dűlője.

Második-rét 1855: *masodik rét* (HBML HvT. 48/3), 1854: *Második rét* (HBML HvT. 39).

Földterület a Barom-állás farka mellett, az Elő-hát nevé helytől K-re, DK-re, az Első-rét és a Harmadik-rét között.

Második-rét laposa 1990: *Második rét-laposa* (Draviczky 77).

Legelő az Elő-hát-faroktól K-re. Egykor nádvági terület volt.

Máté-dűlő 1990: *Máté dűlő* (Draviczky, térképmelléklet), 1990: *Máthé-dűlő* (Draviczky 33), 1886: *Tizenkilenczedik dűlő* (HBML HmT. 11).

Földterület. A Máthé nevé testvéreknek volt a dűlőben 15–15 köblös földje egy-egy kis tanyával, innen kapta a nevé.

Máté-sziget 2012: *Máté sziget*, 1990: *Máthé sziget* (Draviczky 46).

120–130 köblösnyi enyhe kiemelkedés, legelő. A környéket valaha víz borította, ez a föld azonban kiemelkedett. A helybeliek szerint az 1880-as években egy Máté nevé pásztor élt itt, róla kapta a terület a nevé.

Máté-tanya 2012: *Máté tanya*, 2012: *Máté tanya*.

Egykor tanya volt a Vidi-halom mellett. Tulajdonosáról kapta a nevé.

Matula Magi József tanyája 2012: *Matula Magi József tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevé. A *Matula* ragadványnevé.

Mátyus-dűlő lásd **Daróci-dűlő**

Mecsei-dűlő 1990: *Mecsei-dűlő* (Draviczky 29), 1886: *Gyulay István* (HBML HmT. 10), 1886: *Gyulay István* (HBML HmK. 10), 1855: *II. Calcatúra* (HBML HvT. 48/1).

Földterület. Paraszteberről kapta a nevé, akinek 12–13 köblös földje és tanyája volt ebben a dűlőben.

Médi-tanya 1972: *Médi tanya* (Kőrösi 41), 1923: *Médi tny.* (K).

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevé.

Médi-telek 1990: *Médi telek* (Draviczky 45).

Enyhe kiemelkedés, szántó a Nagy-Lopó-halomtól D-re fekszik. Tulajdonosáról, a Médi-családról kapta a nevé.

Méhes 2012: *Méhes*.

Egykor tanya volt. Gál Lajos tulajdona.

Méhes Nagy-tanya 2012: *Méhes Nagy tanya*.

Egykor tanya volt. Nagyék tulajdona.

Méhes-sziget lásd **Elő-hát**

Méhes-sziget 1776: (*Insulam Elő Hát* alias) *Méhes Sziget*, ins. (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 7), 1776: (*insulam Előhát* alias) *Méhes Sziget*, ins. (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 8), 1767–1779: *Méhes sziget* (MOL S11 No830: 23).

Sziget volt a település ÉNy-i határában.

Méhes-tanya 2012: *Méhes tanya*.

Egykor tanya volt a Pusztta Második-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Méhész-kunyhó 2012: *Méhész kunyhó*.

Kunyhó a Varjas nevű határrészen. A Méhész a tulajdonosának a neve.

Mély-ér 2012: *Mély ér*, 1990: *Mély-ér* (Draviczky 72), 1938: *Mij-ér* (Molnár 7), 1858: *Mely ér* (HBML HvT. 54), 1854: *Mély ér* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Mély Ér* (HBML HvT. 46).

Időszakosan vízzel telt mélyedés, szántó a Rét XI. dűlőjében, a Határ-dűlőben. Az ér egykori mélységéről kapta a nevét.

Mélyér 2012: *Mij ér ~ Milyér*, 1990: *Mélyér* (Draviczky, térképmelléklet), 1981: *Kadarcs-dűlő* (MoFnT. 2: 30).

Vizes terület, amelyet a Hortobágyi-csatorna szel ketté, a Rét XI. dűlőjében, a Határ-dűlőben fekszik. A területen található a Mély-ér.

Mélyéri-erdő 2012: *Mélyéri erdő*.

Erdő a település DNy-i határában, a Mély-ér mellett.

Ménes-csapás 1972: *Mínes csapás* (Kőrösi 41), 1800: *Ménes Csapás* (HBML HvT. 40), 1767–1779: *Ménes csapás* (MOL S11 No830: 23).

Legelő a Horgoló mellett, az egykori Szentmihály (a mai Tiszvasvári egy részének) határába vezet.

Ménes-kút 2012: *Ménes kút*, 1990: *Ménes kút* (Draviczky 91), 1990: *Ménes kút* (Draviczky 89).

Kút a Forgács-zug területén, a Má-té-szigeten. A géme nincs meg, de a kút

még áll. A ménes itatására szolgált. A 19. században csak a Tedeji-legelőn volt ménes. Később a Nagy-legelőre vitték át (ott szintén van Ménes-kút).

Ménes-legelő 2012: *Mínes rísz*, 1990: *Ménes legelő* (Draviczky, térképmelléklet), 1990: *Ménes-legelő* (Draviczky, térképmelléklet).

Legelő a Tedeji-legelő mellett, a település ÉNy-i határában.

Mészáros-birtok 2012: *Mészáros birtok*.

Földterület a Nyíregyházi út mellett. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Mészáros-tanya 2012: *Mészáros tanya*.

Egykor tanya volt 38 köblös földdel. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Mezei Gábor tanyája 2012: *Mezei Gábor tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Mezei Sándor tanyája 2012: *Mezei Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Mezei-major 2012: *Mezeji major*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Mezei-tanya 2012: *Mezei tanya*, 1972: *Mezeji tanya* (Kőrösi 41), 1923: *Mezei tny.* (K).

Egykor tanya volt. Mezei Imre tulajdona.

Mézesmáj 2012: *Mézesmáj ~ Mízesmáj*, 1990: *Mézesmáj* (Draviczky 10), 1972: *Mízesmáj* (Kőrösi 18), 1956: *Mézesmály* (Hnt. 263), 1944: *Mézesmály* (Hnt. 252),

[20. sz. első fele]: *Mízes májj* (Kiss E. 63), 1938: *Mízesmáj* (Molnár 8), 1923: *Mézes máj* (K), 1920: *Mézesmáj* (HBML Ny. 117), 1838: *Mézes-máj* (HBML HvT. 9/b), 1820: *Mézes-Máj* (HBML HvT. 41), [1796]: *Mézes Mál Dülleje* (HBML V.A. 301/d. 2. köt.), 1761: *Mezes Maji Dorogi határra Dülő* (HBML V.A. 301/d. 2. köt.), 1761: *Mézes Mál Dorogi Határra Dülők* (HBML V.A. 301/d. 2. köt.).

Határrész a Nyíregyházi út jobb oldalában, a Szőlő mögött. A papoknak volt e területen földje (50 hold), illetve a kántornak 10 hold. A helybeliek szerint onnan kapta a nevét, hogy rossz minőségű föld van itt és ragadt, mint a máj.

Mézesmáj-halom 1990: *Mézemáj halom* (Draviczky 10), 1981: *Mézes-máj-halom* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Mízesmáj halom* (Kőrösi 41), 1923: *Mézesmál-hlm.* (K), 1884–1885: *Mézes máj halom* (HKFT.), 1858: *Mézes máj hát* (MKFT.).

Kiemelkedés a Nyíregyházi út mellett, a Mézesmáj nevű határrészen. A helynév első névrésze egy *Mézes-mál*-féle alakra vezethető vissza (ahogyan ezt az egyik névadata mutatja is), amelyet jellemzően szőlővel beültetett hegy megnevezésére használták a nyelvterület egyes részein (például 1670: *Mézes-mál*, Sátoraljaújhely, KOVÁTS 2008: 385; 1670: *Mézes Mály*, 1682: *mézes-mál*, 1689: *Mézes Mall*, 1690: *Mézes Mál*, Tarcál, UC. 145: 6a, UC. 65: 43, UC. 17: 5, UC. 1: 35 stb.).

A településen már a 18. század eleje óta foglalkoznak szőlőműveléssel. Az 1715. évi összeírásban azt olvashatjuk, hogy egy kis kiemelkedésen szőlőt termelnek (a helynévnek említése nélkül), amely lokalizációját tekintve azonban azonos a halommal (BUCKÓ 1992: 7–8).

A fenti névforma a névhasználók számára szemantikailag nem transzparens, ez abból szűrhető le, hogy a helynév eredetét a *máj* testrésznévvel hozzák összefüggésbe. Úgy vélik, hogy a területen esős időben ragadós a talaj, olyan puha és tapadós, mint a mézes máj (l. ehhez DRAVICZKY 1990: 10–11). A helynév első névrésze egy *Mézes-mál* > *Mézes-máj*-típusú reszemantizáción ment keresztül (vö. TÓTH V. 2008: 165–178).

A forrásból nem derül ki pontosan, hogy a Kis-Mézesmáj-halom vagy a Nagy-Mézesmáj-halom érthető-e a név alatt.

Mező Janiék tanyája 2012: *Mező Janiék tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Mező József tanyája 2012: *Mező József tanyája*.

Egykor tanya volt a Murvai-dűlőben. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Mező-tanya 1972: *Mezőü tanya* (Kőrösi 41), 1923: *Mező tny.* (K).

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Mezőgazdasági Gépjavító V. lakótelepe 1973: *Mg. Gépjavító V. lakótelepe* (Hnt. 350–1).

Üzemi szolgálati vagy készenléti lakás a helynévtár szerint.

Micsurin szarvasmarhatelepe 2012: *Micsurin szarvasmarhatelepje*.

Szarvasmarhatelep.

Micsurin téesz 2012: *Micsurin téesz*.

Téeszközpont a Csiszár-telep területén.

Micsurin téesz takarmánykeverője 2012: *Micsurin téesz takarmánykeverője*.

Takarmánykeverő. A Micsurin téesz tulajdona.

Micsurin törzslibája 2012: *Micsurin törzslibája*.

Épület. A téesz törzslibáját tartották itt, majd Soltész tulajdona lett.

Miklósi ügyvéd földje 2012: *Miklósi ügyvéd földje*.

Földterület a Pusztá nevé határrészen. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Miklósi-tanya 2012: *Miklósi tanya*.

Egykor tanya volt a Pusztá Második-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Mikó József tanyája 2012: *Mikó József tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá Zsuzsika-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Mikó Laci-tanya 2012: *Mikó Laci tanya*.

Egykor tanya volt a Pusztá Zsuzsika-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Mikó-tanya 2012: *Mikó tanya*, 2012: *Mikó tanya*, 1972: *Mikó tanya* (Kőrösi 41), 1923: *Mikó tny.* (K).

Egykor tanya volt a Pusztá Hatodik-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Mínusz 2012: *Mínusz*.

Csatorna a település Ny-i határában. A név eredetére az adatközlők nem tudtak magyarázatot adni.

Mínuszkettő 2012: *Mínusz kettő*.

Csatorna a település ÉNy-i határában.

Mínuszkettő hídja 2012: *Mínusz kettő hídja*.

Híd a település ÉNy-i határában.

Mirkó tanyája 2012: *Mirkó tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Mirkó Sándor-tanya 2012: *Mirkó Sándor tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Mirkó-dűlő 2012: *Mirkó dűlő*, 1990: *Mirkó-dűlő* (Draviczky 28), 1981: *VIII. dűlő* (MoFnT. 2: 31).

Földterület a Pusztá határrészen. Mirkó Istvánról kapta a nevét, akinek 110 holdnyi földje volt a dűlőben.

Mirkó-lapos 1858: *Mirkó lapos* (HBML HvT. 54).

Vizes terület a Polgári-határ mellett. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Mirkó-tanya 2012: *Mirkó tanya*, 2012: *Mirkó tanya*.

Egykor tanya volt a Pusztá Hatodik-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Mobil dűlő 1990: *Mobil-dűlő* (Draviczky 30), 1886: *Negyedik dűlő* (HBML HmT. 13).

Út. A dűlő végénél a 2. vh. alatt egy nagy tábla állt, rajta „Mobil” feliratú reklám, a névhasználók szerint innen kapta a nevét. A dűlőút a Dorogi útba torkolt.

Molnár Balázs tanyája 2012: *Mónár Balázs tanyája*.

Egykor tanya volt a Murvai-dűlőben. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Molnár Bandi-tanya 2012: *Molnár Bandi tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Molnár István tanyája 2012: *Molnár István tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Molnár Jóska tanyája 2012: *Mónár Jóska tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Molnár Jóska-tanya 2012: *Molnár Jóska tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Molnár Laci tanyája 2012: *Mónár Laci tanyája*.

Egykor tanya volt a Szentimre területén. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Molnár Laciék tanyája 2012: *Molnár Laciék tanyájuk*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Molnár Mihály kocsmája 2012: *Mónár Mihály kocsmája*.

Kocsmá. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Molnár Mihály tanyája 2012: *Molnár Mihály tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Molnár Sándor tanyája 2012: *Molnár Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá Temető-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Molnár András tanyája 2012: *MónárAndrás tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Molnár dűlő 2012: *Mónár dűlő*, 1990: *Molnár-dűlő* (Draviczky 37), 1886: *Harminczharmadik dűlő* (HBML HmT. 10).

Út a Molnár-család tanyája mellett.

Molnár-part 1990: *Molnár-part* (Draviczky 39), 1990: *Ötvös-hát* (Draviczky 39), 1884–1885: *Ölős hát* (HKFT.).

Enyhe kiemelkedés, szántó. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Molnár-tanya 2012: *Molnár tanya*.

Egykor tanya volt. Molnár Imre juhász tulajdona.

Molnár-tanya 2012: *Mónár tanya*.

Egykor tanya volt. Molnár Mihály tulajdona.

Mónus Laci tanyája 2012: *Mónus Laci tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Mónus Sándor-tanya 2012: *Mónus Sándor tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Móricz kisasszonyok tanyája 2012: *Móricz kisasszonyok tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Móricz keresztdő 1990: *Móricz keresztdő* (Draviczky 30).

Út. Móriczról kapta a nevét, akinek tanyája állt a dűlő mellett.

Móricz-tag 2012: *Móricz tag*.

Egykor tanyák voltak a Pusztán. Tulajdonosairól lettek elnevezve.

Móricz-tanya lásd **Csohány János-tanya**

Móricz-tanya 2012: *Móricz tanya*, 2012: *Móricz tanya*.

Egykor tanya volt a Pusztán. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Muhi 1990: *Muhi* (Draviczky 95), 1990: *Muhin* (Draviczky 95).

Földterület, ahol a hadházi, böszörményi és a nánási határ találkozik.

Muraközi Kati néni tanyája 2012: *Muraközi Kati néni tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztán Hatodik-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Muraközi Miklós tanyája 2012: *Muraközi Miklós tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Muraközi-tanya 2012: *Muraközi tanya*.

Egykor tanya volt a Varjas nevű határrészen. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Murvai Imre tanyája 2012: *Murvai Imre tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét 9. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Murvai-dűlő 2012: *Murvai dűlő ~ Nagy rezes dűlő ~ Nagy rezesi dűlő*, 1990: *Murvai-dűlő ~ Nagy-Rezesi-dűlő* (Draviczky 28), 1981: *I. dűlő* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Múrvaji dűlő* (Körösi 41), 1838: *Első Dűlő* (HBML HvT. 9/b).

Földterület a település É-i határában. Tulajdonosáról, Murvairól kapta a nevét. A földcsáv közepén fekszik a Nagy-Rezes nevű terület.

Murvai-dűlő útja 1990: *Murvai dűlő útja* (Draviczky 88), 1990: *Murvai kereszt-dűlő* (Draviczky 30).

Út a Murvai-dűlő mellett.

Murvai-tanya 2012: *Murvai tanya*, 1972: *Múrvaji tanya* (Körösi 41), 1972: *Múrvaji tanya* (Körösi 41), 1923: *Murvai tny.* (K).

Egykor tanya volt a Murvai-dűlőben. Tulajdonosáról nevezték el.

Nábrádi Benedek tanyája 2012: *Nábrádi Benedek tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nábrádi Miklós-tanya 2012: *Nábrádi Miklós tanya*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld 7. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nábrádi-tanya 2012: *Nábrádi tanya*, 2012: *Nábrádi tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nádas-telep 2012: *Nádas telep*.

Földterület. A névhasználók szerint a Hortobágyi-csatornán kívül eső területet nevezik így.

Nádtő-fok 1858: *Nádtő fok* (HBML HvT. 56).

Vizesárok, vízzel telt meder, a Görberet a Csontizzel összekötő árok.

Nádvágó-Horgoló 1858: *Horgoló* (HBML Ny. 34), 1855: *Nádvágó horgoló* (HBML HvT. 48/3), 1853–1854: *Horgoló nádas* (HBML HJkv.), 1851: *Horgoló nádvágó* (HBML TK. 35), 1835: *Nádvágó Horgoló* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH), 1767–1779: *Horgolo Rét* (MOL S11 No830: 23).

Vizes terület a Forgács-sziget mellett, attól K-re, a Horgoló-zug területén, közel a Tiszavasvári határhoz. A Vicskus vizével kapcsolódik össze.

Nagy-Büdös lásd **Nagy-Büdös-halom**

Nagy-Büdös-halom 1990: *Nagy Büdös halom* (Draviczky 46), 1854: *Nagy büdös* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Nagy Büdös* (HBML HvT. 46).

Kiemelkedés a település DNy-i határában. A helybeliek szerint nevét a szagáról kapta.

Nagy Csohány-tanya 2012: *Nagy Csohány tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nagy-Dinnyés-halom lásd **Dinnyés-halom**

Nagy-Dombszeg lásd **Dombszeg-halom**

Nagy-dűlő lásd **Balázs-dűlő**

Nagy-Für-halom lásd **Fürj-halom**

Nagy Gábor-dűlő 1990: *Nagy Gábor-dűlő* (Draviczky 36), 1990: *Szólát-dűlő* (Draviczky 36).

Földterület a Zöld-halomtól D-re. Nagy Gábor nevű emberről kapta a nevét, akinek földje és tanyája volt a dűlőben.

Nagy Imre tanyája 2012: *Nagy Imre tanyája*.

Egykor tanya volt a Vidi-földön, a 10. dűlőben. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nagy Imre-dűlő 1990: *Nagy Imre-dűlő* (Draviczky 37).

Földterület. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nagy Imre-halom 2012: *Nagy Imre halom*, 1990: *Nagy Imre-halom* (Draviczky 42), 1990: *Nagymézesmáj-halom* (Draviczky 42).

Kiemelkedés. Akiről a nevét kapta a 2. vh. előtt és alatt a város lelkipásztora volt, s a domb az ő földjében feküdt. Sok homokot hordtak el belőle, miután elvették a református egyháztól.

Nagy István-tanya 2012: *Nagy István tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nagy Kálmán laposa 1990: *Nagy Kálmán laposa ~ Nagy-Kálmán-lapos* (Draviczky 79; Draviczky, térképmelléklet).

5–6 köblös területű kaszáló, amelynek a mélyebben fekvő részeit legeltetik. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nagy Kálmán tanyája 2012: *Nagy Kálmán tanyája*, 1990: *Nagy Kálmán tanyája* (Draviczky, térképmelléklet).

Egykor tanya volt a település ÉNy-i határában. Nagy Kálmán tulajdonosról kapta a nevét.

Nagy Kálmán-dűlő 1990: *Nagy Kálmán-dűlő* (Draviczky 29).

Földterület. Nagy Kálmán földje feküdt a dűlőben.

Nagy Kálmán-tanya 2012: *Nagy Kálmán tanya*, 1905: *Nagy K. tanya* (Kogutowicz 22), 1889: *Nagy K. t.* (Gönczy–Kogutowicz), 1884–1885: *Nagy Kálmán tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt az Újvárosi út mellett. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nagy Lajos tanyája 2012: *Nagy Lajos tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét 9. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nagy Lajos-dűlő 1990: *Nagy Lajos-dűlő* (Draviczky 31), 1886: *Második dűlő* (HBML HmT. 13).

Út. Arról a Nagy Lajosról kapta a nevét, akinek itt volt tanyája.

Nagy Lajos-féle-fürdő 2012: *Nagy Lajos féle fürdő*, 1990: *Nagy Lajos féle fürdő* (Draviczky 98).

Fürdő az Új-Alsó-temetőtől D-re. Tulajdonosáról, Nagy Lajosról kapta a nevét. 1891-ben nyitották meg, az 1. vh. alatt lerombolták.

Nagy László-tanya 2012: *Nagy László tanya*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határreszen. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nagy Marci tanyája 2012: *Nagy Marci tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nagy Miklós-tanya 2012: *Nagy Miklós tanya*.

Egykor tanya volt a Rét 10. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nagy Pál tanyája 2012: *Nagy Pál tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nagy Pap-tanya 2012: *Nagy Pap tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nagy Pista-tanya 2012: *Nagy Pista tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nagy Sándor tanyája 2012: *Nagy Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt az Eszlári-dűlőben. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nagy Sándor tanyája 2012: *Nagy Sanyi tanya*, 2008: *Nagy Sándor tanyája*, 1886: *Nagy Sándorné* (HBML HmT. 11).

Egykor tanya volt a Vidi-föld 9. dűlőjében, a Zsuga-dűlő D-i végén. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nagy Sándor-tanya 1884–1885: *Nagy Sándor tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Pálfi-dűlő középső részén. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nagy Antal tanyája 2012: *Nagy Antal tanyája*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld 7. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nagy-Balázs 1858: *Nagy Balázs* (HBML HvT. 56), 1858: *Nagybalasz* (MKFT.), 1854: *Nagy Balázs* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Nagy Balázs* (HBML HvT. 46).

Mocsaras, nádas terület a Balázstelki dűlő területén.

Nagy-Büdös 1858: *Nagy Büdös* (HBML HvT. 56).

Vizes terület, amelyet a Büdös-ér vesz körbe és a Kis-Büdös nevű területtől is ez az ér választja el.

Nagy-Csikótó-fertő 1990: *Ötvös-lapos* (Draviczky 79), 1990: *Szanyi-lapos* (Draviczky 79), 1972: *Nagy csikóu tóu* (Kőrösi 42), 1884–1885: *Nagy csikótós* (HKFT.), 1858: *Nagy csikótós* (MKFT.), 1776: *Nagy Csikostó Fertő* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 7), 1776: *Nagy Csikostó Fertő* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 6), 1776: *Nagy Csikostó*

Fertő (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 6).

10–12 holdnyi kaszáló, legelő, egy részén nád terem.

Nagy-Dobó 2012: *Nagy dobó*, 1990: *Nagy Dobó* (Draviczky 61), 1972: *Nagy Dobóu* (Kőrösi 42), 1938: *Nagy-dobó* (Molnár 8), 1886: *Nagy Dobó* (HBML HmK. 11).

5–6 k. holdnyi vizes terület. A hagyomány szerint egy Dobó nevű emberről neveztek el.

Nagyék tanyája 2012: *Nagyék tanyája*.

Egykor tanya volt a Bózsár-sor mögött. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nagy-Fürdős 1800: *Nagy Fördös* (HBML HvT. 40), 1800: *Nagy Fördös* (HBML HvT. 40).

Vizes terület a Kotyesz-hátak mellett, Tedej határában.

Nagygróf 1858: *Nagy Gróf* (MKFT.), 1800: *Nagy Gróf* (HBML HvT. 40), 1770: *Nagy Gróf* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 2. 4).

Füves terület a Kis-Órfa területétől É-ra, a Kis-Gróf mellett. Ma nagyobb részben Tiszavasvári határához tartozik.

Nagygulya legelője 2012: *Nagy gulya legelője*.

Legelő a település DNy-i határában. A gulya legelt rajta.

Nagy-gulyakút 2012: *Gulya kút*, 2012: *Nagy gulya kút*, 1990: *Nagy gulya kút* (Draviczky 89), 1972: *Gujás kút* (Kőrösi 31), 1923: *Gulyás-k.* (K), 1884–1885: *Gu-*

lyás kút (HKFT.), 1858: *Gulya kút* (MKFT.).

Kút a Közös-legelőn. Valamikor négy gémű volt, aztán két gémű lett, ahogy egyre kevesebb jószág legelt a környéken.

Nagy-gulyalegelő 1990: *Nagy gulya legelő* (Draviczky, térképmelléklet).

Legelő a település DNy-i határában. A gulya legelt rajta.

Nagygulya-legelő 2012: *Nagy gulya legelő*.

Legelő a település Ny-i határában.

Nagy-Horgoló-nyomás 2012: *Horgoló*, 2012: *Horgoló*, [20. sz. első fele]: *Horgolaó* (Kiss E. 63), 1981: *Horgoló* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Horgolou* (Kőrösi 32), 1938: *Horgoló* (Molnár 7), 1855: *Horgoló nyomás* (HBML HvT. 48/3), 1855: *Nagy Horgoló nyomás* (HBML HvT. 48/3), 1851: *a Horgolónál a Bacskai Telekbe* (HBML TK. 35), 1851: *Horgoló nagy nyomás* (HBML TK. 35), 1800: *Horgoló* (HBML HvT. 40), 1800: *Horgoló* (HBML HvT. 40), 1776: *Horgolo* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 9), 1776: *Horgoló* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 1), 1770: *Horgolo* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 2. 3), é.n.: *Nagy Horgoló nyomás* (HBML HvT. 2).

Földterület, amely a Tedeji-legelővel és a szentmihályi határral határos, a Horgoló nevű hely középső területén.

Nagy-Kaján-szik [20. sz. első fele]: *Kajánszík* (Kiss E. 63), 1884–1885: *Kaján*

szik (HKFT.), 1858: *Kajánszék* (MKFT.), 1783/1867: *Nagy Kaján szik* (HBML HvT. 2/a), 1782–1785: *Kajánszék* (EKFT.).

Kiszáradt mocsár, legelő a település D-i határában.

Nagy-Kajánsziki-csordakút 2012: *Nagy kajánsziki csordakút*.

Két gémű gulyakút a település D-i határában, a Nagy-Kaján-sziken.

Nagy-Kapitány-kút 1972: *Kapitány kút* (Kőrösi 34), 1938: *Kapitány-kút* (Molnár 8), 1846–1847: *nagy Kapitány kút* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).

Kút.

Nagy-Kasziba 1937: *Nagykasziba* (Hnt. 57), 1802–1811: *Nagy Kasziba* (Görög), [1800–1802]: *Nagy Kasziba* (OSZK TK 2164), [1799–1803]: *Nagy Kosziba* (OSZK TK 3018).

Lakott hely, amely ma Polgárhoz tartozik.

Nagy-Közös-legelő 2012: *Nagy közös legelő*.

100 köblösnyi legelő a település Ny-i határában.

Nagy-kút 2012: *Nagy kút*, 1990: *Nagy kút* (Draviczky 92).

Egy gémű, ásott, téglázott fakávás kút.

Nagy-lapos 2012: *Nagy lapos*, 1990: *Nagy-lapos* (Draviczky 69), 1990: *Nagy-lapos* (Draviczky 71), 1972: *Nagy lapos* (Kőrösi 42), 1923: *Nagy lapos* (K).

Kb. 70–80 holdnyi időszakosan vízzel telt mélyedés, egy része zombékos terület. Egykor a jármosökör gulya legelte.

T. Nagy László-tanya 2012: *T. Nagy László tanya*.

Egykor tanya volt a Rét 10. dűlőjében. A T. a tulajdonos *Tündér* ragadványnevének a rövidítése.

Nagylegelő 1956: *Nagylegelő* (Hnt. 263), 1944: *Nagylegelő* (Hnt. 252).

Lakott hely a település Ny-i határában.

Nagy-Lopó-halom 2012: *Lopó halom*, [20. sz. első fele]: *Lopó halom* (Kiss E. 63), 1990: *Nagy-Lopó-halom* (Draviczky 45), 1981: *Nagy-Lopó-halom* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Lopó halom* (Kőrösi 39), 1972: *Nagy lopó halom* (Kőrösi 42), 1938: *Lopó-halom* (Molnár 14), 1938: *Lopóhalom* (Molnár 7), 1923: *Lopó-hlm.* (K), 1884–1885: *Lopó hl.* (HKFT.), 1858: *Lopó halom* (MKFT.), 1838: *Nagy Lopó halom* (HBML HvT. 43), 1783/1867: *Lopó halom* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Lopó halom* (HBML HvT. 5/b).

Kiemelkedés. A helynév előtagja a területen termő lopótökre utalhat. A névhasználók ettől eltérően az előtagot a *lop* igével hozzák összefüggésbe: a halom két dűlőben fekszik, s az egyikből kilopták a helyét (vö. KÖRÖSI 1972: 39, DRAVICZKY 1990: 45).

Nagy-Mályvás [1780]: *Nagy Májvás* (HBML HvT. 5/a), 1776: *Nagy Majvás* (MOL S11 No830: 16), 1776: *Nagy malyvas* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 9), 1776: *Nagy Mályvás* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 7), 1776: *Nagy Mályvás* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No.

3. 8), 1767–1779: *Nagy Majvas* (MOL S11 No830: 23).

Vízzel körülvett enyhe kiemelkedés a Mályvás területén, Tedej és Polgár határán.

Nagy-Mély-ér 2012: *Nagymj ér*.

Vizes terület a böszörményi határ mellett.

Nagyon Nagy Sanyiék tanyájuk 2008: *Nagyon Nagy Sanyiék tanyájuk*.

Tanya a Vidi-föld nevű határrészen, Nagy Sándor tanyája mellett.

Nagy-Órfa 1855: *Nagy Órfa* (HBML HvT. 48/4), 1851: *Nagy Órfa* (HBML TK. 35), 1776: *Nagy ér fá* (MOL S11 No830: 16), 1767–1779: *Nagy ér fá* (MOL S11 No830: 14).

Földterület az Órfa-lapos nevű helyen.

Nagy-Peres-dűlő 1990: *Nagy-Peres-dűlő* (Draviczky 32), 1886: *Tizenharmadik dűlő* (HBML HmT. 11).

Földterület a település D-i határában. A hagyomány szerint a 18. században Hadháztól perelték, majd 20 aranyért megvették.

Nagy-Rezes 2012: *Nagy rezes*, 1990: *Nagy Rezes* (Draviczky 61), 1990: *Nagy-rét* (Draviczky 61), 1938: *Nagy-rezes* (Molnár 8), 1920: *Nagy rezes* (HBML Ny. 117), 1884–1885: *Nagy Rét* (HKFT.).

Mintegy 100 holdnyi vizes terület, legeelő, kaszáló a Kis-Rezes nevű hely mellett. A névhasználók szerint valószínűleg nevét onnan kapta, hogy rézszínű volt a legelő. Ha nagyobb tömegű víz sokáig tartotta

magát, akkor a terület felszíne napsütésben réz színt mutatott.

Nagyrezesi dűlőút 1990: *Nagy-Rezesi dűlőút* (Draviczky 88).

Út a Nagyrezesi-dűlő mellett, a település É-i határában.

Nagy-róna eleje 1972: *Nagy róna eleje* (Körösi 43), 1783/1867: *Nagy róna eleje* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Nagy róna eleje* (HBML HvT. 5/b).

Legelő a Disznós-hát mellett, attól K-re, a Határ-dűlő K-i végében.

Nagy-róna háta 1811: *Nagy Róna Hátya* (HBML Jkv.).

Enyhe kiemelkedés.

Nagyságosasszony dűlője 2012: *Nagyságos asszony dűlője*, 1990: *Nagyságos asszony dűlője* (Draviczky 28), 1981: *III. dűlő* (MoFnT. 2: 30), 1972: *Nagyságos dűlő* (Körösi 42).

Földterület a Puszta határrészen, a III. dűlőben. A nánási Oláh-család egyik tagjának feleségéről kapta a nevét, akinek itt volt a földje.

Nagyszálláshalom lásd **Cigány-dűlő**

Nagy-sziget lásd **Varga-sziget**

Nagy-tanya 2012: *Nagy tanya*, 1972: *Nagy tanya* (Körösi 43), 1923: *Nagy tny.* (K).

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nagy-telek-Horgoló lásd **Horgóló-nagy-telek**

Nagy-tilalmas 2012: *Nagy tilalmas*.

Határrész. A névhasználók szerint itt régen nem volt semmiféle mezőgazdasági munka, puszta volt. 17–19. században felosztották.

Nagytinó-gulyalegelő 1990: *Nagy tinógulya legelő* (Draviczky, térképmelléklet), 1990: *Nagy-tinó-gulya legelő* (Draviczky, térképmelléklet).

Legelő a település DNy-i határában. A tinó gulya legelt rajta.

Nagy-Vesszős 1800: *Nagy Vesszős* (HBML HvT. 40).

Vizes terület a Bivaly-hátak mellett.

Nagy-Vidi-halom dűlője 1761: *Nagy vidi Halom Dűllee* (HBML V.A. 301/d. 2.köt.).

Földterület a település D-i határában. A Nagy-Vidi-halom feküdt rajta.

Nagy-Vidi-halom lásd **Vidi-halom**

Nánás 2007: *Hajdúnánás* (Hnt. 24, 56, 167, 188), 1973: *Hajdúnánás* (Hnt. 19, 54, 350–1), 1905: *Hajdu-Nánás* (Kogutowicz 22, 44), 1902: *Hajdúnánás* (Hnt. 1459), 1900: *Hajdu Nánás* (MTS Hnt. 11: 53), [19. sz.]: *Nánás* (MOL S12 Div12 No8), 1899: *Hajdu Nánás* (OSZK TK 2191, 2192), 1898: *Hajdu-Nánás* (Hnt. 243, 711, 777), [1896]: *Nánás* (OSZK TK 2042), 1895: *Hajdu-Nánás* (Hnt. 335), 1892: *Hajdu-Nánás ~ Nánás* (Hnt. 31, 46, 188), 1889: *Hajdu-Nánás* (Gönczy-Kogutowicz), 1888: *Hajdu-Nánás* (Hnt. 358, 594, 681), 1884–1885: *Hajdu-Nánás* (HKFT.), 1882: *H.-Nánás ~ Nánás* (Hajdú m. 166, 170, 210, 218, 219), [1880]: *H.*

Nánás (OSZK TK 1899), 1877: *Hajdu-Nánás ~ Nánás* (Hnt. 911, 1000), 1876: *Nánás* (Hajdú m. 1), 1873: *Hajdu-Nánás ~ Hajdunánás* (Hnt. 892), 1869: *H. Nánás ~ Nánás* (HBML HvK. 1/1; HBML HvT. 61), 1863: *Hajdu-Nánás* (MTS Hnt. 11: 53), 1858: *Hajdú Nánás ~ Nánás* (MKFT.; MOL S12 Div10 No69: 1–2), 1857: *Nánás* (HBML HvT. 50), 1851: *Nánás* (Fényes 3: 133), [1848]: *Nánás* (OSZK TK 1854), [1842]: *Nánás* (AH Bermann 1), 1842: *Nanas* (AH Lizars 1), [1841]: *Nánás* (OSZK TK 2507), 1838: *Nánás* (MOL S12 Div13 No652: 1), 1822: *Nanas* (AH Beudant 1b), 1810: *Nánás* (MOL S12 Div10 No41; Lipszky, Tab.; MOL S12 Div11 No144), [1808]: *Nánás* (MOL S11 No1500), 1808: *Nánás, opp.* (Lipszky, Rep.), 1804–1808: *Nánás* (Lipszky, Mapa), [1804]: *Nánás* (MOL S12 Div13 No349), 1803: *Nánás* (MOL S11 No667: 2), 1802–1811: *Nánás* (Görög), [1800–1802]: *Nánás* (OSZK TK 2164), [18. sz. vége]: *Nánás ~ Nanas, u.* (MOL S12 Div11 No39; MOL S12 Div10 No40: 1–4), [1799–1803]: *Nánás* (OSZK TK 3018), [1799–1801]: *Nánás* (OSZK TK 430), 1799: *Nánás* (Vályi 2: 133, 666), [1795]: *Nánás* (MOL S12 Div13 No217), 1790: *Nánás* (SZSZBML T 23), 1788: *Nánás, opp.* (MT Hnt. 190), 1785–1786: *Nánás, opp.* (MT Hnt. 190), 1785: *Nanas* (MOL S12 Div13 No27), 1783/1867: *Nánás, opp.* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Nánás, opp.* (HBML HvT. 5/b), 1782–1785: *Nánás ~ Nonas ~ zu Nánás* (EKFT.), 1782–1784: *Hayduk Stadt Nanas* (MOL S12 Div11 No2), 1780–1781: *Nanas* (MT Hnt. 190; MTS Hnt. 11: 53), 1780: *Nánás* (OSZK TK 1662), [1780]: *Nánás ~ Territorium Nánásiense* (OSZK TK 503; HBML HvT. 5/a), 1776: (*Territor?*) *Nánásiensis ~ (Territoria) Nánásiense ~ (Territoriorum) Nánásiensis ~ Nanas ~ Nánás, opp. ~ Nánás, terr. ~ Nánásiense, terr.* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 2, 3, 4; SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 11, 12), 1773: *Nánás, opp.* (LexLoc. 310), 1770: *Nánás, opp. ~ Nanas, terr., opp. ~ Nánásiense, terr.* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 2. 2, 8), 1768: *Nanas* (MOL S11 No830: 1), [1768]: *Nanas* (MOL S11 No532), 1767–1779: *Nanas ~ Territorium Nanasense* (MOL S11 No830: 22), 1756: *Nánáson* (Bosz. 3: 147/481), [1753]: *Nanas* (OSZK TK 1152), 1751: *Nánásra* (Bosz. 2: 389/328), 1744: *Nanas* (AH Homann 9a), 1740: *Nanas ~ Nánáz* (AH Tirion 2a; AH Ottens 1b), 1734: *Nánásiensis ~ Nánás ~ Nánási* (Bosz. 1: 388/143; 389/143; 390/143), 1733: *Nánás, opp. ~ Nanasensi* MOL UC. 94: 23; Bosz. 1: 388/142), [1730]: *Nanas* (AH Mortier 4), 1717: *Nanas* (AH Delisle 3a), 1715: *Nánás, opp.* (összeírás 8: 155, 156, 157, 158, 159, 177), 1714: *Nánás* (Sugár 474/163), 1711: *Nánásról* (BoszOkl. 247/202), [1707]: *Naulaz ~ Navaz* (AH Homann 1a), 1706: *Nánás ~ Nánás, opp. ~ Nánásról* (KárolyiOkl. 5: 410/328,

413/328, 414/328, 435/328), 1702: *Nánás* ~ *Nánás*, opp. ~ *Rátznánás*, opp. (MOL UC. 30: 18, 93: 38), 1700: *Nanasz* (AH Visscher 2a), [17. sz.]: *Nánás* (MOL UC. 59: 6d), 1690: *Nanasz* (AH Ram 1), [1690]: *Navaz* (AH Visscher 3a), 1688: *Nánas* (AH Coronelli 1b), 1686: *Nanas* (MOL UC. 89: 25), 1683: *Nánás* (AH Pitt 2a), 1664: *Nanos* ~ *Navaz* (OSZK TK 1872; AH Blaeu 4), 1663: *Nanas* (AH Danckerts 1c), 1662: *Nauas* (AH Speed 1b), 1657: *Nanas* (Bosz. 1: 383/138), 1652: *Nanason* (úriszék 912/526), 1648: *nánásiakkal* (KárolyiOkl. 4: 330/141), 1636: *Navaz* (AH Janssonius 3a), 1635: *Navaz* (AH Blaeu 1), 1620: *Nánás* (Hajdú m. 35), 1613: *Náánas* (Sugár 454/96), 1605: *Nanas*, p. (HBML KL), 1598: *Nanas* (D. 384), 1597: *Nánás* (MOL UC. 1: 9a), 1585: *Nauas* (AH Mercator 1a), 1581: *Nánás* ~ *Nanasz* (MOL UC. 2: 2, 97: 25a), 1580: *Nanas*, all. (MOL UC. 97: 24), 1579: *Nanas* (Sugár 451/85), 1572: *Nánás* (török deft. 1: 213/137), 1570: *Nanas*, opp. ~ *Nánás*, p. ~ *Nanas* (MOL UC. 97: 23, 104: 4, 115: 1a), 1565: *Nanas* ~ *Nánás* ~ *Namos* (MOL UC. 81: 10a, 10b, 10c, 10d; 89: 3b; 115: 74), 1564: *Nanas* (MOL UC. 89: 2), 1549: *Nanas* (Maksay 2: 696), 1528: *Nauas* (Lázár 34), *1421: *Nanasmonostora* (Zs. 8: 365/1183), *1414: *Nanazmonosthora* (Zs. 4: 486/2112), 1411: *Nanas* (Z. 6: 147/92, MOL Dl. 79027, Cs. 1: 522), 1361>1439: *Nenasmonostora*, p. ~ *Nenasmonostora* (MOL Dl. 13273), 1361:

Nenasmonostora, p. (Cs. 1: 522, Németh 141), *1358: *Nandras* ~ *Nandras*, p. (KállayOkl. 2: 63/1288, A. 7: 71/41), 1274>1338: *panas* (F. 7/4: 156), 1221/1550: *Nanas*, v. (Németh 141; Kandra: VR. 332–335/212, 336–339/216, 340–341/219; VRH. 99/391; VR. 264/212 [nr. 294], 266/216 [nr. 298], 267/219 [nr. 301]), é.n.: *Nánás* (MOL UC. 7: 37).

Település, amely egykor Szabolcs vármegyéhez tartozott, 1605-től a Hajdúkerületéhez, majd 1877-ben az egy évvel korábban létrehozott Hajdú vármegyéhez csatolják, 1950-ben pedig Hajdú-Bihar megye megalakulását követően ahhoz tartozik (GAZDAG–KOVACSICS–ÖLVETI–RADICS 1997: 53). Határának területe 2012-ben 25 962 hektár (www.ksh.hu). Mai nagy külterületének kialakulása bizonyíthatóan négy középkori település határából (*Nánás*, *Tedej*, *Varjas* és *Vid* határának egy részéből) tevődik össze. Egyik legfontosabb területi változása az volt, hogy 1965-ben Görbeházához csatolták a *Magitelek* nevű külterületi lakott hely egy részét, illetve a *Vid* nevű külterületi lakott hely területrésze Hajdúvid megalakulásakor került a szomszédos településhez (GAZDAG–KOVACSICS–ÖLVETI–RADICS 1997: 53, 56). A helynév puszta személynévből keletkezett magyar névadással (vö. FNESz. 1: 559).

Nánás város tanyája és udvara lásd **Város tanyája**

Nánási adományos legelő lásd **Domb-szeg**

Nánási csárda lásd **Zajgató csárda**

Nánási út lásd **Vasvári út**

Nánási-adományos-rét lásd **Városi-földek**

Nánási-pusztá-Vid lásd **Vid**

Nánási-rácvid lásd **Vid**

Nánási-Rét 2012: *Nánási rét*, 1858: *Nánási rét* (MKFT.).

Határ rész. Nagy terület: a Csuka-dűlő, Magitelki-dűlő, Jánosréti-dűlő és a Határ-dűlő tartozik hozzá. A helynév előtagja a megkülönböztetést szolgálja, a MKFT. térképlapján jelzett területtől D-re a bőszörményi rétet tüntetik föl.

Nánásivid lásd **Vid**

Nánási-Vidi-pusztá lásd **Vid**

Nánásmonostora lásd **Nánás**

Nánás-Szentmihályi út lásd **Vasvári út**

Negyedik-dűlő lásd **Zsuzsika-dűlő**

Negyedik-dűlő 1886: *Negyedik dűlő* (HBML HmT. 13), 1838: *Negyedik Dűlő* (HBML HvT. 9/b).

Földterület a Zajgató határ rész közepén.

Néma Jámbor keresztűlő 1990: *Néma-Jámbor keresztűlő* (Draviczky 30).

Út. Néma Antal 20–25 holdas és Jámbor Miklós 20 holdas parasztokról kapta a nevét, akiknek a dűlő mellett feküdt a földje. Nyugat–kelet irányú, s mivel az észak–dél irányú dűlőket keresztezi, ezért keresztűlő.

Néma Margit-tanya 2012: *Néma Margit tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Néma Antal földje 2012: *Néma Antal földje*.

Földterület. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nemes laposa 1858: *Nemes lapos* (MKFT.), 1858: *Nemes laposa* (HBML Ny. 34), 1855: *Nagy Nemes lapossa* (HBML HvT. 48/1), 1851: *Nemes laposa* (HBML TK. 35), 1835: *a nemes laposa mellett* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH), 1835: *Nagy Nemes Lapossa* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH), é.n.: *Nagy Nemes Laposa* (HBML HvT. 1).

Vizes terület a Vasvári út jobb oldalán, a Tedeji csárdától É-ra. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nemes-tanya 2012: *Nemes tanya*.

Egykor tanya volt az Újház hely (ma belterület) helyén. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Német István tanyája 2012: *Német István tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Német Matyi tanyája 2012: *Német Matyi tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Német Miklós 1905: *Német M.* (Kogutowicz 22), 1889: *Német M.* (Gönczy-Kogutowicz), 1884–1885: *Német Miklós* (HKFT.).

Lakott hely az Ormós-dűlő-dűlő D-i részén. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Német Pista tanyája 2012: *Német Pista tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét 9. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Németh-tanya 1905: *Németh tanya* (Kogutowicz 22), 1889: *Németh t.* (Gönczy-Kogutowicz), 1884–1885: *Németh tn.* (HKFT.).

Lakott hely a IX. vagy X. dűlőben a Réten. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Német-tanya 2012: *Német tanya*, 1884–1885: *Német Miklós* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Kadarcs-csatorna sarkában. Német István tulajdona.

Névtelen Anti-tanya 2012: *Névtelen Anti tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Növendékbika-legelő lásd **Dombszeg**

Nyakas Bandi földje 2012: *Nyakas Bandi földje*.

Földterület. A tulajdonosáról kapta a nevét.

Nyakas Bandi tanyája 2012: *Nyakas Bandi tanyája*.

Tanya. A tulajdonosáról kapta a nevét.

Nyakas hodály 2012: *Nyakas hodály*.

Hodály. Nyakas András tulajdona.

Nyakas István tanyája 2012: *Nyakas István tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nyakas Jani tanyája 2012: *Nyakas Jani tanyája*.

Egykor tanya volt a Murvai-dűlőben. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nyakas Laci tanyája 2012: *Nyakas Laci tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá Második-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nyakas rezidencia 2012: *Nyakas rezidencia*.

Földterület. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nyakas Sándor tanyája 2012: *Nyakas Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá Zsuzsika-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nyakas Sándorné tanyája 2012: *Nyakas Sándorné tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nyakas tanyája 2012: *Nyakas tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nyakas András fia tanyája 2012: *Nyakas András fia tanyája*.

Földterület. A tulajdonosáról kapta a nevét.

Nyakas-dűlő 2012: *Nyakas dűlő*, 1990: *Nyakas-dűlő* (Draviczky 37).

Földterület. Nyakas Sándor 27 holdas parasztról, akinek tanyája volt a dűlőben.

Nyakasék tanyája 2012: *Nyakasék tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá Második-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

- Nyakas-farm** 2012: *Nyakas farm*.
Földterület. Nyakas András tulajdona.
- Nyakas-központ** 2012: *Nyakas központ*,
1981: *Nyakas központ* (MoFnT. 2: 31).
Téveszközpont a VI. dűlő É-i végében.
Tulajdonosáról kapta a nevét.
- Nyakas-tanya** 2012: *Nyakas tanya*,
2012: *Nyakas tanya*, 1884–1885: *Nokas tn.*
(HKFT.).
Egykor tanya volt a Pusztán, a Murvai-
dűlőben. Nyakas Antal tulajdona.
- Nyakó Eszti tanyája** 2012: *Nyakó Eszti
tanyája*.
Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta
a nevét.
- Nyakó Imre tanyája** 2012: *Nyakó Imre
tanyája*.
Egykor tanya volt, Tedej határában. Tu-
lajdonosáról kapta a nevét.
- Nyakó Mihály tanyája** 2012: *Nyakó
Mihály tanyája*.
Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta
a nevét.
- Nyalakodó** 2012: *Nyalakodó*, 2012: *Nya-
lakodó lapos*, 1990: *Nyalakodó* (Draviczky
61), 1938: *Nyalakodó-part* (Molnár 18),
1938: *Nyalakodó-part* (Molnár 8).
Vízállás. A helybeliek szerint onnan kap-
ta a nevét, hogy tavasszal a hosszan tartó
vízállás miatt a jóságok nyalakodtak.
- Nyalakodó-kút** 2012: *Nyalakodó kút*,
1972: *Nyalakodóu kút* (Körösi 43), 1884–
1885: *Nyalakodó kút* (HKFT.), 1858:
Nyalakodó kút (MKFT.), 1846–1847: *Nya-
lakodó kút* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).
Kút a Nyalakodó területén.
- Nyalakodó-part** 1972: *Nyalakodóu part*
(Körösi 43).
Legelő a Nyalakodó területén.
- Nyeste Feri tanyája** 2012: *Nyeste Feri
tanyája*.
Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta
a nevét.
- Nyeste Feri tanyája** 2012: *Nyeste Feri
tanyája*.
Egykor tanya volt a Rét 9. dűlőjében. Tu-
lajdonosáról kapta a nevét.
- Nyeste László tanyája** 2012: *Nyeste
László tanyája*.
Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta
a nevét.
- Nyeste Anti tanyája** 2012: *Nyeste Anti
tanyája*.
Egykor tanya volt a Rét 9. dűlőjében. Tu-
lajdonosáról kapta a nevét.
- Nyeste-tanya** 2012: *Nyeste tanya*.
Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta
a nevét.
- Nyicki** 1889: *Nyiczki* (Gönczy–
Kogutowicz).
Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta
a nevét.
- Nyicki-első-dűlő** lásd **Kiscsikós-tó-dűlő**
- Nyiczki** 1957: *Niczkyföld* (T), 1956:
Niczkyföld (Hnt. 263), 1944: *Niczkyföld*
(Hnt. 252), 1905: *Nyiczki* (Kogutowicz
22).
Lakott hely a Keleti-főcsatorna partján, a
Cigány-dűlő területén.

Nyiczki-föld 2012: *Nyickiföld*, 2012: *Nyicki föld*, [20. sz. első fele]: *Nyiczki feőd* (Kiss E. 63), 1990: *Niczky-föld* (Draviczky 24), 1972: *Nyicki főüd* (Kőrösi 43), 1938: *Nyicki-föld* (Molnár 10), 1938: *Nyicki-föld* (Molnár 11), 1938: *Nyicki-föld* (Molnár 11), 1938: *Nyiczki-föld* (Molnár 8), 1920: *Nyiczki föld* (HBML Ny. 117), 1886: *Nyiczki föld* (HBML HmT. 10), 1886: *Nyiczki föld* (HBML HmK. 10), 1885: *Nyiczki földek* (HBML HmT. 6), 1884–1885: *Nyiczki föld* (HKFT.).

Határrész az Előháti iskola mellett. A város a ramocsaházi Niczky családtól vette meg a területet. Régen kaszálták, később felszántották.

Nyiczkirét 2003: *Nyiczkirét* (Hnt. 396), 1995: *Nyiczkirét* (Hnt. 353), 1985: *Niczkirét* (Hnt. 217), 1981: *Niczkirét* (MoFnT. 2: 31), 1973: *Niczkyrét* (Hnt. 350–1), 1967: *Niczkyrét* (Hnt. 283), 1956: *Niczkyrét* (Hnt. 263), 1944: *Niczkyrét* (Hnt. 252).

Mezőgazdasági, üzemi lakótelep, illetve lakóhely, a Rét I. dűlője és a Tedeji-legelő közötti terület.

Nyiczki-rét 2012: *Nyicki rét* ~ *Niczki rét*, 2009: *Nyicki rét*, 1990: *Niczky rét* (Draviczky 19), 1972: *Nyicki rét* (Kőrösi 18), 1923: *Niczky rét* (K), 1920: *Nyiczki rét* (HBML Ny. 117), 1893: *Nyiczki rét* (HBML HmT. 18).

Határrész. A névhasználók szerint Nyicki nevű földbirtokosé volt.

Nyiczkiréti iskola 2012: *Nyickiréti iskola* ~ *Nyickiréti iskola*, 1990: *Niczky-réti iskola* (Draviczky, térképmelléklet).

Egykor iskola volt a Niczki-réten.

Nyiczkiréti-csatorna 2012: *Nyickiréti csatorna*, 1990: *Niczky-réti-csatorna* (Draviczky, térképmelléklet), 1981: *Niczkiréti-csatorna* (MoFnT. 2: 31).

Csatorna, amely a Niczki-réten folyik kersztül, a Hortobágyi-kanálisba ömlik.

Nyiczki-tanya 1972: *Nyicki tanya* (Kőrösi 44), 1923: *Nyiczki tny.* (K), 1905: *Niczki tanya* (Kogutowicz 22), 1889: *Niczki t.* (Gönczy–Kogutowicz), 1884–1885: *Niczki tn.* (HKFT.), 1858: *Nyiczki tanyák* (MKFT.).

Egykor tanya volt a Gyulai-tanya környékén. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Nyiczki-zug 1990: *Micski-zug* (Draviczky 86), 1990: *Nyiczky-zug* (Draviczky 86), 1972: *Nyicki zug* (Kőrösi 44), 1938: *Nyicki-zug* (Molnár 11), 1938: *Nyiczki-zug* (Molnár 7).

Földterület a Niczki-réten. A helybeliek szerint, ha innen jön vihar a város felé, akkor az mindig jeges, viharos.

Nyíregyházi út 2012: *Kálmánházi út*, 2012: *Nyíregyházi kövesút*, 2012: *Nyíregyházi út*, 1972: *Nyirityházi út* (Kőrösi 44), 1886: *Nánás Nyíregyházi országút* (HBML HmK. 11), 1885: *Nyíregyházi ország út* (HBML HmT. 8).

Út a település K-i határában, amely Nyíregyháza felé vezet.

Nyolcadik-dűlő 1838: *Nyolczadik Dűlő* (HBML HvT. 9/b).

Földterület, a Pusztá dűlője.

Nyomás-dűlő 1990: *Nyomás-dűlő* (Draviczky 37).

Földterület a Juh-legelő mellett.

Nyomás-sziget 1972: *Nyomássziget* (Kőrösi 43), 1858: *Nyomás Sziget* (HBML HvT. 56), 1782–1785: *Nyemásziget* (EKFT.).

Legelő a Jakabfeneke mellett, a Dobosrónától É-ra. A Vörösnád egészen lenyúlik idáig, annak a vizes nyúlványa veszi körbe a kiemelkedést.

Nyomás-sziget feneke 1854: *Nyomás sziget feneke* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Nyomás Sziget feneke* (HBML HvT. 46).

Vízfolyás a Magi-telek mellett, attól K-re, a Kadarcs és a János-rét vizével folyik egybe.

Oláh Imréék tanyája 2012: *Olá Imréék tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Oláh Lajos tanya 2012: *Olá Lajos tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Oláh Lajos tanyája 2012: *Olá Lajos tanyája*.

Egykor tanya volt a Murvai-dűlőben. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Oláh Sándor tanyája 2012: *Oláh Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Oláh Sándor úr dűlője 2012: *Keri Jakab földje*, 1990: *Cäry-dűlő* (Draviczky 37), 1990: *Oláh Sándor úr-dűlője* (Draviczky 37).

Földterület. Oláh Sándor és Cäry Jakab tulajdona.

Oláh Sándor úr földje 2012: *Olá Sándor úr földje*.

1000 köblösnyi földterület Tedejen. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Oláh Sándor úr laposa 1990: *Cäry-lapos* (Draviczky 78), 1990: *Oláh Sándor úr laposa* (Draviczky 78).

Kaszáló, legelő az Oláh Sándor dűlője mellett. Oláh Sándor és Cäry Jakab tulajdona.

Oláh Sándor-tanya 1990: *Oláh S. tanya* (Draviczky, térképmelléklet), 1889: *Karoz* (Gönczy–Kogutowicz), 1884–1885: *Karoz Imre* (HKFT.), 1884–1885: *Olei tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt. Oláh Sándor tulajdona.

Oláh Zsigmond tanyája 2012: *Olá Zsigmond tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Oláhék tanyája 2012: *Oláék tanyájok*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Oláh-tag 2012: *Olá tag*, 1990: *Oláh tag* (Draviczky, térképmelléklet).

Földterület a Rét 10. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Oláh-tanya 2012: *Olá tanya*, 2012: *Olá tanya*, 2012: *Olá tanya*, 1972: *Olá tanya* (Kőrösi 44), 1923: *Oláh tny.* (K), 1884–1885: *Olei tanya* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Banga-dűlő mellett. Oláh Antal tulajdona.

P. Oláh-tanya 1972: *P. Olá tanya* (Kőrösi 44), 1923: *P. Oláh tny.* (K).

Egykor tanya volt. A „P” esetleg a Pusztára, mint nagy határrészre utalhat, itt fekszik ugyanis a tanya.

Olaj Sándor 1905: *Olaj S.* (Kogutowicz 22), 1889: *Olaj S.* (Gönczy–Kogutowicz), 1884–1885: *Ólaj Sándor* (HKFT.).

Lakott hely a Város-rét vagy az Egyház rétje környékén.

Olajos Anti tanyája 2012: *Olajos Anti tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Olajos-dűlő 1990: *Igmándi-dűlő* (Draviczky 37), 1990: *Olajos-dűlő* (Draviczky 37).

Földterület. Igmándy református lelkész, aki a szabadságharc előtt és alatt szolgálta a várost, s a dűlőben földje volt. Olajos a terület későbbi, 30 holdnyi földdel rendelkező gazdája, tanyája állt a dűlőben.

Ónodi Lajos tanyája 2012: *Ónodi Lajos tanyája*.

Egykor tanya volt a Vidi-földön. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Ormós iskola 2012: *Ormós iskola*, 2012: *Ormós tanya*, 2012: *Ormós tanya*, 1990: *Ormóstanyai iskola* (Draviczky, térkép-melléklet), 1884–1885: *Vitani tn.* (HKFT.).

Egykor iskola volt, amely részben Ormós Miklós tanyáján működött.

Ormós Miki tanyája 2012: *Ormós Miki tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Ormós Miklós tanyája 2012: *Ormós Miklós tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Ormós-dűlő 1990: *Ormós-dűlő* (Draviczky 33), 1886: *Tizenhetedik dűlő* (HBML HmT. 11).

Földterület. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Ormós-tanya 2012: *Ormós tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Országúti-sarok 2012: *Országúti sarok*.

Földterület, az Újvárosi út kanyarja mellett fekvő terület neve.

Oxigén tanyája 2012: *Oxigén tanyája*.

Egykor tanya volt. Sári Antal tulajdona, Oxigén az ő beceneve.

Ökör-ér 1990: *Ökör-ér* (Draviczky 78), 1990: *Ökör-ér* (Draviczky 72).

70–80 méter szélességű víz. Felső szakasza a Sipos-ér. Két ágban folyik a Tajtába. Gyakran teljesen száraz a meder. Nevét az ott legelő ökörgulyáról kapta.

Ökör-gulyalegelő 2012: *Ökörgulya legelő*.

Legelő a Böszörményi-Rét mellett.

Ökörgulya-legaló 2012: *Ökörgulya legaló*.

Legelő a település DNy-i határában.

Ölei-tanya 1905: *Ölei tanya* (Kogutowicz 22), 1889: *Ölei t.* (Gönczy–Kogutowicz).

Lakott hely a VI. vagy VII. dűlőben a Réten. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Ördög-árok lásd **Császár árka**

Öreg Fűz-tanya 2012: *Öreg Fűz tanya*.

Egykor tanya volt. Idős Fűz Péter tulajdona.

Öreg Mező-tanya 2012: *Öreg Mező tanya*.

Egykor tanya volt. A Mező-család tulajdona.

Öreg Szilágyi tanyája 2012: *Öreg Szilágyi tanyája*.

Egykor tanya volt a Vidi-földön, az Újvárosi út kanyarja mellett. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Öreg-szőlő 2012: *Vén öreg szőlő*, [20. sz. első fele]: *Vínkert* (Kiss E. 63), 1990: *Öreg szőlő* (Draviczky 10), 1990: *Vén öreg szőlő* (Draviczky, térképmelléklet), 1990: *Vén szőlő* (Draviczky 10), 1783/1867: *Öreg szőlő (nevű föld)* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Öreg szőlő* (HBML HvT. 5/b), 1744: *Öreg kert* (HBML IV.A. 301/a. 5. köt.).

Kert, a Csepűs-szőlő egy része. A szőlőskertek közül ezt a területet osztották ki legelőszőr. Régen az egész területen szőlő

volt. Ma más terményeket (krumplit, tengetit) termesztenek. Részben ma beépült.

Órfa 1835: *Órfa* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH), 1782–1785: *Órfa*, Mor. (EKFT.), 1782–1785: *Órfa*, Mor. (EKFT.), 1767–1779: *Nagy ér fa* (MOL S11 No830: 23), é.n.: *Nagyórfa* (HBML HvT. 2).

Mocsár a Tedeji templom mellett, attól Ny-ra. A helynév alapjául a 'földbe ásott magas oszlop, amelyre felmászva a pásztor messze elláthat, állófa' jelentésű *órfa* szolgálhatott (ÚMTsz. 4: 255)

Órfa rétje 1800: *Órfa Rétye* (HBML HvT. 40).

Vizes, mocsaras terület a Hosszú-hát mellett.

Órfa-kút 2012: *Órfalaposi kis kút*, 1990: *Órfa kút* (Draviczky 91).

Egy gémű, betonkút, az Órfa-lapos közepén.

Órfa-lapos 2012: *Órfa lapos*, 1990: *Órfa-lapos* (Draviczky 76, 91).

Vizes terület. A helybeliek szerint rezgőnyárfá állt a területen és az örkatónák ide másztak fel és innen kémlelték a határt, innen kapta a nevét. Ma egy sincs meg ezek közül az „órfák” közül.

Órfa-lapos dűlője lásd **Gencsi-sor**

Ór-szeg 1938: *Órszeg* (Molnár 7).

Földterület.

Ötödik-dűlő 2012: *Ötödik dűlő*, 1886: *Ötödik dűlő* (HBML HmT. 13), 1838: *Ötödik Dűlő* (HBML HvT. 9/b).

Földterület és út a VIII. dűlőben, a Zajgatóban.

Ötvenhatodik-dűlő 1886: *Ötvenhatodik dűlő* (HBML HmT. 11).

Földterület.

Ötvenhetedik-dűlő lásd **Alsó temető-dűlő**

Ötvös Kati kunyhója 2012: *Ötvös Kati kunyhója*.

Kunyhó. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Ötvös Laci tanyája 2012: *Ötvös Laci tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Ötvös Lajos tanyája 2012: *Ötvös Lajos tanyája*, 2012: *Ötvös Lajos tanyája*.

Egykor tanya volt a Varjas nevű határrészen. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Ötvös Miklós tanya 2012: *Ötvös Miklós tanya*.

Egykor tanya volt a Rét 10. dűlőjében. Ma romos állapotban. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Ötvös Anti tanyája 2012: *Ötvös Anti tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Ötvös-kút lásd **Zagojatelki-kút**

Ötvös-tanya 2012: *Ötvös tanya*, 1972: *Ötvös tanya* (Körösi 44), 1923: *Eötvös tny.* (K).

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Özvegy Kovács Imréné tanyája 2012: *özvegy Kovács Imréné tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pál Nagy híd 1990: *Pál Nagy híd* (Draviczky 83).

Fahíd volt a Kajánsziki-legelő DNy-i végén. A Keleti-főcsatorna megépítése után idővel minden hidat (amelyek korábban fából készültek) lecseréltek betonhídra. Ez a híd feleslegessé vált, helyette nem építettek újat betonból.

Pál Nagy hídi-kút 1990: *Pál Nagy hídi kút* (Draviczky 92).

Ásott, beton kút a Pál Nagy híd mellett.

Pálfi-dűlő 2012: *Pálfi dűlő*, 1990: *Pálfi-dűlő* (Draviczky 35), 1981: *Réti VI. dűlő* (MoFnT. 2: 31).

Földterület a Réten. Pálfi Antal tanyája feküdt a dűlőben.

Pálfi-kút 2012: *Pálfi kút*, 1990: *Pálfi kút* (Draviczky 90).

Két gémű, betonkút a Pálfi-tanya udvarán.

Pálfi-sor 2012: *Pálfi sor*.

Egykor tanya volt. Pálfi István tulajdona.

Pálfi-tanya 2012: *Pálfi tanya*, 1990: *Pálfi tanya* (Draviczky, térképmelléklet), 1884–1885: *Olei tanya* (HKFT.), 1858: *Olah Mihál* (MKFT.).

Egykor tanya volt a Réten, a Pálfi-dűlőben. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pálóczi Sándor tanyája 2012: *Pálóczi Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztaszentlászló Első-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pálóczi-tanya 2012: *Pálóczi tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Palok-tanya 1884–1885: *Palok tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Magitelki-dűlő K-i végében, a Kadarcs-kúttal szemben.

Pál-tanya 2012: *Pál tanya.*

Egykor tanya volt az Újházhely (ma belterület) helyén. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pap Erzsi tanyája 2012: *Pap Erzsi tanyája.*

Egykor tanya volt az Eszlári-dűlőben. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pap gátja 1972: *Pap gáttya* (Kőrösi 44), 1783/1867: *Pap gátja* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Pap báltya [o: gáttya]* (HBML HvT. 5/b).

Földterület a Poros-állás nevű helytől D-re, a Darutánc területén.

Pap Imre tanyája 2012: *Pap Imre tanyája*, 2012: *Pap Imre tanyája.*

Egykor tanya volt a Magi-telken. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pap János szigete 1858: *Pap János szigetje* (MKFT.), 1858: *Papp Janos szigetje* (HBML HvT. 54), 1854: *Pap János szigetje* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Pap János Szigetje* (HBML HvT. 46).

Sziget volt a Magitelki-dűlőben, a Mirkó-lapos mellett, attól K-re. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pap Laci tanyája 2012: *Pap Laci tanyája.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pap lányok tanyája 2012: *Pap jányok tanyája.*

Egykor tanya volt a Pusztá Zsuzsika-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pap Péter partja 2012: *Pap Péter partja.*

Enyhe kiemelkedés. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pap Péter tanyája 2012: *Pap Péter tanyája.*

Egykor tanya volt a Pusztán. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pap Péter-domb 2012: *Pap Péter domb.*

Enyhe kiemelkedés. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pap Zsófia-tanya 2012: *Pap Zsófia tanya.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Papék tanyája 2008: *Papék tanyája.*

Tanya a Vidi-föld nevű határrészen. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pap-halom 1972: *Pap halom* (Kőrösi 44), 1858: *Pap halom* (MKFT.), 1783/1867: *Pap halom* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Pap halom* (HBML HvT. 5/b).

Kiemelkedés volt a Fürj-halomtól K-re. A volt Dózsa téves központja van a helyen.

Papp Péter tanyája 2012: *Pap Péter tanyája*, 1990: *Papp Péter tanyája* (Draviczky, térképmelléklet).

Egykor tanya volt a Murvai-dűlőben. Papp Péter tulajdona.

Papp Péter keresztűlő 2012: *Pap Péter keresztűlő*, 1990: *Papp Péter kereszt-*

dűlő (Draviczky 30), 1990: *Pongor Anti keresztűlő* (Draviczky 30).

Út a Murvai-dűlőben, Papp Péter tanyája és Pongor Antal tanyája mellett húzódik.

Papp-tanya 2012: *Pap Sándor tanyája*, 1972: *Pap tanya* (Körösi 44), 1923: *Papp tny.* (K).

Egykor tanya volt a Pusztá Nagyságos-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pap-tanya 2012: *Pap tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Parlag-telek 2012: *Pallag telek*, 1990: *Pallag telek* (Draviczky 56), 1858: *Pallag telek* (HBML Ny. 34).

Kb. 100 k. holdnyi legelő. A névhasználók szerint gulyásról kapta a nevét. Telkes rész, ahol gyengébb volt a legelő, mint máshol. Régen bőségesen termelt rajta nád. Két gémmű kút állt rajta, a Parlag-telki-kút.

Parlag-telki-kút 2012: *Pallagteleki kút*, 1990: *Pallagtelki kút* (Draviczky 91).

Két gémmű, ásott (1928-ban megfúrt), kezdetben deszka, majd betonkávájú gulyakút a Parlag-telek nevű helyen.

Parti-tanya 2012: *Parti tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pásztor Miklós íves istállója 2012: *Pásztor Miklós íves istállója*.

Ív alakú istálló. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pénzes 2012: *Rizsföld*, 2012: *Rizsföldek*, 1990: *Rizsföldek* (Draviczky, térképmelléklet), 1972: *Pízes* (Körösi 45).

Rizsföld.

Pénzesék tanyája 2009: *Pízesék tanyája*.

Tanya a Vidi-föld nevű határrészen. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pénzes Mihály polgármester földje 2012: *Pízes Mihály polgármester földje*.

Földterület. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pénzesék tanyája 2008: *Pízesék tanyájok*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határrészen. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pénzes-tanya 2012: *Pízes tanya*, 2008: *Pízes tanya*, 1884–1885: *Penzes tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határrészen. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pércsi-part 1972: *Pírcsi part* (Körösi 45).

Enyhe kiemelkedés. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Peres-dűlő 2012: *Peres dűlő*, 2008: *Peres dűlő*, 1981: *Peres-dűlő* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Peres föld* (Körösi 44), 1858: *Peres föld* (HBML HvT. 55).

Földterület a dorogi határ mellett. A helybeliek szerint Nánás elöljárói pereskedtek a szomszédos Doroggal, innen kapta a nevét.

Perger Sándor tanyája 2012: *Pergel Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt. Herperger Sándor a tulajdonos.

Perger Anti tanyája 2012: *Perger Anti tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pergerek tanyája 2012: *Pergerek tanyájok*.

Egykor tanyabokor volt. Herperger nevű emberek tanyái.

Perger-föld 2012: *Perger föld*.

Földterület. A Herperger-család földje.

Pesel csárda 1972: *Pesel csárda* (Kőrösi 45).

Csárda volt a Pusztán, a dorogi határ mellett, a Nyíregyházi út bal oldalán.

Péter Imre tanyája 2012: *Péter Imre tanyája*.

Tanya. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Péter Kovács-tanya 2012: *Péter Kovács tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Péter Laci tanyája 2012: *Péter Laci tanyája*.

Tanya. A tulajdonosáról kapta a nevét.

Péter Anti tanyája 2012: *Péter Anti tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét 9. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Péterék tanyája 2012: *Péterék tanyája*.

Egykor tanya volt a Vidi-földön, a Peresdülőben. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Péter-tanya 2012: *Péter tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pici-lapos 1990: *Pici-lapos* (Draviczky 62), 1938: *Pici-lapos* (Molnár 8).

Legelő. Nevét méretéről kapta.

Pici-part 1990: *Pici-part* (Draviczky 40).

Kiemelkedés, mellette fekszik a Pici-lapos.

Picuri Varga-tanya 2012: *Picuri Varga tanya*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld 8. dűlőjében. A tulajdonosa Picuri Varga Miklós.

Pipafenék 2012: *Pipafenék*, 1990: *Pipafenék* (Draviczky, térképmelléklet).

Mélyebb fekvésű, rossz minőségű termőterület, szántó.

Pipás Kovács doktor-tanya 2012: *Pipás Kovács doktor tanya*.

Egykor tanya volt a Katona-tanya és a Takács-tanya között fekszik, a Pusztán. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pipás Kovács Lajos földje 2012: *Pipás Kovács Lajos földje*.

Földterület. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pipás Reszegi-tanya 2012: *Pipás Reszegi tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Piros-tanya 2012: *Piros tanya*.

Téveszközpont. A névhasználók szerint a nevét onnan kapta, hogy piros cserép borította a tanya tetejét.

Pogánylapos 2003: *Pogánylapos* (Hnt. 396), 1995: *Pogánylapos* (Hnt. 353), 1985: *Pogánylapos* (Hnt. 217), 1981: *Pogánylapos* (MoFnT. 2: 31), 1973: *Pogánylapos* (Hnt. 350–1), 1967: *Pogánylapos* (Hnt. 283).

Mezőgazdasági, üzemi lakótelep, illetve lakóhely a Rothadt-halom mellett, attól K-re.

Pogány-lapos 2012: *Pogán lapos*, [20. sz. első fele]: *Pogán laposs* (Kiss E. 63), 1990: *Pogány-lapos* (Draviczky 38), 1990: *Pogány-lapos* (Draviczky 80), 1990: *vitéz Pálfi-dűlő* (Draviczky 38), 1972: *Pogány lapos* (Körösi 45), 1938: *Pogány-lapos* (Molnár 10), 1938: *Pogány-lapos* (Molnár 8).

Kaszáló, legelő a Pogánylapos mellett, a vasút és a Vasvári út közötti terület, átnyúlik az úton az Akasztó-hátig. A helybeliek szerint Rákóczi György idejében törököket pusztítottak el a hajdúk és ide temették el őket.

Pók Endre tanyája 2012: *Pók Endre tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pók Gábor tanyája 2012: *Pók Gábor tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pók János tanyája 2012: *Pók János tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pók Jóska tanyája 2012: *Pók Jóska tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pók József tanyája 2012: *Pók József tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pók Mihály tanyája 2012: *Pók Mihály tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pók Sándor tanyája 2012: *Pók Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt. A Réten. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pók Zoli tanyája 2012: *Pók Zoli tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pók Antal tanyája 2012: *Pók Antal tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pókok tanyái 2012: *Pókok tanyái*.

Egykor tanyák. Pók nevű emberek tanyái. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pók-sor 2012: *Pók sor*.

Egykor tanyabokor. A Pók-család tanyái álltak ott.

Pók-tanya 2012: *Pók tanya*, 1972: *Pók tanya* (Körösi 45), 1923: *Pók tny.* (K).

Egykor tanya volt. Ma libatelep ma.

Polgári út 2012: *Polgári kövesút*, 2012: *Polgári út*, 2008: *Polgári út*, 1972: *Póugári út* (Körösi 45), 1886: *Polgári ország ut* (HBML HmT. 10), 1886: *Polgári ország ut* (HBML HmK. 10), 1886: *Polgári ut* (HBML HmK. 7).

Út a település Ny-i határában. A 19. században nem nyílegyenes volt, mint napja-

inkban, hanem kacskaringós (feltehetően a korabeli csatornázatlan állapotok miatt).

Polgári-oldal 1854: *Polgári oldal* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Polgári Oldal* (HBML HvT. 46).

Vizes terület a polgári határ mellett.

Polgármester tanyája 2012: *Polgármester tanyája*, 1858: *Pízes József* (MKFT.).

Egykor tanya volt a Pálfi-dűlő közepeső részén. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Polyák Jóska tanyája 2012: *Polyák Jóska tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Polyák József tanyája 2012: *Polyák József tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét 9. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Polyák Anti tanyája 2012: *Polyák Anti tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Polyák-tanya 2012: *Polyák tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Polyvás-határ 1811: *Polyvás Határ* (HBML Jkv.).

Földterület, a település határában, közelebbi helye ismeretlen.

Pongor Lajos tanyája 2012: *Pongor Lajos tanyája*.

Egykor tanya volt a Murvai-dűlőben. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pongor Anti tanyája 2012: *Pongor Anti tanyája*.

Egykor tanya volt a Puszta Temető-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pongor-sziget 1858: *Pongor sziget* (MKFT.), 1855: *Pungor Sziget* (HBML HvT. 48/4), 1855: *Pungor Sziget* (HBML HvT. 48/3), 1854: *Pongor sziget* (HBML HvT. 39), 1853–1854: *Pongor Sziget* (HBML HJkv.), 1835: *Hugyozó és pungor Sziget* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH), 1776: *Bongor Sziget* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 9), 1776: *Bongor Sziget*, ins. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 7), 1767–1779: *Pongor sziget* (MOL S11 No830: 23), é.n.: *Pungor Sziget* (HBML HvT. 2).

Sziget volt a Szamár-hát mellett, attól DNy-ra. A helynév előtagja vélhetően személynév, ma is él ilyen nevű család a településen.

Pongor-tanya 2012: *Pongor Gábor tanya*, 2012: *Pongor tanya*, 1972: *Pungor tanya* (Kőrösi 46), 1923: *Pungor tny.* (K).

Egykor tanya volt a Puszta Temető-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pópil László-tanya 2012: *Pópil László tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Porkoláb Lajosék tanyája 2012: *Porkoláb Lajosék tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Porkoláb-dűlő 1990: *Porkoláb-dűlő* (Draviczky 36), 1990: *Templom-dűlő* (Draviczky 36).

Földterület. Porkoláb Lajos tulajdonosról kapta a nevét. Az egykori Tedej falu temploma feküdt a dűlőben.

Porkoláb-lapos 1990: *Porkoláb-lapos* (Draviczky 79).

4–5 köblösnyi kaszáló, legelő az Újosztás keleti csücskében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Porkoláb-tanya 2012: *Porkoláb tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Porkoláb-tanya 2012: *Porkoláb tanya*, 1972: *Porkoláb tanya* (Körösi 45), 1923: *Porkoláb tny.* (K).

Egykor tanya volt a Vidi-földön, a Peresdűlőben. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Porkoláb-tanyák 2012: *Porkoláb tanyák*.

Egykor tanyák. Tulajdonosaikról kapták a nevüket.

Poros-állás [20. sz. első fele]: *Porosállás* (Kiss E. 63), 1972: *Porosállás* (Körösi 45), 1783/1867: *Poros állás* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Poros állás* (HBML HvT. 5/b).

Földterület a mai Kovács telke nevű helyen.

Pósa Imre tanyája 2012: *Pósa Imre tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Pósa Zsófi tanyája lásd **Csohány-tanya**

Póser Pista-tanya 2012: *Póser Pista tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Posta út lásd **Böszörményi országút**

Pozsa István tanyája 2012: *Pozsa István tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Proletár tanyái 2012: *Poletár tanyájok*.

Egykor tanyák voltak a Pusztaszentmihály Elsődűlőjében. Pálóczi Sándor tanyája, Szabó tanyája, Kis János tanyája és Kis András tanyája tartozik hozzá.

Proletár-dűlő 2008: *Dezsőfi föld*, 1990: *Poletár-dűlő* (Draviczky 29), 1886: *Gróf Desseffy Antal* (HBML HmK. 10), 1886: *Gróf Desseffy Antal* (HBML HmT. 10).

Nagy uradalmi birtok volt a Pusztaszentmihály legészakibb részén. Az 1. vh.-ban részt vett embereknek juttattak belőle földet.

Puki-lapos 2012: *Puki lapos*.

Vizes terület a település É-i határában, a Pusztaszentmihály nevű határrészen.

Pulykatelep 2012: *Pulykatelep*.

Pulykatelep.

Purzsás-hát 1858: *Purzsás hát* (MKFT.).

Kiemelkedés a Dorog felé vezető út jobb oldalán, a Kripta-dűlőben. A helynév előtagjában a *purzsás* 'román juhász' jelentésű szó áll (ÚMTsz. 4: 630), történeti adatokkal igazolható, hogy a település határában a 18. század második felében erdélyi juhászok legeltettek (vö. BÉRES 1972–1974: 144).

Puskás István tanyája 2012: *Puskás István tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Puskásék tanyája 2012: *Puskásék tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Puszt 2012: *Puszt*, 2003: *Puszt* (Hnt. 396), [20. sz. első fele]: *Puszt* (Kiss E. 63), 1995: *Puszt* (Hnt. 353), 1990: *Nagy Tilalmas puszt* (Draviczky 9), 1990: *Puszt* (Draviczky 9), 1985: *Puszt* (Hnt. 217), 1981: *Puszt* (MoFnT. 2: 31), 1973: *Puszt* (Hnt. 350–1), 1972: *Puszt* (Kőrösi 18), 1967: *Puszt* (Hnt. 283), 1957: *Puszt* (T), 1956: *Puszt* (Hnt. 263), 1944: *Puszt* (Hnt. 252), 1938: *Puszt* (Molnár 8), 1926: *Puszt* (Hnt. 14), 1923: *Puszt* (K), 1920: *Puszt* (HBML Ny. 117), 1886: *Puszt* (HBML HmK. 7), 1886: *Puszt* (HBML HmK. 11), 1886: *Tagos birtokok* (HBML HmK. 10), 1858: *Nagy tilalmasi puszt* (HBML Ny. 34), 1846–1847: *nagy tilalmas pusztán* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.), 1783/1867: *Nagy Tilalmas* (HBML HvT. 2/a), 1783/1867: *Terrae Tuguriales* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Nagy Tilalmas* (HBML HvT. 5/b), 1783: *Terrae Tuguriales* (HBML HvT. 5/b), 1760: *N. Tilalmosi föld* (HBML V.A. 301/a. 17. köt.), 1728: *pusztán* (Bosz. 1: 385/141).

Határrész a település É-i határában. A 2. vh. előtt csak kis- és középbirtokok voltak a területen.

Puszt-Belső-Tedej lásd **Belső-Tedej**

Puszt **hátulja** 2012: *Puszt hátujja*.
Földterület.

A Pusztának a szomszédos Dorog felé eső része, a Nyíregyházi út mellett.

Puszt iskola 2012: *Puszt kettő*, 1990: *Puszt II.* (Draviczky 101), 1990: *Puszt iskola* (Draviczky, térképmelléklet).

Egykor iskola volt a Puszt határrészen, Macsi Miklós földjén volt.

Puszt templom 1884–1885: *Tető templom* (HKFT.), 1858: *Tető templom* (MKFT.), 1835: *Régi templom helye* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH), 1800: *Tedeji Templom* (HBML HvT. 40), [1799–1801]: *alte Kirche in Teddej* (OSZK TK 430), 1782–1785: *alte Kirch Tedej* (EKFT.), 1782–1784: *alte Kirche* (MOL S12 Div11 No2), [1780]: *Puszt templom* (HBML HvT. 5/a), 1776: *Ecclesia* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 7), 1776: *Ecclesiam Thedeiensem* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 7), 1776: *Eclésiam Thedeiensem* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 8), 1767–1779: *Puszt Templom* (MOL S11 No830: 23).

Középkori templom volt a Tedeji-templomdomb tetején.

Pusztai iskola 2012: *Iskola*, 2012: *Pusztai iskola*, 2012: *Pusztai iskola*, 1990: *Puszt I.* (Draviczky 101), 1990: *Puszt I. iskola* (Draviczky, térképmelléklet).

Egykor iskola volt a Puszt nevű határrész Zsuzsika-dűlőjében, Vad Imre tanyáján. Később a Micsurin tévesz üdülője volt.

Pusztai-dűlők 1990: *Puszta Kereszt dűlő* (Draviczky 9), 1981: *Pusztai-dűlők* (MoFnT. 2: 31), 1981: *Pusztakereszt-dűlő* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Pusztaji dűlők* (Kőrösi 46), 1972: *Pusztaji keresztűlők* (Kőrösi 46), 1923: *Pusztai dűlők* (K), 1923: *Pusztai keresztűlők* (K), 1920: *Puszta Kereszt dűlő* (HBML Ny. 117).

A 19. század közepétől szántó, előtte legelő a Pusztán. E dűlők ellentétesen helyezkednek el („keresztben”) a Pusztta több dűlőjével szemben.

Pusztakereszt 2012: *Pusztakereszt*, 2012: *Pusztakereszt*, 2003: *Pusztakereszt* (Hnt. 396), 1995: *Pusztakereszt* (Hnt. 353), 1985: *Pusztakeresztűlő* (Hnt. 217), 1973: *Pusztakereszt* (Hnt. 350–1), 1967: *Pusztakereszt* (Hnt. 283).

Földterület, amely az Újházhelytől húzódik a település határának É-i csücske felé.

Pusztta keresztűlő 2012: *Pusztakereszt dűlő*.

A Magi-parton áthaladó út, amely a Rezes-aljba vezet.

Pusztta-rész 2012: *Pusztta rész*.

Földterület a település É-i határában.

Pusztavid lásd **Vid**

Putnoki Lajos-tanya 2012: *Putnoki Lajos tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Rácnánás lásd **Nánás**

Rácvid lásd **Vid**

Rácvidi-pusztta lásd **Vid**

Rácvid-pusztta lásd **Vid**

Radó János 1858: *Radó Janos* (MKFT.).
Egykor tanya volt a Jánosréti-dűlő és Magitelki-dűlő határán. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Radó Mari néni tanyája 2012: *Radó Mari néni tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztta Második-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Raduca 2012: *Raduca*.

Vályogvető gödör.

Raduca csárda partja 1990: *Raduca-csárda partja* (Draviczky 41).

Kiemelkedés. Itt állt egykor a Raduca-csárda.

Raduca csárda 2012: *Raduca csárda*, 1990: *Raducza kocsmá* (Draviczky 93), [1848]: *Raduca* (OSZK TK 1854).

Csárda volt a Bel-legelő ÉNy-i csücskében. Az 1920-as években már csak a maradványai láthatók.

Raduca-kút 1990: *Raduca kút* (Draviczky 92).

Egy gémű, ásott, téglázott, betonkavájú kút. A disznócsorda itatását szolgálta.

Raduca-tó 2012: *Raduca*, 1990: *Raducza* (Draviczky 81), 1990: *Raducza-tó* (Draviczky 81), 1972: *Raduca* (Kőrösi 46), 1938: *Raduca* (Molnár 8), 1884–1885: *Raducza tó* (HKFT.), 1858: *Raducza tó* (MKFT.), 1783: *Ráducza tó* (HBML HvT. 5/b).

Több szár méter szélességű, mély fekvésű, vizes terület, kaszáló, ahonnan többnyire nyáron sem tűnik el a víz. A Vasvári

úttól a vasútig terjed. A névhasználók nem tudtak a név eredetére magyarázatot adni.

Rákóczi 2012: *Rákóci*.

Téveszközpont.

Rakottyás 1770: *Rakottyás*, ins. (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 2. 3).

Sziget volt a település ÉNy-i határában.

Rakottyás-bokor 1770: *Rakottyás bokor*, virg. (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 2. 3).

Bokor, határpont volt a település ÉNy-i határában.

Regáli Ferenc-tanya 2012: *Regáli Ferenc tanya*.

Egykor tanya volt a Rét 10. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Régi Debreceni országút lásd **Böszörményi országút**

Régi Debreceni út lásd **Böszörményi országút**

Régi gulyajáró út 2012: *Régi gulyajáró út*.

Út a település ÉNy-i határában.

Régi hadi út lásd **Böszörményi országút**

Régi Magi Jóska-tanya 2012: *Régi Magi Jóska tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Régi temető 2012: *Régi temető*.

Temető volt a Fürdőnél.

Régi-Alsó temető 1990: *Régi Alsó temető* (Draviczky 102).

Temető volt a település D-i részén. A 19. század első negyedében nyitották meg és

1886-ig lehetett ide temetkezni. A helyén ma üzem van: a Fa-, Fém- és Építőipari Szövetkezet.

Régi-Felső temető 2012: *Régi felső temető*, 1990: *Régi Felső temető* (Draviczky 102), 1972: *Régi felsőü-temetőü* (Kőrösi 10).

20 k. holdnyi területű temető volt a település É-i részén. A 19. század első negyedében nyitották meg. 1886-ig lehetett ide temetkezni. Napjainkra beépült. Előbb gépállomás volt itt, 1974 óta pedig a Tungsram üzemelt a helyén.

Régi-határdombok 1853–1854: *regi határ dombok* (HBML HJkv.).

Határhalmok az egykori Tedej birtok határán.

Régi-szőlőskert [1848]: *Szöllős kertek* (OSZK TK 1854), 1775: *O kert* (HBML IV.A. 301/b.), 1775: *Régi Szöllős Kert* (HBML V.A. 301/d. 3. köt.), 1761: *Első Dűllő a Szöllős Kert felől kezdődvén* (HBML V.A. 301/d. 2. köt.).

Szőlőskert a település K-i határában. Mára beépült.

Rehus-tanyai iskola 1990: *Rehus tanyai iskola* (Draviczky, térképmelléklet).

Egykor iskola volt. Rehus Viktor tanyáján.

Rékás-hát 1869: *Rékáshát* (HBML HvK. 1/7).

Kiemelkedés a Békás-part környékén fekt.

Rékasi-tanya 2012: *Rékasi tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Remete-réti-földek 1815–1816: Az Borzik, *Remete*, és Előhát *réti földeken* (HBML V.A. 304/a. 3. köt.).

Földterület a település határában, közlelbbi helye ismeretlen.

Reszei Gábor tanyája 2012: *Reszei Gábor tanyájuk*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Reszei Laci tanyája 2012: *Reszei Laci tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá Temető-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Reszei-lapos lásd **Iszapos-rét**

Reszei László tanyája lásd **Reszei László-tanya**

Reszei László-tanya 2012: *Reszei László tanya ~ Reszei László tanyája*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld 1. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Reszei Mancsi tanyája 2012: *Reszei Mancsi tanyája*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld 1. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Reszei Miklós tanyája 2012: *Reszei Miklós tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Reszei Sándor tanyája 2012: *Reszei Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt a Murvai-dűlőben. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Reszei Sándorék tanyája 2012: *Reszei Sándorék tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá Első-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Reszei Sándor-tanya 2012: *Reszei Sándor tanya*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld 8. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Reszeiék tanyája 2012: *Reszeiék tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Reszei-hát 1990: *Reszei hát* (Draviczky 55), 1851: *Reszei hát* (HBML TK. 35).

5–6 köblösnyi enyhe kiemelkedés, legegő. A helybeliek szerint egy pásztorról kapta a nevét.

Reszei-tanya 2012: *Reszei tanya*, 2012: *Reszei tanya*, 2012: *Reszei tanya*.

Egykor tanya volt a Közös-legelőtől É-ra. Reszei László tulajdona.

Rét 2012: *Rét*, 2012: *Rét ~ Rít*, 2009: *Rít*, 2008: *Rít*, [20. sz. első fele]: *Rít* (Kiss E. 63), 1990: *Nagy-Rét* (Draviczky 34), 1990: *Rét* (Draviczky 34), 1990: *Rét* (Draviczky 18), 1981: *Rét* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Rít* (Kőrösi 19), 1938: *Rít* (Molnár 7), 1920: *Rét* (HBML Ny. 117), 1885: *Nagy Rét* (HBML HmT. 12), 1858: *Nánási Rét* (HBML HvT. 54), 1858: *Rét* (MKFT.), [1848]: *Tisza viz ár járta föld* (OSZK TK 1854), 1846–1847: *rétaljon és réten* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.), 1824–1825: *A Rétre vittek egy köböl zabot* (HBML V.A.

304/a. 4. köt.), 1783/1867: *Terrenum inundatum* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Nagy rét* (HBML HvT. 5/b), 1782–1785: *Rét*, Mor. (EKFT.), 1734: *rétre* (Bosz. 1: 390/143), 1734: *rétre* (Bosz. 1: 391/143), 1734: *ritig* (Bosz. 1: 391/143).

Határrész a település Ny-i határában. A folyószabályozás előtt a Tisza vize öntötte el. Két keresztdűlő kivételével mindegyik dűlője K–Ny fekvésű. 1858-ban osztották ki, benépesülése ezután történt meg. Az egri káptalan területéről települtek a területre lakosok. Részei: Felső-Rét, Alsó-Rét, János-Rét, Rét-alj.

Rét-alj 2012: *Rétajj ~ Rítajj ~ Rítalj*, 1972: *Rítajj* (Kőrösi 46), 1846–1847: *rétaljon és réten* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).

Határrész, ahová a Rét 11. dűlőjéből a Zsidó-árok partján lehetett ide eljutni. A Rétnak a Varjas felé eső részét, egészen a város széléig nevezik meg így.

Rétalj-csatorna 2012: *Rétajj csatorna*. Csatorna.

Rét-dűlő 1990: *Rétdűlő* (Draviczky, térképmelléklet), 1981: *Réti I. dűlő* (MoFnT. 2: 31).

Földterület a Polgári úttól két dűlőfölddel É-ra.

Réti csárda lásd **Királydombi csárda**

Réti II. dűlő 1981: *Réti II. dűlő* (MoFnT. 2: 31).

Földterület.

Réti-föld 2012: *Ríti föld*.

Földterület.

Réti-tanyák 1957: *Rétitanyák* (T), 1956: *Rétitanyák* (Hnt. 263), 1944: *Rétitanyák* (Hnt. 252), 1926: *Rét* (Hnt. 14, 128).

Egykor tanyák voltak a település Ny-i határában.

Réti V-dűlő lásd **Balázstelki-dűlő**

Rétság-legelő 1835: *Rétság legelő* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH), é.n.: *Rétság Legelő* (HBML HvT. 2).

Vizes terület a Hátas-legelő mellett, attól K-re.

Reus iskola 2012: *Reus iskola*.

Egykor iskola volt az Új-osztásban.

Reus-tanya 2012: *Reus tanya*.

Egykor tanya volt. A névhasználók szerint a tulajdonos országgyűlési képviselő volt.

Révész-tanya 2012: *Révész tanya*, 2012: *Révész tanya*.

Egykor tanya volt a Pusztá Második-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Rezes 2012: *Rezes*, 1938: *Rezes* (Molnár 18), 1938: *Rezes-lapos* (Molnár 8).

Vizes terület, legelő, kaszáló a Pusztá első három dűlőjében.

Rezes-alj 2012: *Rezesaj*.

Földterület a település É-i határában.

Rezes-dűlő 2012: *Rezes dűlő*, [20. sz. első fele]: *Rezes* (Kiss E. 63), 1981: *Rezes-dűlő* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Rezes* (Kőrösi 18), 1923: *Rezes* (K).

Földterület a Pusztá határrész I. és II. dűlője között.

Rezesek 2012: *Rezesek*.

Legelő. Ide tartozik a Kis-Rezes és a Nagy-Rezes. E területeket nem szántották sohasem.

Rezes-halom 1884–1885: *Rezes hal.* (HKFT.).

Kiemelkedés. A névhasználók a kiemelkedés mellett fekvő *Rezes*, *Kis-Rezes* és *Nagy-Rezes* nevű helyek nevében lévő *rezes* elemet a *réz* anyagnévvel hozzák összefüggésbe, egyesek szerint e területeken rézszínű volt a fű (vö. MOLNÁR 1938: 18), mások szerint a sokáig vízzel borított helyek felszíne a napsütésben volt ilyen színű (vö. DRAVICZKY 1990: 61, 62).

Rezesi Nagy Laci tanyája 2012: *Rezesi Nagy Laci tanyája.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Rezesi Nagy Lajos tanyája 2012: *Rezesi Nagy Lajos tanyája.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Rezesi Nagy László tanyája 2012: *Rezesi Nagy László tanyája.*

Tanya a Puszta Első-dűlőjében. A „Rezesi” megkülönböztető név, arra utal, hogy a család tanyája a Rezes területén volt.

Rezesi-dűlő 2012: *Rezesi dűlő.*

Földterület, a Puszta 1. dűlője.

Rikács ere 1990: *Rikács ér* (Draviczky 78), 1800: *Rikáts Ere* (HBML HvT. 40), 1767–1779: *Rikáts Ére* (MOL S11 No830: 14).

Vízfolyás a Rikács-hát mellett, átnyúlik a tiszavasvári határába. A nevet a névhasználók nem ismerik.

Rikács laposa 1800: *Rikáts Lapossa* (HBML HvT. 40).

Vízzel körülvett enyhe kiemelkedés a Rikács-hát mellett.

Rikács-hát 1800: *Rikáts Hát* (HBML HvT. 40).

Vízzel körülvett enyhe kiemelkedés a Bete-hát mellett.

Rét-aljai-központ 2012: *Rítajjasi központ.*

Tévesközpont.

Rét-alj-csatorna 2012: *Rítajj csatorna.*

Csatorna a Rét 10. dűlőjében, a Lakatos területén halad végig.

Rét-alji-kanális 2012: *Rítajji kanális.*

Csatorna a 35-ös főút mellett.

Rizsföld 2012: *Rizsföld.*

Földterület.

Róka-hát 2012: *Róka halom*, 2012: *Róka hát*, 2012: *Róka part*, 1990: *Róka-hát* (Draviczky 39), 1972: *Róka hát* (Kőrösi 47), 1938: *Róka-hát* (Molnár 8), 1938: *Róka-hát* (Molnár 18).

Enyhe kiemelkedés, dombos, homokos terület, ahol sok volt a róka.

Romlott csárda dűlője lásd **Dombi-dűlő**

Romlott csárda laposa 1990: *Romlott csárda-laposa* (Draviczky 64), 1972: *Romlott lapos* (Kőrösi 47), 1938: *Romlott-csárda-lapos* (Molnár 7).

Kaszáló, legelő az Ugar utolsó dűlőjében, nem messze a Debreceni országúttól. A Romlott csárda mellett terül el.

Romlott csárda lásd **Zajgató csárda**

Róna 2012: *Róna*.

Földterület.

Rothadthalom [20. sz. első fele]: *Rothadthalom* (Kiss E. 63).

Földterület.

Rothadt-halom 2012: *Rothadt halom*, 1990: *Rothadt-halom* (Draviczky 57), 1981: *Rothadt-halom* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Kis rothat halom* (Kőrösi 37), 1972: *Rothadt halom* (Kőrösi 48), 1938: *Rothadt-halom* (Molnár 8), 1884–1885: *Rothadt hal.* (HKFT.), 1858: *Rothadt halom* (MKFT.), 1783: *Kis rothat* (HBML HvT. 5/b), 1767–1779: *Rothadthalom* (MOL S11 No830: 23).

Kiemelkedés a Gulyajáró út mellett. A helybeliek szerint a domb környéke vizes időszakban teljesen vízzel borított (a Vöröstenger vize ért ideig), így úgy vélték, hogy a halom rothat.

Rózsás-kút 1990: *Rózsás kút* (Draviczky 122).

Kút a Kisállomástól K-re. Kb. 1975 körül temették be. A helybeliek nem tudnak magyarázatot adni a név eredetére nézve.

Ruszkai-tanya 2012: *Ruszkai tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Samu-kút 2012: *Samu kút*, 1990: *Samu kút* (Draviczky 87), 1972: *Samu kút* (Kőrösi 48), 1938: *Samu-kút* (Molnár 18), 1938:

Samu-kút (Molnár 8), 1846–1847: *Samu kút* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).

Kút. A 19. században élt főjegyzőről, Kovács Sámuelről kapta a nevét. Valamikor az ő birtoka volt itt.

Sánta Hernyák tanyája 2012: *Sánta Hernyák tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Sánta Nyeste Feri tanyája 2012: *Sánta Nyeste Feri tanyája*.

Egykor tanya volt. A *Sánta* a tanya tulajdonosának ragadványneve.

Sánta Pénzes-tanya 2012: *Sánta Pízes tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Sánta Varga Sándor tanyája 2012: *Sánta Varga Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Sári Antal tanyája 2012: *Sári Antal tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Sári-tanya 2012: *Sári tanya*, 1972: *Sári tanya* (Kőrösi 48), 1923: *Sári tny.* (K).

Egykor tanya volt. Sári János juhász tulajdona.

Sári-telek 1858: *Sári Telek* (HBML HvT. 56), 1854: *Sári telek* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Sári Telek* (HBML HvT. 46).

Földterület a Kis-Büdös mellett, attól K-re, a Magitelki-dűlő és a Csuka-dűlő közötti területen. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Sáros-ér 1938: *Sáros-ér* (Molnár 7).

Vízfolyás. A víz zavaros állagáról kapta a nevét.

Sásos-fenek 1858: *Sásas Fenek* (HBML HvT. 54), 1854: *Sásas fenék* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Sásas fenék* (HBML HvT. 46).

Kaszáló a Disznós-hát mellett, attól É-ra.

Schlachta-kubik 1990: *Schlakta-kubik* (Draviczky 64).

Téglaégető. A Felvidékről ideszármazott kereskedőcsaládnak volt itt a téglaégetője a 19. sz. végén és a 20. sz. elején. Az 1. vh. után már nem funkcionált téglaégetőként. A forrás szerint betemették.

Sebestyén-tanya 2012: *Sebestén Laci tanyája ~ Sebestén tanya*, 2009: *Sebestén tanya*, 1972: *Sebestyén tanya* (Körösi 48), 1923: *Sebestyén tanya* (K).

Egykor tanya volt a Vidi-föld 9. dűlőjében, a Peres-dűlő szélén. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Sebestyén Miklós tanyája 2012: *Sebestén Miklós tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Sebestyén Sándor -tanya 2012: *Sebestén Sándor tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Sebestyén-tanya 2012: *Sebestén tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Sebesze-tanya 1905: *Sebesze tanya* (Kogutowicz 22), 1889: *Sebesze t.* (Gönczy-Kogutowicz), 1884–1885: *Sebesze tn.* (HKFT.).

Lakott hely a XI. dűlőben a Réten, a böszörményi határ mellett. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Sertéstelep 2012: *Sertéstelep*.

Sertéstelep. Gál Lajos tulajdona.

Séteri tanyája 2012: *Séteri tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztai Elsődűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Silu Fehér Imre tanyája 2012: *Silu Fehér Imre tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Silu-lapos 2012: *Silu lapos*, 1990: *Silu-lapos* (Draviczky 78), 1858: *Sipos lapos* (HBML Ny. 34), 1835: *Sipos lapossa* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH).

Vizes terület. Silu Fehér Imre tanyája állt mellette, innen kapta a nevét.

Simai út 1769: *Simai út* felől a Tokaji út felé (HBML V.A. 301/d. 3. köt.).

Út.

Simai útra dűlő 1761: *Simai utra Dűlő* (HBML V.A. 301/d. 2.köt.).

Földterület.

Simon Péter tanyája 2012: *Simon Péter tanyája*.

Egykor tanya volt a Vidi-földön. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Sinai-dűlő 2012: *Sinai dűlő*, 1990: *Csiszár-dűlő* (Draviczky 38), 1990: *Sinay-dűlő* (Draviczky 38), 1886: *Harminczegyedik dűlő* (HBML HmT. 10), 1886: *Sinai Ida* (HBML HmT. 10), 1886: *Sinai Antal* (HBML HmT. 10).

Út. Csiszár Imre és a Sinai-család tanyája feküdt mellette.

Sipos-ér 1990: *Sipos-ér* (Draviczky 78).

Vízfolyás, amelyet a Keleti-főcsatorna vágott keresztül. Alsó szakaszát Ökör-ér néven említik. Nevének eredetére a névhasználók nem tudtak magyarázatot adni.

Síró Imre-tanya 2012: *Síró Imre tanya*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld 10. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Síró-dűlő 1990: *Síró-dűlő* (Draviczky 31).

Földterület. Síró nevűemberről, akinek gyümölcsöse volt ezen a területen.

Síró-kripta 2012: *Síró kriptáj*.

Kripta.

Síró-tanya 2012: *Síró tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Siteri-tanya 2012: *Siteri tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Slachta-gödör 2008: *Slakta gödör*.

Gödör. Egykor téglagyár volt. Mostanában a szemetet hordják oda.

Soltészék tanyája 2012: *Soltészék tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Sonkázó 1990: *Sonkázó* (Draviczky 216).

Sertéshízlaló a Vasvári út mellett. Csiha Győző építette 1930-ban. 1990-ben már csak az istálló és a cselédlakás áll.

Sós-tó 1990: *Sós-tó* (Draviczky 69).

70–80 holdnyi, állandóan vízzel telt mélyedés, amelynek a vize igen sós.

Sóstó-dűlő 1990: *Sóstó-dűlő* (Draviczky 34).

Földterület a Sós-tó. A dűlő szélén vezet a dűlőút, amit csak nagy szárazságban lehetett használni.

Sömze-tanya 1886: *Sömze tanya* (HBML HmK. 11).

Földterület, tanya a Cseh-dombtól D-re. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Stefán-tanya lásd **Agócs Balázs tanyája**

Subecz-tanya 2012: *Subec tanya*, 1972: *Subi tanya* (Kőrösi 48), 1923: *Subi tny.* (K).

Egykor tanya volt a Rét 9. dűlőjében. Tulajdonosáról, Idős Subecz Józsefről kapta a nevét. A Subi a Subecz névforma becézett alakja.

ifjú Subi Jóska-tanya 2012: *ifjú Subi Jóska tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról, Ifjú Subecz Józsefről kapta a nevét. A Subi a Subecz névforma becézett alakja.

Sugár-dűlő lásd **Alsó temető-dűlő**

Sugár-nyilas 1838: *Sugár Nyilas* (HBML HvT. 9/b), 1820: *Sugár Nyilas* (HBML HvT. 41).

Földterület a Görbe-dűlő mellett, attól É-ra.

Sugárút lásd **Alsó temető**

Sugárút lásd **Alsó temető dűlője**

Sugárnyilasbeli-föld 1784: *Sugár Nyilasbeli föld* (HBML V.A. 301/a. 17. köt.).

Földterület a település határában, közelebbi helye ismeretlen.

Sumi-tanya 1884–1885: *Sumi tanya* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Zöldhalom-dűlő Polgári úttal érintkező részétől kissé Ny-ra, a Göndör-róna területén. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Süldős 2012: *Süldős*, 2009: *Süldős*, 1990: *Süldős* (Draviczky 15), 1972: *Süldős* (Körösi 48), 1938: *Süldős* (Molnár 12), 1938: *Süldős* (Molnár 7), [1848]: *Süldős* (OSZK TK 1854).

Legelő, földterület. Jóságot neveltek itt. Egyes helybeliek szerint a vaddisznókról, azok szaporulatáról, a sok süldőről neveztek el, mások szerint viszont a Süldő nevű családról neveztek el.

Süldős ere 1782–1785: *Süldős Ere* (EKFT.).

Mocsár a település DNy-i határában, amely átnyúlik a böszörményi határba.

Süldős-ér 1990: *Süldős-ér* (Draviczky 72), 1972: *Süldős ér* (Körösi 49), 1884–1885: *Süldős ér* (HKFT.), 1858: *Süldős ér* (MKFT.), 1854: *Süldős ér* (HBML HvT. 39), 1783/1867: *Süldős ér* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Süldős ér* (HBML HvT. 5/b),

1776: *Süldős er, vena* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 11).

Vízfolyás. A Süldős nevű határrészről kapta a nevét. Egyik ága a Szöglet-határ körül elhagyja a városhatárt, a másik nyugatnak tartva a legelőn keresztül vezet a vizét az Ökör-érbe. Medre néhol kiszélesedik.

Süldős-ér laponyagja lásd **Kis-Süldős-halom**

Süldős-hát [20. sz. első fele]: *Süldős-hát* (Kiss E. 63), 1854: *Süldős-hát* (HBML HvT. 39).

Földterület a Süldős-halom mellett.

Süldős-laponyag lásd **Kis-Süldős-halom**

Süldős-lapos 1783/1867: *Süldős lapos* (HBML HvT. 2/a).

Földterület a Süldős nevű helyen.

Sülyedt-kút 1990: *Sülyedt kút* (Draviczky, térképmelléklet), 1972: *Sülyedt kút* (Körösi 48), 1938: *Sülyedt-kút* (Molnár 8), 1938: *Sülyedt-kút* (Molnár 17).

Kút a Sülyedt-kút-dűlőben. A hagyomány szerint a környéke 1863-ban (amikor megásták) elsülyedt. A helybeliek összefüggésbe hozzák a *Sülye* nevű családdal is.

Sülyedt-kút dűlője 1990: *Sülyedt kút dűlője* (Draviczky 34).

Földterület a Hortobágyi-kanális mellett. Nevét a területen lévő Sülyedt-kútról kapta.

Sülyedt-kút-dűlő 1972: *Sülyedt kút dűlője* (Körösi 48).

Legelő a Sülyedt-kút mellett.

Süveges-tanya 1972: *Süveges tanya* (Kőrösi 49), 1923: *Süveges tny.* (K).

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szabó tanyája 2012: *Szabó tanyája.*

Egykor tanya volt a Pusztta Elsődűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szabó Bertalan-tanya 2012: *Szabó Bertala tanyája ~ Szabó Bertalan tanya*, 1884–1885: *Szabo tanya* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Szentimre területén. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szabó Ferenc tanyája 2012: *Szabó Ferenc tanyája.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szabó Gábor tanyája 2012: *Szabó Gábor tanyája.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szabó Jancsi-tanya 2012: *Szabó Jancsi tanya.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szabó József tanyája 2012: *Szabó József tanyája.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szabó Mihály tanyája 2012: *Szabó Mihály tanyája.*

Egykor tanya volt a Vidi-föld Határdűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szabó Miklós tanyája 2012: *Szabó Miklós tanyája.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szabó Ottó tanyája 2012: *Szabó Ottó tanyája.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szabó Pista tanyája 2012: *Szabó Pista tanyája*, 2012: *Szabó Pista tanyája.*

Egykor tanya volt a Pusztta Nagyságosdűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szabó Sándor 1905: *Szabó S.* (Kogutowicz 22), 1889: *Szabó S.* (Gönczy–Kogutowicz), 1884–1885: *Szabó Sándor* (HKFT.), 1884–1885: *Szabó Sándor* (HKFT.).

Lakott hely a böszörményi határ mellett.

Szabó Sándor tanyája 2012: *Szabó Sándor tanyája*, 2012: *Szabó Sándor tanyája.*

Egykor tanya volt a Vidi-föld Határdűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szabó Zsiga tanyája 2012: *Szabó Zsiga tanyája.*

Egykor tanya volt a Pusztta Temetődűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szabó-sor 2012: *Szabó sor.*

Egykor tanyabokor volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szabó-tanya lásd **Agócs Balázs tanyája**

Szakácsi Balázs tanyája 2012: *Szakácsi Balázs tanyája.*

Egykor tanya volt a Réten. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szakácsi Endre tanyája 2012: *Szakácsi Endre tanyája.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szakácsi-tanya 2012: *Szakácsi tanya*, 1972: *Szakácsi tanya* (Kőrösi 50), 1923: *Szakácsi tny.* (K).

Egykor tanya volt. Szakácsi Albert tulajdona.

Szalámi-tanya 2012: *Szalámi tanya*.

Egykor tanya volt. A *Szalámi* becenevű Nagy Zoltán tulajdona.

Szalay-dűlő 1990: *Szalay-dűlő* (Draviczky 29).

Földterület. A város főorvosának, Szalaynak volt a dűlőben földje.

Szállás [1799–1801]: *Szállás* (OSZK TK 430), 1782–1785: *szállás* (EKFT.), 1782–1784: *Szall* (MOL S12 Div11 No2), 1782–1784: *Szallas* (MOL S12 Div11 No2).

Lakott hely a Darutánc környezetében. Talán köznévi említés.

Szállás-halom 1972: *Nagy szállás halom* (Kőrösi 43), 1884–1885: *Szálás hal.* (HKFT.), 1858: *Szállás halom* (MKFT.), 1858: *Szállás halom* (HBML Ny. 34), 1855: *Kis Szállás halom* (HBML HvT. 48/3), 1855: *Nagy Szállás halom* (HBML HvT. 48/3), 1835: *Görög Szállás halom alatt* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH), 1776: *Kis Szálás Halom*, collic. (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 6), 1776: *Kis Szalas halom*, collic. (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 8).

Kiemelkedés a Cigány-dűlőben.

Szállás-halom környéke 1858: *Szállás halom környéke* (HBML Ny. 34).

Földterület a Szállás-halom mellett.

Szamár-hát 2012: *Szamár hát*, 1990: *Szamár-hát* (Draviczky 54), 1858: *Számár ház* (MKFT.), 1851: *Szamár hát* (HBML TK. 35).

8–10 köblösnyi hosszan elnyúló kiemelkedés. Szamarakat tartottak itt.

Szántai-tanya 2012: *Szántai tanya*.

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szántó 1858: *Szántó* (HBML HvT. 55).

Szántó a Jenei-dűlőben, annak a Kokogyi-dűlő felől eső részén. Köznévi említésnek tűnik.

Szántóföld 1855: *Szántóföld* (HBML HvT. 48/3).

Szántó a Szamár-hát területén. Köznévi említésnek tűnik.

Szántó-halom 1800: *Szántott Halom* (HBML HvT. 40), 1782–1785: *Szanto halom* (EKFT.), 1767–1779: *Szántott Halom* (MOL S11 No830: 23).

Kiemelkedés az Utas-ér-torok mellett, az Utas-ér-halomtól Ny-ra feküdt. A helynév előtagja arra utal, hogy a kiemelkedést szántották, művelés alá vonták.

Szántott-halom rétje 1800: *Szántott Halom Rétye* (HBML HvT. 40).

Vizes terület a Szántott-halom mellett. Esetleg Szentmihály határában.

Szanyi Sándor tanyája 2012: *Szanyi Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Száraz-kút 1845: *Szaraz Kut* (MOL S12 Div11 No17: 1).

Kút Tedej határában.

Száraz-kút útja 1845: *Szarasz Kut utja* (MOL S12 Div11 No17: 1).

Út.

Százköblös lásd **Dombszeg**

Százöblös-dűlő lásd **Dombszeg**

Százköblös-tanya 1990: *Százköblös T.* (Draviczky, térképmelléklet).

Egykor tanya volt a Százköblös nevű területen.

Szederkényi országút 1990: *Szederkényi országút* (Draviczky 35).

(Tisza)szederkény (Tiszaújváros egy része) felé vezető út.

Székes-legelő 1855: *Székes-legelő* (HBML HvT. 48/1).

Legelő.

Széles-tanya 2012: *Széles tanya.*

Egykor tanya volt. Széles Imre tulajdona.

Szemes-tanya 2012: *Szemes tanya.*

Egykor tanya volt. Szemes nevű ember tulajdona.

Szentimre 2012: *Szentimre*, 2008: *Szentimre*, 1990: *Szentimre* (Draviczky 18), 1972: *Szentimre* (Kőrösi 50).

Földterület a Balázstelki-iskola környezetében. A téesz tagosítása után a területen fekvő tanyák teljesen elpusztultak.

Szentimre iskola 2008: *Szentimre iskola.*

Egykor iskola volt a Rét nevű határrészen. Később a Tungsram tulajdona lett, kultúrházként üzemelt, ahol bálákat rendeztek.

Szentimresi-dűlő lásd **Balázs-dűlő**

Szentmihályi országút lásd **Vasvári út**

Szentmihályi út lásd **Vasvári út**

Szentvid lásd **Vid**

Szép András sertéstelepe 2012: *Szép András sertéstelepe .*

Sertéstelep. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szérús-kerthely 1815–1816: *Szérús Kerthely* (HBML V.A. 304/a. 3. köt.).

Földterület.

Szikra téesz 2012: *Szikra téesz.*

Baromfitelep. Az épületek Hrotkó Vendel tulajdonába kerültek.

Szilágyi tanyája 2012: *Szilágyi tanyája.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szilágyi Gábor tanyája 2012: *Szilágyi Gábor tanyája.*

Egykor tanya volt a Vidi-föld 9. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szilágyi Imre tanyája 2012: *Szilágyi Imre tanyája.*

Egykor tanya volt. a Csegei út mellett volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szilágyi Laci tanyája 2012: *Szilágyi Laci tanyája.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szilágyi Miklós tanyája 2012: *Szilágyi Miklós tanyája.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szilágyi Sándor tanyája 2012: *Szilágyi Sándor tanyája.*

Egykor tanya volt a Vidi-földön, az Újvárosi út kanyarja mellett. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szilágyi Sándor tanyája 2012: *Szilágyi Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szilágyi-sertéstelep 2012: *Szilágyi sertéstelep*.

Sertéstelep. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szilágyi-tanya 2012: *Szilágyi tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szilvási Jóska tanyája 2012: *Szilvási Jóska tanyája*.

Egykor tanya volt a Csürhe-legelőn. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szilvásiék tanyája 2012: *Szilvásiék tanyája*.

Egykor tanya volt az Eszlári-dűlőben. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szilvási-tanya 2012: *Szilvási tanya*.

Egykor tanya volt a Pusztá Zsuzsika-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szincsák Mátyás-tanya 2012: *Szincsák Mátyás tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szincsák Zoli tanyája 2012: *Szincsák Zoli tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Sziszák-tanya 2012: *Sziszák tanya*.

Egykor tanya volt. Sziszák nevű ember tulajdona volt.

Szólát Anti tanyája 2012: *Szólát Anti tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szólát-tanya 2012: *Szólát Imre tanyája*, 1972: *Szólát tanya* (Körösi 50), 1923: *Szólát tny.* (K).

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szöglet-határ 1990: *Négyes-határ* (Draviczky 85), 1990: *Szegelet-határ* (Draviczky 85), 1972: *Szegelethatár* (Körösi 50), 1938: *Szegelet-határ* (Molnár 18), 1938: *Szegelethatár* (Molnár 8), 1858: *Határszeg* (MKFT.), 1858: *Szeglet határ* (HBML HvT. 55).

Határpont. Három település közigazgatási határa van itt, Nánásé, Dorogé és Vasvárié. Nevét alakjáról kapta.

Szóke-ér 1858: *Szóke ér* (MKFT.).

Vízfolyás a Varjas-ér folytatása, a Vágottelek mellett. A vízfolyásnak e szakaszt más források nem említik ilyen néven. Vélhetően téves térképi név: Hajdúböszörmény ÉNy-i határában van ilyen nevű ér, talán az tévesztette meg a térkép készítőjét.

Szőlő lásd **Csepűs-kert**

Szőlőközi kút 1990: *Szőlőközi kút* (Draviczky 120).

Kút a Csepűs-szőlő és a Téglás-szőlő között, a Dorogi úti benzinkút helyén.

Szőlő möge lásd **Csepűs-szőlő möge**

Szucskó József-tanya 2012: *Szucskó József tanya.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szucskó Pali tanyája 2012: *Szucskó Pali tanyája.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szucskó-sor 2012: *Szucskó sor.*

Egykor tanyabokor. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szucskó-tanya 2012: *Szucskó tanya.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szulyok-tanya 2012: *Szulyok tanya.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szurkos Gábor tanyája 2012: *Szurkos Gábor tanyája.*

Egykor tanya volt. A tanya mellett feküdt a Surkos József tanyája, aki Surkos Gábor apja volt.

Szurkos József tanyája 2012: *Szurkos József tanyája.*

Egykor tanya volt a Magi-telken. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szurkos Margit tanyája 2012: *Szurkos Margit tanyája.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szurkosék tanyája 2012: *Szurkosék tanyájuk*, 2009: *Szurkosék tanyája.*

Tanya a Rét nevű határrészen. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szurkos-tanya 2012: *Szurkos tanya.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szűcs Emike tanyája 2012: *Szűcs Emike tanyája.*

Egykor tanya volt a Pusztán. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szűcs Jóska tanyája 2012: *Szűcs Jóska tanyája.*

Egykor tanya volt a Pusztán. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szűcs László tanyája 2012: *Szűcs László tanyája.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szűcs Miklós tanyája 2012: *Szűcs Miklós tanyája.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szűcs néni rezidenciája 2012: *Szűcs néni rezidenciája.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szűcsék laposa 2012: *Szűcsék laposa*, 1990: *Szűcsék-laposa* (Draviczky 74), 1858: *Kuruz Istvan* (MKFT.).

5–6 köblösnyi vizes terület, jó időben szántották, esős években legelőként és kaszálóként hasznosították. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szűcsné tanyája 2012: *Szűcsné tanyája.*

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Szűzgulya-legelő 2012: *Szűzgulya legelő*, 1990: *Szűzgulya legelő* (Draviczky, térképmelléklet).

Legelő. A gulya legelt rajta.

Tagos birtokok 1885: *Tagos birtokok* (HBML HmT. 12).

Földterület, amely a Nagy-legelőt határolja.

Tajta 2012: *Tajta*, 1990: *Tajta* (Draviczky 76), 1990: *Tajta* (Draviczky 22), 1972: *Tajta* (Körösi 50), 1920: *Tajta* (HBML Ny. 117), 1855: *Tajta* (HBML HvT. 48/2).

Szántó, régen nádvágó rét, amelyet vizes időben nem lehetett művelni. A névhasználók szerint a *tartja* szó szolgáltatta a névadás háttérét, mert hosszan tartó esőzések esetén használhatatlanná vált a terület és a vizet megtartja.

Tajta-part [20. sz. első fele]: *Tajta part* (Kiss E. 63).

Dűlő a település ÉNy-i határában.

Tajta-telek 1856: *Tajta telek* (HBML HvT. 49).

Vízzel körülvett földterület a Tajta területére.

Takács 2012: *Takács*, 1884–1885: *Takács* (HKFT.).

Egykor tanya volt. Takácsék tulajdona volt.

Takács László lásd **Harmadik-dűlő**

Takács László lásd **Huszonnyolcadik-dűlő**

Takács Lászlóné lásd **Huszonnyolcadik-dűlő**

Takács Miklós tanyája 2012: *Takács Miklós tanyája*.

Egykor tanya volt a Murvai-dűlőben. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Takács Sándor tanyája 2012: *Takács Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztta Zsuzsika-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Takács-dűlő lásd **Hosszúsziki-dűlő**

Takács-dűlő 1990: *Takács-dűlő* (Draviczky 29).

Földterület. Takács István nevű embernek volt a dűlőben 36 köblös földje és tanyája.

Takács-tanya 2012: *Takács tanya*, 1972: *Takács tanya* (Körösi 50), 1923: *Takács tny.* (K), 1905: *Takács tanya* (Kogutowicz 22), 1889: *Takács t.* (Gönczy-Kogutowicz), 1884–1885: *Takács tanya* (HKFT.), 1858: *Takats László* (MKFT.).

Egykor tanya volt a Pusztta Temező-dűlőjében.

Takács-zug 2012: *Takács zug*, 1990: *Takács-zug* (Draviczky 86).

Földterület a Vicskusi-csatornától K-re fekvő terület. Tulajdonosáról, Takács Istvánról nevezték el.

Takáts Gábor lásd **Gyulai-tanya**

Takáros Péter Anti-tanya 2012: *Takáros Péter Anti tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tanya 2003: *Tanya* (Hnt. 396).

Mezőgazdasági tevékenységhez, egyéb funkcióhoz köthető lakóhely.

Tanya 326. 2012: *Tanya 326.*

Egykor tanya volt, Váczi gimnáziumi igazgató földjén.

Tanyák 1926: *Tanyák* (Hnt. 14).

Lakott hely.

Tanyi Bertalan tanyája 2012: *Tanyi Bertalan tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tanyi János tanyája 2012: *Tanyi János tanyája ~ Tanyi Jani tanyája*.

Egykor tanya volt a Szentimre területén. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tanyi Pista tanyája 2012: *Tanyi Pista tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tanyi-kocsma 2012: *Tanyi kocsma*, 1990: *Tanyi kocsma* (Draviczky, térkép-melléklet).

Kocsma. 1937-ben építette Tanyi István.

Tanyi-tanya 2012: *Tanyi tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tar Imre-tanya 2012: *Tar Imre tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tar Laci rezidenciája 2012: *Tar Laci rezidenciája*.

Földterület. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tar Sándor-tanya 2012: *Tar Sándor tanya*.

Egykor tanya volt a böszörményi határ mellett. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tedej 2012: *Tedej*, 2008: *Tedej*, 2003: *Tedej* (Hnt. 396), 1990: *Tedej* (Draviczky 22), 1985: *Tedej* (Hnt. 217), 1985: *Tedej* (Hnt. 217), 1981: *Tedej* (MoFnT. 2: 31), 1981: *Tedej* (MoFnT. 2: 31), 1973: *Tedej* (Hnt. 350–1), 1972: *Tedej* (Kőrösi 19), 1967: *Tedej* (Hnt. 283), 1938: *Tedej* (Molnár 10), 1938: *Tedej* (Molnár 8), 1937: *Tedely* (Hnt. 28, 241, 517), 1933: *Tedely* (Hnt. 26, 243), 1926: *Tedely* (Hnt. 14, 274), 1920: *Tedej* (HBML Ny. 117), 1913: *Tedely* (Hnt. 149, 636, 1218), 1907: *Tedely* (Hnt. 369, 1036), 1905: *Fedej puszta* (Kogutowicz 22), 1902: *Tedely* (Hnt. 690, 1363), 1900: *Tedely* (Hnt. 297, 770), [19. sz. eleje]: *Tedej*, pr., por. (MOL UC. 219: 19), 1898: *Tedely* (Hnt. 243, 711), 1892: *Tédej* (Hnt. 534), 1889: *Tedej puszta* (Gönczy–Kogutowicz), 1888: *Tedej* (Hnt. 358), 1888: *Tedej* (Hnt. 681), 1886: *Tedej* (HBML HmK. 10), 1886: *Tedej* (HBML HmT. 10), 1885: *Tedej* (HBML HmT. 6), 1884–1885: *Tedej* (HKFT.), 1884–1885: *Tedej* (HKFT.), 1882: *Tedej* (Hajdú m. 163), 1882: *Tedej* (Hnt. 578, 869), 1877: *Tedej* (Hnt. 911), 1873: *Tedej* (Hnt. 892, 1333), 1858: *P. Thédej* (MOL S12 Div10 No69: 1–2), 1858: *Puszta Tedej* (MKFT.), 1858: *Tedeji pusztán* (HBML Jkv.), 1858: *Thedeji és rácsvidi puszta* (HBML Jkv.), 1853–1854: *Nánási thedeji puszták* (HBML HJkv.), 1853–1854: *Tedeji puszta* (HBML HJkv.), 1851: *Tedej* (Fényes 4: 191), 1851: *Tedej* (Fényes 3: 133), [1848]: *Puszta Tedej* (OSZK TK 1854), 1848:

Tödej-pusz (OSZK TK 1853), [1841]: *Pr. Tedej* (OSZK TK 2507), 1838: *R. Tédei puszta határa* (HBML HvT. 9/b), 1808: *Tedej*, pr. (Lipszky, Rep.), 1804–1808: *Tedej Puszta*, pr. (Lipszky, Mappa), 1802–1811: *P. Tödej* (Görög), [1800–1802]: *Praed: Tedej* (OSZK TK 2164), [1799–1803]: *Praed: Tedej Puszta* (OSZK TK 3018), *1799: *Theddis* (Vályi 3: 497), 1794: *Tedelly* (HBML V.A. 301/d. 1.d. elenchus), 1791: *Tedej*, pr. (MOL UC. 209: 11), 1790: *intuitu medietatis Praedii Tedej* (HBML V.A. 301/d. 1.d. levél), 1790: *Raczvidi és Thedi [c: Tedej] pusztabeli* (HBML V.A. 301/d. 1.d. levél), 1790: *Tedej*, pr. (MOL UC. 209: 10), 1789: *Thedei és Ráczyvidi pusztabeli* (HBML V.A. 301/d. 1.d. levél), 1785: *Vid et Tedej* (HBML V.A. 301/d. 1.d. HBML Jkv.), 1783/1867: *Pars praedii Nanasiensis Tedei* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Pars praedii Nanasiensis Tedei* (HBML HvT. 5/b), 1782–1785: *Tedey*, Mor. (EKFT.), [1780]: *Dedej* (OSZK TK 503), [1780]: *Pars Cameralis praedii Dedei [c: Tedej]* (HBML HvT. 5/a), [1780]: *Pars Nánásiensis praedii Dedei [c: Tedej]* (HBML HvT. 5/a), [1780]: *Tedej* (OSZK TK 1150), 1779: *Nánási Thedei praedium* (HBML V.A. 301/d. 1.d. levél), 1779: *Tedej nemü falunak felett* (HBML V.A. 301/d. 1.d. levél), 1776: (*Territor?*) *Thedeiensis* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 3), 1776: (*Territor?*) *Thedensis* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 2), 1776: (*Territoria* *Thedeiense* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 3), 1776: (*Territoriorum*) *Thedeiensis* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 3), 1776: *Teddej*, pr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 6), 1776: *Teddejiense*, terr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 4), 1776: *Teddejiense*, terr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 2), 1776: *Teddejiense*, terr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 3), 1776: *Teddejiense*, terr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 3), 1776: *Teddejiense*, terr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 5), 1776: *Teddejiense*, terr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 6), 1776: *Teddejiense*, terr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 1), 1776: *Teddejiensis*, terr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 5), 1776: *Teddejiensis*, terr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 1), 1776: *Theddej*, pr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 1), 1776: *Thedei*, pr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 4), 1776: *Thedeiense Territoria* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 8), 1776: *Thedeiense Territoria* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 9), 1776: *Thedej* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 7), 1776: *Thedej*, pr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 28), 1776: *Thedej*, pr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 6), 1776: *Thedej*, pr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 3), 1776: *Thedej*, pr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 2), 1776: *Thédej*, pr. (SZSZBML IV.A. 9/l.

fasc.1. No. 3. 2), 1775: *Praedy Thedei* (HBML V.A. 301/d. 1.d cartes), 1770: *Tedeiensis*, terr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 2. 2), 1770: *Tedej*, pr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 2. 5), 1770: *Tedej*, pr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 2. 2), 1770: *Tedej*, terr., pr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 2. 8), 1770: *Tedejiénsé*, terr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 2. 3), 1768: *Pr. Dedei* (MOL S11 No830: 1), [1768]: *Pr. Dedej* (MOL S11 No532), 1767–1779: *Dedei*, pr. (MOL S11 No830: 14), 1767–1779: *Dedej* (MOL S11 No830: 23), 1767–1779: *Pradium Dedej* (MOL S11 No830: 23), 1767–1779: *Praedii Dedej* (MOL S11 No830: 23), 1765: *Tedey* (MOL UC. 114: 24), 1755: *Thedei* (HBML V.A. 301/d. 1.d levél), 1752: *Fedey* (MOL UC. 73: 16), 1752: *Praediorum Vid et Thedey* (HBML V.A. 301/d. 1.d contractus), 1752: *Tedej* (MOL UC. 122: 25), 1752: *Tedej*, pr. (MOL UC. 122: 25), 1752: *Tedey*, pr. (MOL UC. 58: 37), 1747: *Tedej* (MOL UC. 81: 11), 1742: *Tedej* (MOL UC. 10: 14), 1740: *Tedej* (MOL UC. 59: 2), 1740: *Tedej* (MOL UC. 59: 1), 1740: *Tedej*, pr. (MOL UC. 152: 80), 1737: *Tedey*, pr. (MOL UC. 58: 36), 1733: *Tedej*, pr. (MOL UC. 94: 23), 1731: *Tedei* (MOL UC. 58: 34), 1731: *Tedei*, pr. (MOL UC. 58: 34), [1730]: *Tedy*, pr. (MOL UC. 173: 30), 1730: *Thebij* (MOL UC. 13: 49), 1722: *Tedej* (MOL UC. 58: 33), 1722: *Tedej*, por. (MOL UC. 58: 32), 1718: *Tadey* (MOL UC. 115: 35), 1715: *Tedei*, pr. (összeírás 8: 158), 1714: *Taedei*, por. (MOL UC. 58: 30), 1714: *Tedej*, pr. (MOL UC. 87: 65), 1711: *Taedi*, pr. (MOL UC. 58: 26), 1704: *Tedej*, pr., por. (MOL UC. 58: 25), 1703: *Tedej*, pr., por. (MOL UC. 58: 24), 1702: *Thedey*, pr. (MOL UC. 93: 38), 1701: *Tedej*, pr. (MOL UC. 58: 23), 1701: *Tedey* (MOL UC. 58: 23), 1692: *Tede* (MOL UC. 5: 15), 1692: *Tedej*, pr., por. (MOL UC. 58: 20), 1691: *Tede* (MOL UC. 5: 15), 1690: *Tede* (MOL UC. 5: 15), 1689: *Tede* (MOL UC. 5: 15), 1687: *Tede* (MOL UC. 58: 16), 1687: *Tedej* (MOL UC. 93: 16), 1686: *Tede*, pr., por. (MOL UC. 58: 14), 1686: *Tedey* (MOL UC. 89: 25), 1683: *Nanasi puszta* (AH Pitt 2a), 1632: *Tedey* (MOL UC. 11: 9), 1629: *Tedej*, p. (MOL F 1 18: 51), 1629: *Tedej*, p. (MOL F 1 18: 51), 1629: *Tédej*, p. (MOL F 1 18: 51b), 1621: *Thedey* (MOL UC. 13: 8), 1614: *Tedey*, por. (MOL UC. 13: 6), 1614: *Thedey* (MOL UC. 13: 7), 1611: *Tedej* (MOL UC. 1: 8), 1611: *Tedey* (MOL UC. 97: 26), 1606: *Rátzvidi és Tedeji Puszták* (HBML V.A. 301/d. 1.d levél), 1598: *Tedey* (D. 386), 1579: *Thethey* (Sugár 450/84), 1579: *Thethey* (Sugár 450/85), 1572: *Tete* (török deft. 1: 216/137), 1549: *Thethey* (Maksay 2: 701), 1522: *Thedey* (Sugár 445/69), 1503: *Thedey*, p. (MOL DI. 83104), 1502: *Thedey* (Sugár 440/51), 1502: *Thebij* (BorsOkl. 66/123), 1500: *Thethen* (Sugár 438/46), 1493: *Thedey* (MOL DI. 83097), 1493: *Thedey* (MOL DI.

83097), 1493: *Thedey*, p. (MOL Dl. 83097), 1478>1575: *Thegey* (MOL Dl. 18142), 1478>1575: *Theghe* (MOL Dl. 18142), 1478: *Thedey*, p. (MOL Dl. 83095), 1478: *Theghe* (MOL Dl. 25392), 1478: *Theghe* (Cs. 1: 527), 1478: *Theghey*, p. (MOL Dl. 83095), 1478: *Thegey* (SzabOkl. 2: 172/628), 1476>1575: *Thege* (MOL Dl. 18142), 1476>1575: *Thege* (MOL Dl. 18142), 1476: *Thege*, p. (MOL Dl. 83092), 1476: *Theghe* (Cs. 1: 527), 1425: *Theghe*, p. (MOL Dl. 83067), 1413: *Thegee* (Cs. 1: 527), 1413: *Thegee* (Zs. 4: 289/1211), 1352: *Tegey* (KállayOkl. 2: 12/1085), 1347>1352: *Tegey* (MOL Dl. 51608), 1347: *Tegey* (Németh 189), 1347: *Tegey* (AOkl. 31: 156/256), 1310>1313: *Tegey* (MOL Dl. 1748), 1310/1313: *Tegey*, p. (Németh 189), 1310/1313: *Thegey* (Németh 189), 1310: *Tegey* (MOL Dl. 1747), 1310: *Tegey* (AOkl. 2: 378/866), 1310: *Tegey* (AOkl. 2: 378/865), 1310: *Tegey*, p. (A. 1: 202/183), 1310: *Thegey* (MOL Dl. 1747), 1310: *Thegey* (AOkl. 2: 378/866), *1219/550: *Tegyegd*, v. (VR. 228/91 (nr. 206)), *1219/550: *Tegyegd*, v. (Németh 189), *1219/550: *Tegyegd*, v. (VRH. 137/588), *1219/550: *Tegyegd*, v. (Kandra: VR. 202–205/91).

Elpusztult középkori település volt a település ÉNy-i határában.

Tedej lakótelep 1973: *Tedej lakótelep* (Hnt. 350–1).

A helynévtár szerint belterületnek minősülő városrész.

Tedej vasútállomás 1972: *Tedeji állomás* (Kőrösi 51), 1957: *Tedey v.á:* (T), 1923: *Tedei v.m.* (K), 1884–1885: *H. St Tedeji* (HKFT.).

Vasútállomás Tedejen, a település ÉNy-i határában.

Tedeffürdő 1926: *Tedelyfürdő* (Hnt. 128, 274).

A helynévtár szerint lakott hely.

Tedej-halom 2012: *Tedeji templompart*, 2012: *Templom part*, 1990: *Tedeji templomdomb* (Draviczky 57), 1990: *Templomdomb* (Draviczky 57), 1981: *Tedeji templom* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Tedeji templom* (Kőrösi 51), 1972: *Tedeji templomhalom* (Kőrösi 51), 1938: *Templom* (Molnár 8), 1923: *Tedei templom* (K), 1856: *Tedeji templom domb* (HBML HvT. 49), 1855: *Régi templom domb* (HBML HvT. 48/3), 1855: *Tedey-halom* (HBML HvT. 48/1), 1854: *Templom halom* (HBML HvT. 39), 1853–1854: *a régi tedeji templom dombjának* (HBML HJkv.).

Kiemelkedés a település ÉNy-i határában. A dombon állt az egykori Tedej falu temploma. Csontmaradványok, téglá- és edénytöredékek kerültek elő a halmon és közvetlen környékén.

Tedeji csárda 1990: *Tedeji csárda* (Draviczky 93), 1972: *Tedeji csárda* (Kőrösi 51), 1884–1885: *Tedeji cs.* (HKFT.), [1880]: *Tedey csarda* (OSZK TK 1899), 1858: *Tedelyi csárda* (MKFT.), 1858: *Thédey*, Wh. (MOL S12 Div10 No69: 1–2), 1855: *Tedey Csárda* (HBML HvT. 48/1),

1853: *Tedej* (Révész 48), [1848]: *Tedei csárda* (OSZK TK 1854), 1782–1785: *Tedej*, Wh. (EKFT.), 1782–1785: *Tedej*, Wh. (EKFT.), 1767–1779: *Csárta* (MOL S11 No830: 23).

Csárda volt a Tedej nevű határrészen, a település ÉNy-i határában.

Tedeji híd 2012: *Tedeji híd*.

A Keleti-főcsatornán átívelő híd Tedejen.

Tedeji iskola lásd **Hársfa csárda**

Tedeji kocsmá é.n.: *Tedeji Korcsma* (HBML HvT. 1).

Kocsmá volt a Vasvári út jobb oldalán, a település ÉNy-i határában.

Tedeji templom 2012: *Tedeji templom*, 1858: *Tedeji templom* (HBML Ny. 34), 1856: *Tedei templom* (HBML HvT. 49), 1855: *Tedeji templom* (HBML HvT. 48/2).

Egykor templom volt. A helybeliek szántás közben cserépedényeket és téglákat találtak itt.

Tedeji földülő 2012: *Tedeji földülő*.

Út Tedejen, a település ÉNy-i határában.

Tedeji-föld 2012: *Tedeji föld*.

Fölterület Tedejen, a település ÉNy-i határában.

Tedeji-fürdő 2012: *Fürdő*, 2012: *Tedeji fürdő*, 2009: *Fürdő*, 1990: *Tedeji fürdő* (Draviczky 99), 1884–1885: *Fürdöház tn.* (HKFT.).

Fürdő volt. Szabó Antal tulajdona. 1950-ben az államosították. Egy épület kivételével mindent felszámoltak.

Tedejigróf 1800: *Tedeji Gróf* (HBML HvT. 40), 1770: *Tedei Gróf* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 2. 4).

Vízzel körülvett kiemelkedés Tedejen, a település ÉNy-i határában, a Nagygróf mellett.

Tedeji-halom lásd **Dinnyés-halom**

Tedeji-kölesföld 1788: *Radó János számadása a Tedeji köles Föld árár* (HBML V.A. 301/a. 17. köt.).

Kölesföld Tedejen, a település ÉNy-i határában.

Tedeji-lapos 1776: *Tedei lapos* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 8), 1776: *Thedei Lapos* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 6).

Vizes terület Tedejen, a település ÉNy-i határában.

Tedeji-legelő 2012: *Nánási legelő*, 2012: *Tedeji legelő*, 1990: *Tedeji legelő* (Draviczky 20), 1981: *Tedeji-legelő* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Tedeji legelőü* (Kőrösi 19), 1938: *tedelyi legelő* (Molnár 15), 1923: *Tedeji legelő* (K), 1920: *Tedeji legelő* (HBML Ny. 117).

Legelő Tedejen, a település ÉNy-i határában. A területen legelt a gulya. A legelő legsarkát erdősítették az 1950-es években.

Tedeji-róna 2012: *Róna*, 1858: *Rone* (MKFT.), 1776: *Tedei Róna*, loc. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 8), 1776: *Thedei Rona*, loc. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 7).

Földterület a Tedeji templom mellett, attól Ny-ra.

Tedeji-tanyák 2003: *Tedejitanyák* (Hnt. 396), 1995: *Tedejitanyák* (Hnt. 353).

Tanyák a település ÉNy-i határában.

Tedeji út lásd **Vasvári út**

Tedej-rét 1851: *Rét* (HBML Oszt. Kiv. 35), 1782–1785: *Tedeg Ritt* (EKFT.).

Földterület a Tedeji-templomdomb mellett, attól É-ra.

Téeszközpont 2012: *Téeszközpont*.

Téeszközpont. Régen tanya volt, amiből ma csak a fasor van meg.

Tégla-dűlő 2012: *Kajánsziki tégla dűlő*, 1990: *Kajánsziki-dűlő* (Draviczky 32), 1990: *Tégla-dűlő* (Draviczky 32).

A Téglagyár mellett elhaladó út, az egykori Kaján-szik mocsár területén fut keresztül. Iránya észak–dél.

Téglagyár lásd **Cserépszín**

Téglás-kert 1990: *Téglás-szőlő* (Draviczky 11), 1981: *Téglás-kert* (MoFnT. 2: 31), 1920: *Téglás kert* (HBML Ny. 117), 1886: *Téglás szőlő* (HBML HmT. 13).

Határrész a kertváros mögött, a település K-i határában. 1760 után osztották ki szőlőskertnek. 1990-re a terület nagy részét beépítették.

Téglás-szőlő 2012: *Téglás*, 2012: *Téglás szőlő*, [20. sz. első fele]: *Téglás szeöllő* (Kiss E. 63), 1972: *Téglás szőlőü* (Kőrösi 15), 1969: *Téglás-kert* (HBML Ny. 208), 1967: *Téglásszőlő* (Hnt. 283), 1956: *Téglásszöllő* (Hnt. 263), 1944: *Téglásszöllő* (Hnt. 252), 1886: *Téglás szőlő*

(HBML HmK. 7), 1783/1867: *Téglás szőlő* (HBML HvT. 2/a).

Kertváros, amely régen szőlőskert volt. Ma be van építve.

Téglás-szőlő möge 1990: *Téglás-szőlő megi* (Draviczky 11).

Határrész a Dorogi út és a vasút között, a Téglás-szőlő mellett.

Téglavető 2012: *Téglavető*, 1886: *Téglavető* (HBML HmK. 7).

Gödör a későbbi Téglagyár helyén.

Téglavető-gödör 2012: *Téglavető gödör*.

Gödör az Ugar nevű határrészen. Ott vették a téglát. Nem azonos a mai Téglagyárral.

Tehenészet 2012: *Tehenészet*.

Tehenészet a Máté-sziget mellett.

Tehenészeti-telep 2012: *Tehenészeti telep*.

Tehenészet. Micsurin téesz tulajdona volt, majd a téesz felbomlása után Kis Gergelyé lett.

Tehén-legelő 1990: *Tehén legelő* (Draviczky, térképmelléklet).

Legelő. A teheneket legeltették rajta.

Tejcsarnok 2012: *Tejcsarnok*, 2009: *Tejcsarnok*, 2008: *Tejcsarnok*.

Tejcsarnok a Zajgató nevű határrészen, a település D-i határában.

Temető lásd **Felső temető**

Temető dűlője 1990: *Felső temető dűlője* (Draviczky 28, 87), 1990: *Temető-dűlő* (Draviczky 28).

Földterület a Felső-temető (ma Köztemető) mellett.

Temető-dűlő 2012: *Temető dűlő*, 2012: *Temető dűlő*, 2012: *Temető dűlő*, 2012: *Temető dűlő*, 2012: *Temető dűlő*.

Út a Köztemető mellett.

Temető-dűlő lásd **Alsó temető-dűlő**

Temető-dűlő útja lásd **Alsó temető-dűlő**

Temető-dűlő útja 1990: *Temető dűlő útja* (Draviczky 62, 87).

Út a Felső-temető (ma Köztemető) mellett. A dűlőút egy részét felszántották.

Templom-dűlő 2012: *Templom dűlő*.

A Tedeji-templomhoz vezető út.

Templom-zug 1990: *Bika-lapos* (Draviczky 86), 1990: *Templom-zug* (Draviczky 86), 1990: *Templomzug* (Draviczky 78).

50–60 köblösnyi legelő a Tedeji-templomdomb mellett, a település ÉNy-i határában. Nevét alakjáról kapta. A környező hodályból ide jártak legelni a bikák.

Tersánszki-tanya 2012: *Tersánszki tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Test-halom 2012: *Rác domb*, 2008: *Rác domb*, [20. sz. első fele]: *Testhalom* (Kiss E. 63), 1990: *Rác-domb* (Draviczky 59), 1990: *Rác-halom* (Draviczky 13), 1990: *Test-halom* (Draviczky 59), 1981: *Rác-domb* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Rác halom* (Körösi 46), 1938: *Ráchalom* (Molnár 9), 1938: *Testhalom* (Molnár 7), 1938: *Testhalom* (Molnár 9), 1831: *Test halomcska* (HBML Jkv.), 1831: *Test halom*

(HBML Jkv.), 1776: *Test halom* (OSZK TK 136), 1767–1779: *Test Halom* (MOL S11 No830: 22).

Kiemelkedés. A néphagyomány is úgy tudja, hogy ide temették az egykori Vid faluban lakó rácokat, s testük fölé halmot emeltek (vö. DRAVICZKY 1990: 59). A Vid birtok területét bekebelező, szomszédos települések, például Hajdúböszörmény (1767–1779: *Test Halom*, MOL S11 No830: 22; 1854: *Test halom*, H. FEKETE 1959: 110) vagy Hajdúdorog (1776: *Test halom*, OSZK TK 136) névanyagában is előfordul a névforma.

Testhalom kútja 1846: *Testhalom kútja* (HBML HvT. 38).

Kút a Test-halom mellett.

Tímár Anti tanyája 2012: *Tímár Anti tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tímári 1886: *Tímári* (HBML HmT. 11), 1886: *Tímári* (HBML HmK. 9).

Földterület a II. dűlő közepén, a Rékasi-tól É-ra. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tímári fiúk szarvasmarhatelepje 2012: *Tímári fiúk szarvasmarhatelepje*.

Szarvasmarhatelep. Tulajdonosairól kapta a nevét.

Tímári Sanyi tanyája 2012: *Tímári Sanyi tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tímári András tanyája 2012: *Tímári András tanyája*.

Tanya és gyümölcsös. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tímári Antiék tanyája 2012: *Tímári Antiék tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tímári-farm 2012: *Tímári farm*.

Földterület a Csorda-legelőn. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tímári-tanya 2012: *Tímári tanya*, 2012: *Tímári tanya*, 2008: *Tímári tanya*.

Egykor tanya volt a Pusztá nevé határ-rész Zsuzsika-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tímár-tanya 2012: *Tímári tanya*, 1972: *Tímár tanya* (Körösi 51), 1923: *Tímár tny.* (K).

Egykor tanya volt a Pusztá nevé határ-rész Temető-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tinó-gulyakút lásd **Vörösnádi-kút**

T-istálló 2012: *T istálló*.

Istálló.

Tisza lásd **Keleti-főcsatorna**

Tisza-csatorna lásd **Keleti-főcsatorna**

Tiszacsegei út lásd **Csegei út**

Tisza híd 2012: *Tisza híd*.

A Keleti-főcsatorna görbeházi hídja.

Tisza-part 2012: *Tisza part*.

A Keleti-főcsatorna partján lévő földterület. A csatornát korábban Tisza-csatornaként is említették.

Tiszántúli-főcsatorna lásd **Keleti-főcsatorna**

Tizedik-dűlő 1981: *X. dűlő* (MoFnT. 2: 31).

Földterület a Pusztá határ-részen.

Tizenegyedik-dűlő 1981: *XI. dűlő* (MoFnT. 2: 31).

Földterület a Pusztá nevé határ-részen, az Eszlári út mellett, attól K-re.

Tizenegyedik-dűlő 2012: *11. dűlő*.

Földterület a Rét nevé határ-részen.

Tizenhatodik-dűlő lásd **Doktor-dűlő**

Tizenkettedik-dűlő lásd **Kis-Peres-dűlő**

Tizennyedik-dűlő lásd **Zsuga-dűlő**

Tokaji országút lásd **Eszlári út**

Tokaji út lásd **Eszlári út**

Tokaji útra dűlő 1775: *Tokai Utra Dűllő* két út közö következö (HBML V.A. 301/d. 3. köt.).

Földterület a település É-i határában.

Toner István 1905: *Toner J.* (Kogutowicz 22), 1889: *Toner J.* (Gönczy-Kogutowicz), 1884–1885: *Toner István* (HKFT.).

Lakott hely, talán a későbbi Niczkyréti iskola épülete vagy attól kissé DNy-ra, a Deli-dűlő vagy Banga-dűlő környékén feküdhett. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tóni-tag 2012: *Tóni tag*, 1990: *Tóni-tag* (Draviczky 70).

Szántó. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tóni-tó 1990: *Tóni-tó* (Draviczky, térképmelléklet).

Tó a Tóni-tag mellett.

Tóth árvagyám tanyája 2012: *Tóth árvagyám tanyája*.

Egykor tanya volt a Puszta Hatodik-dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tóth István tanyája 2012: *Tót István tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tóth István Tüszí tanyája 2012: *Tóth István Tüszí tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét 10. dűlőjében. A Tüszí a tulajdonos ragadványneve.

Tóth Jani tanyája 2012: *Tót Jani tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tóth János tanyája 2012: *Tóth János tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tóth Jóska tanyája 2012: *Tóth Jóska tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét 9. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tóth közgyám tanyája 2012: *Tóth közgyám tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tóth Lajos tanyája 2012: *Tót Lajos tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét 10. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tóth Mihály tanyája 2012: *Tót Mihály tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tóth tanyája 2012: *Tót tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tóthék tanyája 2012: *Tótéék tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tóth-tanya 2012: *Tót tanya*, 2008: *Tót Gáborék tanyájok*, 1972: *Tóuttanya* (Körösi 51), 1923: *Tóth tanya* (K), 1884–1885: *Tóth tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Magi-telken. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Törő Imre-tanya 2012: *Törő Imre tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét 10. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Törő Varga-tanya 2012: *Törő Varga tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Törő Antal tanyája 2012: *TörőAntal tanyája*.

Egykor tanya volt a Puszta Elsődűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Török Bandi-tanya 2012: *Török Bandi tanya*.

Egykor tanya volt a Gátórház mellett. A tanya tulajdonosa volt a gátór is.

Török család-tanyái 2012: *Török család tanyái*.

Török Ferenc, Török András és Török István tanyái voltak. Ma csak a Török Andrásé áll, de az is romos állapotú.

Török Jóska tanyája 2012: *Török Jóska tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Török Misi tanyája 2012: *Török Misi tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Török Sándor tanyája 2012: *Török Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt a 35-ös főút mellett, a Rét 11. dűlőjének jobb oldalán. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Török András tanyája 2012: *Török András tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Török-tanya 2012: *Török tanya*, 2012: *Török tanya*.

Romos tanya. Török József tulajdona.

Török-tanyák 1972: *Török tanyák* (Kőrösi 51), 1923: *Török tanyák* (K).

Egykor tanyák voltak. Tulajdonosairól kapták a nevüket.

Tövises-hát 1858: *Tövishes hát* (HBML HvT. 56), 1854: *Tövishes hát* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Tövishes hát* (HBML HvT. 46).

Földterület, amelyet D-ről a Jakabfeneke, Ny-ról a Kis-Balázs, É-ről a Csontiz, K-ről a Vörösnád, a Tövises-hát alja és a Nyomás-sziget feneke határol.

Tövises-hát alja lásd **Vörösnád farka**

Tövises-hát alja 1854: *Tövishes hát alja* (avagy: Veresnád farka) (HBML HvT. 39).

Földterület a Tövisedombi-dűlő és a Vörösnád-dűlő közötti területen.

Tövisesi-dűlő 1990: „*töviskesi*”-*dombi-dűlő* (Draviczky 35), 1990: *Töviskesi dűlő* (Draviczky 90), 1990: *Töviskesi-dűlő* (Draviczky 35), 1981: *Réti IV. dűlő* (MoFnT. 2: 31).

Földterület a település Ny-i határában. Akácokról, azok töviseiről kapta a nevét.

Trimag szárítója 2012: *Trimag szárítója*.

Terményszárító. A Trimag vállalat tulajdona.

Túlsó-nyomás 1855: *III. Calcatura* (HBML HvT. 48/1), 1835: *Harmadik vagy túlsó Nyomás* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH), 1835: *Harmadik vagy túlsó Nyomás* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH).

Földterület a Proletár-dűlő területén.

Tuncsik 2012: *Tuncsik*.

Tanya és baromfitelep a Pusztá Nagyságos-dűlőjében. Tuncsikék tulajdona.

Tuncsik dűlője 2012: *Tuncsik dűlője*.

Földterület a Pusztá Nagyságos-dűlőjében. Tuncsikék tulajdona.

Tusa-tanya 1884–1885: *Tusa tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Keszeges D-i részén, a Süllyedt-kút mellett, attól É-ra. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Tükör-tanya 2012: *Tükör tanya*, 1990: *Tükör tanya* (Draviczky 75), 1884–1885: *Nyiczki tn.* (HKFT.), 1846–1847: *Város réti tanyája* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).

Egykor tanya volt a Madarász-lapos mellett, a Bánom-rét nevű területen. A helybeliek szerint ha a Madarász-lapos megtelt

vízzel, akkor a vízfelületen tükröződött a tanya képe, innen kapta a nevét. Régen Nyicky és a város tulajdona is volt.

Tyúkszar Pap Jani tanyája 2012: *Tyúkszar Pap Jani tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Ugar lásd **Vágott-telek**

Ugar 2012: *Ugar ~ Zugar*, 2008: *Zugar*, 1990: *Ugar* (Draviczky 13), 1981: *Ugar* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Ugar* (Kőrösi 52), 1938: *Ugar* (Molnár 8), [20. sz. első fele]: *Ugar* (Kiss E. 63), 1769: *Ugar alá való osztások* (HBML V.A. 301/d. 3. köt.).

Határ rész a település belterületétől D felé az Újvárosi út kanyarulatáig. A névhasználók nem ismerik a név eredetét.

Ugarföldek 1778: *Ugar földek* (HBML V.A. 301/d. 3. köt.).

Földterület a település határában, a közelebbi helye ismeretlen.

Új Alsó temető lásd **Alsó temető**

Új Élet 2012: *Új Élet*.

Téveszközpont az Eszlári-dűlőben.

Új Élet központja 2012: *Új Élet központja*.

Téveszközpont a település É-i határában.

Új Élet szárítója 2012: *Új élet szárítója*.

Terményszárító.

Új Élet téesz 1967: *Új Élet Tsz.* (Hnt. 284).

Lakott hely.

Új Élet szárítója 2012: *Új élet szárítója*.

Terményszárító. Az Új Élet téesz tulajdona.

Új-Felső temető lásd **Felső temető**

Új-központ 2012: *Új központ*.

Téveszközpont a település ÉNy-i határában.

Új-kút 2012: *Új kút*, 1990: *Új kút* (Draviczky 90), 1884–1885: *Uj kút* (HKFT.).

Két gemű kút a Kis-Kaján-szik területén. Később készült, mint a környékbeli kutak, kb. 40 éve ásták meg.

Újosztás 2003: *Újosztás* (Hnt. 396), 1995: *Újosztás* (Hnt. 353), 1985: *Újosztás* (Hnt. 217), 1981: *Újosztás* (MoFnT. 2: 31), 1973: *Újosztás* (Hnt. 350–1), 1967: *Újosztás* (Hnt. 283), 1944: *Újosztás* (Hnt. 252), 1926: *Újosztás* (Hnt. 14).

Mezőgazdasági, üzemi lakótelep, illetve lakóhely a Tedeji-templomtól D felé a Zöld-halomtól K-re.

Új-osztás 2012: *Újosztás*, 1990: *Újosztás* (Draviczky 24), 1972: *Új osztás* (Kőrösi 19), [20. sz. első fele]: *Ujjosztás* (Kiss E. 63), 1938: *Újosztás* (Molnár 8), 1920: *Ujosztás* (HBML Ny. 117), 1885: *Uj osztás* (HBML HmT. 12).

Határ rész a település ÉNy-i határában. Legnagyobb része a Csohány-családé volt. Nagy, fehér cserepes tanyák álltak a területen. 1873-ban osztották ki, előtte legelőként hasznosították.

Újosztási-dűlő 2012: *Újosztási dűlő*.

Földterület az Új-osztás nevű határ részen, a település ÉNy-i határában.

Újosztás-tanya 1884–1885: *Uj-osztás tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Nyomás-dűlő területén.

Új-szántó föld 1920: *Új szántó föld* (HBML Ny. 117).

Földterület a Rét V–X. dűlőjében, a Nagy-legelő mellett, attól Ny-ra.

Új-szőlő 1990: *Csókos-kert* (Draviczky 26), 1990: *Újszőlő* (Draviczky 25), 1990: *Újszőlős kert* (Draviczky, térképmelléklet), 1972: *Új szőlő* (Körösi 15), 1969: *Új szőlő* (HBML Ny. 208), [20. sz. első fele]: *Új szőlő* (Kiss E. 63), 1886: *Új szőlő* (HBML HmK. 7), 1761: *Új Szőlős Kert* (HBML V.A. 301/d. 3. köt.).

84 k. holdnyi szőlőskert a település Ny-i határában. Egykor kendert is termeltek benne. 1873-ban kerítették le szőlőskertnek. Mára nagyobb része beépült.

Újszőlő 2012: *Új szőlő*, 2003: *Újszőlő* (Hnt. 396), 1995: *Újszőlő* (Hnt. 353), 1985: *Újszőlő* (Hnt. 217), 1967: *Újszőlő* (Hnt. 283), 1956: *Újszőllő* (Hnt. 263), 1926: *Újszőllő* (Hnt. 14).

Kert, belterületi településrész.

Újvári Béla lásd **Harminckettedik-dűlő**

Újváriné földje 2012: *Újváriné földje*.

Földterület. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Újvárosi Imre tanya 2012: *Újvárosi Imre tanya*.

Egykor tanya volt a Murvai-dűlőben. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Újvári-tanya lásd **Csohány Anti tanya**
ja

Újvárosi Gábor tanya lásd **Újvárosi-tanya**

Újvárosi Gábor tanya lásd **Újvárosi-tanya**

Újvárosi-tanya lásd **Újvárosi-tanya**

Újvárosi út 2012: *Kövesút ~ Újvárosi kövesút ~ Újvárosi út*, 2008: *Újvárosi kövesút*, 1920: *Balmazújvárosi út* (HBML Ny. 117), 1858: *Újvárosi út* (HBML HvT. 55), 1776: *Currulem ex Oppido Nánás ad Ujváros*, via (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 26), 1776: *ex Nanas ad Ujvar*, via (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 12), 1776: *ex Nánás ad Ujváros*, via (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 13), 1776: *ex Nánás ad Újváros*, via (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 19), 1767–1779: *ex Nanas ad Ujvaros*, via (MOL S11 No830: 22).

Út a település D-i határában. Balmazújváros felé vezet.

Újvárosi útra dűlő 1769: *Ujvarosi utra Dűllő* (HBML V.A. 301/d. 3. köt.).

Földterület a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában az Újvárosi út mellett.

Újvárosi-lapos 1858: *Ujvárosi lapos* (HBML Ny. 34).

Földterület az Utas-ér-lapos mellett, az Oláh Sándor úr dűlőjében, annak a K-i végében, a település ÉNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Újvárosi-nyárfás 2012: *Újvárosi nyárfás*.

Földterület a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában, az Újvárosi út mellett. Régen nyárfák álltak a területen.

Újvárosi-tanya 2012: *Újvárosi Gábor tanyája ~ Újvárosi tanya*, 1972: *Újvárosi tanya* (Kőrösi 52), 1923: *Újvárosi tny.* (K).

Egykor tanya volt a Pusztta nevű határrész Murvai-dűlőjében, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Urbán Ferencék tanyája 2012: *Urbán Ferencék ~ Urbán Ferenc tanyája*.

Egykor tanya Szentimre területén, a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Urbán Ferenc tanyája lásd **Urbán Ferencék tanyája**

Urbán Gyula tanyája 2012: *Urbán Gyula tanyája*.

Egykor tanya Szentimre területén, a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Urbán József tanyája 2012: *Urbán József tanyája*.

Egykor tanya Szentimre területén, a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Urbán-sor 2012: *Urbán sor*.

Egykor tanyabokor Szentimre területén, a település Ny-i határában. Az Urbán-család tanyái.

Úri Sanyi területe 2012: *Úri Sanyi terület*.

Földterület a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Úri-tanya lásd **Fekete-tanya**

Úriék tanyája 2012: *Úriék tanyája*.

Egykor tanya volt a település K-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Úri-tanya 1972: *Úri tanya* (Kőrösi 52), 1923: *Úri tny.* (K).

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Úsztató 2012: *Úsztató*, 1972: *Úsztatóú* (Kőrösi 52), 1854: *Usztató* (HBML HvT. 39), 1783/1867: *Usztató* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Úsztató* (HBML HvT. 5/b).

Víz, az Úsztató-érből ágazik ki, a település Ny-i határában. A névhasználók szerint az állatokat fürdették itt, innen kapta a nevét.

Úsztató-ér 1990: *Úsztató-ér* (Draviczky 70), 1972: *Úsztatóú ér* (Kőrösi 52), 1854: *Usztató ér* (HBML HvT. 39), 1783/1867: *Usztató ér* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Úsztató ér* (HBML HvT. 5/b).

Vízfolyás az Úsztató mellett, a település Ny-i határában. A Fürj-ér egyik ágát nevezik így, azt, amelyik a Csegei úttól É-ra halad. A névhasználók szerint a pásztorok meg tudták úsztatni, fürdetni az állatokat benne, innen kapta a nevét.

Útas-ér 1972: *Útasér* (Kőrösi 52), 1938: *Utas-ér* (Molnár 8), 1858: *Utas ér* (MKFT.; HBML Ny. 34), 1835: *Kutas ér* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH), 1800: *Ludas ~ Utas ér* (HBML HvT. 40), 1776: *Utas Er, vena ~ Utas Ér, vena ~ Utas ér* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 9; SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 10; SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 2),

1770: *Utas Er* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 2. 3).

Vízfolyás az Utas-ér-halom mellett, a Nánási-tápcsatorna vonalán, a település ÉNy-i határában. Vize összefolyik a Sipos-lapos vizével.

Utas-ér halma lásd **Utas-halom**

Utas-ér-halom lásd **Utas-halom**

Utas-ér-lapos 1858: *Utasér lapos* (HBML Ny. 34), 1835: *Kutas ér lapossa* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH).

Vizes terület az Utas-ér vizétől D-re, az Oláh Sándor úr dűlőjében, annak a közepén, a település ÉNy-i határában.

Utas-ér-legelő 1855: *utas ér legelő* (HBML HvT. 48/3).

Legelő az Utas-ér vizétől D-re, az Oláh Sándor úr dűlőjében, annak a közepén, a település ÉNy-i határában.

Utasér-tanya 1884–1885: *Utasér tn.* (HKFT.).

Egykor tanya volt a Horgoló-zug területén, a település ÉNy-i határában, az Utas-ér mellett.

Utas-ér-torok 1800: *Utas Ér Torok* (HBML HvT. 40).

Vizes terület a Szántott-halom mellett, a település ÉNy-i határában. Átnyúlik Szentmihály (a mai Tiszavasvári egy részének) határába.

Utas-halom 1990: *Ludasér halom ~ Utasér halom* (Draviczky 57), 1972: *Útasér halom* (Kőrösi 52), 1923: *Utasér-hlm.* (K), 1884–1885: *Utasér hal.* (HKFT.), 1800: *Utas Ér Halma* (HBML

HvT. 40), 1770: *Utas Halom*, coll. (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 2. 3), 1767–1779: *Utas halom* (MOL S11 No830: 23).

Kiemelkedés az Utas-ér mellett, a település ÉNy-i határában. Nevét nem ismerik a helybeliek.

Uzonyi-lapos 1990: *Uzonyi-lapos* (Draviczky 61), 1858: *Csehalom lapos* (HBML Ny. 34), 1853–1854: *Cseh halma alatti lapos* (HBML HJkv.), 1776: *Cse Halma alatt lévő Lapos*, loc. ~ *Cseg Halma alatt lévő Lapos*, loc. (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 4; SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 5).

8–10 holdnyi kaszáló, legelő a Pusztá nevé határrészen, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Uzonyi-tanya 2012: *Uzonyi tanya.*

Egykor tanya volt a Pusztá nevé határrészen, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét, Uzonyi böszörményi ember volt.

Váci-lapos lásd **Iszapos-rét**

Váci földje 2012: *Váci földje ~ Váci méltóságos úr birtoka.*

Földterület a település ÉNy-i határában. Váci református gimnáziumi tanár tulajdona.

Váci-dűlő 1990: *Váci-dűlő* (Draviczky 38), 1981: *Niczki III. dűlő* (MoFnT. 2: 31).

Földterület a település ÉNy-i határában. Váci református gimnáziumi tanár földje volt a dűlőben.

Váczi méltóságos úr birtoka lásd **Váczi földje**

Váczi-lapos lásd **Iszapos-rét**

Vácziné földje 2012: *Vácziné földje*.

50 holdnyi földterület a település ÉNy-i határában. Váczi gimnáziumi tanár feleségének tulajdona.

Vad Imre tanyája 2012: *Vad Imre tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá nevé határ-rész Zsuzsika-dűlőjében, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Vad Imre kereszdűlő 1990: *Vad Imre kereszdűlő* (Draviczky 30).

Út, amely a Kisrezesi-dűlő útját és a Nagyságosasszony-dűlő útját kötötte össze, a település É-i határában. Nyugat-kelet irányú, s mivel az észak-dél irányú dűlőket keresztezi, ezért kereszdűlő. Vad Imréről kapta a nevét, akinek az út mellett volt a tanyája és a földje.

Vad András-tanya 2012: *Vad András tanya*.

Egykor tanya volt a Pusztá nevé határ-részen, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Vad Anti tanyája 2012: *Vad Anti tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá nevé határ-részen, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Vad-tanya 2012: *Vad tanya*.

Egykor tanya volt a Pusztá nevé határ-részen, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Vágó János tanyája 2012: *Vágó János tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá nevé határ-rész Zsuzsika-dűlőjében, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Vágó-dűlő 1990: *Vágó Lajos-dűlő ~ Vágó-dűlő* (Draviczky 32).

Földterület a Vidi-föld nevé határ-részen, a település D-i határában, a Draviczky-dűlő folytatása. Vágó Lajosról kapta a nevét, akinek földje és tanyája is volt a területen.

Vágó-Kállai-Csuka Oláh kereszdűlő 1990: *Vágó-Kállai-Csuka-Oláh kereszdűlő* (Draviczky 30).

Út a Pusztá nevé határ-részen, a település É-i határában. Vágó János 60, Kállai Imre 50 és Csuka Oláh Miklós 60 köblös földdel rendelkező gazdák voltak, akiknek a földjén halad keresztül az út, innen kapta a nevét.

Vágó Lajos-dűlő lásd **Vágó-dűlő**

Vágó-tanya 2012: *Vágó tanya*, 1905: *Vágó tanya* (Kogutowicz 22), 1889: *Vágó t.* (Gönczy-Kogutowicz), 1884-1885: *Vago tanya* (HKFT.).

Tanya Tedejen, a Lóska-lapos mellett, a település ÉNy-i határában. Vágó tulajdona.

Vágott-laponyag 1972: *Vágott laponyag* (Kőrösi 52), 1858: *Vágot telek halom ~ Vágott laponyag* (MKFT.), 1783/1867: *Vágott laponyag* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Vágott laponyag* (HBML HvT. 5/b).

Kiemelkedés, kaszáló a Vágott-telek területén, a település DNy-i határában.

Vágott-telek 1990: *Vágott telek ~ Varjas telek* (Draviczky 46, 70), 1981: *Ugar* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Varjas telek* (Kőrösi 53), 1884–1885: *Vágot telek* (HKFT.), 1783: *Varjas telek* (HBML HvT. 5/b).

Földterület a település DNy-i határában. A hagyomány szerint a területen falu állt, amely elpusztult. A helybeliek egy része szerint az egykori falu neve Vágottelek, amelynek a birtokosát Varjasnak hívták. Mások szerint a falu neve Varjas volt.

Vágott-telek-halom lásd **Vá-gott-laponyag**

Vályús-hát 2012: *Vájus ház*, 1990: *Vályus-hát* (Draviczky 40), 1972: *Vájushát* (Kőrösi 52), 1938: *Vájus-hát* (Molnár 8).

Enyhe kiemelkedés a település É-i határában. Tetején hosszú, vályúszerű mélyedés van, a rajta áthaladó dűlőút, a Papp Péter keresztűlő nagyon meredek volt.

Vak-dűlő 1990: *Vak-dűlő* (Draviczky 30).

Földterület a Pusztaszer nevű határrészen, a település É-i határában, közel a belterülethez, az Eszlári útig tartott, utána a Temető-dűlőig, mint árok folytatódott, amelynek partján gyalogút vezetett. Az út itt megszűnt, „megvakult”, a névhasználók szerint innen származik a neve. Valójában a dűlőutat felszántották.

Választó-dűlő lásd **Jámbor-dűlő**

Választó dűlő 2012: *Választó dűlő*, 1990: *Választó-dűlő* (Draviczky 36).

Út a település ÉNy-i határában, a Polgári kövesúttól a Tedeji-legelő felé, a

Nyickiréti iskola mellett. Az Egyház-rétet és a Város-rétet választotta el egymástól.

Vályogvető 1990: *Vályogvető* (Draviczky, térképmelléklet).

Gödör a település É-i határában. Egykor vályog készítésére használták, innen kaphatta a nevét.

Vályús-ház lásd **Vályús-hát**

Váradi Gyuri tanyája 2012: *Váradi Gyuri tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Váradi Jani tanyája 2012: *Váradi Jani tanyája*.

Egykor tanya volt a Szentimre területén, a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Váradi Jóska tanyája 2012: *Váradi Jóska tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Váradi András tanyája 2012: *Váradi András tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Váradi-dűlő 2012: *Váradi dűlő*.

Földterület a Rét nevű határrészen, a település DNy-i határában. Ezen a területen fekszik a Váradi-tanya.

Váradi-lapos 2012: *Csohán lapos*, 1990: *Váradi-lapos* (Draviczky 62), 1981: *Csohány-lapos* (MoFnT. 2: 30), 1884–

1885: *Csohány lapos* (HKFT.), 1858: *Csohány szőlő lapos* (MKFT.).

15 köblösnyi vizes terület a Pusztá nevű határrészen, a Cseke-kút nevű helytől ÉNy-ra, a település É-i határában. Tulajdonosairól kapta a nevét.

Várad-tanya 2012: *Várad tanya*, 1972: *Várad tanya* (Kőrösi 53), 1923: *Várad tny.* (K).

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település DNy-i határában, a Várad-dűlőben. Várad Mihály tulajdona.

Varga földje 2012: *Varga földje*.

Földterület a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Varga Balázsék tanyája 2008: *Varga Balázsék tanyájok*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Cs. Varga Gábor tanyája 2012: *Cs. Varga Gábor tanyája*.

Egykor tanya volt a Temető-dűlőben, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Varga Imre tanyája 2012: *Varga Imre tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Varga János tanyája 2012: *Varga János tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Varga Laci tanyája 2012: *Varga Laci tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá nevű határrészen, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Cs. Varga Miklós tanyája 2012: *Cs. Varga Miklós tanyája*.

Egykor tanya volt a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Varga Miklós tanyája 2012: *Varga Miklós tanya ~ Varga Miklós tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá nevű határrész Első-dűlőjében, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Varga Miklós-tanya lásd **Varga Miklós tanyája**

Varga Pista tanyája 2012: *Varga Pista tanyája ~ Varga Pista tanya*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határrészen, a település D-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Varga Sándor tanyája 2012: *Varga Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét nevű határrészen, a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Varga Sándor tanyája lásd **Varga Sándor-tanya**

Varga Sándor-tanya 2012: *Varga Sándor tanya ~ Varga Sándor tanyája*.

Egykor tanya volt a Puszta nevű határrészen, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Varga tanyája 2012: *Varga tanyája*.

Egykor tanya volt a Murvai-dűlőben, a Puszta nevű határrészen, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Varga-dűlő 1990: *Varga-dűlő* (Draviczky 38).

Földterület a település ÉNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Varga-ér 2012: *Varga ér*.

Vízfolyás az Elő-háti-erdő mellett, a település ÉNy-i határában.

Varga-lapos 1990: *Varga-lapos* (Draviczky 80), 1884–1885: *Lapos rét* (HKFT.), 1855: *Lapos Szék* (HBML HvT. 48/3), 1851: *Lapos szék* (HBML TK. 35), 1835: *Lapos szék* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH).

15 holdnyi kaszáló, legelő a település ÉNy-i határában. Varga Sándor főorvos tulajdona.

Vargáné tanyája 2012: *Vargáné tanyája*.

Egykor tanya volt a Puszta nevű határrészen, a település É-i határában.

Varga-sziget 2012: *Varga sziget*, 1990: *Varga sziget* (Draviczky 55), 1782–1785: *Nagy Sziget* (EKFT.).

Földterület, legelő. Esetleg a mai Tiszaszvári határban vagy a nánási határ Varga-sziget nevű helye (vagy annak egy része). A helybeliek szerint egy Varga nevű gulyásról kapta a nevét. Vizes időkben a

környéket víz borítja, csak ezt a területet nem.

Varga-tanya 2012: *Varga tanya*, 1972: *Varga tanya* (Kőrösi 53), 1923: *Varga tny.* (K).

Egykori tanyák voltak a település É-i határában. Három Varga-tanya volt egymás mellett: az egyik Varga Imre tulajdona volt, a másik Varga Miklóssé, a harmadik Varga Sándoré.

Varjas 2012: *Varjas*, 1990: *Varjas* (Draviczky 16), 1972: *Varjas* (Kőrösi 19), 1938: *Varjas* (Molnár 7), 1938: *Varjas* (Molnár 8), [20. sz. első fele]: *Varjas* (Kiss E. 63), 1733: *Varjas*, pr. (MOL UC. 94: 23), 1715: *Varjas*, pr. (összeírás 8: 159), 1702: *Varjas* (MOL UC. 93: 38), [17. sz.]: *Varjas* (MOL UC. 59: 6d), 1611: *Varjas* (MOL UC. 97: 26), 1605: *Varjas*, p. ~ *Varyas*, p. (HBML KL), 1598: *Warias* (D. 387), 1597: *Varjas* (MOL UC. 1: 9a), 1581: *Warias* (MOL UC. 97: 25a), 1580: *Waryas* (MOL UC. 97: 24), 1579: *Waryas* (Sugár 451/85), 1572: *Varjas* (török deft. 1: 217/137), 1570: *Varjas* (MOL UC. 97: 23), 1565: *Varias* ~ *Warias* ~ *Waryas* (MOL UC. 81: 10a, 10b, 10c, 10d, 89: 3b, 115: 74), 1564: *Varias* ~ *Warias* (MOL UC. 89: 2), 1549: *Waryas* (Maksay 2: 702), 1520: *Varjas* (MOL UC. 89: 4), é.n.: *Varjas* (MOL UC. 7: 37).

Egykor birtok, ma határrész neve. Nevének eredetére nézve a névhasználók több lehetőséget is feltételeznek: 1. A tatárjárás előtt Béla király vezérének faluja, amely-

ben sok Varjas nevű élt. Az egykori települést a tatárjárás pusztította el. 2. Nagyon sok varjú lepte el ezt a területet. A név eredetét tekintve inkább az utóbbi lehetőséget feltételezhetjük, azaz a helynév alapja a *varjú* madárnév -s képzős származéka (FNESz. 2: 735).

Varjas-ér 1990: *Varjas-ér* (Draviczky 70), 1981: *Varjas-ér* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Varjasér* (Kőrösi 53), 1923: *Varjasér* (K), 1884–1885: *Varjas ér* (HKFT.), 1858: *Varjas ér* (MKFT.), 1854: *Varjas ér* (HBML HvT. 39), 1783/1867: *Varjas ér* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Varjas ér* (HBML HvT. 5/b).

50–70 méter széles, mély ér, vízfolyás a Varjas nevű határrészen, a település DNy-i határában. A D-re eső részeit Malom-ér, majd Zagolya-ér, végül Ökör-ér néven említik, É-i része az Úsztató-ér.

Varjas-erdő lásd **Varjasi-erdő**

Varjasi-erdő 2012: *Varjas erdő ~ Varjasi erdő*, 1990: *Varjasi erdő* (Draviczky, térképmelléklet).

Erdő a Varjas nevű határrészen, a település DNy-i határában. 1952-ben telepítették az erdőt.

Varjasi-rész 2012: *Varjasi rész*.

Földterület a Varjas nevű határrészen, a település DNy-i határában.

Varjas-telek lásd **Vágott-telek**

Varjú-lapos 1990: *Varnyú-lapos* (Draviczky 72).

Szántó, legelő a Varjas nevű határrészen, a település DNy-i határában. A varjak ked-

velték a vidéket, a helybeliek szerint innen kapta a terület a nevét.

Város 2012: *Város földje*, 1990: *Város földje* (Draviczky, térképmelléklet), 1886: *Város* (HBML HmT. 10; HBML HmK. 10).

Földterület Tedejen, a vasúttól Ny-ra eső rész. A névhasználók szerint egykor a város tulajdona volt.

Város földje lásd **Város**

Város földjére dülő 1771: *A Város földjére Düllő* (HBML V.A. 301/d. 2. köt.).

Út, közelebbi helye ismeretlen. Vélhetően a város tulajdonában lévő föld mellett vagy rajta húzódott.

Városi gyár lásd **Cserépszín**

Városi-tanya lásd **Város tanyája**

Város-kert lásd **Városi-kert**

Város rét lásd **Bánom rét**

Város rétje lásd **Bánom-rét**

Város tanyája helye lásd **Város tanyája**

Város tanyája lásd **Elő-háti iskola**

Város tanyája 2012: *Város tanyája helye*, 1990: *város tanyája helye* (Draviczky 54), 1858: *Varosi tanya* (MKFT.), 1855: *Város tanyája* (HBML HvT. 48/3), 1851: *Nánás Város Tanyája és Udvara* (HBML TK. 35), 1835: *Város tanyája* (HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH).

Egykor tanya volt a Szamár-hát nevű hely ÉK-i csücskében, a település ÉNy-i határában. 1836-ban épült, helye még 1990-ben is kivehető. A gulyában lévő apaállatokat hajtották ide. Lebontása után

az Elő-hát nevű határrészen építették fel újra.

Város-föld 2012: *Város föld*.

Földterület Tedejen a vasúttól Ny-ra eső rész. Bérbe volt adva.

Városi-földek 1990: *Városi földek* (Draviczky, térképmelléklet), 1856: *Nánási adományos rét* (HBML HvT. 49).

Földterület a Göndör-róna nevű területtől É-ra, a település ÉNy-i határában.

Városi-kert 1990: *Városi kert* (Draviczky, térképmelléklet), 1886: *Város Kert* (HBML HmK. 7), 1884–1885: *Városi kert* (HKFT.).

Földterület az Új-szőlő nevű helytől D-re fekszik a vasúton túl, a település Ny-i határában.

Városrét 2003: *Városrét* (Hnt. 396), 1995: *Városrét* (Hnt. 353), 1985: *Városrét* (Hnt. 217), 1973: *Városrét* (Hnt. 350–1), 1967: *Városrét* (Hnt. 283).

A helységnevtár szerint mezőgazdasági, üzemi lakótelep, illetve lakóhely.

Város-rét 2012: *Város rét*, 1990: *Városrét* (Draviczky, térképmelléklet).

Földterület a település ÉNy-i határában.

Vásártér 2012: *Vásártér*, 2008: *Vásártér*, 1972: *Vásártér* (Körösi 15).

Vásártér a település Ny-i határában, közel a belterülethez.

Vasúti őrház 1967: *Vasúti őrház* (Hnt. 284).

Lakott hely.

Vasvári kövesút lásd **Vasvári út**

Vasvári út 2012: *Szentmihályi út ~ Vasvári kövesút ~ Vasvári út*, 2008: *Vasvári út*, 1972: *Szemmiháji út* (Körösi 50), 1886: *Szent mihályi ország út ~ Szentmihályi ország út ~ Szentmihályi országut* (HBML HmK. 7; HBML HmT. 10; HBML HmK. 10; HBML HmK. 11), 1885: *Szentmihályi ország út* (HBML HmT. 8), 1882: *Nánás-szentmihályi ut* (Hajdú m. 217), 1858: *Szent Mihályi út* (HBML Ny. 34; MKFT.), 1800: *Via ex Oppido Nánás ad Lök* (HBML HvT. 40), 1776: *(Territorium) Teddejiense út ~ (Territorium) Thedeiense út ~ Publicam Regiam Viam, via* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 4; SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 3, 6), é.n.: *Nánási ut* (HBML HvT. 1).

Tedej (Szentmihály) felé vezető út a település ÉNy-i határában.

Véber Jani tanyája 2012: *Véber Jani tanyája*.

Egykor tanya volt a település DNY-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Véber Laci tanyája 2012: *Véber Laci tanyája*.

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Véber Piroska tanyája 2012: *Véber Piroska tanyája*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Véber-tanya 2012: *Véber tanya*, 2012: *Véber tanya*.

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Véber Sándor tulajdona.

Vecsei Károly 1858: *Vecsei K. ~ Vecsei Károl* (MKFT.).

Egykor tanya volt a Tövisesdombi-dűlő és a Balázstelki-dűlő határán, a település Ny-i határában, a Vecsei-tag területén. Három ugyanilyen nevet viselő tanya állt egymáshoz közel. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Vecsei-tag 1990: *Vecsei-tag* (Draviczky, térképmelléklet).

Földterület a település Ny-i határában. Vecsei nevű ember tulajdona.

Végvár 1800: *Vég Vár* (HBML HvT. 40), 1770: *Vég Vár*, ins. (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 2. 3).

Földterület a Békás-ér mellett Tedej és Szentmihály (a mai Tiszavasvári egy részének) határán, a település ÉNy-i határában.

Vendel dűlője 2012: *Vendel dűlője*.

Földterület a Magi-sor mellett, a település Ny-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Vendel-rezidencia 2012: *Vendel rezidencia*.

Földterület a település Ny-i határában. Hrotkó Vendel tulajdona.

Veres Barna rezidenciája 2012: *Veres Barna rezidenciája*.

Tanya a település Ny-i határában. Veres Barna tulajdona.

Vicskus lásd **Vicskusi-csatorna**

Vicskus 2012: *Vicskus*, 1972: *Vicskus* (Kőrösi 54), 1938: *Vicskos ~ Vicskus*

(Molnár 7, 15), 1858: *Vicskus ~ Vuskus* (HBML Ny. 34; MKFT.).

Széles, mély, időszakosan vizes terület a település ÉNy-i határában, a Horgoló vizével kapcsolódik össze. A helybeliek szerint „a Vicskus széles, mély vizes terület volt, melyen át csak lóval lehetett menni, lucskolni, vicskulni” (MOLNÁR 1938: 15). Innen kapta a nevét.

Vicskus-dűlő 1990: *Deli-dűlő ~ Vicskus-dűlő* (Draviczky 36), 1981: *Vicskus-dűlő* (MoFnT. 2: 31).

Földterület a település ÉNy-i határában, az Előháti-tanyától Ny-ra, túl a Hortobágy vizén. Egykor nádvágo rét volt. A helybeliek szerint Deli tanyája 1990 előtt néhány évvel még ezen a területen állt, de 1990-ben már csak romjai vannak meg.

Vicskusi-csatorna 2012: *Vicskus ~ Vicskus csatorna*, 1990: *Vicskus ~ Vicskusi csatorna* (Draviczky 76, 86).

Csatorna a település ÉNy-i határában. Korábban ez a terület széles, mély, vizes terület volt, amelyen csak lóval lehetett átmenni.

Vicskus-legelő 2012: *Vicskus legelő*.

Legelő a település ÉNy-i határában.

Vicskus-telek 1990: *Vicskus telek* (Draviczky 53).

Kb. 70 köblösnyi földterület a település ÉNy-i határában, a Vicskus nevű hely mellett, attól Ny-ra.

Vid 2012: *Vid*, [20. sz. első fele]: *Víd* (Kiss E. 63), 1972: *Rác vídi puszta* (Kőrösi 46), 1957: *Vid* (T), 1956: *Vid* (Hnt. 263;

Hnt. 264), 1944: *Vid* (Hnt. 252, 619), 1941: *Vid* (Hnt. 349), 1938: *Rác-Víd* (Molnár 9), 1937: *Vid* (Hnt. 28, 241, 561), 1933: *Vid* (Hnt. 26, 243, 572), 1926: *Vid* (Hnt. 297), 1913: *Vid* (Hnt. 149, 636, 1306), 1907: *Vid* (Hnt. 369, 1134), 1902: *Vid* (Hnt. 690, 1459), 1900: *Vid* (Hnt. 297, 836), 1898: *Vid* (Hnt. 243, 777), 1892: *Rácvid ~ Vid* (Hnt. 585), 1888: *Rác-Vid* (Hnt. 358, 594), 1882: *Vid ~ Rác-Vid* (Hnt. 578, 957; Hajdú m. 163), [1880]: *P. Vid* (OSZK TK 1899), 1877: *Rác-Vid ~ Vid* (Hnt. 1000), 1873: *Vid ~ Víd* (Hnt. 892; Hnt. 1456), 1858: *Nánási Víd ~ Nánási Vidi-Puszta ~ P. Rác et Vid ~ Rác Vid ~ Rác vidi puszta ~ Thedeji és rácvidi puszta* (MKFT.; HBML HvT. 55; MOL S12 Div10 No69: 1–2; HBML Jkv.), 1857: *Nánási Vidi Puszta ~ Puszta Vid* (HBML HvT. 51/5; HBML HvT. 52), 1855: *Nánási Pusztavid* (HBML HvT. 47), 1853–1854: *rác Vid* (HBML HJkv.), 1851: *Rác Vid pusztának ~ Rác Vid pusztát ~ Vid (Rác)* (HBML Oszk. Kiv. 35; Fényes 4: 300), 1850: *Vid*, pr. (HBML HvT. 45), [1848]: *Rác Vidi puszta* (OSZK TK 1854), 1846–1847: *vidi pusztán* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.), [1841]: *Vid*, pr. (OSZK TK 2507), [1808]: *Praedium Ratz Vid*, pr. (MOL S11 No1500), 1808: *Vid*, pr. (Lipszky, Rep.), 1804–1808: *Vid*, pr. (Lipszky, Mappa), 1802–1811: *Puszta Vid* (Görög), [1800–1802]: *Vid*, pr. (OSZK TK 2164), [1799–1803]: *Praedium Vid*, pr. (OSZK TK 3018), [1799–1801]: *Vid*, pr. (OSZK TK 430), 1794: *De Praediis Vid et Kúlső Tedelly ~ Vid et Thedej*, pr. (HBML V.A. 301/d. 1.d. elenchus), 1791: *Rácvid* (MOL UC. 209: 11), 1790: *quam in Praedio Vid ~ Rácvid*, pr. ~ *Vid et Tedej* (HBML V.A. 301/d. 1.d. copia; MOL UC. 209: 10; (HBML V.A. 301/d. 1.d.; HBML Jkv.), 1789: *Rátzvidi és Tedeji Puszták ~ Thedei és Rácvidi pusztabeli* (HBML V.A. 301/d. 1.d. levél), 1788: *Raczvidi és Thedi pusztabeli* (HBML V.A. 301/d. 1.d. levél), 1783/1867: *Pars Praedii Vid* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Pars Praedii Vid* (HBML HvT. 5/b), [1780]: *Pr. Vid* (OSZK TK 503), 1776: *Nanasiense Rátz Vidiense Territoria ~ Vid ~ Puszta Wid ~ Rác Vid*, pr. ~ *Racz Vid*, pr. ~ *Rácvid ~ Raczvid*, pr. ~ *Vidiense Territoria ~ Rácvidiense*, terr. ~ *Raczvidiensis ~ Rátz Vidiense*, terr. ~ *Widi puszta ~ Rátz Vidi Praedium ~ Rátz Vid*, pr. ~ *Ratz Vid*, pr. ~ *Territoria Rátz Vid*, terr. ~ *Vid*, terr. ~ *Vidiense*, terr. (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 1, 2, 12, 15, 16, 21, 23, 28; OSZK TK 136; SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 11, 12, 13, 14, 19, 20), 1775: *Praediorum Vid et Thedej* (HBML V.A. 301/d. 1.d. contractus), [1768]: *Pr. Vid* (MOL S11 No532), 1768: *Pr. Vid ~ Vid* (MOL S11 No830: 1; MOL UC. 146: 55), 1767–1779: *Praedii Vid ~ Praedium Vid* (MOL S11 No830: 22), 1765: *Vid* (MOL UC. 114: 24), 1761: *Vid*, pr. (MOL UC. 117: 48), 1759: *in Praedio Vid* (HBML V.A. 301/d. 1.d. elenchus), 1756: *Oppida in attaeto*

Praedio Vid (HBML V.A. 301/d. 1.d. levél), 1752: *Vid* (MOL UC. 73: 16), 1733: *Vid*, pr. (MOL UC. 94: 23), 1715: *Vidd*, pr. (összeírás 8: 159), 1702: *Vid*, pr. (MOL UC. 93: 38), [17. sz.]: *Vid* (MOL UC. 59: 6d; MOL UC. 107: 29bc), 1689: *Vid* (MOL UC. 29: 24), 1688: *Vid* (MOL UC. 29: 23), 1687: *Vid* (MOL UC. 46: 51), 1686: *Wyd* (MOL UC. 89: 25), 1639: *Wid* (MOL UC. 61: 42), 1630: *Vid*, p. (MOL F 1 19: 64, 64b), 1611: *Vid* (MOL UC. 97: 26), 1607: *Vid*, p. (MOL F 1 7: 42b), 1605: *Wid*, por., p. (HBML KL), [16. sz. vége]: *Vid*, por. (MOL UC. 87: 61), 1597: *Vid* (MOL UC. 1: 9a), 1581: *Vid* ~ *Wyd* (MOL UC. 2: 2; MOL UC. 97: 25a), 1580: *Wyd* (MOL UC. 97: 24), 1572: *Vidház* (török deft. 1: 217/137), 1570: *Wyd* (MOL UC. 97: 23, 104: 4), 1565: *Vyd* ~ *Wid* ~ *Wyd* (MOL UC. 81: 10a, 10b, 10c, 10d, 89: 3b, 115: 74), 1564: *Wid* (MOL UC. 89: 2), 1549: *Wyd* (Maksay 2: 702), 1520: *Vidi* birtokrész (MOL UC. 89: 4), 1518: *Szent Vid*, pr. ~ *Szent-Vid* (Németh 203; TelekiOkl. 212/496), 1492: *Vydtheleke*, pr. (Cs. 1: 528), 1484>1485: *Wydmonosthor* (MOL Dl. 37661), 1484: *Wydmonostor* (Cs. 1: 528), 1476>1477: *Videgyháza*, p. ~ *Vydegyháza*, p. (MOL Dl. 24566), 1476: *Wydeghaza* (Cs. 1: 528), 1466: *Wydtheleke*, pr. (MOL Dl. 16413), 1465: *Wydtheleke*, pr. (SzabOkl. 2: 164/595), 1430: *Vydmonostrá* (Cs. 1: 528), 1421: *Vidmonostora* (Zs. 8: 308/1010), 1416: *Wydheghaz*, p. (Z. 6: 395/263), 1415: *Vydeghaz* (Cs. 1: 528), 1411: *Vidmonostara* ~ *Vidmonostora* (Cs. 1: 528; Z. 6: 147/92; MOL Dl. 79027), 1402: *Vydtheleke* (Cs. 1: 528), 1397>1400>1430: *Vidékház*, p. ~ *Videkháza*, p. (F. 10/2: 775, 785), 1393>1430: *Vydekhaza* (Zs. 1: 353/3182), 1393: *Vidighaz*, p. ~ *Vydighaz*, p. ~ *Vydekhaza* ~ *Vydekhaza*, p. (KözépkOkl. 65/25; MOL Dl. 281287; Zs. 1: 353/3182; Németh 203), 1375: *Vidteleke*, p. (Németh 203), 1358: *Wyd* ~ *Wyd*, p. (KállayOkl. 2: 63/1288; A. 7: 71/41), 1357/1701–1800: *Vydmonostora*, p. (MOL Dl. 98574), 1355>1357: *Vydmonostora*, p. (MOL Dl. 4526), 1355/1357: *Vydmonostora*, p. (Németh 203), 1355: *Vydmonostora*, p. (A. 6: 330/208), 1338: *vyd*, p. (MOL Df. 210463; MOL Dl. 76568; Németh 203; Z. 1: 532/508), 1313: *Wyd* ~ *Wyd*, p. (A. 1: 297/271; AOkl. 3: 230/512; F. 8/1: 531; Németh 203), 1312: *Wyd*, v. ~ *Wys* [v: *Wyd*], v. (Németh 203; MOL Df. 265323; AOkl. 3: 101/213; F. 8/1: 485), 1217: *Wid* (Theiner 1: 7/10; F. 3/1: 192), 1216: *Wid* (Németh 203), é.n.: *Vid* (MOL UC. 7: 37).

Elpusztult település. Határának egy része Nánáshoz került, ennek a területnek a későbbi neve Vidi-föld. Vid egyházát a szent kereszt tiszteletére szentelték (NÉMETH 203). A hagyomány szerint *Vid* nevű személyről nevezték el, aki a Báthory-család őse lehetett. Ennek valóban van történeti alapja (lásd KARÁCSONYI 1900: 505); a név keletkezését KISS LAJOS is pusztá

személynévre vezeti vissza (vö. FNESz. 1: 560, *Hajdúvid*; FNESz. 2: 656 *Tiszavid*). A helybeliek szerint Viden régen rácok éltek.

Videgyház lásd **Vid**

Videgyháza lásd **Vid**

Vidház lásd **Vid**

Vidi ere lásd **Vidi-ér**

Vidi-mocsár ere lásd **Vidi-ér**

Vidi-puszta lásd **Vid**

Vidi út 1776: *ex Praedio RaczVid ad Nanas*, via ~ *ex Praedio Rátz Vid ad Nánás*, via (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 12; SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 13).

Út a település D-i határában, a Vidi-föld nevű határrészen.

Vidi-ér 2012: *Kanális ~ Vídi ér*, 1990: *Vidi-ér* (Draviczky 65), 1981: *Vidi-ér* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Vídi ér* (Körösi 54), 1971: *Vídi-ér* (MoFnT. 1: 43), 1923: *Vídi ér* (K), 1884–1885: *Vídi ér* (HKFT.), 1858: *Vídi ér* (MKFT.), 1854: *vidi Ér* (HBML Jkv.), 1831: *Vídi Ér* (HBML Jkv.), [1808]: *Vídi Most: ére* (MOL S11 No1500), 1776: *Vídi ere*, vena ~ *Vídiere*, vena ~ *Wídi Ér* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 22; SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 17; OSZK TK 136), 1767–1779: *Vídi Mots Ere* (MOL S11 No830: 22).

Vízfolyás a település D-i határában, a Vidi-föld nevű határrészen. A böszörményi határból ered, áthalad az Újvárosi út alatt, a Dávidkát megkerülve tér vissza a böszörményi határba, a Kadarcs–Karácsonyfoki-főcsatornába ömlik. Száraz időben általa-

ban nincs benne víz, hóolvadáskor vagy nagy esők után azonban megtelik.

Vidi-föld 2012: *Vídiföld*, 2009: *Vídiföld*, 2008: *Vídiföld*, 2003: *Vídiföld* (Hnt. 397), 1995: *Vídiföld* (Hnt. 353), 1990: *Vídiföld* (Draviczky 13), 1985: *Vídiföld* (Hnt. 217), 1981: *Vídiföld* (MoFnT. 2: 31), 1973: *Vídiföld* (Hnt. 350–1), 1972: *Vídiföld* (Körösi 20), 1967: *Vídiföld* (Hnt. 283), 1938: *Vídiföld* (Molnár 7), 1920: *Vídiföld* (HBML Ny. 117), 1886: *Vídiföld* (HBML HmT. 11; HBML HmK. 12), 1885: *Vídiföld* (HBML HmT. 9), 1854: *a vídi földön vezetett árkok mellett* (HBML Jkv.).

Határrész a település D-i határában. A középkori Vid egykori határának egy része. A terület határa É-ről a Választó-dűlő, K-ről Dorog és Hatház, D-ről Böszörmény, Ny-ról pedig a Keleti-főcsatorna. Régészeti leletek kerültek elő a területen.

Vídiföldi iskola 2012: *Vídiföldi iskola*, 1990: *Vídiföldi iskola* (Draviczky, térkép-melléklet).

Egykor iskola a település D-i határában, a Vidi-föld nevű határrészen. Az 1960-as évek elejéig működött, majd a tévesz lett. Az iskolaépületek Almási Miklós és Csohány Jenő tanyáján voltak.

Vídi-földszél 2012: *Vídiföld szél*.

Földterület a település D-i határában.

Vídi-halom 2012: *Halom ~ Vídi halom*, 2009: *Vídi halom*, 2008: *Vídi halom*, 1990: *Vídi-halom* (Draviczky 43), 1981: *Nagy-Vídi-halom* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Nagy vídi halom ~ Vídi halom* (Körösi 43, 54),

1938: *Vidihalom ~ Vídi-halom* (Molnár 7, 9), 1923: *Nagy Vidi hlm.* (K), 1884–1885: *Nagy Vidi hl.* (HKFT.), 1882: *Nagyvidi halom* (Hajdú m. 130), 1858: *Nagy Vídi halom* (MKFT.), 1855: *Vidi halom* (HBML HvT. 47), [1808]: *Nagy Vidi halom* (MOL S11 No1500), 1782–1785: *Vidi Halom* (EKFT.), 1776: *Nagy Vidi halom ~ Nagy vidi halom* (SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 3. 27; SZSZBML IV.A. 9/l. fasc.1. No. 4. 20), 1767–1779: *Nagy vidi Halom* (MOL S11 No830: 22).

Kiemelkedés a település D-i határában, a Vidi-föld nevű határrészen. Gazdag régészeti lelőhely. A helybeliek szerint a halom közelében volt a Vid nevű település. Viden rácok laktak, akik meg akarták támadni Nánást, de a nánási hajdúk meggyilkolták a rácokat, dombokat emeltek és oda temették az embereket (lásd MOLNÁR 1938: 9–10).

Vidi-telek útja 1778: *Vidi Telek utja felelő* (HBML V.A. 301/d. 3. köt.).

Út a település D-i határában, a Vidi-föld nevű határrészen.

Vidmonostor lásd **Vid**

Vidmonostora lásd **Vid**

Vidtelke lásd **Vid**

Virág Jóska tanyája 2012: *Virág Jóska tanyája*.

Egykor tanya volt a település DNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Virág Laci tanyája 2012: *Virág Laci tanyája*.

Egykor tanya volt a település DNy-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Virág-órház 2012: *Virágórház*.

Órház a település É-i határában. Mellette sorompó van. A sorompóért Virág Józsefnek hívták, innen kapta a nevét.

Viszketeges lásd **Bogárzó**

Vitányi Imre tanyája 2012: *Vitányi Imre tanyája*.

Egykor tanya volt a Rét 9. dűlőjében. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Vitányi István tanyája 2012: *Vitányi István tanyája*.

Egykor tanya volt a Pusztá nevű határrészen, a település É-i határában. Tulajdonosáról nevezték el.

Vitányi Jóska-tanya 2012: *Vitányi Jóska tanya*.

Egykor tanya volt a Pusztá nevű határrész Zsuzsika-dűlőjében, a település É-i határában. Tulajdonosáról nevezték el.

Vitányi-tanya 2012: *Vitányi tanya ~ Vitányi tanyák*.

Egykor tanya volt a Pusztá nevű határrészen, a település É-i határában. Vitányi László tulajdona.

Vitányi-tanyák lásd **Vitányi-tanya**

Vitéz-tanya 2012: *Vitéz tanya*, 1886: *Vitéz tanya* (HBML HmK. 11).

Egykor tanya volt a Cseh-dombtól K-re, a Fürj-értől É-ra, a település É-i határában. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Vizes-legelő 1851: *vizes legelő* (HBML TK. 35).

Legelő a település ÉNy-i határában.

Vízmű 2012: *Vízmű*.

Vízmű a település D-i határában.

Vörös-halom 2012: *Veres halom*, 1990: *Csorvássy part ~ Veres-halom* (Draviczky 58), 1981: *Veres-halom* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Veres halom* (Kőrösi 53), 1923: *Veres halom* (K), 1884–1885: *Veres hal.* (HKFT.).

Kiemelkedés a település ÉNy-i határában. A helybeliek szerint arról a tengernyi vörös nádtól kapta a nevét, amely a halomtól pár száz méterre északra termett a Vöröstenger nevű helyen. A Csorvássy-part elnevezés a terület egykori birtokosára utal az adatközlők szerint.

Vörösnád lásd **Vörösnád-part**

Vörösnád 2012: *Veresnád*, [20. sz. első fele]: *Veresnád* (Kiss E. 63), 1990: *Veresnád* (Draviczky 74), 1938: *Veresnád* (Molnár 7), 1938: *Veresnád* (Molnár 17), [19. sz.]: *Veres Nád* (MOL S12 Div12 No8), 1858: *Veres Nád ~ Veresnád* (HBML HvT. 56; MKFT.; MOL S12 Div10 No69: 1–2), 1854: *Veres nád* (HBML HvT. 39), [1848]: *Veresnád* (OSZK TK 1854), 1824/1854: *Veres Nád* (HBML HvT. 46), 1810: *Veres Nád* (MOL S12 Div10 No41; Lipszky, Tab.; MOL S12 Div11 No144), 1808: *Veresnád aliis Vörösnád*, pal. (Lipszky, Rep.), 1804–1808: *Veres Nád*, pal. (Lipszky, Mappa), 1802–1811: *Veresnád* (Görög), [1799–1803]: *Weres Nád* (OSZK TK 3018), [19. sz. első fele]: *Veres Nád* (MOL S12 Div12 No1), 1782–1785: *Veres Nád*, Mor. ~ *Veresnád ~ Veresnád*, Mor. ~ *Vevis Nád*, Mor. (EKFT.), 1782–1784: *Veresnád*, Mor.

(MOL S12 Div11 No2), [1780]: *Veres Nád* (OSZK TK 503), [1768]: *Veres Nád* (MOL S11 No532), 1768: *Veres Nád* (MOL S11 No830: 1).

150–160 k. holdnyi vizes terület, gyeppszántó a település Ny-i határában, a Nagy-legelő és a Rét határánál, a Polgári úttól D-re nagyságú terület. Egy részén kosárfűzet termelnek. Felesleges vizét a Kadarcs vezet le. A hagyomány szerint sok veres nád termett itt, innen kapta a terület a nevét. A 18. században még mocsár, amely egészen a mai tiszavasvári és a balmazújvárosi határig nyúlt.

Vörösnád eleje lásd **Vörösnád farka**

Vörösnád farka 1855: *Veres nád eleje* (HBML HvT. 48/2), 1854: (*Tövískes hát alja avagy:*) *Veresnád farka* (HBML HvT. 39).

Földterület a Juh-legelő környezetében, a mai Tövisedombi-dűlő és a Vörösnád-dűlő közötti területen, a település Ny-i határában.

Vörösnád-dűlő 1990: *Veresnád-dűlő* (Draviczky 35), 1981: *Réti III. dűlő* (MoFnT. 2: 31).

Földterület a település Ny-i határában, a Vörösnád nevű hely mellett.

Vörösnádi-kút 1990: *Tinó gulya kút* (Draviczky 90), 1990: *Veresnádi kút* (Draviczky 90).

Egy gémű, ásott, téglázott kút a település Ny-i határában.

Vörösnád-part 1972: *Veresnád ~ Veresnád part* (Kőrösi 53).

Juhlegelő a település Ny-i határában.

Vörösnád-telek 1990: *Veresnád telek* (Draviczky, térképmelléklet).

Földterület a Vörösnád nevű határrészen, a település Ny-i határában.

Vöröstenger 2012: *Verestenger járás*, 2003: *Verestenger* (Hnt. 396), 1995: *Verestenger* (Hnt. 353), 1990: *Verestenger járás* (Draviczky 24), 1985: *Verestenger* (Hnt. 217), 1981: *Verestenger* (MoFnT. 2: 31), 1973: *Verestenger* (Hnt. 350–1), 1972: *Verestenger* (Kőrösi 20), 1967: *Verestenger* (Hnt. 283), 1956: *Verestenger* (Hnt. 263), 1944: *Verestenger* (Hnt. 252), 1886: *Verestenger járás* (HBML HmK. 7; HBML HmT. 10; HBML HmK. 10; HBML HmK. 12), 1885: *Verestenger járás* (HBML HmT. 8; HBML HmT. 9), 1884–1885: *Veres tenger* (HKFT.), 1858: *Veres tenger* (MKFT.), 1853: *Verestenger* (Révész 50), 1783/1867: *Veres tenger* (HBML HvT. 2/a).

Kb. 300–350 holdnyi határrész a település ÉNy-i határában, a Niczky-földtől D-re a Polgári útig. A föld egy része nádas, másik része művelésbe van vonva, ezt Cs. Varga Miklós bérelte. A 18. században ez volt az első nyomás a határban (1783, 1783/1867: *Calcutura prima* HBML HvT. 5/b, HBML HvT. 2/a).

Vöröstenger lásd **Vöröstenger laposa**

Vöröstenger lásd **Vöröstenger-lapány**

Vöröstenger I. dűlő 1981: *Veres-tenger I. dűlő* (MoFnT. 2: 31).

Földterület a Vasvári út mellett, attól Nyra, a Vörös-halomtól K-i irányban, a település ÉNy-i határában.

Vöröstenger II. dűlő 1981: *Veres-tenger II. dűlő* (MoFnT. 2: 31).

Földterület a Polgári út mellett, attól É-ra, a Vörös-halomtól D, DK irányban, a település ÉNy-i határában.

Vöröstenger-járas lásd **Vöröstenger**

Vöröstenger laposa 1990: *Verestenger laposa* (Draviczky 38), 1938: *Veres-tenger* (Molnár 8), 1920: *Verestenger* (HBML Ny. 117), [20. sz. első fele]: *Verestenger* (Kiss E. 63).

Földterület a település ÉNy-i határában. A mellette lévő út gyakran volt nehezen járható vizes időben.

Vöröstenger-lapány 1990: *Veres-tenger* (Draviczky 79), 1972: *Verestenger lapány* (Kőrösi 53).

350–400 k. holdnyi kaszáló, legelő a település ÉNy-i határában. Legnagyobb részét nem lehet hasznosítani, csak a széleit lehetett kaszálni és legeltetni. Vöröses színű nád és más vízínövények egész tengernyi volt a területen, a helybeliek szerint innen kapta a nevét.

Zagoja 2012: *Agolya ~ Zagoja*, 1858: *Zugolya* (MKFT.), 1855: *Zagolya* (HBML HvT. 48/2), 1854: *Zagolya* (HBML HvT. 39), 1783/1867: *Zagolya* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Zagolya* (HBML HvT. 5/b).

Szántó a település Ny-i határában. A helynév etimója minden bizonnyal a *zugoly* 'a folyó kanyarulatában levő, illetve a

folyóelágazások közötti száraz terület' jelentésű főnév (vö. ÚMTsz. *zugoly*; alapszava a *zug* ~ *szug*, TESz. *zug*), amely azonban a néveredetet már világosan nem mutató, azaz nem transzparens változatokban jelenik meg a forrásokban.

Zagoja lásd **Zagoja-dűlő**

Zagoja lásd **Zagoja-ér**

Zagoja-dűlő 2009: *Zagoja*, 1990: *Zagolya* (Draviczky 16), 1981: *Zagolya-dűlő* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Zagoja* (Kőrösi 54).

A K. III-2.-csatorna és a Lopóhalom közötti terület, a település DNY-i határában. Nevének eredetére nem tudtak magyarázatot adni a névhasználók. Sokáig legelő, majd az 1. vh. után felosztották fel a területet.

Zagoja-ér 1990: *Zagolya-ér* (Draviczky 72), 1782–1785: *Zágójá* (EKFT.).

Vízfolyás a település DNY-i határában. Az ér É-i szakaszait Varjas-ér és Malom-ér neveken, a D-re vonuló szakaszát Ökör-ér néven említik. A névhasználók nem tudnak magyarázatot adni a név eredetére.

Zagoja-hát 1854: *Zagolya-hát* (HBML HvT. 39).

Földterület a település DNY-i határában, a Varjú-lapos környékén.

Zagoja-telek 1990: *Zagolya telek* (Draviczky 89).

Földterület a település DNY-i határában.

Zagojatelki-kút 1990: *Ötvös kút* (Draviczky 89), 1990: *Zagolya-telki kút* (Draviczky 89).

Kút a település DNY-i határában. 1930-ban épült téglabéleléssel, beton kávéval, két gémmel. A jármos ökröket és a nagy gulyát hajtották ide inni.

Zágonyi tanító tanyája 2008: *Zágonyi tanító tanyája*.

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határreszen, a település D-i határában.

Zágonyi-dűlő 2012: *Zágonyi dűlő*, 1990: *Zágonyi Jakab-dűlő* ~ *Zágonyi-dűlő* (Draviczky 31), 1972: *Zágonyi dűlőü* (Kőrösi 55).

Földterület a település D-i határában. Itt állt a Zágonyi-tanya, ami Zágonyi Jakabnak, a református egyház tanítójának a tulajdona.

Zágonyi Jakab-dűlő lásd **Zágonyi-dűlő**

Zágonyi-tanya 2012: *Zágonyi tanya*.

Egykor tanya volt a település D-i határában. Zágonyi tanító tulajdona.

Zajgató lásd **Zajgató csárda**

Zajgató lásd **Zajgatódűlő**

Zajgató lásd **Zajgató-halom**

Zajgató 2012: *Zajgató*, 2009: *Zajgató*, 2008: *Zajgató*, 1990: *Zajgató* (Draviczky 11), 1981: *Zajgatói-dűlők* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Zajgatóu* (Kőrösi 20), 1957: *Zajgató* (T), 1956: *Zajgató* (Hnt. 263), 1944: *Zajgató* (Hnt. 252), 1923: *Zajgató* (K), 1920: *Zajgató* (HBML Ny. 117), 1913: *Zajgató* (Hnt. 149).

Határresz a Vidi-földön, a település D-i határában. Itt állt a Zajgató-csárda. Területének nagysága vitatott: eredetileg talán a Böszörményi országút mindkét oldalát így

hívták egészen a Vidi-föld Választódülőjéig. A névhasználók szerint itt jöttek a rácok Vidről és itt verték őket meg a nánási hajdúk. A helynév előtagjának alapja a *zajgat* 'zavar, háborgat valakit' jelentésű ige (ÚMTsz.) folyamatos melléknévi igenévi származéka.

Zajgató csárda 2012: *Romlott csárda ~ Zajgató csárda*, 1990: *Romlott csárda ~ Zajgató csárda* (Draviczky 94), 1972: *Romlott csárda* (Kőrösi 47), 1938: *Romlott csárda ~ Zajgató korcsma* (Molnár 16), 1884–1885: *Zajgató cs.* (HKFT.), 1858: *Zajgatói csárda* (MKFT.), 1855: *Zajgató* (HBML HvT. 47), [1848]: *Zajgató* (OSZK TK 1854), 1783/1867: *Zajgató* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Zajgató* (HBML HvT. 5/b), 1778: *also Csárda* (HBML V.A. 301/d. 3. köt.), 1767–1779: *Nánási csárda* (MOL S11 No830: 22), 1754: *Zajgató* (HBML V.A. 301/d. 1.d. levél).

Egykor csárda volt a település D-i határában. Egy dombon állt a csárda, amelyet Varga Sándor téveszelnök eldózeroltatott. A névhasználók szerint nagyon zajos volt, rengeteg verekedés volt a csárdában, a kiabálás a városig hallatszott, innen ered a neve. A Romlott csárda név az adatközlők szerint onnan ered, hogy a kocsmá egy betyár bosszúja miatt elhagyatott, majd romlott lett.

Zajgató csárda-lapos 1938: *Zajgató-csárda-lapos* (Molnár 7), 1858: *Zajgató* (HBML HvT. 55).

Vizes terület a Böszörményi országút mellett, a település D-i határában. A 19. századi térkép alapján kiemelkedésnek tűnik, ami belenyúlik a Vidi-pusztá területére.

Zajgatódülő 2003: *Zajgatódülő* (Hnt. 397), 1995: *Zajgatódülő* (Hnt. 353), 1985: *Zajgatódülő* (Hnt. 217), 1981: *Zajgatódülő* (MoFnT. 2: 31), 1973: *Zajgatódülő* (Hnt. 350–1), 1967: *Zajgatódülő* (Hnt. 283), 1938: *Zajgató-dülő* (Molnár 16), [20. sz. első fele]: *Zajgató* (Kiss E. 63), 1761: *Zajgató Düllője* (HBML V.A. 301/d. 2. köt.).

A helynévtárak szerint mezőgazdasági, üzemi lakótelep, illetve lakóhely, az Újvárosi úttól K-re eső terület egészen a vasút vonaláig, a település D-i határában. A korábbi források dülőként (földterületként) említik.

Zajgató dülője lásd **Zajgatódülő**

Zajgató-halom 2008: *Zajgató part*, 1854: *a zajgató hegyi hármas határtól keletnek tart* (HBML Jkv.), 1831: *Zajgató hegy* (HBML Jkv.), [1808]: *Zajgató halom* (MOL S11 No1500), 1782–1785: *Zajgató* (EKFT.), 1776: *Zaj halom ~ Zajgató, collic.* (OSZK TK 136; SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 12, 14), 1767–1779: *Zajgató Hal* (MOL S11 No830: 22).

Homokos talajú enyhe kiemelkedés a település D-i határában.

Zajgatóhegyi-hármas-határ 1854: *a zajgató hegyi hármas határtól keletnek tart* (HBML Jkv.).

Határpont a település D-i határában. Egykor Nánás, Vid és Hadház határa itt találkozott.

Zajgató-járás 2012: *Zajgató járás*, 2008: *Zajgató járás*, 1938: *Zajgató járás* (Molnár 7), 1886: *Zajgató járás ~ Zajgatójárás* (HBML HmK. 7; HBML HmK. 12; HBML HmT. 13), 1885: *Zajgató járás* (HBML HmT. 8; HBML HmT. 9), 1783/1867: *Zajgató Járás* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Zajgató Járás* (HBML HvT. 5/b).

Határrész a Vidi-föld nevű területen, a település D-i határában.

Zajgatójárásbeli-földek 1846–1847: *zajgató járásbeli földek* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).

Földterület a település D-i határában.

Zajgató kocsmá lásd **Zajgató csárda**

Zajgató-hegy lásd **Zajgató-halom**

Zajgatói csárda lásd **Zajgató csárda**

Zajgatói-dűlők lásd **Zajgató**

Zajgató-part lásd **Zajgató-halom**

Zaj-halom lásd **Zajgató-halom**

Zámbó-tanya 2012: *Zámbó tanya*.

Egykor tanya volt. Tulajdonosáról neveztek el.

Zöldág-kocsmá 2012: *Zöldág kocsmá*, 1990: *Zöldág kocsmá* (Draviczky 94).

Egykor kocsmá volt a település K-i határában, a Dorogi út mellett a Nagy Lajos-féle kriptával szemben. 1990-ben sincs már nyoma.

Zöld-ér 2012: *Ződ ér*, 1990: *Zöld-ér* (Draviczky 76), 1972: *Zőüder* (Körösi 55),

1938: *Ződ-ér* (Molnár 7), [20. sz. első fele]: *Zeőd ér* (Kiss E. 63), 1783: *Zöld ér* (HBML HvT. 5/b).

Vízfolyás a Zöld-halom mellett, a település Ny-i határában. A névhasználók szerint nevét az egykor széles éren megtelepedett moszatról kapta. A Tajta felesleges vizét vezeti le. Újabban medrét kiárkolták. Nagy víz idején átjut a Polgári úton, s a Kadarcsba folyik.

Zöld-halom-dűlő 1990: *Zöldhalom-dűlő* (Draviczky 37), [20. sz. első fele]: *Zeőd ér* (Kiss E. 63), 1856: *Zöldhalom környéke* (HBML HvT. 49), 1855: *Zöld halom környéke* (HBML HvT. 48/2), 1854: *Zöld halom* (HBML HvT. 39), 1767–1779: *Ződ Halom Lapossa* (MOL S11 No830: 23).

Földterület, a Zöld-halom környéke a település ÉNy-i határában. A név egy nagyobb területet jelöl: a halmot és környékét. A halom a térképeken be van rajzolva, de külön a neve nincs feltüntetve. Lényegében a mai Zöld-halom-dűlő területe.

Zöld-halom 2012: *Ződ halom ~ Ződhalomdomb*, 1990: *Zöld-halom* (Draviczky 50), 1981: *Zöld-halom* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Zőüd halom* (Körösi 55), 1938: *Ződ-halom ~ Zöld-halom* (Molnár 8, 18), 1923: *Zöld-halom* (K), 1884–1885: *Zöld halom* (HKFT.), 1869: *Zöldhalom* (HBML HvK. 1/7), 1856: *Zöld halom* (HBML HvT. 49), 1783/1867: *Zöld halom* (HBML HvT. 2/a), 1783: *Zöld halom* (HBML HvT. 5/b), 1767–1779: *Ződ*

halom ~ *Zöld Halom* (MOL S11 No830: 23).

Kiemelkedés a település ÉNy-i határában. Régészeti leleteket találtak a területen. A névhasználók egy része szerint szép zöld volt a halom, mezei virágokat lehetett róla szedni, innen ered a neve. Mások szerint nevét egy Zöld nevű faluról kapta, ami a halom mellett feküdt. Van, aki úgy vélekedik, hogy a víz a Vicskusról hozta a zöld moszatot, s lerakta a domb oldalába, s innen származna a neve.

Zöldhalom-domb lásd **Zöld-halom**

Zugasi Molnár Jani tanyája lásd

Zugosi Molnár-tanya

Zugoja lásd **Zagoja**

Zugosi Molnár-tanya 2012: *Zugosi Mólnár tanya* ~ *Zugasi Molnár Jani tanyája*.

Egykor tanya volt a település Ny-i határában. Zugosi Molnár András vagy Imre tulajdona.

Zsidó temető 2012: *Zsidó temető*.

Temető a település ÉNy-i határában.

Zsidó-árok 2012: *Zsidó árok*.

Árok a Rét 11. dűlőjében, a település DNy-i határában. A Hortobágy-csatornába vezette a vizet a dűlőföldről. Az 1940-es években ásták. Azért nevezték így, mert zsidókkal árkkoltatták ki.

Zsombékok lásd **Zsombékos**

Zsombékos lásd **Zsombékos-tanya**

Zsombékos 1938: *Zsombokos* (Molnár 8), 1858: *Zsombokos* (MKFT.; HBML HvT. 54), 1855: *Zsomb: rét* (HBML HvT.

48/3), 1854: *Zsombokos* (HBML HvT. 39), 1854: *Zsombokos ér* (HBML HvT. 39), 1824/1854: *Zsombokos* (HBML HvT. 46), 1824/1854: *Zsombokos ér* (HBML HvT. 46), 1811: *Sombokok szélinn* ~ *Sombokos* (HBML Jkv.).

Földterület a település DNy-i határában, a Határ-dűlőben és a Jánosréti-dűlőben. A Zsombékos-ér és a Büdös-ér vizével ömlött egybe: a vizes területből széles medrű vízfolyások ágaztak el, ezek révén folyt egybe a Büdös-érrel és kapcsolódott össze a János-réttel. Nyomvonalán ma a Hortobágyi-csatorna halad.

Zsombékos-ér lásd **Zsombékos**

Zsombékos-kút 1990: *Zsombokos kút* (Draviczky 87), 1972: *Zsombokos kút* (Kőrösi 55), 1858: *Zsombokos kút* (MKFT.), 1846–1847: *Zsombokos kút* (HBML V.A. 304/a. 5. köt.).

Egykor kút volt a Zsombékos-kút laposa területén, a Zsombékos-lapos D-i oldalán a Cseh-domb mellett, attól ÉK-re, a település ÉNy-i határában.

Zsombékos-kút laposa lásd **Zsombékos-lapos**

Zsombékos-lapos 1990: *Zsombokos kút-laposa* ~ *Zsombokos-lapos* (Draviczky 61, 80), 1776: *Zsombokos Lapos* ~ *Zsombokos lapos* (SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. 6; SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. 8).

Kb. 25–30 holdnyi, nagyrészt mélyfekvésű lapos, felszíne zsombékos, kisebb része legelő és szántó. Egykor itt állt a Zsombékos-kút.

Zsombékos-rét 2012: *Zsombékos rét*.

Vizes terület a település ÉNy-i határában.

Zsombékos-rét lásd **Zsombékos**

Zsombékos-sziget 1767–1779:

Sompogos Sziget (MOL S11 No830: 23).

Sziget a település ÉNy-i határában.

Zsombékos-tanya 1905: *Zsombokos* (Kogutowicz 22), 1889: *Zsombokos t.* (Gönczy–Kogutowicz), 1884–1885: *Zsombokos tn.* (HKFT.).

Lakott hely, tanya volt a Zsombékos-lapos területén, a település ÉNy-i határában.

Zsuga Anti tanyája lásd **Zsuga-tanya**

Zsuga Imi tanyája 2012: *Zsuga Imi tanya*, 1972: *Zsuga tanya* (Kőrösi 55).

Új tanya. Zsuga Imre tulajdona.

Zsuga Marci tanyája 2012: *Zsuga Marci tanyája*, 1972: *Zsuga tanya* (Kőrösi 55).

Tanya. Először Zsuga Mártoné, majd ennek a vejéé lett. Aztán Zsuga Erzsébet tulajdona.

Zsuga-dűlő 2012: *Zsuga dűlő*, 1990: *Zsuga-dűlő* (Draviczky 33), 1886: *Tizennegyedik dűlő* (HBML HmT. 11).

Földterület a település D-i határában, a Vidi-föld 9. dűlője. A tulajdonosáról, Zsugáról kapta a nevét.

Zsuga-tanya lásd **Zsuga Imi tanya**

Zsuga-tanya lásd **Zsuga Marci tanyája**

Zsuga-tanya 2012: *Zsuga tanya ~ Zsuga Anti tanyája*, 1972: *Zsuga tanya* (Kőrösi 55), 1923: *Zsuga tny.* (K).

Egykor tanya volt a Puszta Temető-dűlőjében, a település É-i határában.

Zsuzsi-dűlő 2012: *Zsuzsi dűlő*.

Földterület és út a település É-i határában.

Zsuzsika lásd **Zsuzsika-tanya**

Zsuzsika-dűlő 2012: *Zsuzsika dűlő ~ Kasika dűlő*, 1990: *Zsuzsika-dűlő* (Draviczky 28), 1981: *IV. dűlő* (MoFnT. 2: 31), 1972: *Zsuzsika dűlőü* (Kőrösi 55), 1886: *Balog Zsuzsánna* (HBML HmT. 10), 1886: *Balog Zsuzsánna* (HBML HmK. 10).

Földterület és út a település É-i határában. Tulajdonosáról Balogh Zsuzsannáról nevezték el. A Kasika-dűlő adat magyarázata az, hogy az egyik névhasználó rosszul olvassa le a térképről a nevet.

Zsuzsika-dűlő útja 1990: *Zsuzsika dűlő útja* (Draviczky 88).

Út a Zsuzsika-dűlő mellett, a település É-i határában.

Zsuzsika-part 1990: *Zsuzsika-part* (Draviczky 40), 1938: *Zsuzsika-part* (Molnár 8).

Enyhe kiemelkedés, művelt földterület, gyümölcsös a település É-i határában, a Nyíregyházi út mellett. Egykori tulajdonosáról, Balogh Zsuzsannáról nevezték el. A gyümölcsöst később a Városi Szeszfőzde kezelte, majd a Micsurin Termelőszövetkezet tulajdona lett. 1990-ben már csak a romjai vannak meg az egykori ültetvénynek.

Zsuzsika-tanya 2012: *Zsuzsika ~ Zsuzsika tanya*, 1990: *Zsuzsika tanya* (Draviczky, térképmelléklet).

Egykor tanya volt a település É-i határában. Balog Zsuzsanna tulajdona. Gyümölcsös is tartozott hozzá.

Zsuzsi-lapos 1990: *Zsuzsi-lapos* (Draviczky 77).

Szántó. Itt áll Balogh Zsuzsanna tanyája.

386. tanya 2012: *386. tanya.*

Egykor tanya volt.

388. tanya 2012: *388. tanya.*

Egykor tanya volt.

389-es számú tanya 2012: *389-es számú tanya.* Egykor tanya volt.

390-es számú tanya 2012: *390-es számú tanya.*

Egykor tanya volt.

58-as tanya 2012: *58-as tanya.*

Egykor tanya volt.

773. tanya 2009: *773. tanya.*

Egykor tanya volt.

924. tanya 2008: *924. tanya.*

Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határ részen. 20 hold föld és gyümölcsös tartozott hozzá. Az egyik helybeli, Mirkó Sán-

dorné Vitányi Katalin családjáé volt, 1951 és 1967 között laktak ott.

969. tanya 2012: *969. tanya ~ Máró tanya,* 2008: *Máróék tanyájok.*

Tanya a Vidi-föld nevű határrészen. Az egyik helybeli, Éliás Zoltánné Máró Zsuzsanna családjának tulajdona. 27 köblös föld tartozik hozzá.

990. tanya 2009: *990. tanya ~ Éles tanya.* Egykor tanya volt a Vidi-föld nevű határrészen.

850. számú tanya lásd **Ilyés-tanya**

997. tanya 2012: *997. számú tanya ~ Dézsi tanya,* 1990: *Dézsi tanya* (Draviczky 31).

Egykor tanya volt a Dorogi út mellett. Két Dézsi-tanya állt egymás mellett, ma csak az egyik van meg. Tulajdonosáról nevezték el.

Áttekintés

A határnevek vizsgálata jó ideje jelen van a magyar helynévkutatás témakörei között, így az sem meglepő, hogy egy-egy konkrét térség névkorpuszának feldolgozása során ennek megfelelően számos nézőpont érvényesült a rendszertani leírásokban.

Én magam a doktori értekezésem elkészítésekor mindvégig arra törekedtem, hogy egy település névanyagának vizsgálatán keresztül általános, elméleti kérdéseket vessek fel, s olyan megállapításokat tegyek, amelyek a mikrotoponímiai rendszer egészét érinthetik. Nem komplex névtipológiai jellegű feldolgozó munkára vállalkoztam tehát, hanem jó néhány olyan problémakörre tértem ki, amelyek egy gazdag névállománnyal rendelkező település névanyagának összeállítása és nyelvészeti feldolgozása közben elméleti–módszertani tekintetben felmerülhettek. Érintettem egyfelől terminológiai kérdéseket, szóltam a 18. századtól felszaporodó források névhasználati értékéről és az élőnyelvi gyűjtések módszertani problémáiról is. Bővebben tárgyaltam az újkori helynévrendszer egyik sajátos jelenségét, a névbokrosodás folyamatát és nyelvi-névtani következményeit; és végezetül két helynévfajtán, a vízneveken és halomneveken végeztem mikrovizsgálatokat: elsősorban azok szerkezeti jellemzőit és változási érzékenységüket elemezve kronológiai viszonylatban.

Reményeim szerint kérdésfeltevéseim és az azokra adott válaszaim jó alapot nyújthatnak későbbi, mikrotoponímiai anyagon alapuló kutatásokhoz, s bizonyos elméleti kérdések tárgyalásakor az itt is több ízben hangsúlyozott interdiszciplinaritás révén más tudományok (történettudomány, régészet stb.) is hasznosíthatják az elhangzottakat, illetőleg más oldalról ki is egészíthetik a nyelvészeti kutatások eredményeit. A tudományszakok közötti párbeszédhez megítélésem szerint ez a témakör kedvező helyzetet teremt.

Irodalom

- ASSMANN, JAN (1999), *A kulturális emlékezet. (Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskultúrákban)*. Bp.
- BABBIE, EARL (2000), *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Bp.
- BACHÁT LÁSZLÓ (1979), Hozzászólás a névtudomány műszavai című cikkhez. *Névtani Értesítő* 2: 31–33.
- BAK BORBÁLA (2009), Történeti földrajz–topográfiai rekonstrukció. A térkép és a történeti földrajz. In: *Levéltári kézikönyv*. Szerk. KÖRMENDY LAJOS. Bp. 68–72.
- BALASSA IVÁN (1994), *Sárospatak történeti helyrajza a XVI–XX. században*. Miskolc–Sárospatak.
- BALASSA IVÁN–KOVÁTS DÁNIEL (1997), *Sárospatak határának helynevei*. Sárospatak.
- BALOGH ISTVÁN (1958), Szabolcs megye dézsmajegyzéke 1556-ból. In: *A Nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve I*. Szerk. CSALLÁNY DEZSŐ. Bp., 1960. 144–169.
- BALOGH ISTVÁN (1986a), Szabolcs-Szatmár megye története II. XIV–XV. század. In: *Szabolcs-Szatmár megye műemlékei I*. Szerk. ENTZ GÉZA. Bp. 131–141.
- BALOGH ISTVÁN (1987), Tiszalök (Nyíregyházi járás). In: *Szabolcs-Szatmár megye műemlékei 2*. Szerk. ENTZ GÉZA. Bp. 366–368.
- BALOGH ISTVÁN–NÉMETH PÉTER (1970), A honfoglalástól Mohácsig. In: *Szabolcs-Szatmár megyei történelmi olvasókönyv*. Szerk. CSERMELY TIBOR–HÁRSFALVI PÉTER. Nyíregyháza. 17–41.
- BÁRCZI GÉZA (1958), *A magyar szókincs eredete*. Második, bővített kiadás. Bp.
- BARCSA JÁNOS (1900), *Hajdu-Nánás város és a hajduk történelme*. Hajdúnánás.
- BARTA VIKTÓRIA (2009), A kárpátaljai Gyula helynevei. *Magyar Nyelvjárások* 47: 213–224.
- BARTAL, ANTONIUS (1901), *Glossarium mediae et infimae latinitatis Regni Hungariae*. Lipsiae.
- BÁRTH JÁNOS (1997), A helynevek továbbélésének titkai. In: *Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai 1–2*. Szerk. B. GERGELY PIROSKA–HAJDÚ MIHÁLY. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 209. Bp.–Miskolc. 2: 306–313.
- BÁRTH M. JÁNOS (2010), Helynevek vagy körülírások? *Helynévtörténeti Tanulmányok* 5. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen. 209–221.
- BASKI IMRE (2006), Oszmán-török szavak helyneveinkben. *Névtani Értesítő* 28: 83–89.
- BEDE ÁDÁM (2008), *Szentes halmai*. Szentes.
- BENKŐ LORÁND (1947), A Nyárádmunte földrajzi nevei. *A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai* 74: 1–52.

- BENKŐ LORÁND (1967), A földrajzi nevek. In: BÁRCZI GÉZA–BENKŐ LORÁND–BERRÁR JOLÁN, *A magyar nyelv története*. Bp. 384–388.
- BENKŐ LORÁND (1998a), Ómagyar kori helyneveink vizsgálatának néhány szempontja (különös tekintettel a település- és népességtörténeti kutatásokra). In: BENKŐ LORÁND, *Név és történelem. Tanulmányok az Árpád-korról*. Bp. 111–120.
- BENKŐ LORÁND (1998b), Benkő Loránd a helynév és a földrajzi név terminusokról írja. [Levélszekrény]. *Magyar Nyelv* 94: 254.
- BENKŐ LORÁND (2003), *Kölpény* és ami körülötte előkerül. In: BENKŐ LORÁND, *Beszélnek a múlt nevei. Tanulmányok az Árpád-kori tulajdonnevekről*. Bp. 20–37.
- BÉRES ANDRÁS (1972–1974), Erdélyi purzsások telettése a Hortobágyon. In: *Műveltség és Hagyomány. Studia Ethnologica Hungariae et Centralis ac Orientalis Europae*. XV–XVI. Szerk. GUNDA BÉLA, SZABADFALVI JÓZSEF és UJVÁRY ZOLTÁN közreműködésével. Debrecen. 139–152.
- BÍRÓ FERENC (1999), *Körösladány helynevei*. Eger.
- BÍRÓ FERENC (2002), *Nyelvi-tipológiai vizsgálatok Körösladány helynévrendszerében*. Eger.
- BÍRÓ FERENC (2003a), Családnevek Köröstarcsa helyneveiben. *Névtani Értesítő* 25: 74–78.
- BÍRÓ FERENC (2003b), Köröstarcsa történeti helynevei XIX. századi gyűjteményekben. *Magyar Nyelvjárások* 41: 51–56.
- BÍRÓ FERENC–KALCSÓ GYULA (2004), *Köröstarcsa helyneveinek tára és rendszere*. Eger.
- BMFN. = PESTI JÁNOS szerk. (1982), *Baranya megye földrajzi nevei I–II*. Pécs.
- BOGNÁR ANDRÁS–HAJDÚ MIHÁLY (1978), Helynévgyűjtés tanyarendszerű településeken. In: *A földrajzi nevek gyűjtésének, ellenőrzésének és közzétételének kézikönyve*. Szerk. VÉGH JÓZSEF et al. Bp. 21–29.
- BÖLCSKEI ANDREA–HAVAS PÉTER–SLÍZ MARIANN (2008), *A háromszéki Angyalos és Kökös család- és helynevei*. Magyar Névtani Dolgozatok 203. Bp.
- BUBOLY MAGDOLNA (2004), *Kémer (Szilágy m.) helynevei*. Magyar Névtani Dolgozatok 187. Bp.
- BUKA LÁSZLÓ (1996), Hajdú–Bihar megye jeles kiemelkedései. In: *Dombok, halmok, kurgánok*. Szerk. GYARMATHY ISTVÁN. Debrecen. 7–31.
- BURA LÁSZLÓ (2003), *Szatmári helynevek I*. Magyar Névtani Dolgozatok 182. Bp.
- BURA LÁSZLÓ (2004), *Tövisháti helynevek*. Magyar Névtani Dolgozatok 189. Bp.
- BURA LÁSZLÓ (2008), *Szatmár megye helynevei (földrajzi nevei). I–II*. Csíkszereda.
- CZAPÁRI BEÁTA–VÁRNAI ZSUZSA (1997), Burgenland magyar helyneveinek történeti változásai. In: *Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai 1–2*. Szerk. B. GERGELY

- PIROSKA–HAJDÚ MIHÁLY. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 209. Bp.–Miskolc. 2: 335–338.
- N. CSÁSZI ILDIKÓ (1997), Nyitra környéke helynévanyagának változásai. In: *Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai 1–2.* Szerk. B. GERGELY PIROSKA–HAJDÚ MIHÁLY. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 209. Bp.–Miskolc. 2: 338–341.
- N. CSÁSZI ILDIKÓ (2007), Névváltozási jelenségek Zoboralja helyneveiben (Menyhe és Zsére névanyaga alapján). *Névtani Értesítő* 29: 201–211.
- CSOMORTÁNI MAGDOLNA (1997), *Felcsík helynevei I.* Magyar Névtani Dolgozatok 149. Bp.
- CSOMORTÁNI MAGDOLNA (2004), Karcfalva helynevei I. *Magyar Nyelvjárások* 42: 180–203.
- CSOMORTÁNI MAGDOLNA (2005a), Karcfalva helynevei II. *Magyar Nyelvjárások* 43: 173–212.
- CSOMORTÁNI MAGDOLNA (2005b), Öt alcsíki település helynevei. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 49: 133–146.
- CSOMORTÁNI MAGDOLNA (2006), A Hargita megyei Csíkszentmihály község helynevei. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 50: 124–138.
- CSOMORTÁNI MAGDOLNA (2007), A Hargita megyei Csíksomlyó, Csíktapolca és Csobotfalva helynevei. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 51: 128–137.
- CSOMORTÁNI MAGDOLNA (2008), A Hargita megyei Csíkborzsova, Csíkcsomortán és Csíkszentmiklós helynevei. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 52: 81–91.
- DÁVID ZOLTÁN (2001), *Az 1598. évi házösszeírás.* Bp.
- DOBÁNY ZOLTÁN (1995), *A taktaközi települések történeti földrajza a 18. század közepétől 1945-ig.* Nyíregyháza.
- DOBÁNY ZOLTÁN (2000), A gazdálkodás sajátosságai és változásai a Taktaközben a 18–19. században. In: *Az Alföld történeti földrajza.* Szerk. FRINYÁK SÁNDOR. Nyíregyháza. 289–302.
- DRAVICZKY IMRE (1990), *Hajdúnánás földrajzi nevei.* Hajdúnánás.
- ENGEL PÁL (2003), Szabolcs megye birtokviszonyai a 14–16. században. In: *Honor, vár, ispánság. Válogatott tanulmányok.* Szerk. CSURKOVITS ENIKŐ. Bp. 600–624.
- EÖRY VILMA (2004), Kisbabet néhány dülőnevről. *Névtani Értesítő* 26: 97–100.
- K. FÁBIÁN ILONA (1997), *A Váradi Regestrum helynevei.* Szegedi Középkortörténeti Könyvtár 13. Szeged.
- FARKAS FERENC (2003), A névbokrosítás néhány jellemzője a Tápióságban. *Névtani Értesítő* 25: 99–102.
- FARKAS TAMÁS (2012), Szempontok a magyar névtani terminológia megítéléséhez. *Névtani Értesítő* 34: 139–148.

- FARKAS TAMÁS–ZÁNTÓ EDINA (2008), *A háromszéki Kilyén és Szotyor család- és helynevei*. Magyar Névtani Dolgozatok 202. Bp.
- H. FEKETE PÉTER (1959a), *Hajdúböszörmény helyneveinek adattára*. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 102. Bp.
- H. FEKETE PÉTER (1959b), *Vid középkori falu története, régészeti leletei*. Hajdúböszörmény.
- FEKETE PÉTER (1980), A vízrajzi nevek változása Tiszaszőlősen a XVIII–XIX. századi adatok tanúsága alapján (A *tó, ér, fenék, fertő, fok, lapos* alapelemű nevek). *Magyar Nyelvjárások* 23: 35–56.
- FEKETE PÉTER (2010), *Szülfőfalum, Tiszaszőlős a nevekben, földrajzi neveinek tükrében*. Eger.
- FERENCZI ISTVÁN (1994), *Eltűnt falvak nyomában*. In: *Népismereti dolgozatok 1994*. Szerk. KÓS KÁROLY–FARAGÓ JÓZSEF. Bukarest. 7–17.
- FNESz. = KISS LAJOS (1988), *Földrajzi nevek etimológiai szótára I–II*. Negyedik, bővített és javított kiadás. Bp.
- FODOR FERENC (1952–1954), *A magyar térképírás*. Bp.
- N. FODOR JÁNOS (2003), Tiszamogyorós külterületi helynevei. *Névtani Értesítő* 25: 63–70.
- FÖLDES LÁSZLÓ (1971), A *telek* ’földterület’ jelentéstörténete. *Magyar Nyelv* 67: 418–431.
- FRISNYÁK SÁNDOR (1990), *Magyarország történeti földrajza*. Bp.
- GAZDAG ISTVÁN–KOVACSICS JÓZSEF–ÖLVETI GÁBOR–RADICS KÁLMÁN (1997), *Magyarország történeti statisztikai helységnévtára. 11. Hajdú–Bihar megye*. Bp.
- GÖRBEDI MIKLÓS (1989), *Tiszalök a századok tükrében*. Helytörténeti olvasókönyv. Tiszalök. Gy. = GYÖRFFY GYÖRGY (1963–1998), *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza I–IV*. Bp.
- GYÖRFFY ERZSÉBET (2011), *Korai ómagyar kori folyóvíznevek*. Debrecen.
- GYÖRFFY ERZSÉBET (2012), A névszociológiai aspektusról a szleng helynevek kapcsán. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 7. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen. 53–60.
- GYÖRFFY ERZSÉBET (2013), A hivatalos név *terminusról*. Megjelenés előtt.
- GYÖRFFY GYÖRGY (1958), A magyar törzsi helynevek. In: *Névtudományi vizsgálatok. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Névtudományi Konferenciája*. Szerk. MIKESY SÁNDOR. Bp. 27–34.
- GYÖRFFY GYÖRGY (1961), A tatárjárás pusztításának nyomai helyneveinkben. In: *Emlékkönyv a Túrkevei Múzeum fennállásának 10. évfordulójára*. Szerk. GYÖRFFY LAJOS. Túrkeve. 35–38.
- GYÖRFFY GYÖRGY (1963), Magyarország népessége a honfoglalástól a XIV. sz. közepéig. In: *Magyarország történeti demográfiája. Magyarország népessége a honfoglalástól 1949-ig*. Szerk. KOVACSICS JÓZSEF. Bp. 45–62.

- GYÖRFFY GYÖRGY (1970), A helynevek és a történettudomány. *Nyelvtudományi Értekezések* 70: 196–200.
- GYÖRFFY GYÖRGY (1998), Györffy György a helynév és a földrajzi név terminusokról írja [Levélszekrény]. *Magyar Nyelv* 94: 127–128.
- HA. 1. = HOFFMANN ISTVÁN–RÁCZ ANITA–TÓTH VALÉRIA (1997), *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból. 1. Abaúj–Csongrád vármegye*. Debrecen.
- HAJDÚ MIHÁLY (1978), A tanyarendszerű települések helynévgyűjtésének problémái. In: *A földrajzi nevek gyűjtésének, ellenőrzésének és közzétételének kézikönyve*. Szerk. VÉGH JÓZSEF et al. Bp. 57–60.
- HAJDÚ MIHÁLY (1979), A magyar névtudomány műszavai. *Névtani Értesítő* 2: 18–28.
- HAJDÚ MIHÁLY–BÁRTH M. JÁNOS (2005), *Udvarhelyszék*. Szabó T. Attila erdélyi történeti helynévgyűjtése. Bp.
- HAJDÚ MIHÁLY–BÁRTH M. JÁNOS–N. FODOR JÁNOS (2009), *Kolozs megye. A–C*. Szabó T. Attila erdélyi történeti helynévgyűjtése. Bp.
- HAJDÚ MIHÁLY–BUBOLY MAGDOLNA–BÁRTH M. JÁNOS (2010), *Erdély peremvidéke*. Szabó T. Attila erdélyi történeti helynévgyűjtése. Bp.
- HAJDÚ MIHÁLY–BUBOLY MAGDOLNA–SEBESTYÉN ZSOLT (2004), *Torda-Aranyos megye*. Szabó T. Attila erdélyi történeti helynévgyűjtése. Bp.
- HAJDÚ MIHÁLY–MAKAY EMESE (2007), *Szolnok-Doboka megye. A–B*. Szabó T. Attila erdélyi történeti helynévgyűjtése. Bp.
- HAJDÚ MIHÁLY–MAKAY EMESE–SLÍZ MARIANN (2006), *Csík-, Gyergyó- és Kászonszék*. Szabó T. Attila erdélyi történeti helynévgyűjtése. Bp.
- HAJDÚ MIHÁLY–SEBESTYÉN ZSOLT (2002), *Szilágymegye*. Szabó T. Attila erdélyi történeti helynévgyűjtése. Bp.
- HAJDÚ MIHÁLY–SEBESTYÉN ZSOLT (2003), *Kisküküllő és Nagyküküllő megye*. Szabó T. Attila erdélyi történeti helynévgyűjtése. Bp.
- HAJDÚ MIHÁLY–SÓFALVI KRISZTINA (2005), *Maros-Torda megye. A–B*. Szabó T. Attila erdélyi történeti helynévgyűjtése. Bp.
- HAMVAS LÁSZLÓ (1967), *Tiszavasvári földrajzi nevei*. Szakdolgozat. Kézirat. A Debreceni Egyetem Magyar és Finnugor Nyelvtudományi Intézetének Könyvtárában. K 511.
- HBML Ny. 28 = *Hajdúböszörmény tagosítási térképének tervrajza*. Készítője ismeretlen. 1856. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML Ny. 32 = *A vidi puszta rész táblája, mely Hajdúböszörmény város birtoka volt és lakosai között felosztotta*. Készítette RICHTER MIHÁLY. 1794. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.

- HINTS MIKLÓS (2004), *A Komlód völgye két településének család- és helynevei*. Magyar Névtani Dolgozatok 196. Bp.
- HMFN. 2. = PELLE BÉLÁNÉ (1976), *A Füzesabonyi járás földrajzi nevei*. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 144. Bp.
- HOCHBAUER MÁRIA (2009), *A helynévgyűjtés hagyományos és rendhagyó módszerei*. Elhangzott a X. RODOSZ Konferencián. <http://www.rodosz.ro/files/Hochbauer%20Maria.pdf> (a letöltés ideje: 2012. szeptember 25.).
- HOFFMANN ISTVÁN (1984–1985), A helynévrendszer változásai egy határrésszé vált településen. *Magyar Nyelvjárások* 26–27: 103–114.
- HOFFMANN ISTVÁN (1993), *Helynevek nyelvi elemzése*. Debrecen.
- HOFFMANN ISTVÁN (1997), Utak, lehetőségek történeti helyneveink kutatásában. *A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai* 209: 227–236.
- HOFFMANN ISTVÁN (1999), A helynevek rendszerének nyelvi leírásához. *Magyar Nyelvjárások* 37: 207–216.
- HOFFMANN ISTVÁN (2003), *Magyar helynévkutatás 1958–2002*. Debrecen.
- HOFFMANN ISTVÁN (2006a), A Tihanyi alapítólevél három szórványáról: *Huluoodi, Turku, Ursa*. *Helynévtörténeti tanulmányok* 2. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen. 67–82.
- HOFFMANN ISTVÁN (2006b), *Mortis* birtok leírása a Tihanyi alapítólevélben. *Magyar Nyelvjárások* 44: 29–67.
- HOFFMANN ISTVÁN (2008), A Tihanyi alapítólevél helynévi szórványainak névrendszertani tanulságai. *Helynévtörténeti tanulmányok* 3. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen. 9–27.
- HOFFMANN ISTVÁN (2012), Elmélet és terminológia a magyar helynévkutatásban. *Névtani Értesítő* 34: 127–137.
- HOFFMANN ISTVÁN–KIS TAMÁS (1996–1998), *Bihar vármegye I–II. Pesty Frigyes kéziratos helynévtárából 1864*. Debrecen.
- HORVÁTHNÉ KISPÉTER ZSUZSANNA (1997), Földrajzi nevek Jászapáti szántóföldneveiben. In: *Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai 1–2*. Szerk. B. GERGELY PIROSKA–HAJDÚ MIHÁLY. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 209. Bp.–Miskolc. 2: 466–471.
- INCZEFI GÉZA (1965), A földrajzi nevek differenciálódásáról. *Magyar Nyelv* 61: 75–80.
- INCZEFI GÉZA (1970a), *Földrajzi nevek névtudományi vizsgálata (Makó környékének földrajzi nevei alapján)*. Bp.

- INCZEFI GÉZA (1971), Mikrotoponimiai vizsgálatok. *Szegedi Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei 1*: 157–168.
- INCZEFI GÉZA (1972a), A földrajzi nevek elíziójáról. *Szegedi Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei 1*: 77–91.
- JANITSEK JENŐ (2004), *Miklósvárszék történeti és jelenkori hely- és családnevei*. Magyar Névtani Dolgozatok 188. Bp.
- JANITSEK JENŐ (2008), *A háromszéki Székföld jelenkori és történeti hely- és családnevei*. Magyar Névtani Dolgozatok 201. Bp.
- JANITSEK JENŐ–FERENCZI RÉKA (2003), *Székelydália jelenkori és történeti hely- és családnevei*. Magyar Névtani Dolgozatok 186. Bp.
- JANITSEK JENŐ–SZÖCS LAJOS (2003), *Szolokma történeti és jelenkori hely- és családnevei*. Magyar Névtani Dolgozatok 184. Bp.
- JANÓ ÁKOS (1963), *Hajdúvid (Egy szocialista falu kialakulása)*. Debrecen.
- KÁLMÁN BÉLA (1973), *A nevek világa*. Harmadik kiadás. Bp.
- KÁLNÁSI ÁRPÁD (1980), A helynévgyűjtés módszeréről a Fehérgyarmati járás földrajzi neveinek összegyűjtése kapcsán. *Névtani Értesítő 3*: 75–84.
- KÁLNÁSI ÁRPÁD (1996), *Szatmári helynévtípusok és történeti rétegződésük*. A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai 67. Debrecen.
- KANDRA KABOS (1886), Szabolcs vármegye alakulása. In: *Értekezések a Történelmi Tudományok köréből XII*. Szerk. PESTY FRIGYES. Bp. 1–40.
- KARÁCSONYI JÁNOS (1900), *A magyar nemzetségek a XIV. század közepéig*. Bp.
- KARÁCSONYI JÁNOS–BOROVSKY SAMU (1903), *Az időrendbe szedett váradi tüzesvaspróbalajstrom az 1550-iki kiadás hű másolatával együtt*. Bp.
- KÁZMÉR MIKLÓS (1957), *Alsó-Szigetköz földrajzinevei*. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 95. Bp.
- Kézikönyv = *A földrajzi nevek gyűjtésének, ellenőrzésének és közzétételének kézikönyve*. Szerk. VÉGH JÓZSEF et al. Bp., 1978.
- KIRÁLY LAJOS (1970), A hivatalos névadó tevékenység hatása földrajzi neveink életére. *Nyelvtudományi Értekezések 70*: 70–73.
- KIRÁLY LAJOS (2003), Miről vallanak a porogszentkirályi földrajzi nevek? *Névtani Értesítő 25*: 81–85.
- KISS ESZTER (20. század első fele), *Hajdunánási tájszó és szöveggyűjtés*. Kézirat. A Debreceni Egyetem Magyar és Finnugor Nyelvtudományi Intézetének Könyvtárában. K 26.
- KISS LAJOS (1982a) Régi földrajzi nevek, régi térképek. *Magyar Nyelvőr 106*: 477–483.
- KISS LAJOS (1982b), Különös földrajzi nevek. *Magyar Nyelvőr 106*: 219–233.

- KISS LAJOS (1995), *Bátorteleké-től és Szentmihály-tól Bárszentmihályfá-ig*. (Helységnevek életútja). *Magyar Nyelv* 91: 453–455.
- É. KISS SÁNDOR (1968), Hajdúhadház nevei 1. Belsősegi elnevezések. In: *A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1966–1967*. Szerk. BÉRES ANDRÁS. Debrecen. 495–544.
- É. KISS SÁNDOR (1970), Hajdúhadház nevei 2. Külsőségi elnevezések. In: *A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1968*. Szerk. MÓDY GYÖRGY. Debrecen. 429–511.
- É. KISS SÁNDOR (1981), *Révész Imre 1853. évi helynévgyűjteménye*. Magyar Névtani Dolgozatok 21. Bp.
- KMHsz. = HOFFMANN ISTVÁN főszerk. (2005), *Korai magyar helynévszótár 1000–1350. 1. Abaúj–Csongrád vármegye*. Debrecen.
- KMTL. = KRISTÓ GYULA főszerk. (1994), *Korai magyar történeti lexikon. 9–14. század*. Bp.
- KNIEZSA ISTVÁN (1943), Keletmagyarország helynevei. In: *Magyarok és románok 1–2*. Szerk. DEÉR JÓZSEF–GÁLDI LÁSZLÓ. Bp. 1: 111–313.
- KOCÁN BÉLA (2004), Aklihegy helynevei. *Névtani Értesítő* 26: 101–105.
- KOCÁN BÉLA (2005), Akli helynevei. *Névtani Értesítő* 27: 188–190.
- KOCÁN BÉLA (2008a), Az ómagyar kori Ugocsa vármegye helyneveinek névrendszertani összefüggései. In: *Név és valóság. A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai*. Szerk. BÖLCSKEI ANDREA–N. CSÁSZI ILDIKÓ. Bp. 182–189.
- KOCÁN BÉLA (2008b), A középmagyar kori Ugocsa vármegye helyneveinek névrendszertani összefüggései. *Helynévtörténeti tanulmányok 3*. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen. 95–105.
- KOMÁROMY ANDOR (1910), *Magyarországi boszorkányperek oklevéltára*. Bp.
- KOMORÓCZY GYÖRGY szerk. (1971), *Hajdúdorog története*. Hajdúdorog.
- KOVÁCS ANDRÁS (2006), Som földrajzi nevei. *Névtani Értesítő* 28: 91–100.
- KOVÁCS ERZSÉBET (2003), Névismeret, névhasználat–egy helynévgyűjtés tapasztalatai a Zsámbéki-medencében. *Névtani Értesítő* 25: 106–108.
- KOVÁTS DÁNIEL (1981), A belterületi nevek kérdéséhez. *A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai* 160: 169–171.
- KOVÁTS DÁNIEL (1997), Változatok és változások Sárospatak helynévkincsében. In: *Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai 1–2*. Szerk. B. GERGELY PIROSKA–HAJDÚ MIHÁLY. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 209. Bp.–Miskolc. 2: 301–306.
- KOVÁTS DÁNIEL (2000), *Az abaúji Hegyköz helynevei*. Sátoraljaújhely.
- KOVÁTS DÁNIEL (2008), *Sátoraljaújhely helynevei és történeti topográfiája*. Sátoraljaújhely.
- KÖRÖSI SÁNDOR (1972), *Hajdúnánás földrajzi nevei*. Szakdolgozat. Kézirat. A Debreceni Egyetem Magyar és Finnugor Nyelvtudományi Intézetének Könyvtárában. K 648.

- KRISTÓ GYULA (1981), Nyíregyháza kialakulástörténetének problémái. *Névtani Értesítő* 6: 27–39.
- LŐRINCZE LAJOS (1967), *Földrajzi neveink élete*. A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai 47. Debrecen. 3–28.
- MAKSAY FERENC (1990), *Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén I–II*. Bp.
- MESTERHÁZY KÁROLY (1982), Hajdú–Bihar megye területének kora Árpád-kori településtörténeti vázlat. In: *Hajdú–Bihari kéziratos térképek II*. Szerk. GAZDAG ISTVÁN. Debrecen. 79–89.
- MÉSZÁROSNÉ VARGA MÁRIA (1980), Hozzászólás „A magyar névtudomány műszavai” című cikkhez. *Névtani Értesítő* 3: 58–59.
- MEZŐ ANDRÁS (1968), Megjegyzések a laza szerkezetű földrajzi nevekhez. *Magyar Nyelv* 64: 51–56.
- MEZŐ ANDRÁS (1969), A belterületi hivatalos névadás néhány sajátossága. *Magyar Nyelv* 65: 198–204.
- MEZŐ ANDRÁS (1979), Félegyháza. *Névtani Értesítő* 1: 14–20.
- MEZŐ ANDRÁS (1980), Ágasegyháza. *Névtani Értesítő* 4: 10–14.
- MEZŐ ANDRÁS (1981), Földrajzinév-kutatásunk helyzete és feladatai. *A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai* 160: 85–99.
- MEZŐ ANDRÁS (1982), *A magyar hivatalos helységnévadás*. Bp.
- MEZŐ ANDRÁS–NÉMETH PÉTER (1972), *Szabolcs-Szatmár megye történeti-etimológiai helységnévtára*. Nyíregyháza.
- MIZSER LAJOS (2000), Szabolcs megye Pesty Frigyes 1864. évi helynévtárában. In: *A nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve* 42. Főszerk. NÉMETH PÉTER. Nyíregyháza. 227–372.
- MÓDY GYÖRGY (1973a), A falutelepülés külső kerete a honfoglalás utáni első századokig. In: *Hajdúnánás története*. Szerk. RÁCZ ISTVÁN. Hajdúnánás. 21–32.
- MÓDY GYÖRGY (1973b), Hajdúböszörmény és földjének története a XIII. századtól a hajdúk letelepítéséig. In: *Hajdúböszörmény története*. Szerk. SZENDREY ISTVÁN. Hajdúböszörmény. 29–62.
- MÓDY GYÖRGY (1982), Hajdú–Bihar megye településtörténeti vázlat a török hódoltságig. In: *Hajdú–Bihari kéziratos térképek II*. Szerk. GAZDAG ISTVÁN. Debrecen. 90–102.
- MÓDY GYÖRGY (1984), A falutól a mezővárosig. In: *Debrecen története 1693-ig I*. Szerk. SZENDREY ISTVÁN. Debrecen. 99–131.
- MÓDY GYÖRGY (1989), Árpád-kori falusi templomépítészet Hajdú–Biharban. In: *Építészet az Alföldön I*. Szerk. NOVÁK LÁSZLÓ–SELMECZI LÁSZLÓ. Nagykőrös. 41–56.

- MÓDY GYÖRGY (1998), Nyugat-Bihar és Dél-Szabolcs települései a XIII. század végéig. In: *A debreceni Déri Múzeum Évkönyve. 1995–1996.* Szerk. MÓDY GYÖRGY közreműködésével SZ. MÁTHÉ MÁRTA és SELMECZI LÁSZLÓ. Debrecen. 165–190.
- MÓDY GYÖRGY (1999), Nyugat-Bihar és Dél-Szabolcs települései a XIV. században. In: *A debreceni Déri Múzeum Évkönyve. 1997–1998.* Szerk. SZ. MÁTHÉ MÁRTA–SELMECZI LÁSZLÓ. Debrecen. 219–244.
- MOLNÁR JÓZSEF (1938), Hajdúnánási határnevek és azok hagyományai. *Hajdúnánási Református Gimnázium Értesítője.* Hajdúnánás. 7–18.
- MOLNÁR JÓZSEF (1978), A régi magyarországi térképek nyelvtörténeti jelentősége. *Magyar Nyelv* 74: 175–180.
- MTS Hnt. 9. = TURKOVICS BARNABÁS szerk. (1996), *Magyarország történeti statisztikai helységnévtára. 9. Borsod-Abaúj-Zemplén megye.* Bp.
- NAGY GÉZA (1994), *A magyarországi Bodroghöz földrajzi nevei.* Pácin.
- CS. NAGY LAJOS (2003), Tordatúr morfológiai szerkesztésű helyneveinek vizsgálata. *Névtani Értesítő* 25: 70–74.
- NEMES MAGDOLNA (2001), VÖRÖS OTTÓ, Vízrajzi köznevek szóföldrajzi és jelentéstani vizsgálata. Ismertetés. *Magyar Nyelvjárások* 39: 235–239.
- NÉMETH PÉTER (1986), Szabolcs-Szatmár megye története I. XI–XIII. század. In: *Szabolcs-Szatmár megye műemlékei I.* Szerk. ENTZ GÉZA. Bp. 115–130.
- NÉMETH PÉTER (1997), *A középkori Szabolcs megye települései.* Nyíregyháza.
- M. NEPPER IBOLYA–SÓREGI JÁNOS–ZOLTAI LAJOS (1980), Hajdú-Bihar megye halomkatasztere II. Hajdúság. In: *A Hajdúsági Múzeum Évkönyve IV.* Szerk. NYAKAS MIKLÓS. Hajdúböszörmény. 91–130.
- NYAKAS MIKLÓS (1984), *A hajdúk letelepítése Böszörményben.* Hajdúböszörmény.
- NYÁRÁDI ZSOLT–SÓFALVI ANDRÁS (2007), Elpusztult középkori falvak Udvarhelyszéken. *Örökségünk. Történele –Népélet–Néphagyomány I:* 18–20.
- NYIRKOS ISTVÁN (1970), Térképeink névtani tanulságairól. *Nyelvtudományi Értekezések* 70: 89–93.
- ÓmOlv. = JAKUBOVICH EMIL–PAIS DEZSŐ szerk. (1929), *Ó-magyar olvasókönyv.* Pécs.
- OROSZ ISTVÁN (1973), Mezőgazdasági termelés és agrártársadalom. In: *Hajdúnánás története.* Szerk. RÁCZ ISTVÁN. Hajdúnánás. 89–208.
- ÖRDÖG FERENC (2005), A 18. századi népességösszeírások és egyházlátogatási jegyzőkönyvek mint a névszociológia forrásai. *Névtani Értesítő* 27: 23–30.
- PÁL HELÉN (2005), A bukovinai Istensegítség helynevei. *Névtani Értesítő* 27: 179–188.

- PÁL HELÉN (2008), Csernakeresztúr, Sándoregyháza és Székelykeve magyarjainak helynevei. *Névtani Értesítő* 30: 89–100.
- PÁLÓCZI HORVÁTH ANDRÁS (1994), *Hagyományok, kapcsolatok és hatások a kunok régészeti kultúrájában*. Karcag.
- PÁSZTOR ÉVA (2008), Határrésszé vált települések névbokrosodásának elméleti kérdései. In: *Név és valóság. A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai*. Szerk. BÖLCSKEI ANDREA–N. CSÁSZI ILDIKÓ. Bp. 217–221.
- PÁSZTOR ÉVA (2009a), KOVÁTS DÁNIEL, Sátoraljaújhely helynevei és történeti topográfiája. Ismertetés. *Névtani Értesítő* 31: 243–248.
- PÁSZTOR ÉVA (2009b), SZABÓ JÓZSEF, A török hódoltság néprajzi és nyelvi maradványai földrajzi neveinkben. Ismertetés. *Magyar Nyelvjárások* 47: 235–244.
- PLICHÁL KATALIN (1992), Az úrbéri térképezés Magyarországon. In: *A magyar földmérés és térképészet története*. Főszerk. JOÓ ISTVÁN–RAUM FRIGYES. 1/B. Bp. 163–167.
- RÁCZ ANITA (1999), K. FÁBIÁN ILONA, A Várad Regestrum helynevei. Ismertetés. *Magyar Nyelvjárások* 36: 159–165.
- RÁCZ ANITA (2007), *A régi Bihar vármegye településneveinek történeti-etimológiai szótára*. Debrecen.
- RÁCZ ISTVÁN (1973), Jobbágyi alávetettség-hajdúvárosi szabadság. In: *Hajdúnánás története*. Szerk. RÁCZ ISTVÁN. Hajdúnánás. 249–290.
- RÁCZ ISTVÁN szerk. (1973), *Hajdúnánás története*. Hajdúnánás.
- RÉFI OSZKÓ MAGDOLNA (1993), *Irattípusok*. Bp.
- RESZEGI KATALIN (2008), A régi hegynevek névterjedelmének kérdéséről. *Helynévtörténeti tanulmányok* 3. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen. 135–144.
- RESZEGI KATALIN (2009a), A kognitív szemlélet lehetőségei a helynévkutatásban. A metonimikus névadás. *Magyar Nyelvjárások* 47: 21–41.
- RESZEGI KATALIN (2009b), A tulajdonnevek mentális reprezentációjáról. *Névtani Értesítő* 31: 7–16.
- RESZEGI KATALIN (2011), *Hegynevek a középkori Magyarországon*. Debrecen.
- RESZEGI KATALIN (2012), A mentális térkép és a helynevek. In: *Mentális folyamatok a nyelvi feldolgozásban. Pszicholingvisztikai tanulmányok* 3. 95–100.
- RESZEGI KATALIN (2013), Cognitive Aspects in Toponomastics. *Onomastica Uralica* 9. Megjelenés előtt.
- REUTER CAMILLO (1983), Kézírtos térképeink helynévanyagának felhasználása. *Névtani Értesítő* 8: 7–18.

- SEBESTYÉN ÁRPÁD (1960), Egy s más az élő dűlőnévanyagról. *Névtudományi vizsgálatok*. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Névtudományi Konferenciája 1958. PAIS DEZSŐ közreműködésével szerk. MIKESY SÁNDOR. Bp. 82–85.
- SEBESTYÉN ÁRPÁD (1967), Újabb eredmények és feladatok a földrajzinév-kutatásunkban. *Magyar Nyelvjárások* 13: 29–55.
- SEBESTYÉN ÁRPÁD (1984–1985), A kéziratos térképek névtudományi hasznosítása. *Magyar Nyelvjárások* 26–27: 83–95.
- SEBESTYÉN ÁRPÁD (1986), Új utak a földrajzinév-gyűjtésben. *Pest megyei Honismereti Közlemények* 4: 40–55.
- SEBESTYÉN ZSOLT (2002), *A Beregszászi járás 11 településének helynevei*. Magyar Névtani Dolgozatok 178. Bp.
- SEBESTYÉN ZSOLT (2003), *Tíz település helynevei a kárpátaljai Beregvidékről*. Magyar Névtani Dolgozatok 183. Bp.
- SMFN. = PAPP LÁSZLÓ–VÉGH JÓZSEF. szerk. (1974), *Somogy megye földrajzi nevei*. Bp.
- Sopron vm. = NAGY IMRE. szerk. (1889–1891), *Sopron vármegye története. Oklevéltár I–II*. Sopron.
- STEGENA LAJOS (1981), *Térképtörténet*. Második kiadás. Bp.
- STEGENA LAJOS (1998), *Tudományos térképezés a Kárpát-medencében 1918 előtt*. Bp.
- SUGÁR ISTVÁN (1974), Adatok Polgár, Szentmargita, Csősz, Kékes és Szentmiklós történetéhez. 1261–1717. *Polgár története*. Szerk. BENCSIK JÁNOS. Polgár. 417–502.
- SZABÓ ISTVÁN (1963), Magyarország népessége az 1330-as és az 1526-os évek között. *Magyarország történeti demográfiája. Magyarország népessége a honfoglalástól 1949-ig*. Szerk. KOVACSICS JÓZSEF. Bp. 63–114.
- SZABÓ ISTVÁN (1966), *A falurendszer kialakulása Magyarországon. X–XV. század*. Bp.
- SZABÓ JÓZSEF (2003), Hagyományörzés Veszprém földrajzi neveiben. *Névtani Értesítő* 25: 78–81.
- SZABÓ JÓZSEF (2007), A török hódoltság nyomai Törökkoppány földrajzi neveiben. *Névtani Értesítő* 29: 49–55.
- SZABÓ JÓZSEF (2008), *A török hódoltság néprajzi és nyelvi maradványai földrajzi neveinkben*. Szeged.
- SZABÓ T. ATTILA (1934), A helynévgyűjtés jelentősége és módszere. *Magyar Nyelv* 30: 160–180.
- SZABÓ T. ATTILA (1938), *Miért és hogyan gyűjtsünk helyneveket?* Különlenyomat az Erdélyi Iskola 1937–1938. V. évfolyamának 1–8. számából. Kolozsvár.

- SZABÓ T. ATTILA (1979), Levélrészlet a névtudomány műszavairól. *Névtani Értesítő* 2: 33–34.
- SZABÓ T. ATTILA (1988), Dés helynevei. *Nyelv és település*. Válogatott tanulmányok, cikkek VII. Válogatta és sajtó alá rendezte SZABÓ T. ÁDÁM. Bp. 103–183.
- Szabolcs vm. = PÓK JUDIT. szerk. (1996), *Szabolcs vármegye (1782–1785)*. Nyíregyháza.
- SZÁNTAI LAJOS (1996), *Atlas Hungaricus I–II. Magyarország nyomtatott térképeken (1528–1850)*. Bp.
- SZEGVÁRI ZOLTÁN (2004), Erdőborította római kori halomsírmézők Somogyban. In: *A kunhalmokról — más szemmel*. Szerk. TÓTH ALBERT. Kisújszállás–Debrecen. 109–116.
- SZEMERÉDY MIKLÓS (2005), *A Gut-Keled nemzetség és a Guty erdő*. Debrecen.
- SZENDREY ISTVÁN (1973), *Hajdúböszörmény története*. Debrecen.
- SZENTGYÖRGYI RUDOLF (2007), A Kesztlöcről Fehérvárra menő hadút. *Névtani Értesítő* 29: 23–47.
- SZENTGYÖRGYI RUDOLF (2008), A Tihanyi alapítólevél latin szövege és helyneveinek lokalizálása. In: *Név és valóság. A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai*. Szerk. BÖLCSKEI ANDREA–N. CSÁSZI ILDIKÓ. Bp. 255–267.
- SZITA LÁSZLÓ (1981), A XVII–XIX. századi levéltári források jelentősége a helynévgyűjtésben. *A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 160*: 105–106.
- SZOPOS ANDRÁS (2004), *Csíkszentimre helynevei 1602–2000*. Magyar Névtani Dolgozatok 193. Bp.
- SZSZBML K 220 = *Tiszabüd. Tiszabüd kataszteri birtokvázlata*. 1–11. szelvények. Készítője ismeretlen. 1916. Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Levéltára. XV. Gyűjtemények. Térképtár.
- SZSZBML K 62 = *Tiszalök mezőváros színes térképvázlata*. 1–3., 11–30., 33., 34. szelvények. Készítette KAFKA KÁROLY és JINDRÁK FERENC. 1870. Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Levéltára. XV. Gyűjtemények. Térképtár.
- SZSZBML T 126 = *Tiszabüd határában rendezett úrbéri, egyházi és községi birtokokat kitiűntető térkép*. Készítette KANZSAI SÁMUEL. 1868. Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Levéltára. XV. Gyűjtemények. Térképtár.
- SZSZBML T 239 = *Tiszalök. Tiszalök városa határának az urbéri törvények szerint elkülönözve tagosítódott térképe*. Készítette KÉRY ISTVÁN. 1839. Hitelesítette SEXTY JÓZSEF 1883-ban. Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Levéltára. XV. Gyűjtemények. Térképtár.

- SZSZBML T 523 = *Szikszo és Tiszadob*. Készítette POSNER és fia. Kiadja a Kereskedelemügyi Magyar Királyi Minisztérium. Bp., 1900. Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Levéltára. XV. Gyűjtemények. Térképtár.
- SZSZMFN. 3. = JAKAB LÁSZLÓ–KÁLNÁSI ÁRPÁD (1987), *A Nyírbátori járás földrajzi nevei*. Nyírbátor.
- TAKÁCS LAJOS (1987), *Határjelek, határjárás a feudális kor végén Magyarországon*. Bp.
- TAKÁCS PÉTER (1987), *Parasztvallomások a dadai járásból 1772*. Nyíregyháza.
- TAMÁSNÉ SZABÓ CSILLA (1997), Térszínformanevek Székelyhodos helynévanyagában. In: *Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai 1–2*. Szerk. B. GERGELY PIROSKA–HAJDÚ MIHÁLY. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 209. Bp.–Miskolc. 2: 462–466.
- TESZ. = BENKŐ LORÁND főszerk. (1967–1976, 1984), *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. I–III., IV. Mutató*. Bp.
- TÍMÁR GYÖRGY (1981), Az uradalmi kéziratok térképek névtudományi forrásértéke. *A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 160*: 165–168.
- TMFN. = VÉGH JÓZSEF–ÖRDÖG FERENC–PAPP LÁSZLÓ szerk. (1981), *Tolna megye földrajzi nevei*. Bp.
- TOLCSVAI NAGY GÁBOR (1996), A tulajdonnév jelentéséről egy névcsoport kapcsán. *Magyar Nyelvőr 120*: 319–325.
- TOLCSVAI NAGY GÁBOR (2008), A tulajdonnév jelentése. In: *Név és valóság. A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai*. Szerk. BÖLCSKEI ANDREA–N. CSÁSZI ILDIKÓ. Bp. 30–41.
- TORMA ISTVÁN (2008), Laponyag (Tiszántúli halmok sajátos elnevezése). In: *Név és valóság. A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai*. Szerk. BÖLCSKEI ANDREA–N. CSÁSZI ILDIKÓ. Bp. 272–277.
- TORMA ISTVÁN (1981), A földrajzi nevek és a régészet. *A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 160*: 207–209.
- TÓTH ALBERT (2004), A kunhalom-kérdésről. In: *A kunhalmokról — más szemmel*. Szerk. TÓTH ALBERT. Kisújszállás–Debrecen. 7–12.
- TÓTH ALBERT szerk. (1999), *Kunhalmok*. Kisújszállás.
- TÓTH ALBERT–TÓTH CSABA (2004), A kunhalom-program általános tapasztalatai. In: *A kunhalmokról — más szemmel*. Szerk. TÓTH ALBERT. Kisújszállás–Debrecen. 171–180.
- TÓTH CSABA (2004), A kunhalmok geomorfológiai és tereptani viszonyainak vizsgálata a Hortobágy, a Hajdúság és a Nagykunság térségében. In: *A kunhalmokról — más szemmel*. Szerk. TÓTH ALBERT. Kisújszállás–Debrecen. 129–166.
- TÓTH KATALIN (1970), *A Polgári járás földrajzi nevei*. Bp.

- TÓTH VALÉRIA (1999), Helynevek a helynevekben. *Magyar Nyelvjárások* 37: 435–442.
- TÓTH VALÉRIA (2005), Változásmo­del­lek a településnevek körében. *Névtani Értesítő* 27: 125–136.
- TÓTH VALÉRIA (2007), A településnevek változási érzékenysé­géről. In: *Nyelvi identitás és a nyelv dimenziói*. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–JUHÁSZ DEZSŐ. Debrecen–Bp. 57–65.
- TÓTH VALÉRIA (2008), *Településnevek változástipológiája*. Debrecen.
- TÓTH VALÉRIA (2011), A térinformatika alkalmazási lehetőségei a nyelvészetben. In: *Az elmélet és a gyakorlat találkozása a térinformatikában II*. Szerk. LÓKI JÓZSEF. Debrecen. 143–150.
- TÓTH VALÉRIA (2012), Mai Magyar Digitális Helynévtár. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 7. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen. 19–27.
- TÓTH VALÉRIA–ZICHAR MARIANNA (2011), Informatika a nyelvtudomány szolgálatában. In: *Informatika a felsőoktatásban 2011 konferencia*. Szerk. CSER LÁSZLÓ–HERDON MIKLÓS. Debrecen. 843–848.
- TÖRÖK TAMÁS (2002), *Zoboralja földrajzi nevei a történeti térképek tükrében*. Budapest.
- TÖRÖK TAMÁS (2005), Tipológiai vizsgálatok Ipoly mente helynevei körében. In: *Regionális dialektusok, kisebbségi nyelvhasználat*. Szerk. VÖRÖS FERENC. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 224. Bp.–Nyitra–Somorja. 153–160.
- TÖRÖK TAMÁS (2011), *Ipoly mente helynevei. Adattár. 1. Alsó-Ipoly mente*. Somorja.
- ÚMTsz. = B. LŐRINCZY ÉVA. főszerk. (1979–2010), *Új magyar tájszótár I–V*. Bp.
- UNTI MÁRIA (1997), Alsó-Szigetköz vízneveinek változása 1947–1995. In: *Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai 1–2*. Szerk. B. GERGELY PIROSKA–HAJDÚ MIHÁLY. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 209. Bp.–Miskolc. 2: 455–458.
- VÁRNAGY ANTAL (1991), Elpusztult helységek a hajdani Hőgyészi Uradalom területén. In: *A Völgyesség két évszázada. Előadások és tanulmányok az 1990. október 20–21-i bonyhádi történészkonferencián*. Szerk. SZITA LÁSZLÓ–SZÖTS ZOLTÁN. Bonyhád. 185–197.
- VELICS ANTAL–KAMMERER ERNŐ (1886–1890), *Magyarországi török kincstári defterek I–II*. Bp.
- VeMFN. = BALOGH LAJOS–ÖRDÖG FERENC szerk. (1982), *Veszprém megye földrajzi nevei. I. A Tapolcai járás*. Bp.
- VÖRÖS OTTÓ (1999), *Vízrajzi köznevek szóföldrajzi és jelentéstani vizsgálata*. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 211. Bp.
- WEIDLEIN JÁNOS (1934), Elpusztult falvak Tolnában és Baranyában. *Századok*. Pótfüzet. 611–630.

- WEIDLEIN JÁNOS (1935), A dülönévkutatás történeti vonatkozásai. *Századok*. Pótfüzet. 665–692.
- WEIDLEIN JÁNOS (1936), Dülönév és telepítéstörténet. *Magyar Nyelv* 32: 20–33.
- WINKLER GYÖRGY (1992a), Magyarország politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális állapotának főbb vonásai az 1720–1850 időszakban a hazai földmérés és térképészet vonatkozásában. In: *A magyar földmérés és térképészet története*. Főszerk. JOÓ ISTVÁN–RAUM FRIGYES. 1/B. Bp. 129–132.
- WINKLER GYÖRGY (1992b), A nagy méretarányú térkép rendeltetése, felhasználása, készítésének módja az 1720–1850 időszakban. In: *A magyar földmérés és térképészet története*. Főszerk. JOÓ ISTVÁN–RAUM FRIGYES. 1/B. Bp. 158–163.
- ZÁNTHÓ EDINA (1998), Két fejezet a növénynévi helynevek vizsgálatából. *Névtani Értesítő* 20: 104–121.
- ZICHAR MARIANNA (2011a), KML mint geovizualizációs eszköz. In: *Informatika a felsőoktatásban 2011 konferencia*. Szerk. CSER LÁSZLÓ–HERDON MIKLÓS. Debrecen. 413–419.
- ZICHAR MARIANNA (2011b), Interaktív térképek a neten. In: *Az elmélet és a gyakorlat találkozása a térinformatikában II*. Szerk. LÓKI JÓZSEF. Debrecen. 365–372.
- ZMFN. = PAPP LÁSZLÓ–VÉGH JÓZSEF szerk. (1964), *Zala megye földrajzi nevei*. Zalaegerszeg.
- ZOLTAI LAJOS (1905), Debreczen és vidékének urai az Árpádkor végén és az Anjou-korban. 1200–1400 közt. *Debreceni Képes Kalendárium*. Debrecen. 50–90.
- ZOLTAI LAJOS (1908), Birtokos nemes urak és jobbágy népesség Debreczen város és Hajdúvármegye területén a XVI. század második felében. *Debreceni Képes Kalendárium*. Debrecen. 101–115.
- ZOLTAI LAJOS (1926), Eltűnt falvak és elfelejtett régi helynevek Hajdúvármegye mai területén. *Debreceni Képes Kalendárium*. Debrecen. 104–113.
- ZSOLNAI JÓZSEF (1967), A lakosság földrajzinév-ismeretének vizsgálata. *Magyar Nyelvőr* 91: 191–208.

www.ksh.hu (letöltés ideje: 2012. november 2.)

<http://mdh.unideb.hu/> (letöltés ideje: 2012. november 2.)

Források

- A. = *Anjoukori okmánytár I–VI*. Szerk. NAGY IMRE. Bp., 1878–1891. VII. Szerk. TASNÁDI NAGY GYULA. Bp., 1920.
- AH Bermann 1 = Karte des Königreiches Ungarn nebst Croatien Slavonien der Militärgrenze und dem Gross-Fürstenthume Siebenbürgen nach den neusten Poststrassen und Meilenbestimmungen. Készítette BERMANN, I. [1842]. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 1. Bp., 1996.
- AH Beudant 1b = Carte Geologique... Készítette BEUDANT, FRANÇOIS Sulpice. 1822. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 1. Bp., 1996.
- AH Blaeu 1 = Hvgaria. Regnum. Készítette BLAEU, WILLEM. 1635. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 1. Bp., 1996.
- AH Blaeu 4 = Regni Hvgariae nova et exactissima delineatio. Készítette BLAEU, JOANNES. 1664. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 1. Bp., 1996.
- AH Coronelli 1b = Le royaume de Hongrie... Készítette CORONELLI, VINCENZO MARIA. 1688. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 1. Bp., 1996.
- AH Danckerts 1c = Noua et Recens Emendata totius Regni Vngariae... Készítette DANCKERTS. 1663. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 1. Bp., 1996.
- AH Delisle 3a = Carte particuliere de la Hongrie de la Transilvanie de la Croatie et de la Sclavonie. Készítette DELISLE, GUILLAUME. 1717. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 1. Bp., 1996.
- AH Homann 1a = Regnorum Hungariae Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae, Bosniae, Serviae et principatus Transylvaniae novißima exhibitio facta. Készítette HOMANN, JOHANN BAPTIST. [1707]. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 1. Bp., 1996.
- AH Homann 9a = Hvgariae ampliori significato et veteris vel Methodicae, complexae Regna Hungariae propriae, Croatiae, Dalmatiae, Bosniae, Serviae, Bvlgriae, Cvmaniae, principatvm Transsylvaniae, despotatvs Walachiae, Moldaviae, (exclusis ab eadem alienatis Galitia et Lvdomimiria) in suas Provincias ac partes divisae et quoad Imperantes ex Avstriacis Tvrcis et Venetis distinctae (juncta tamen propter comoditatem Romania vel Romelia Tvrcica) tabvla ex recentissimis partier et antiquissimis relationibus et monumentis concinnata, ac secundum leges Projectionis Stereogra phicae legitimaе descripta... Készítette HOMANN. 1744. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 1. Bp., 1996.
- AH Janssonius 3a = Hvgaria, Regnum. Készítette JANSSONIUS, JOHANNES. 1636. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 1. Bp., 1996.

- AH Lizars 1 = Hungary Transilvania &c. provinces of Austria. Készítette LIZARS, DANIEL. 1842. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 2. Bp., 1996.
- AH Mercator 1a = Hvgaria. Készítette MERCATOR, GERARD. 1585. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 2. Bp., 1996.
- AH Mortier 4 = Carte particuliere de la Hongrie de la Transilvanie de la Croatie et de la Sclavonie. Készítette MORTIER, CORNEILLE. [1730]. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 2. Bp., 1996.
- AH Ottens 1b = Novissima Tabula regni Hungariae... Készítette OTTENS, JOACHIM. 1740. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 2. Bp., 1996.
- AH Pitt 2a = Partis. Hungariae inter tibiscum et nigrum chrysum. Nova et Accurata descriptio. Készítette PITT, MOSES. 1683. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 2. Bp., 1996.
- AH Ram 1 = Regnum Hungariae in Omnes suos Comitatus Accurate Divisum et Editum... Készítette RAM, JOHANNES DE. 1690. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 2. Bp., 1996.
- AH Speed 1b = The mape of Hungari... Készítette SPEED, JOHN. 1662. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 2. Bp., 1996.
- AH Tirion 2a = Nuova carta del Regno di Ungheria, e della Transilvania secondo l' ultime Osservazioni. Készítette TIRION, ISAAK. 1740. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 2. Bp., 1996.
- AH Visscher 2a = Regnum Hungariae in Omnes suos Comitatus Accurate. Készítette VISSCHER, NICOLAUS. 1700. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 2. Bp., 1996.
- AH Visscher 3a = Exactissima tabula qua tam Danubii fluvii pars media ab urbe lentiae ad bydenam urbem et minores in eum influentes fluvii quam regiones adjacentes ut Hungaria, Sclavonia, Croatia, Bosnia, Dalmatia, Servia, nec non Germaniae, Poloniae et Graeciae confinia ostenduntur. Készítette VISSCHER, NICOLAUS. [1690]. In: *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD. 2. Bp., 1996.
- AOklt. = *Anjou-kori oklevéltár. Documenta res hungaricas tempore regum andegavensium illustranta I–VI*. Szerk. KRISTÓ GYULA. Bp.–Szeged, 1990–2000. *VII., X.* Szerk. BLAZOVICH LÁSZLÓ–GÉCZI LAJOS. Bp.–Szeged, 1991, 2000. *VIII.* Szerk. BLAZOVICH LÁSZLÓ. Bp.–Szeged, 1993. *IX.* Szerk. GÉCZI LAJOS. Bp.–Szeged, 1997. *XI., XII.* Szerk. ALMÁSI TIBOR. Bp.–Szeged, 1997, 2001. *XIII.* Szerk. ALMÁSI TIBOR–KŐFALVI TAMÁS. Bp.–Szeged, 2003. *XXIII., XXIV.* Szerk. PITI FERENC. Bp.–Szeged, 1999, 2001. *XXVI., XXVII.* Szerk. PITI FERENC. Bp.–Szeged, 2007. *XXXI.* Szerk. SEBŐK FERENC. Bp.–Szeged, 2007.

- BorsOkl. = SUGÁR ISTVÁN, *Borsodi oklevelek a Heves Megyei Levéltárban. 1245–1521*. Miskolc, 1980.
- Bosz. = *Magyarországi boszorkányperek 1529–1768. I–II*. Közreadja SCHRAM FERENC. *III*. Sajtó alá rendezte NAGY ILONA–TÁRKÁNY SZÜCS ERNŐ. Bp., 1970.
- BoszOkl. = *Magyarországi boszorkányperek oklevéltára*. Szerk. KOMÁROMY ANDOR. Bp., 1910.
- Cs. = CSÁNKI DEZSŐ, *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. I–III., V*. Bp., 1890–1913.
- D. = DÁVID ZOLTÁN, *Az 1598. évi házösszeírás*. Bp., 2001.
- Draviczky = DRAVICZKY IMRE, *Hajdúnánás földrajzi nevei*. Hajdúnánás, 1990.
- Draviczky, térképmelléklet = DRAVICZKY IMRE, *Hajdúnánás földrajzi nevei*. Mellékelt térkép. Hajdúnánás, 1990.
- EKFT. = *Az első katonai felmérés. A Magyar Királyság teljes területe 965 nagyfelbontású színes térképszelvényen. 1782–1785*. Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2004.
- F. = *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis I–XI*. Studio et opera GEORGII FEJÉR. Buda, 1829–1844.
- Fényes = FÉNYES ELEK, *Magyarország geographiai szótára...I–IV*. Pest, 1851.
- Gönczy–Kogutowicz = *Hajdú vármegye térképe*. Tervezte GÖNCZY PÁL, rajzolta KOGUTOWICZ MANÓ. Méretaránya 1: 225 000. POSNER KÁROLY LAJOS és fia térképészeti intézetének kiadása. Bp., 1889.
- Görög = *Magyar Átlás az az magyar, horvát, és tót országok vármegyéji, 's szabad kerületei és a' határ-örző katonaság' vidékeinek közönséges és különös tábláji*. Készítette GÖRÖG DEMETER. Bécs, 1802–1811.
- Hajdú m. = *Hajdumegye leírása. A magyar orvosok és természetvizsgálók 1882. Debreczenben tartott XXII^{dik} nagy gyűlésének alkalmából*. Kiadja, és a nagy gyűlés tagjainak emlékül ajánlja Hajdumegye közönsége. Szerk. VARGA GEIZA. Debrecen, 1882.
- HBML HJkv. = *A tedeji prédiom határjárásí jegyzőkönyve. 1853–1854*. In: V.A. 301/1.d. *Tedej és Vid pusztákra vonatkozó vegyes iratok. 1606–1791*. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HmK. 10 = *Hajdúnánás város tagosított határrészének Tedej, Nyiczki-föld és Verestenger-járás szelvénye*. Készítette HEGEDŰS PÁL. 1886. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HmK. 11 = *Hajdúnánás város tagosított határrészének Pusztá szelvénye*. Készítette HEGEDŰS PÁL. 1886. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.

- HBML HmK. 12 = *Hajdúnánás város tagosított határrészének Fürjhalom- és Lopóhalom-járás szelvénye*. Készítette HEGEDŰS PÁL. 1886. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HmK. 2/61–62 = *Hajdúnánás határtérképe*. Szerk. GYENES FERENC. 1871. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HmK. 7 = *Hajdúnánás város belső legelőjének rendezés utáni térképe*. Készítette HEGEDŰS PÁL. 1886. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HmK. 9 = *Hajdúnánás város tagosított határrészének Vidi-föld szelvénye*. Készítette HEGEDŰS PÁL. 1886. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HmT. 10 = *Hajdúnánás város tagosított határrészének Tedej, Nyiczki-föld és Verestenger-járás szelvénye*. Készítette HEGEDŰS PÁL. 1886. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HmT. 11 = *Hajdúnánás város tagosított határrészének Vidi-föld szelvénye*. Készítette HEGEDŰS PÁL. 1886. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HmT. 12 = *Hajdúnánás város Külső-Nagy-legelőjének rendezés utáni térképe*. Szerk. HEGEDŰS PÁL. 1885. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HmT. 13 = *Hajdúnánás város tagosított határrészének Zajgató-járás szelvénye*. Szerk. HEGEDŰS PÁL. 1886. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HmT. 18 = *Hajdúnánás határtérképe*. Készítette MAJOR ISTVÁN. 1893. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HmT. 6 = *Hajdúnánás tagosítandó határrészéről felvett osztályozási térkép*. Készítette HEGEDŰS PÁL. 1885. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HmT. 8 = *Hajdúnánás város tagosított határrészének Pusztaszelvénye*. Készítette HEGEDŰS PÁL. 1885. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HmT. 9 = *Hajdúnánás város tagosított határrészének Fürjhalom- és Lopóhalom-járás szelvénye*. Készítette HEGEDŰS PÁL. 1885. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvK. 1/1–7 = *Hajdúnánás határtérképe*. Készítője ismeretlen. 1869. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 40 = *Külső-Tedej, Büdszentmihály melletti birtok*. Készítette KOVÁTS GYÖRGY. 1800. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 41 = *Hajdúnánás lakosai birtokában lévő szállásföldek térképe*. Készítője ismeretlen. 1820. Hitelesítette FRANK ANTAL 1845-ben. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.

- HBML HvT. 43 = *Hajdúnánás határában lévő Lopóhalom-járás térképe*. Szerk. HUDATSIK PÁL. 1838. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 49 = *A belső tedeji és adományos nánási legelőből kiosztott földek térképe*. Készítette MOLNÁR JÓZSEF. 1856. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 1 = *Külső-Tedej határtérképe*. Készítője ismeretlen. é.n. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 2 = *Külső-Tedej határtérképe*. Készítője ismeretlen. é.n. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 2/a = *Hajdúnánás határtérképe*. Készítette HANKÓCZY JAKAB. 1783. Másolta HUDATSIK PÁL. 1867-ben. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 38 = *Szabad Hajdúnánás város területi térképe*. Készítette HUDATSIK PÁL. 1846. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 39 = *Nánási határban Tisza-ártér térképe*. Készítette HUDATSIK PÁL. 1854. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 45 = *Vidi-föld nánási részének térképe*. Készítője ismeretlen. 1850. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 46 = *A nánási réti kaszáló ideiglenes felosztása*. Szerk. SZABÓ JÁNOS. 1824. Másolta HUDATSIK PÁL. 1854. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 47 = *Nánási-Vid térképe*. Szerk. HUDATSIK PÁL. 1855. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 48/1–4 = *A város adományos és belső tedeji közlegelőből az államkölcson fedezésére hasznobér alá kiosztott földek térképe*. Készítette MOLNÁR JÓZSEF. 1855. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 5/a = *Hajdúnánás város által bérelt Tedej puszta térképe*. Készítette KNEIDINGER ANDRÁS. [1780]. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 5/b = *Hajdúnánás város határának felosztási terve*. Készítette HANKÓCZY JAKAB. 1783. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 50 = *Belső-Tedej művelésre kiosztott területe*. Készítette STEIN HENRICH. 1857. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 51 = *Tedej és Vid puszták vízrajzi és növényzeti térképe*. Készítette STEIN HENRICH. 1857. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 52 = *Vid puszta felosztási térképe az anyagközségek szerint részletezve (Nánás, Hadház, Böszörmény)*. Készítője ismeretlen. 1857. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.

- HBML HvT. 53 = *Tedej puszta növényzeti és vízrajzi térképe*. Készítője ismeretlen. Másolta STEIN HENRICH. 1857. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 54 = *A Rét felosztásának térképe*. Készítette HUDATSIK PÁL. 1858. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 55 = *A Nánási-Vidi-puszta térképe*. Készítette HUDATSIK PÁL. 1858. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 56 = *A Rét felosztásának térképe*. Készítette HUDATSIK PÁL. 1858. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 61 = *Hajdúkerület térképe*. Készítője ismeretlen. Másolta BALTAZÁR JÁNOS. 1869. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML HvT. 9/b = *Hajdúnánás város lakosai birtokában lévő szállásbeli földek térképe*. Szerk. HUDATSIK PÁL. 1838. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML IV.A. 301/a. 1. köt. = *Városi közgyűlési jegyzőkönyvek*. 1744. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML IV.A. 301/a. 5. köt. = *Városi közgyűlési jegyzőkönyvek*. 1775. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML IV.A. 301/b. = *Városi közgyűlési jegyzőkönyvek*. 1785. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML Jkv. = *Határújítási jegyzőkönyv*. 1790, 1811, 1854. *Határjárás, határmegújítás jegyzőkönyve*. 1831. *Adási és átvételi jegyzőkönyv*. 1858. In: *V.A. 301/1.d. Tedej és Vid pusztákra vonatkozó vegyes iratok. 1606–1791*. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML KL = *Bocskai István kiváltságlevele*. 1605. Hajdú–Bihar Megyei Levéltár. Diplomagyűjtemény. 78. 502/b. 251.
- HBML Ny. 117 = *Hajdúnánás határtérképe a dűlők és telekszámok feltüntetésével*. Készítője ismeretlen. 1920. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML Ny. 208 = *Hajdúnánás általános rendezési terve*. Kartográfiai Vállalat. Bp., 1969.
- HBML Ny. 34 = *Külső-Tedeji-puszta kiosztási térképe*. Készítette MOLNÁR JÓZSEF. 1858. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML Oszt. Kiv. 35 = *Kivonat a birtokok osztályozásáról*. 1851. In: *V.A. 301/1.d. Tedej és Vid pusztákra vonatkozó vegyes iratok. 1606–1791*. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML TK. 35 = *A tedeji prédiium telekkönyve*. 1851. In: *V.A. 301/1.d. Tedej és Vid pusztákra vonatkozó vegyes iratok. 1606–1791*. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.

- HBML V.A. 301/1.d. cartes = Cartes. 1754. In: *V.A. 301/1.d. Tedej és Vid pusztákra vonatkozó vegyes iratok. 1606–1791.* Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML V.A. 301/1.d. contractus = Contractus. 1775. In: *V.A. 301/1.d. Tedej és Vid pusztákra vonatkozó vegyes iratok. 1606–1791.* Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML V.A. 301/1.d. copia = Copia. 1752. In: *V.A. 301/1.d. Tedej és Vid pusztákra vonatkozó vegyes iratok. 1606–1791.* Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML V.A. 301/1.d. elenchus = Elenchus. 1725, 1794. In: *V.A. 301/1.d. Tedej és Vid pusztákra vonatkozó vegyes iratok. 1606–1791.* Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML V.A. 301/1.d. levél = Levél. 1606, 1755, 1756, 1779, 1788, 1789, 1790. In: *V.A. 301/1.d. Tedej és Vid pusztákra vonatkozó vegyes iratok. 1606–1791.* Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML V.A. 301/a. 17. köt. = *A város közgyűlésének iratai 1759, 1760, 1784.* Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML V.A. 301/d. 2. köt. = *A Magyar Kamarától 1767-ben elzálogosított vidi prédiium földkiosztási jegyzőkönyve lakosok szerint.* 1767. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML V.A. 301/d. 2. köt. = *Pusztai dűlők felosztása.* 1761. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML V.A. 301/d. 3. köt. = *Jegyzék a dűlők kiosztásáról.* 1762, 1769, 1775, 1778. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML V.A. 304/a. 1. köt. = *Városgazda manuális libellusa.* 1725. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML V.A. 304/a. 3. köt. = *Városgazda manuális libellusa.* 1815–1816. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML V.A. 304/a. 4. köt. = *Városgazda manuális libellusa.* 1824–1825. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML V.A. 304/a. 5. köt. = *Városgazda manuális libellusa.* 1846–1847. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HBML V.A. 304/d. 1.d. TPH = *Tedeji prédiium határkönyve.* 1835. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú–Bihar Megyei Levéltára.
- HKFT. = *Harmadik katonai felmérés 1869–1887, a Magyar Szent Korona Országai 1:25.000.* Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2007.

- Hnt. 1873, 1877, 1882, 1888, 1892, 1895, 1898, 1900, 1902, 1907, 1913, 1926, 1933, 1937, 1941, 1942, 1944, 1956, 1967, 1973, 1985, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2001, 2002, 2003, 2007 = Magyarország helységnévtára a megfelelő évből. Szerkeszti és kiadja a Központi Statisztikai Hivatal. Bp.
- K = *Hajdúnánás Hajdu megyei rendezett tanácsu város kataszteri térképének másolata az 1923. évi mérnöki nyilvántartás szerint*. Méretaránya 1: 2 880. Magyar Királyi Állami Nyomda. Bp., 1924.
- KállayOkl. = *A nagykállói Kállay-család levéltára I–II*. A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság Kiadványai 1–2. Bp., 1943.
- Kandra: VR. = *A Váradi regestrum*. Értelmezi KANDRA KABOS. Kiadja a Szent István Társulat Tudományos és Irodalmi Osztálya. Bp., 1898.
- KárolyiOkl. = *A nagy-károlyi gróf Károlyi család oklevéltára I–V. Codex Diplomaticus comitum Károlyi de Nagy-Károly*. Sajtó alá rendezi GÉRESI KÁLMÁN. Bp., 1882–1897.
- Kiss E. = KISS ESZTER, *Hajdúnánási tájszó- és szöveggyűjtés*. Kézirat. [20. század első fele]. A Debreceni Egyetem Magyar és Finnugor Nyelvtudományi Intézetének Könyvtárában. K 26.
- Kogutowicz 22 = KOGUTOWICZ MANÓ, *Magyarország vármegyéinek kézi atlasza. 22. Hajdú vármegye*. Bp., 1905. Az 1905-ös kiadás hasonmása, a nyolc horvát megyével bővítve. Szerk. BENCSIK GÁBOR. Bp., 2003.
- Kogutowicz 44 = KOGUTOWICZ MANÓ, *Magyarország vármegyéinek kézi atlasza. 44. Szabolcs vármegye*. Bp., 1905. Az 1905-ös kiadás hasonmása, a nyolc horvát megyével bővítve. Szerk. BENCSIK GÁBOR. Bp., 2003.
- Kőrösi = KÖRÖSI SÁNDOR, *Hajdúnánás földrajzi nevei*. Szakdolgozat. Kézirat. 1972. A Debreceni Egyetem Magyar és Finnugor Nyelvtudományi Intézetének Könyvtárában. K 648.
- KözépkOkl. = *Középkori oklevelek a Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Levéltárban (1300–1525)*. Szerk. ÉRSZEGI GÉZA. Nyíregyháza, 2000.
- Lázár = HAJDÚ MIHÁLY–MOLNÁR JÓZSEF, *Az első magyar térkép helynevei*. Magyar Névtani Dolgozatok 7. Bp., 1978.
- LexLoc. = *Lexicon Locorum Regni Hungariae Populosorum anno 1773 Officiose Confectum*. Bp., 1920.
- Lipszky, Mappa = LIPSZKY JÁNOS, *Mappa generalis regni Hungariae. 1804–1808*. In: LIPSZKY JÁNOS, *A Magyar Királyság és társországi térképe és névtára (1804–1810)*. Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2005.
- Lipszky, Rep. = LIPSZKY JÁNOS, *Repertorium. 1808*. In: LIPSZKY JÁNOS, *A Magyar Királyság és társországi térképe és névtára (1804–1810)*. Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2005.

- Lipszky, Tab. = LIPSZKY JÁNOS, Tabula generalis Regni Hungariae. 1810. In: LIPSZKY JÁNOS, *A Magyar Királyság és társországai térképe és névtára (1804–1810)*. Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2005.
- Maksay = *Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén. I–II.* Szerk. MAKSAY FERENC. Bp., 1990.
- MKFT. = *A második katonai felmérés. A Magyar királyság és a Temesi bánság nagyfelbontású, színes térképei.* 1819–1869. Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2005.
- MoFnT. 1 = *Magyarország földrajzinév-tára I.* Fontosabb domborzati, táj- és víznevek. Szerk. FÖLDI ERVIN. Bp., 1971.
- MoFnT. 2 = *Magyarország földrajzinév-tára II. Hajdú–Bihar megye.* Szerk. FÖLDI ERVIN. Bp., 1981.
- MOL Dl., Df. = *A középkori Magyarország levéltári forrásai II. (Dl.–Df 4.2.)*. Bővített kiadás. Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. CD. Bp., 2003.
- MOL F 1 = Gyulafehérvári Káptalan Országos Levéltára. In: *Az erdélyi fejedelmek oklevelei (1560–1689)–Erdélyi Királyi Könyvek.* Szerk. GYULAI ÉVA. Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2005.
- MOL S11 No1500 = Charten von Praedium Ratz Vid in der ... Szabolcser Gespansschaft, Zwischen denem Granzen Nánás, Dorog, Czégén und Böszörmén liegend. Készítője ismeretlen. [1808]. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára I. Kamarai térképek 1747–1882.* Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S11 No532 = Mappa universalis totius cameralis domini Tokajensis genium situm terrenorum cameralium, nec non locorum inter et circumjacentium exhibens. Készítette KNEIDINGER ANDRÁS. [1768]. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára I. Kamarai térképek 1747–1882.* Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S11 No667: 2 = Ober Ungern II-ter Blatt enthaltend die Hevescher Szaboltscher, Biharer, Arader, Csanader, Bekescher und Csongrader Gespansschaft nebst Grosskumanien dem Iazyger Bezirke und den Haiducken Staedten. Készítette KIPFERLING K. I.–MÜLLER, KARL. 1803. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára I. Kamarai térképek 1747–1882.* Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S11 No830: 1 = Mappa Universalis Totius Cammeralis Dominium Tokajensis Genuinum Situm Terrenorum Cammeralium nec non Locorum inter et Circumjacentium exhibens Perfecta... Készítette KNEIDINGER ANDRÁS. 1768. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára I. Kamarai térképek 1747–1882.* Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.

- MOL S11 No830: 14 = Mappa Teritorii Bőd... Készítette KNEIDINGER ANDRÁS. 1767–1779.
In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára I. Kamarai térképek 1747–1882*. Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S11 No830: 16 = Charten von der Büder Controvers... Készítette KNEIDINGER ANDRÁS. 1776. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára I. Kamarai térképek 1747–1882*. Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S11 No830: 22 = Mappa Praedii Vid... Készítette KNEIDINGER ANDRÁS. 1767–1779. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára I. Kamarai térképek 1747–1882*. Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S11 No830: 23 = Mappa Praedii Dedej... Készítette KNEIDINGER ANDRÁS. 1767–1779. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára I. Kamarai térképek 1747–1882*. Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S12 Div10 No40: 1–4 = Magyarország északkeleti részének áttekintő térképe. Készítője ismeretlen. [18. század vége]. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára II. Helytartótanácsai térképek 1735–1875*. Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S12 Div10 No41 = Tabula Generalis Regni Hungariae Croatiae et Slavoniae nec non Magni Principatus Transylvaniae conspectum... Készítette LIPSZKY JÁNOS. 1810. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára II. Helytartótanácsai térképek 1735–1875*. Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S12 Div10 No69: 1 = Administrativ- und General-Karte des Königreiches Ungarn... Készítette K. K. Militärisch Geographische Institut. 1858. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára II. Helytartótanácsai térképek 1735–1875*. Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S12 Div10 No69: 2 = Administrativ- und General-Karte des Königreiches Ungarn... Készített K. K. Militärisch Geographische Institut. 1858. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára II. Helytartótanácsai térképek 1735–1875*. Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S12 Div11 No144 = Tabula Generalis Regni Hungariae Croatiae et Slavoniae nec non Magni Principatus Transylvaniae conspectum... Készítette LIPSZKY JÁNOS. 1810. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára II. Helytartótanácsai térképek 1735–1875*. Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S12 Div11 No17: 1 = Terve Szent-Mihály Helysége Úrbéri Illetményei Rendbeszedendő állapotjának. Készítette SZABÓ MIHÁLY. 1845. In: *A Magyar Országos*

- Levéltár Térképtára II. Helytartótanácsi térképek 1735–1875.* Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S12 Div11 No17: 2 = Térképe Szent Mihály Helysége Határának. Készítette LOSONTZI JÓZSEF. 1811. Hitelesítés éve: 1812. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára II. Helytartótanácsi térképek 1735–1875.* Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S12 Div11 No2 = Geographische Karte des Königreichs Hungarn. Készítője ismeretlen. 1782–1784. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára II. Helytartótanácsi térképek 1735–1875.* Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S12 Div11 No39 = Zabolcser Comitatus. Készítette SEXTY ANDRÁS. [18. század vége]. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára II. Helytartótanácsi térképek 1735–1875.* Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S12 Div12 No1 = Esetmérési térképe Magyar-Országnak és eddig Ő csász. kir. Fensége Ország Nádorának, s a n. m. m. k. Helytartótanácsnak k. redneletei folytában a m. k. építési Főigazgatóság vezérlése alatt eszközölt mérések után, az Adriai tenger víztükrére alkalmazva. Készítette ZUCCHERI, E., VÁSÁRHELYI PÁL (esetmérési rajza). [19. század első fele]. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára II. Helytartótanácsi térképek 1735–1875.* Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S12 Div12 No8 = Magyarország egy részének, a Galícia, Szerbia, Erdély és a Duna által határolt területnek a közigazgatási térképe. Készítője ismeretlen. [19. század]. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára II. Helytartótanácsi térképek 1735–1875.* Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S12 Div13 No217 = Regnum Hungariae cum unitis provinciis nom. Galliciae, Lodomeriae,...Dalmatiae et caeteris regionibus vicinis. Készítette DOETSCH, JOANNES ANTONIUS. [1795]. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára II. Helytartótanácsi térképek 1735–1875.* Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S12 Div13 No27 = Regni Hungariae in suos Circulos et Comitatus divisi Tabula nova... Készítette KRIEGER SAMUEL. 1785. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára II. Helytartótanácsi térképek 1735–1875.* Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL S12 Div13 No349 = Planum Libellationum Comitatus de Zabolch. Vélhetően SEXTY ANDRÁS készítette. [1804]. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára II. Helytartótanácsi térképek 1735–1875.* Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.

- MOL S12 Div13 No652: 1 = Áttekintete Azon Vasutak tervének, mellyeket az 1832/36 Esztendei XXV. Törvény Czikkely értelmében Szitányi Ullmann Mórítz név alatti Társaság Buda és Pest Sz. Kir. városoknak felső Magyar Országgal, Debreczennel és Erdéllyel, Oстриa, Cseh, Morva, Slézia és Gallitzia ... örökös tartományokkal, továbbá Lengyel és az egész Éjszaki Német Országgal leendő összeköttetésre javall, előadva azon előkészületeknek különféle stádiumjai szerént, mellyek az 1838-ik esztendőben ... tétettek. Készítette ZIMPEL, CHARLES F. 1838. In: *A Magyar Országos Levéltár Térképtára II. Helytartótanácsai térképek 1735–1875*. Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2006.
- MOL UC. = *Urbáriumok és összeírások a Magyar Országos Levéltárban (Urbaria et conscriptiones)*. Iratanyag 1527 és a 19. század közötti időszakban. Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. CD. Bp., 2004.
- Molnár = MOLNÁR JÓZSEF, Hajdúnánási határnevek és azok hagyományai. In: *Hajdúnánási Református Gimnázium Értesítője*. Hajdúnánás, 1938. 7–18.
- MT Hnt. = *Magyarország történeti helységnévtára. Bihar megye és a Hajdúság (1773–1808)*. Szerk. MAJOR ZOLTÁN–RADICS KÁLMÁN–SZASZKÓNÉ SIN ARANKA. Bp., 1990.
- MTS Hnt. 11 = *Magyarország történeti statisztikai helységnévtára. 11. Hajdú–Bihar megye*. Szerk. KOVACSICS JÓZSEF. Bp., 1997.
- Németh = NÉMETH PÉTER, *A középkori Szabolcs megye települései*. Nyíregyháza, 1997.
- OSZK TK 1150 = Pars Hungariae inferioris. Készítője ismeretlen. [1780]. In: *Kéziratos térképek az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában*. Országos Széchényi Könyvtár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2007.
- OSZK TK 1152 = Tabula nova incliti Regni Hungariae juxta nonnullas observationes Samuelis Mikoviny. (Valószínűleg MIKOVINY SÁMUEL tanítványa, FRITSCH készítette). [1753]. In: *Kéziratos térképek az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában*. Országos Széchényi Könyvtár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2007.
- OSZK TK 136 = Charten von der Ka[mer]al Pusztá Wid in der loeblichen Szabolcser Gespanschaft, zu der Herrschaft Tokay gehoerig. Készítette IOSEPH HURY. 1776. In: *Kéziratos térképek az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában*. Országos Széchényi Könyvtár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2007.
- OSZK TK 1662 = Tabula districtus studiorum et scholarum nationalim per Regnum Hungariae et provincias eidem adnexas inndicans. Készítette STEPHAN SPAITS. 1780. In: *Kéziratos térképek az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában*. Országos Széchényi Könyvtár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2007.

- OSZK TK 1853 = Szabolcs megye kiterjedését ábrázoló térkép, mely a' kormány rendelethez alkalmaztatva egyedül a' választó kerületeknek különböző színekkel egymástól való megkülönböztetését, választó helyek, népes helységek, és puszták fekvését tünteti elő, mellözvén minden egyéb a' tárgyhoz nem tartozó részeknek, u. m. utvonalak, tavak s a többi kijelentését. Másolta BLAHUNKA JOSEF. 1848. In: *Kéziratos térképek az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában*. Országos Széchényi Könyvtár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2007.
- OSZK TK 1854 = A' hajdu városok kerülete' választó kerületekre felosztásának területi térképe. Készítette HUDATSIK PÁL. [1848]. In: *Kéziratos térképek az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában*. Országos Széchényi Könyvtár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2007.
- OSZK TK 1872 = Descriptio ac delineatio totius Hungariae et Transylvaniae plaga in qua hodierno die bellum geritur. Készítette EMANUEL STENGHRI. 1664. In: *Kéziratos térképek az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában*. Országos Széchényi Könyvtár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2007.
- OSZK TK 1899 = Debreczeni katasteri kerület átnézeti térképe. Készítője ismeretlen. [1880]. In: *Kéziratos térképek az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában*. Országos Széchényi Könyvtár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2007.
- OSZK TK 2042 = Magyarország 1683-ban, a török uralom legnagyobb kiterjedése korában. Tervezte ACSÁDY IGNÁCZ, rajzolta: KOGUTOWICZ MANÓ. [1896]. In: *Kéziratos térképek az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában*. Országos Széchényi Könyvtár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2007.
- OSZK TK 2164 = Comitatus Szabolcsiensis / copiata scala ex mappa authoris Andrea Sixti. (SEXTY ANDRÁS vármegyei mérnök térképének másolata). [1800–1802]. In: *Kéziratos térképek az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában*. Országos Széchényi Könyvtár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2007.
- OSZK TK 2187/1–3 = Magyarország hegy és dombvidéki folyóiban rejlő vízerő-készletének átnézeti térképe: három részben / a vízrajzi osztály közvetlen tömegmérésein alapuló új hidraulikai kulcs segítségével. Összeállította HAJÓS SÁMUEL. 1918. In: *Kéziratos térképek az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában*. Országos Széchényi Könyvtár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2007.
- OSZK TK 2191 = Magyarország tektonikai térképe (Carte tectonique du royaume de Hongrie). Tervezte LÓCZY LAJOS. 1899. In: *Kéziratos térképek az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában*. Országos Széchényi Könyvtár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2007.

- OSZK TK 2192 = Magyarország hegységeinek természetes csoportjai (Carte des groupes naturels des montagnes de la Hongrie). Tervezte LÓCZY LAJOS. 1899. In: *Kézírtos térképek az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában*. Országos Széchényi Könyvtár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2007.
- OSZK TK 2507 = Mappa inclyti comitatus Szabolcsiensis, consecuta ab Andrea Sexty. Készítette SEXTY ANDRÁS. (LIPSZKY JÁNOS „Mappa generalis Regni Hungariae” című térképének szerkesztéséhez készült). [1841]. In: *Kézírtos térképek az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában*. Országos Széchényi Könyvtár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2007.
- OSZK TK 3018 = Magyarország és tágabb környéke. Készítette LIPSZKY JÁNOS. (a „Mappa generalis Regni Hungariae” című térképének szerkesztéséhez készült). [1799–1803]. In: *Kézírtos térképek az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában*. Országos Széchényi Könyvtár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2007.
- OSZK TK 430 = Conspectus praeuius incl: cottus Szaboltsensis. Készítette LIPSZKY JÁNOS. [1799–1801]. (a „Mappa generalis Regni Hungariae” című térképének szerkesztéséhez készült). In: *Kézírtos térképek az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában*. Országos Széchényi Könyvtár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2007.
- OSZK TK 503 = A diósgyőri és a tokaji uradalmak térképe a környező területekkel. Készítője ismeretlen. [1780]. In: *Kézírtos térképek az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában*. Országos Széchényi Könyvtár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2007.
- összeírás 8 = *Az 1715. évi országos összeírás. 8. téka. Hajdúvárosok*. Magyar Országos Levéltár–Arcanum Adatbázis Kft. DVD. Bp., 2004.
- Révész = É. KISS SÁNDOR, *Révész Imre 1853. évi helynévgyűjteménye*. Magyar Névtani Dolgozatok 21. Bp., 1981.
- Sugár = SUGÁR ISTVÁN, *Adatok Polgár, Szentmargita, Csősz, Kékes és Szentmiklós történetéhez (1261–1717)*. In: *Polgár története*. Szerk. BENCSIK JÁNOS. Polgár, 1974.
- SzabOkI. = C. TÓTH NORBERT, *Szabolcs megye hatóságának oklevelei II. (1387–1526)*. Bp.–Nyíregyháza, 2002.
- SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 2. = *Szentmihály és Tedej határjárása*. 1770. Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Levéltára. Határjárási iratok (Metales).
- SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 3. = *Tedej és Vid határjárása*. 1776. Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Levéltára. Határjárási iratok (Metales).
- SZSZBML IV.A. 9/1. fasc.1. No. 4. = *Tedej és Vid határjárása*. 1776. Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Levéltára. Határjárási iratok (Metales).

- SZSZBML T 23 = *Taktaköz*. Készítette SEXTY ANDRÁS. 1790. Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs–Szatmár–Bereg Megyei Levéltára. XV. Gyűjtemények. Térképtár.
- T = *Hajdu-Bihar megye és Debrecen*. Térkép. Készült az 1956. évi hivatalos helységnévtár alapján. 2. javított kiadás. Méretaránya 1: 250 000. Készítette és kiadja az Állami Földmérési és Térképészeti Hivatal Kartográfiai Vállalata. Bp., 1957.
- TelekiOkl. = IVÁNYI BÉLA, *A római szent birodalmi Széki gróf Teleki család gyömrői levéltára*. Archivum gyömröense gentis comitum Teleki de Szék. Szeged, 1931.
- Theiner = AUGUSTINUS THEINER, *Vetera monumenta historica Hungariam sacram illustrantia I–II*. Róma, 1859–1860.
- török deft. = *Magyarországi török kincstári defterek I–II*. Ford. LÁSZLÓFALVI VELICS ANTAL, sajtó alá rendezte KAMMERER ERNŐ. Bp., 1886–1890.
- úriszék = *Úriszék. XVI–XVII. századi perszövegek*. Szerk. VARGA ENDRE. Bp., 1958.
- Vályi = VÁLYI ANDRÁS, *Magyar országnak leírása. Mellyben minden hazánkbéli Vármegyék, Városok, Faluk, Puszták; uradalmak, fábrikák, huták, hámorok, savanyú, és orvosló vizek, földházak, nevezetesebb hegyek, barlangok, folyó vizek, tavak, szigetek, erdők, azoknak hollételek, Földes Urok, fekvések, történettyek, külömbféle termésbéli tulajdonságaik, a' betűknek rendgyek szerént feltaláltatnak I–III*. Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás. Somorja, 2003.
- VR. = *Az időrendbe szedett váradi tüzesvaspróba-lajstrom az 1550-iki kiadás hű másolatával együtt*. KARÁCSONYI JÁNOS és BOROVSZKY SAMU közreműködésével kiadja a váradi káptalan. Bp., 1903.
- VRH. = K. FÁBIÁN ILONA, *A Váradi Regestrum helynevei*. Szeged, 1997.
- Z. = *A zichi és a vásonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára I–XII*. Szerk. NAGY IMRE–NAGY IVÁN–VÉGHÉLY DEZSŐ–KAMMERER ERNŐ–LUKCSICS PÁL. Pest, majd Bp., 1871–1931.
- Zs. = *Zsigmondkori oklevéltár. I., II/1., II/2.* Összeállította MÁLYUSZ ELEMÉR. Bp., 1951–1958. *III–VII.* Összeállította MÁLYUSZ ELEMÉR, kéziratát kiegészítette és szerkesztette BORSA IVÁN. Bp., 1993–2001. *VIII–X.* Összeállította BORSA IVÁN–C. TÓTH NORBERT. Bp., 2003–2007.

Az adatközlők névsora

név	születési év	foglalkozás
Bagosi Istvánné Bacskai Erzsébet	1934	(tanyasi iskolai) tanító
Bodnár Miklós	1923	gazdálkodó

Bozán András	1950	gazdálkodó
Bozán Andrásné Héja Piroska	1950	gazdálkodó
Daróczi Sándor	1917	gazdálkodó
Dombi Lajos	1931	gazdálkodó, téesztag
Dombi Lajosné Mezei Margit	1943	gazdálkodó
Dombi Miklós	1943	gazdálkodó
Dombi Miklósné Horváth Juliánna	1951	gazdálkodó
Éles Sándorné	1928	gazdálkodó
Éliás Zoltán	1929	gazdálkodó
Éliás Zoltánné Máró Zsuzsánna	1930	gazdálkodó
Herperger Józsefné Molnár Ilona	1932	gazdálkodó
Ilyés Lajos	1932	gazdálkodó
Ilyés Lajosné Papp Zsuzsánna	1936	gazdálkodó
Kállai Sándor	1935	gazdálkodó
Kállai Sándorné Varga Juliánna	1937	gazdálkodó
Lantos Eszter	1924	gazdálkodó
Máró Gábor	1940	gulyás
Máró Gáborné Kállai Zsófia	1943	gazdálkodó
Mikó Imre	1932	gazdálkodó
Mirkó Sándorné Vitányi Katalin	1925	gazdálkodó
Molnár Márton	1943	patkolókovács
Nábrádi Miklósné Daróczi Róza	1928	gazdálkodó
Nagy Lajosné Mészáros Margit	1922	gazdálkodó
Nagy Miklósné Dózsa Zsófia	1957	gazdálkodó
Nyakó Imre	1928	gazdálkodó, kocsis
Nyakó Imréné Török Mária	1935	gazdálkodó
Oláh József	1959	gazdálkodó
Ötvös Lajos	1938	mezőőr
Pásztor Gáborné Boros Zsuzsánna	1922	napzámos
Pók Istvánné Molnár Juliánna	1934	gazdálkodó
Révész József	1925	gazdálkodó
Síró János	1921	hentes, gazdálkodó
Stefán Ferenc	1941	gazdálkodó, traktoros
Szilágyi Lajos	1932	gazdálkodó

Tóth Imre	1935	gazdálkodó
Vadnai Lajos	1951	gazdálkodó
Vágó Antalné Ötvös Klára	1920	gazdálkodó
Varga Lajos	1936	gazdálkodó

Az értekezés magyar nyelvű összefoglalója

A hazai helynévkutatásban nagy hagyományai vannak azoknak az irányoknak, amelyek egy-egy kisebb földrajzi egység helynévkincsének a feltárását végezték el. Az effajta komplex névkorpuszok nyelvészeti–névtani vizsgálatai lehetővé tették az általánosabb, elméleti tanulságok levonását is.

Doktori értekezésemben e tradícióhoz igazodva egyrészt egy konkrét település, Hajdúnánás határnévanyagát az elérhető összes forrást feldolgozva, levéltári és élőnyelvi gyűjtőmunka révén állítottam egybe. E helynévtár alapján aztán részben olyan elméleti kérdéseket jártam körül, amelyek részben magának a névállománynak az összegyűjtése során merültek fel, részben pedig a magyar helynévtani kutatásokban ezidáig kevesebb figyelmet kaptak.

Elsőként olyan terminológiai kérdéseket érintettem, amelyek a korábbi névtani tárgyú munkákban a *dűlőnév*, a *helynév*, a *földrajzi név*, a *határnév*, a *külterületi név* és a *mikrotoponima* fogalmak kapcsán vetődtek fel.

Kitértem a határneveket tartalmazó történeti források, a térképek és a határjárási levelek névhasználatára és névtudományi forrásértékére, illetve az élőnyelvi helynévgyűjtések módszertani problémáira, valamint az általam lefolytatott helynévgyűjtés metódusát is bemutat-
tam. Magának a helynévgyűjtésnek a tapasztalataiból leszűrve arra a megállapításra jutottam, hogy az ilyen nagy kiterjedésű határral rendelkező településeken inkább a határ egy-egy részével kapcsolatban lévők tekinthetők egy-egy névközösség tagjainak, azaz egy településnek mint helynévrendszernek a vizsgálata lényegében a névhasználók névtudás-összességének az elemzését jelenti.

Bővebben tárgyaltam az újkori helynévrendszer egyik sajátos jelenségét, a névbokrosodás folyamatát. Egyfelől a névbokrok egyik sajátos csoportját, az elpusztult, középkori települések neveiből szerteágazó névcsaládok szerkezeti jellemzőit rajzoltam meg, másfelől pedig egy konkrét példán keresztül a névbokrok név- és településtörténeti felhasználhatóságát is felvázoltam.

Végezetül két helynévfajtán, a vízneveken és halomneveken végeztem szerkezeti szempontú, illetve a változási hajlandóságot vizsgáló mikroelemzéseket, amelyekkel elsősorban az volt a célom, hogy lehetővé tegye a későbbi összehasonlító névtani kutatásokat.

Az értekezést záró ötödik egységben a vizsgált település, Hajdúnánás határneveinek névtárát adtam közre, amely 2406 objektum 5475 névváltozatát foglalja magában szócikk formában. A névanyag gerincét a történeti forrásokból (kéziratos és kataszteri térképekről, jegyzőkönyvekből, boszorkányperekből, összeírásokból stb.) származó adatok alkotják: maga a

történeti adatállomány közel 200 forrás révén állt egybe. Az ily módon összeállított névanyag szolgál alapul az általam lefolytatott élőnyelvi gyűjtéshez is, amelynek eredményét a névtár ugyancsak tartalmazza.

Az egyes jelenségek leírasi keretét a HOFFMANN ISTVÁN által kidolgozott helynévtipológia (1993) biztosította, amelyhez azonban a névszociológia egyes aspektusait is figyelembe vettem. Reményeim szerint az egyes témakörök révén felvetett kérdések majd a továbbiakban alapot nyújthatnak az interdiszciplinaritás révén más tudományok (történettudomány, régészet stb.) számára is.

Summary

Hungarian onomastic research has long-standing traditions in the exploration of a body of place names within given, small geographical units. The linguistic–onomastic studies of such complex corpora of names have made it possible to make more general theoretical observations as well.

In compliance with this tradition, on the one hand, I made efforts to compile the corpus of field names of a given settlement, Hajdúnánás, through the processing of all the available sources, working in archives and on the field. Based on this register of place names, I discuss theoretical issues that emerged during the collection of this body of names, and others that have been little discussed in Hungarian onomastics up to this point.

First, terminological issues are addressed in the paper, that are related to the expressions used in earlier onomastic works: *names of vineyard slopes*, *place names*, *geographical names*, *field names*, *periphery names* or *microtoponyms*.

The name usage and onomastic source value of the sources containing field names (maps and perambulation documents) are also outlined, together with a discussion of the methodological problems of field work and place name collection from spoken language, and a description of the methodology of the current collecting process. On the basis of the observations made during this field work, I established that in the case of settlements with a large area of peripheral fields, it is rather the people being in connection with a given area of the fields that can be considered as a single name community, that is, the study of a settlement as a system of place names is basically the study of all of the users' knowledge of these names altogether.

A peculiar phenomenon of the modern Hungarian place name system, name clustering, is discussed in detail. On the one hand, the structural characteristics of a special group of name clusters, name families having been developed from the names of wasted, disappeared mediæval settlements, are described; on the other hand, the applicability of name clusters in onomastics and settlement history is calculated through a concrete example.

Finally, the results of microstudies on two name types, water names and hill names are presented. These studies are structurally oriented and they also investigate the propensity of the names to change. They are intended to make future comparative onomastic research possible.

In the fifth, closing chapter of the dissertation the register containing the field names of the studied settlement, Hajdúnánás is published. This comprises 5475 name variants of 2406 natural objects in a dictionary-entry format. Data coming from historical sources (manuscript

and land-register maps, records of general assemblies, documents of witch hunts, censuses etc.) is the basis of the corpus of names: more than 200 sources were consulted for it to be completed. The corpus thus compiled was the basis for the collecting field work from the spoken language, the fruit of which is also contained by the register.

The framework for the description of the studied phenomena is ISTVÁN HOFFMANN's place name typology, but certain aspects of name sociology were also taken into consideration during the study. I hope that the here addressed issues will serve as a starting point for future research to other branches of science (historical studies, archaeology etc.) through interdisciplinarity.

Az értekezés tárgyából megjelent publikációk

Magyar nyelvű tanulmányok

1. Hajdúnánás határának helyneveiről. In: *Juvenilia I. Debreceni bölcsész diákkörösök antológiája*. Szerk. KOVÁCS ZOLTÁN–SZIRÁK PÉTER. Debrecen, 2006. 207–217.
2. Határrésszé vált települések névbokrosodásának elméleti kérdései. In: *Juvenilia II. Debreceni bölcsész diákkörösök antológiája*. Szerk. PETE LÁSZLÓ. Debrecen, 2008. 229–235.
3. Határrésszé vált települések névbokrosodásának elméleti kérdései. In: *Név és valóság. A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai*. Szerk. BÖLCSKEI ANDREA–N. CSÁSZI ILDIKÓ. Bp., 2008. 217–221.
4. Vizek, vízparti helyek neveinek változása a Hajdúnánáshoz tartozó Tedej területén. *Helynévtörténeti tanulmányok 4 (2009)*, 131–142.
5. Elpusztult települések lokalizációjának kérdéséről. Kísérlet a középkori Süldő falu azonosítására. *Helynévtörténeti Tanulmányok 5 (2010)*, 169–187.
6. Elpusztult középkori települések lokalizációjának helynévtörténeti kutatásáról. In: *Interdiszciplinaritás a régió kutatásban. Fiatal kutatók nemzetközi konferenciája I.* Szerk. BARTHA ÁKOS–SZÁLKAI TAMÁS–SZENDREI ÁKOS. Elektronikus tanulmánykötet. CD. Debrecen, 2011. 7–22.
7. A történeti források szocioonomasztikai felhasználhatósága a helynévrendszerek vizsgálatában. *Helynévtörténeti Tanulmányok 6 (2011)*, 133–150.
8. Határrésszé vált települések nevei mint névalkotó lexémák. *Helynévtörténeti Tanulmányok 7 (2012)*, 77–84.
9. A halmok neveinek szerkezeti felépítéséről és változási hajlandóságáról. *Helynévtörténeti Tanulmányok 8 (2012)*, 101–110.
10. A Magyar Digitális Helynévtár. A települések helynévrendszerének megjelenítése, elemzési útjai és lehetőségei. In: *Interdiszciplinaritás a régió kutatásban. Fiatal kutatók nemzetközi konferenciája II.* Elektronikus tanulmánykötet. Szerk. BARTHA ÁKOS–SZÁLKAI TAMÁS–SZENDREI ÁKOS. Debrecen, 2012. 57–64.
11. Az élőnyelvi helynévgyűjtések módszertani problémáiról. *Helynévtörténeti Tanulmányok 9.* Megjelenés alatt.

Idegen nyelvű tanulmány

Names of settlements that have turned into borderland as name forming lexemes In: A XXIV. Nemzetközi Névtani Kongresszus kötetében. Megjelenés alatt.

Ismertetések

1. KOVÁTS DÁNIEL, Sátoraljaújhely helynevei és történeti topográfiája. Ismertetés. *Névtani Értesítő* 31 (2009), 243–248.
2. SZABÓ JÓZSEF, A török hódoltság néprajzi és nyelvi maradványai földrajzi neveinkben. Ismertetés. *Magyar Nyelvjárások* 47 (2009), 235–244.

Az értekezés elkészítését a TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0024 számú projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.